

КОН ИГЪЛДЪН СТЕПНИЯТ ВЪЛК

Част 1 от „Завоевател“

Превод от английски: Венцислав Божилов, 2008

chitanka.info

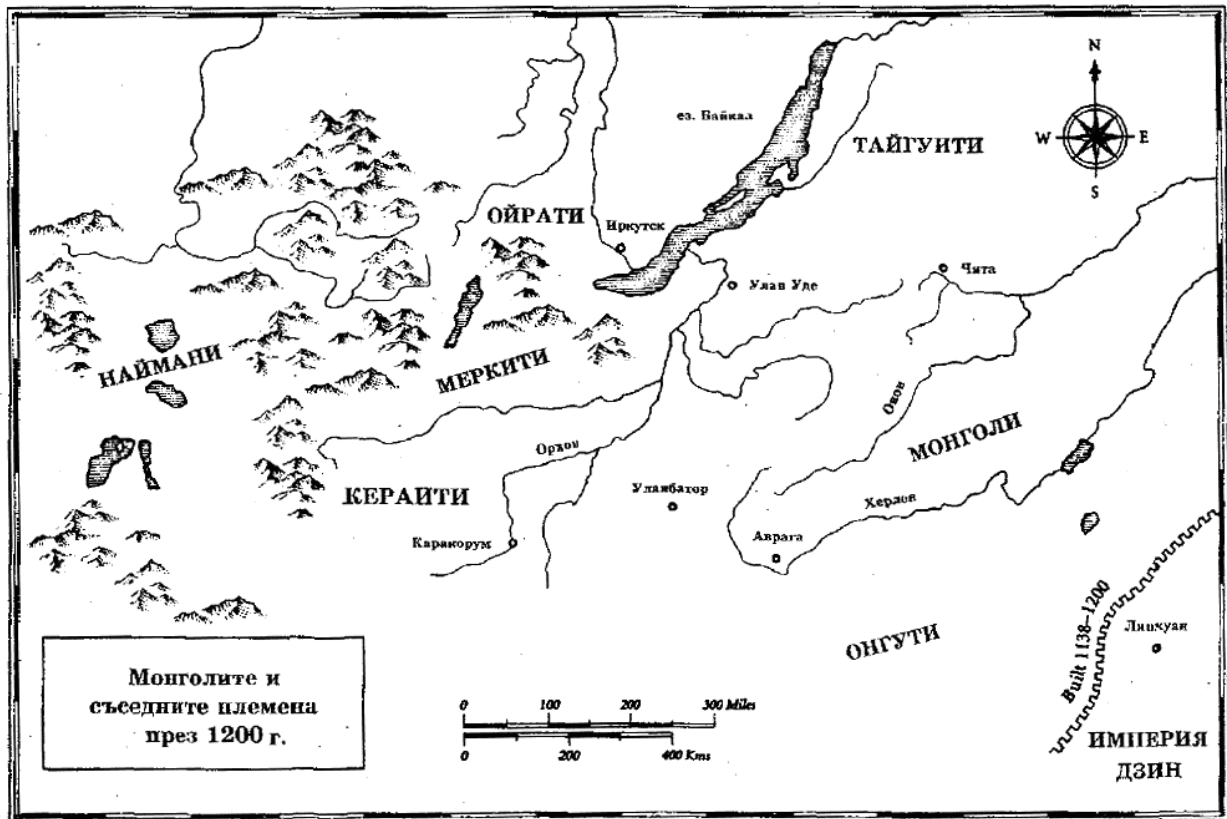
Тази книга нямаше да бъде написана без хората на Монголия, които ме приеха да живея сред тях и ми разказваха историята си на солен чай и водка, докато пролетта неусетно смени зимата.

Специални благодарности на Мери Клемънтс за вещия ѝ опит с конете и на Шелаг Броутън, чиито задълбочени проучвания направиха възможна появата на тази книга.

На братята ми Джон, Дейвид и Хал

Няма добро многовластие: нека един е владетел.

Омир, „Илиада“

ПРОЛОГ

Снегът блестеше ослепително. Монголските стрелци обкръжиха татарския отряд. Мъжете насочваха понитата си с колене, изправяха се в стремената и пускаха стрела след стрела с убийствена точност. Пазеха мрачно мълчание и единствено тропотът на копитата се смесваше с писъците на ранените и воя на вятъра. Татарите не можеха да избегнат смъртта, която се спускаше върху тъмните криле на битката. Конете им рухваха със стон на колене и от ноздрите им пръскаше кръв.

Есугей наблюдаваше битката от оголената жълто-сива скала, загърнат плътно в кожуха си. Вятърът ревеше като степен дявол и съдираще кожата му там, където не беше покрита с овнешка мас. Не личеше това да го безпокои. Той беше свикнал със студа от толкова години, че вече не бе сигурен дали изобщо го усеща. Студът бе просто факт от живота като командването на конниците и убиването на враговете.

На татарите не им липсваше смелост — трябваше да им го признае, колкото и да ги презираше. Видя, че се скупчват около един млад воин и вятърът донесе неговите викове. Татаринът носеше ризница от метални брънки. Есугей му завиждаше и копнееше за нея. С няколко резки заповеди противникът събра хората около себе си и Есугей разбра, че моментът е настъпил. Арбанът^[1] му от деветима спътници също го усети. Бяха най-добрите от племето му, побратими, положили клетва за вяност дружинници. Бяха заслужили скъпоценните си доспехи от варена кожа с изрисуван върху нея млад вълк в скок.

— Готови ли сте, братя? — каза той. Беше усетил, че се обръщат към него.

Една от кобилите изцвили възбудено и Елук, първият измежду воините, се изсмя.

— Ще ги избием за теб, мъничката ми — каза той и я погали между ушите.

Есугей пришпори коня си и малкият отряд пое в лек тръс в снега към кипящото бойно поле, от което се чуваха писъци. От височината виждаха целия размах на бурята. Есугей измърмори със страхопочитание, когато видя как ръцете на бащата-небе обгръщат крехките воители с огромни бели шалове, натежали от лед.

Полетяха в галоп, без да развалят строя, съвсем несъзнателно — от десетилетия всеки от тях се беше научил да преценява точно разстоянията. Сега мислеха единствено за това да съсекат враговете си и да ги оставят в студената степ.

Арбанът се вряза в центъра на битката и се насочи към младия водач. Ако го оставеха жив, цялото племе щеше да тръгне след него. Есугей се усмихна, когато понито му се блъсна в първия враг. Това нямаше да стане днес.

Сблъсъкът счупи гръбнака на татарина, докато се обръщаше да посрещне заплахата. Есугей се бе вкопчил в гривата на коня си, нанасяше единични удари с меч и оставяше след себе си мъртъвци, които падаха като есенни листа. Пропусна два удара, които може би щяха да съсипят оръжието на баща му; после стъпка противниците си с понито и използва ефеса като чук срещу един воин. Миг по-късно достигна до центъра на татарската съпротива. Деветимата му спътници го следваха и защитаваха своя хан, както бяха заклети още при раждането си. И без да се обръща, той знаеше, че пазят гърба му. Разбра го и от начина, по който очите на татарския водач се стрелнаха покрай него. Сигурно бе разпознал смъртта си в плоските им ухилени лица. И си бе дал сметка за телата, които лежаха около него със стърчащи от тях стрели. Отрядът му беше смазан.

Когато татаринът се изправи в стремената си и насочи дългото си червено острие към него, Есугей изпита задоволство. В очите му нямаше страх, а само гняв и разочарование, че денят се е провалил. Урокът му щеше да се обезсмисли от ледената смърт, но Есугей знаеше, че татарските племена щяха да схванат значението му. С идването на пролетта щяха да открият почернелите кости и вече нямаше да посмеят да нападат стадата му.

Засмя се и втренчилият се в него татарин се намръщи. Не, те никога нямаше да се научат. Татарите можеха да умрат от глад, преди да решат коя цицка да захаят. Щяха да се върнат и той отново щеше да

върхлети върху тях и да пролее още нечестива кръв. Перспективата му харесваше.

Видя, че противникът му е млад. Сети се за новородения си син оттатък хълмовете на изток и се запита дали и той един ден нямаше да се озове на меч разстояние от някой посивяващ воин.

— Как ти е името? — попита Есугей.

Битката беше приключила и неговите монголи вече претърсваха трупите и прибираха всичко, което можеше да им свърши някаква работа. Вятърът продължаваше да реве, но въпросът бе чут и Есугей видя как лицето на младия му противник се намръщва.

— А твоето как е, куре яков?

Есугей се разсмя, но оголената му кожа започваше да боли и умората си казваше думата. Бяха следили отряда почти два дни през земите му. Яздеха, без да спират, и се задоволяваха само с по шепа извара на ден. Мечът му беше готов да отнеме още един живот и той го вдигна.

— Няма значение, момче. Ела насам.

Татаринът явно видя в очите му нещо по-страшно и от стрела. Кимна примирен.

— Името ми е Темуджин-Уге — каза той. — Смъртта ми ще бъде отмъстена. Аз съм син на велик род.

Заби пети в хълбоците на коня си и препусна към Есугей. Мечът на хана изсвистя във въздуха в едно съвършено, пестеливо движение. Тялото падна в краката му и понито се понесе през бойното поле.

— Ти си мърша, момче — каза Есугей. — Като всички, които крадат от стадата ми.

Обърна се към своите воители. Четиридесет и седем мъже бяха излезли от герите^[2] си, когато той ги призова. Изгубиха четирима братя в свирепата битка с натрапниците, но нито един от двайсетимата татари нямаше да се прибере в дома си. Цената беше висока, но зимата тласкаше хората към отчаяни стъпки.

— Побързайте с телата — нареди Есугей. — Вече е късно да се връщаме при племето. Ще лагеруваме на завет при скалите.

Металът и лъковете бяха високо ценени стоки и заместиха счупените оръжия. Като се изключи ризницата, плячката беше оскъдна. Това потвърждаваше мнението на Есугей, че си бяха имали работа просто с група млади воители, решени да се докажат. Но не бяха

предвидили, че ще се бият до смърт на твърдата като камък земя. Някой му хвърли ризницата, той я улови и я преметна през седлото. Беше с добра изработка и можеше да спре удар на кинжал. Запита се кой ли е бил младият воин, щом е притежавал толкова ценно нещо. Повтори наум името му, но накрая сви рамене. Вече нямаше значение. Щеше да продаде своя дял от понитата за силни напитки и кожи на следващия събор. Въпреки пронизващия студ денят се оказа добър.

Бурята утихна на следващата сутрин и Есугей и хората му се върнаха в лагера. Охраната яздеше леко и си отваряше очите на четири за неочаквано нападение. Останалите така се бяха увили в кожата си и бяха тъй претоварени с плячка, че изглеждаха като безформени полузамръзнали купчини, покрити с мръсен лед и мас.

Родовете бяха подбрали добре мястото на завет под покрития с лишей скалист хълм и герите едва се виждаха в снега. Единствената светлина идеше от слабото развиделяване зад кипналите облаци, но въпреки това едно от зорките хлапета, които стояха на стража, забеляза завръщащите се воители. Сърцето на Есугей радостно подскочи, когато чу пискливите гласове, предупреждаващи за пристигането му.

Жените и децата на племето едва ли се бяха надигнали. В студ като този те ставаха от сън само колкото да запалят малките железни печки. Истински се събуждаха час или два по-късно и освобождаваха големите палатки от плъст и рогозки от покрилия ги лед.

Когато понитата приближиха, Есугей чу, че от гера на Хулун се надигна писък като сив дим, и сърцето му заби по-бързо от нетърпение. Имаше невръстен син, но смъртта винаги е близо до младите. Един хан се нуждаеше от толкова наследници, колкото можеха да поберат палатките му. Прошепна, молитва за второ момче, братче на първото.

Докато скачаше от седлото, чу, че ястребът му нададе пронизителен писък в гера. Кожените му доспехи скърцаха при всяка стъпка. Едва забеляза слугата, който пое поводата на понито. Есугей отвори дървената врата и влезе в дома си. Снегът по доспехите му се стопи моментално на локви в краката му.

— Ха! Бягайте! — разсмя се той към двете си хрътки, които скачаха като полудели, ближеха го и се въртяха около него. Ястребът му изкрещя за поздрав, но май повече му се искаше да излети на лов.

Първият му син, Бехтер, пълзеше гол в ъгъла и си играеше с твърдите като камък питки сирене. Есугей забеляза всичко това, без да извързва очи от жената върху кожите. Хулун бе зачервена от топлината на печката, а очите ѝ ярко блестяха в златната светлина на лампата. Прекрасното ѝ силно лице блестеше от пот. Челото ѝ бе изцапано с кръв на мястото, където се бе избърсала с опакото на дланта си. Акушерката се суетеше над един малък вързоп и от усмивката на Хулун беше ясно, че му се е родил втори син.

— Дай ми го — нареди Есугей и пристъпи напред.

Акушерката отстъпи назад и сбърченото ѝ лице се изкриви в раздразнение.

— Ще го смажеш с ръчищата си. Остави го да се насуче от майка си. Ще го държиш после, когато укрепне.

Есугей проточи врат към новороденото момченце, но старата жена го положи долу и избърса с парцал мъничките му крайници. Той се надвеси с огромния си кожух над тях, детето като че ли го видя и се разрева с пълно гърло.

— Познава ме — каза изпълнен с гордост Есугей.

— Още е много малък — изсумтя акушерката.

Есугей не отговори. Усмихна се към почервенялото бебе, после най-ненадейно поведението му се промени. Ръката му се стрелна напред и сграбчи китката на старицата.

— Какво е това в ръката му? — приглушено попита той.

Акушерката тъкмо се канеше да избърше пръстчетата на детето, но под свирепия поглед на Есугей нежно разтвори мъничката длан и разкри съсирек с големината на око, който трептеше и при най-малкото движение. Беше черен и блестеше като масло. Хулун се бе надигнала да види коя част от новороденото е привлякла вниманието на Есугей. Видя черната буца и тихо изстена.

— Държи кръв в дясната си ръка — прошепна тя. — Цял живот ще върви редом със смъртта.

Есугей рязко пое дъх. Щеше му се да не се беше обаждал. Истинско безразсъдство бе да вещае зла съдба за момчето. Замълча умислено. Акушерката продължи нервно с повиването и чистенето, а съсирекът потрепваше върху постелката. Есугей се пресегна и взе блестящата бучка.

— Родил се е със смърт в дясната си ръка, Хулун. Това е съвсем нормално. Той е хански син, смъртта му е спътник. От него ще стане велик воин — каза той, докато старицата подаваше бебето на изтощената му майка. Новороденото яростно засмука зърното в мига, в който го намери. Майка му трепна и прехапа устна.

Все така разтревожен, Есугей се обърна към акушерката:

— Хвърли костите, стара майко. Да видим дали тази кръв означава добро или зло за вълците.

Погледът му беше суров и не бе нужно да казва, че животът на детето зависи от резултата. Той беше ханът и племето се обръщаше към него, за да почерпи сила. Искаше му се да вярва на думите, с които се бе помъчил да отклони ревността на бащата-небе, но се страхуваше, че истината е в пророчеството на Хулун.

Акушерката сведе глава. Разбра, че в обредите около раждането е нахлуло нещо ужасно и непознато. Бръкна в торбата с овчи ашици до печката, боядисани в червено и зелено от децата на племето. Според това как щяха да паднат, можеха да се нарекат куче, крава, овца или як. С тях се играеха хиляди игри. Старите хора знаеха, че ако бъдат хвърлени в подходящия момент и на точното място, ашиците разкриват и други неща. Акушерката понечи да ги хвърли, но Есугей внезапно я хвана за китката и тя трепна.

— Този малък воин е моя кръв. Дай на мен — каза той и взе четирите ашика. Тя се подчини, смразена от студеното му изражение. Дори кучетата и ястребът бяха замръзнали неподвижно.

Есугей хвърли костите и старицата ахна.

— Ай. Четири коня са много щастлив знак. Ще бъде велик ездач. Ще завладява на кон.

Есугей кимна пламенно. Искаше да покаже сина си на племето и щеше да го стори, ако бурята не бушуваше около гера, търсейки топлината вътре. Студът беше враг, но поддържаше племената силни. Старците не страдаха дълго в суровите зими. Хилавите деца умираха бързо. Но синът му нямаше да е сред тях.

Есугей гледаше мъничкото дете, което дърпаше меката гръд на майка си. Момчето имаше неговите златисти очи — толкова светли, че приличаха на вълчи. Хулун погледна към него и кимна. Гордостта му бе заглушила тревогите й. Сигурна беше, че съсирекът е лоша поличба, но костите бяха успели да я поуспокоят.

— Как ще се казва? — обърна се акушерката към Хулун.

— Името на сина ми е Темуджин — отвърна Есугей без капка колебание. — Желязо.

Отвън бурята продължаваше да реве без никакви признаци, че ще утихне.

[1] Монголски боен отряд от десет войни със свой командир. — Б.р. ↑

[2] Монголската дума за юрта. — Б.пр. ↑

ПЪРВА ЧАСТ

1.

В един пролетен ден на дванадесетата си година Темуджин се състезаваше с четиримата си братя в степта, потънала в сянката на планината Делиун-болдах. Бехтер, най-големият от всички, яздеше сивата си кобила умело и съсредоточено, а Темуджин следваше темпото му и дебнеше удобен момент да го изпревари. Трети беше Хазар, който с диви крясъци се мъчеше да догони двамата си поголеми братя. Десетгодишното момче беше любимец на племето, толкова весел и жизнерадостен, колкото Бехтер бе мрачен и намусен. Пъстрият му жребец пръхтеше и тихо цвилеше по кобилата на Бехтер, което караше момчето да се смее. Следващият в колоната бе Хаджиун — осемгодишно хлапе, лишено от искреността и непринудеността, заради които Хазар беше любимец на всички. От четиримата Хаджиун беше най-сериозен и дори потаен. Рядко се обаждаше и не се оплакваше, каквото и да му правеше Бехтер. Хаджиун се оправяше много добре с понитата и малцина можеха да му съперничат. Той успяваше да пришпори конете с пълна скорост дори когато останалите едва се влачеха. Темуджин се озърна през рамо към брат си, който седеше безупречно върху коня. Хаджиун се помайваше, но всички си бяха патили от него преди и Темуджин го държеше под око.

Най-дребният и най-малкият от всички вече бе изостанал назад и жаловито им викаше да го изчакат. Темуге си падаше прекалено много по сладките неща и мързелуването и това личеше в ездата. Темуджин се ухили при вида на топчестото момче, което размахваше ръце с надеждата да набере повече скорост. Майка им ги предупреждаваше да не го включват в лудешките си състезания. Темуге беше пораснал достатъчно, за да не се налага да го завързват за седлото, но се скъсваше от рев, ако не го взимаха със себе си. Бехтер все още не можеше да намери добра дума за него.

Виковеите им се носеха надалеч над пролетната трева в равнината. Галопираха с всички сили напред, кацнали като птици на гърбовете на понитата. Веднъж Есугей ги беше нарекъл своите врабчета, той се гордееше с уменията им. Темуджин бе казал на

Бехтер, че е прекалено тлъст за врабче, и после цяла нощ се кри от побеснелия си батко.

В този ден обаче настроението на цялото племе бе приповдигнато. Беше дошло времето на пролетните дъждове. Реките отново бяха придошли и се виеха из равнините, които само допреди няколко дни бяха суха глина. Кобилите даваха топло мляко за пиене и за сирене и освежаващо кисело мляко. Първата зеленина вече се виждаше по оголените хълмове, а с нея идваше обещанието за лято и топли дни. Беше година за събор и преди следващата зима племената щяха да се срещнат мирно, за да се състезават и търгуват помежду си. Есугей беше решил, че тази година родовете на вълците ще изминат над хиляда мили, за да попълнят стадата си. Това, че щяха да видят борците и стрелците бе достатъчно, за да накара момчетата да се държат примерно като никога. Но онова, което ги прехласваше най-много и развихряше въображението им, бяха конните състезания. Всички с изключение на Бехтер бяха молили насаме майка си да подшушне по една добра дума за тях пред Есугей. Всяко момче искаше да участва в състезанието на дълго разстояние или в спринта и да стане известно и почитано.

Знаеше се, че момчето, което се върне в гера си с титлите „благороден ездач“ или „майстор на коня“, може да заеме мястото на баща им, когато той реши да се оттегли и да се посвети на стадата си. С изключение може би на дебелия Темуге, нямаше начин останалите да не мечтаят за подобна съдба. Темуджин се дразнеше, че Бехтер изглежда беше приел, че той ще е наследникът — сякаш година-две разлика във възрастта имаше някакво значение. Взаимоотношенията им станаха напрегнати, откакто Бехтер се върна от годежната си година, прекарана извън племето. По-голямото момче бе пораснало и макар че все още бе най-висок от братята си, Темуджин намираще новия Бехтер за най-скучния и лишен от чувство за хумор другар.

Отначало му се струваше, че Бехтер само играе и се преструва на по-голям. Мрачното момче вече не говореше, без да помисли, и преценяваше всяка дума, преди да й позволи да се отдели от устните му. Темуджин се подиграваше на сериозността му, но зимните месеци дойдоха и си отидоха без никакъв знак, че нещата ще се уталожат. От време на време Темуджин смяташе надутото държане на брат си за

смешно, но предпочиташе да се съобразява с избухливия му характер, ако не и с правото му да наследи палатките и меча на баща им.

Гледаше как язди Бехтер и внимаваше разстоянието помежду им да не се увеличава. Денят бе прекалено хубав, за да се тревожи за далечното бъдеще, и Темуджин си мечтаеше как и четиримата братя — всъщност петимата, дори и Бехтер — обират всички награди на събора на племената. Есугей щеше да прелива от гордост, а Хулун да ги прегърне здраво един след друг и да ги нарече своите малки воители и ездаци. Дори шестгодишният Темуге би могъл да участва, макар че рискът да падне беше огромен. Темуджин се намръщи, когато Бехтер се озърна през рамо, за да прецени позицията си. Въпреки хитрите им ходове, до настъпването на пролетта Есугей все още не бе разрешил на нито един от тях да участва в предстоящото състезание.

Хулун отново беше бременна и скоро щеше да ражда. Този път бременността ѝ бе тежка и много по-различна от предишните. Всяка сутрин и вечер повръщаше в кофата, докато под кожата на лицето ѝ не избиеха кървавочервени петна. Синовете ѝ се държаха възможно най-добре, докато чакаха Есугей да спре да крачи тревожно пред гера. Накрая ханът се умори от погледите и мълчанието им и ги прати да разкъшат конете след дългата зима. Темуджин дърдореше нещо и Есугей го вдигна с могъщата си ръка и го метна върху един жребец с бяло чорапче на крака. Момчето се извъртя във въздуха, кацна върху гърба на коня и в същия миг полетя в галоп. Белоног беше буйно и пъргаво животно, но бащата знаеше, че е любимец на Темуджин.

Есугей гледаше как останалите се качват на конете, но широкото му тъмно лице не разкриваше гордостта му. Също като своя баща, той не обичаше да показва чувства — особено пред синовете си. Така би ги направил слаби. Задълженията му като баща налагаха те да се страхуват от него, макар че на моменти изгаряше от желание да ги прегърне и да ги подхвърли във въздуха. Това, че знаеше кои са любимите им коне, издаваше неговата привързаност. Но дори синовете му да се досещаха за чувствата му от някой случаен поглед или пламъче в очите му, той не се държеше много по-различно от собствения си баща преди години. Пазеше в спомените си онези скъпи редки моменти. Никога нямаше да забрави как баща му най-сетне

изръмжа одобрително, щом видя възлите и такъмите с тежкия товар. Не беше много, но Есугей се сещаше за стареца всеки път, когато затягаше въжето, затиснал балите с коляно. Гледаше как момчетата му яздят под яркото слънце и щом се отдалечиха достатъчно, за да не могат да го видят, лицето му се отпусна. Баща му знаеше, че суровата страна се нуждае от сурови мъже. Есугей знаеше, че ще им се наложи да преживеят битки, жажда и глад, ако искат да станат мъже. Само един можеше да стане хан на племето. Останалите или трябваше да коленичат пред него, или да напуснат като скиталци с шепя овце и кози. Поклати глава при тази мисъл, загледан в прашната диря след понитата на синовете си. Бъдещето беше надвиснало над тях, а те виждаха единствено пролетта и зелените хълмове.

Слънцето блестеше в очите на галопиращия Темуджин. Духът му пируваше от усещането на бързия кон под него и от вятъра в лицето му. Видя, че сивата кобила на Бехтер се спъна на някакъв камък, но запази равновесие. Брат му реагира с рязък удар в бузата ѝ, но бяха поизостанали и Темуджин нададе вик, сякаш след миг щеше да ги задмине. Моментът не беше подходящ. Обичаше да води, но му харесваше и да притиска Бехтер, защото това го дразнеше.

Бехтер беше вече станал почти мъж с широките си мускулести рамене и огромна енергия. Годешната му година при олхунутите му бе придала обиграност и практичност, от които не пропускаше да се възползва. Това дразнеше Темуджин като трън под кожата, особено когато братята му засипваха Бехтер с въпроси за народа на майка им и тамошните обичаи. Самият той също искаше да знае, но мрачно реши да изчака и да разбере сам, когато Есугей го вземе със себе си.

Когато се върне от племето на жена си, младият воин получава статута на мъж. А след като започне да кърви, момичето му се изпраща с почетна стража, която да изтъкне стойността ѝ. Специално за нея се приготвя гер и младият съпруг я чака на вратата, за да я въведе вътре.

Вълците имаха обичай младият мъж да предизвика някой от дружинниците на хана, преди да бъде напълно приет за воин. Бехтер изгаряше от желание да го стори и Темуджин си спомни страхопочитанието, с което гледаше как брат му отиде до огъня на дружинниците недалеч от гера на Есугей. Кимна им и трима мъже

станаха, за да проверят дали престоят му при олхунутите не го беше направил по-слаб. Темуджин гледаше, скрит в сенките заедно с Хазар и Хаджиун. Бехтер се пребори с тримата един след друг и понесе ужасни удари, без да се оплаче. Последен беше Елук — здрав като пони, същинска стена от мускули и широки рамене. Той хвърли Бехтер на земята с такава сила, че от едното му ухо потече кръв, но после, за най-голяма изненада на Темуджин, Елук помогна на брат му да стане и му подаде чаша горещ черен айраг^[1]. Бехтер почти се бе задавил с горчивата течност, която се смеси със собствената му кръв, но воините като че ли нямаха нищо против.

Темуджин с радост бе наблюдавал как по-големият му брат яде бой до безсъзнание, но видя също, че вечер край огъня мъжете вече не се отнасят с презрение към него. Куражът на Бехтер му беше показал нещо неувимото, но важно. И така той се превърна в препъникамък за Темуджин.

Братята препускаха в степта под пролетното слънце, но това не беше състезание, като онова на големия събор на племената. А дори и да беше, зимата си бе отишла съвсем неотдавна и беше рано да изстискват всичко от конете. Всички знаеха, че не бива да изтощават понитата, преди те да натрупат малко тлъстина през лятото, когато щеше да има достатъчно зелена трева, за да напълнят коремите си. Препускането беше просто бягство от задълженията и отговорностите и единственият резултат от него щяха да бъдат разправиите кой е играл нечестно и кой е трябвало да спечели.

Бехтер яздеше почти прав и изглеждаше странно неподвижен над бясно галопиращия кон. Темуджин отлично знаеше, че това е илюзия. Ръцете на брат му управляваха неусетно юздите, а сивата му кобила беше свежа и силна. Нямах да се предаде лесно. Темуджин яздеше като Хазар, присвит ниско в седлото и буквално залепен към врата на коня. В тази поза вятърът като че ли жилеше по-малко и двете момчета я предпочитаха.

Темуджин усети, че Хазар го приближава отдясно. Пришпори Белоног и малкото пони изпръхтя гневно. С крайчеца на окото си Темуджин виждаше понито на Хазар и си помисли дали уж неволно да не се отклони настрани. Хазар усети намерението му, изостана с една дължина и се отклони. Темуджин се ухили. Познаваха се прекалено добре, за да се състезават. Бехтер отново се озърна назад и за миг

погледите им се срещнаха. Темуджин вдигна вежди и пусна зъбата усмивка.

— Идвам — извика той. — Опитай да ме спреш!

Обзет от неприязън, Бехтер му обърна гръб. Рядко се случваше да идва да язди с тях, но сега беше тук и Темуджин разбра, че е твърдо решен да покаже на „децата“ как трябва да язди един воин. Нямаше да приеме лесно загубата и точно затова Темуджин щеше да напегне всеки мускул и жила, за да го победи.

Хазар ги настигаше и преди Темуджин да успее да го блокира, двамата почти се изравниха. Момчетата се усмихнаха едно на друго, споделяйки радостта си от високата скорост. Дългата мрачна зима беше зад тях. Тя скоро щеше да се върне отново, но сега можеха да се наслаждат на хубавото време. Нямаше по-добър живот от този. Племето щеше да яде тлъсто овнешко, а стадата да раждат още овце и кози за храна и търговия. Вечер хората щяха да правят стрели, да сплитат конски опашки, да пеят песни и да слушат приказки и историята на племената. Есугей щеше да напада всеки млад татарин, дръзнал да граби стадата им, а племето да се мести от река на река. Щяха да имат много работа, но през лятото дните бяха достатъчно дълги, щеше да им остава свободно време — разкош, който липсваше през студените месеци. Какъв беше смисълът да скиташ надалеч и да пътешестваш само за да бъдеш ухапан някоя нощ от диво куче? Точно това се бе случило с Темуджин, когато бе малко по-голям от Хаджиун. Страхът така и не го напусна.

Когато се озърна да провери да не би Хаджиун да е решил със закъснение да предяви претенции за първото място, Хазар видя, че Темуге е паднал. Хазар се славеше като най-зоркия в племето и щом видя малкото неподвижно тяло на земята, на мига взе решение. Свирна на Бехтер и Темуджин, за да им съобщи, че се отделя. Двете момчета се обърнаха към него, а после към мястото, където Темуге лежеше неподвижно. За момент и двамата се поколебаха, на никого не му се искаше да остави другия да спечели. Бехтер сви рамене, сякаш това нямаше никакво значение, и поведе кобилата в широк кръг натам, откъдето бяха дошли. Темуджин повтори точно маневрата му и двамата се понесоха един до друг след останалите. Първите станаха последни. Сега Хаджиун яздеше пред всички, макар че според Темуджин той едва ли си даваше сметка за това. Осемгодишното

момче бе най-близко по възраст с Темуге и бе прекарало дълги вечери с него. Учеше го как се наричат различните неща в гера, показваше необичайно търпение и доброта. Може би затова Темуге говореше по-добре от повечето деца на неговата възраст, въпреки че беше безсилен пред възлите, на които Хаджиун се опитваше да го научи с бързите си пръсти. Най-малкият син на Есугей беше непохватен и ако някой ги попиташе кой е падналият ездач, момчетата щяха да отговорят „Темуге“, без да се двоумят.

Темуджин настигна останалите и скочи от седлото. Хаджиун и Хазар вече бяха на земята и повдигаха проснатия Темуге да седне.

Лицето на малкото момче беше бледо и натъртено. Хаджиун му удари лек шамар и трепна, когато главата на Темуге увисна безжизнено.

— Събуди се, малкият — каза Хаджиун, но отговор не последва.

Сянката на Темуджин падна върху тях и Хаджиун веднага започна да се оправдава:

— Не го видях да пада — каза той, сякаш ако го беше видял, това щеше да помогне по някакъв начин.

Темуджин кимна, сръчните му ръце заопипваха Темуге за счупени кости и наранявания. Отстрани на главата му, скрита под гъстата черна коса, имаше цицина. Темуджин я натисна леко.

— В безсъзнание е, но не напипвам счупване. Дайте малко вода.

Протегна ръка, Хазар измъкна кожен мях от седлото и извади тапата със зъби. Темуджин капна от топлата течност в отворената уста на Темуге.

— Да не го задавиш — посъветва го Бехтер, който все още беше на коня си, сякаш ги надзираваше.

Темуджин не си направи труда да отговори. Беше ужасен от това какво щеше да каже майка им Хулун, ако Темуге умре. Трудно можеха да й съобщят подобна новина, когато коремът ѝ бе издут от друго дете. Беше отслабнала от болестта и Темуджин си помисли, че ударът и мъката ще я убият. Но как биха могли да скрият това от нея? Тя обичаше Темуге безумно, а навикът ѝ да го тъпче с подсладено кисело мляко бе една от причините да е толкова закръглен.

Без никакво предупреждение Темуге се закашля и изплю водата. Бехтер раздражено изцъка с език, уморен от детските игри. Останалите грейнаха в усмивки.

— Сънувах орела — каза Темуге.

Темуджин кимна.

— Добър сън, но трябва да се научиш да яздиш, малкият. Баща ни ще се посрами пред дружинниците си, ако чуе, че си паднал — каза той. Една мисъл го осени и той се намръщи. — Ако той разбере, може да не ни позволи да се състезаваме на събора.

При тези думи дори усмивката на Хазар се стопи, а Хаджиун сви устни в мълчаливо безпокойство. Темуге млясна с устни за още вода и Темуджин му подаде мяха.

— Ако някой те пита за цицината, кажи, че си се ударил, докато си играл. Разбра ли, Темуге? Това е тайна. Синовете на Есугей никога не падат.

Темуге видя, че го чакат да отговори — дори Бехтер, от когото се страхуваше. Хлапето кимна енергично и трепна от болката.

— Ударих си главата — замаяно каза то. — И видях орела от Червения хълм.

— Няма орли на Червения хълм — отвърна Хазар. — Само преди десет дни там слагах капани за мармоти. Щях да видя някакъв знак.

Темуге сви рамене и това само по себе си беше необичайно. Хич не го биваше в лъжите и когато го предизвикваха, обикновено викаше, сякаш високият тон щеше да накара другите да му повярват. Бехтер тъкмо се канеше да обърне понито си, но погледна замислено към малкото момче.

— Кога видя орела? — попита той.

Темуге сви рамене.

— Вчера, кръжеше над Червения хълм. В съня ми обаче беше по-голям от обикновен орел. Имаше нокти, колкото...

— Истински орел ли си видял? — прекъсна го Темуджин и го хвана за ръката. — Истинска птица? Толкова рано напролет? Наистина ли?

Искаше да се увери, че това не е някоя от идиотските измислици на Темуге. Всички помнеха как една вечер беше влетял в гера и заразправя, че го гонили мармоти, които ходели на задните си лапи и му говорели.

По изражението на Бехтер стана ясно, че той си е спомнил същото.

— Замаян е от падането — каза той.

Темуджин забеляза, че пръстите на Бехтер стиснаха повода. Бавно, сякаш приближаваше див елен, той се изправи и се озърна към мястото, където хрупаше понито му. Соколът на баща им беше умрял и той все още оплакваше загубата на сърцатата птица. Темуджин знаеше, че Есугей си мечтае за лов с орел, но тези птици се срещаха рядко. Гнездяха само на отвесни скали, които отказваха и най-решителните катерачи. Видя, че Хаджиун е отишъл до понито си и е готов да потегли. В гнездото можеше да има малко орле, което да подарят на баща си. Бехтер сигурно щеше да пожелае да го задържи за себе си, но останалите знаеха, че Есугей ще бъде много благодарен на този, който му подари хана на птиците. Орлите владееха небето така, както племената земята, и живеяха почти толкова дълго, колкото човека. Такъв подарък щеше да означава, че тази година момчетата със сигурност ще участват в състезанията. Това че баща им се е сдобил с орел, щеше да се приеме за добра поличба и да засили позицията му сред родовете.

Темуге се беше изправил, опипваше главата си и се мръщеше на кръвта по пръстите си. Наистина изглеждаше замаян, но останалите повярваха в думите му. Сутрешната им надпревара беше весела и безгрижна работа. Тази щеше да е съвсем истинска.

Темуджин тръгна първи, бърз като кучешки челюсти. Скочи на гърба на Белоног, извика „Чу!“ и своенравната твар се понесе с пръхтене напред. Хаджиун се метна на коня си с пъргавината и умението, които отличаваха всяко негово движение. Хазар го последва миг по-късно, като се смееше на глас от възбуда.

Бехтер вече летеше напред и бутовете на кобилата му бясно подскачаха под него. Изведнъж Темуге се озова сам в равнината, загледан слисано в облака прах зад братята си. Тръсна глава, за да проясни замъгленото си зрение и спря за момент, за да повърне млечната си закуска в тревата. Почувства се малко по-добре, покатери се на седлото и дръпна повода, за да откъсне понито от пашата. Животното дръпна последен стрък трева, изпръхтя и Темуге се понесе с тръскане и подскачане след братята си.

[1] Монголска напитка от ферментирало кобилешко мляко, кумис. — Б.р. ↑

2.

Когато момчетата стигнаха Червения хълм, слънцето се бе издигнало високо в небето. След първоначалния див галоп бяха преминали в тръс, на който здравите им понита можеха да издържат часове наред. Бехтер и Темуджин яздеха начело, сключили временно примирие. Хазар и Хаджиун ги следваха плътно. Всички бяха вече уморени, когато видяха грамадната скала, наричана от племената Червения хълм — огромен камък, извисяващ се стотици стъпки нагоре. Беше обграден от дузина по-малки канари, също като наобиколена от малките си вълчица. Миналото лято момчетата се бяха катерили тук и познаваха района добре.

Бехтер и Темуджин неспокойно оглеждаха хоризонта, търсеха следи от други ездачи. Вълците нямаха право да ловуват толкова далеч от герите си. Както много други неща в степите, водата от потоците, млякото, кожата и месото принадлежаха на онзи, който беше достатъчно силен да ги вземе и да ги запази за себе си. За Хазар и Хаджиун да намерят малко орле беше просто вълнуващо приключение, но двете по-големи момчета бяха готови да се защитават или да бягат. И двамата имаха ножове, а Бехтер носеше на гърба си колчан и малък лък, който бързо можеше да опъне. Темуджин знаеше, че те биха могли да се защитят добре срещу момчета от друго племе. Ако обаче се изправеха срещу истински бойци, щяха да се изложат на сериозна опасност и името на баща им нямаше да помогне.

Темуге едва се виждаше зад останалите, но упорстваше въпреки потта и бръмчащите мухи, които явно го смятаха за особено вкусен. В злочестите му очи неговите стройни братя, разделени на двойки, изглеждаха сякаш от друга порода, както ястребите за чучулигата или вълците за кучето. Искаше да го харесват, но те бяха толкова високи и знаеха толкова много. В тяхно присъствие той ставаше още по-непохватен и никога не успяваше да разговаря с тях така, както му се искаше — е, може би с изключение на Хаджиун.

Заби яростно пети, но понито усещаше неумелия ездач и рядко преминаваше в тръс, а за галоп и дума не можеше да става. Хаджиун

му беше казал, че е прекалено милозлив и далеч от погледа на братята си Темуге се беше опитвал да бие безмилостно понито. Но мързеливата твар май не усети нищо.

Ако не знаеше накъде са тръгнали, щеше да се изгуби и да изостане още през първия час. Майка им беше заръчала никога да не го изоставят, но те не я слушаха. Той знаеше, че ако ги издаде, щеше да отнесе шамари по ушите. Когато Червеният хълм най-сетне се появи в далечината, Темуге бе изпаднал в дълбоко самосъжаление. Дори от това разстояние чуваше как Бехтер и Темуджин се карат. Въздъхна и се размърда — задникът бе започнал да го боли. Потупа джобовите си за още подсладено сирене и намери малко. Преди другите да го забележат, Темуге пхна бялото парченце в устата си и скри насладата си от зоркия им поглед.

Четиримата братя стояха до понитата си и гледаха тътрещия се Темуге.

— Аз щях да го донеса на ръце по-бързо — каза Темуджин.

Ездата до Червения хълм отново се беше превърнала в състезание. Бяха стигнали там в галоп и скочиха на земята, покрити с прах. Едва тогава се сетиха, че някой трябва да остане да пази понитата. Можеха да ги спънат, разбира се, но бяха далеч от племето, а кой знае какви крадци дебнеха наоколо и се готвеха да ги отмъкнат? Няколко минути се разправяха кой да бъде пазач. Хазар и Хаджиун стигнаха до размяна на удари. Хазар седна върху главата на по-малкия си брат, а онзи се бореше, изпълнен с мълчалива ярост. Бехтер ги раздели с проклетия, щом лицето на Хаджиун поморавя. Единственото разумно решение бе да изчакат Темуге, а междувременно всеки от тях оглеждаше внимателно Червения хълм и кроеше планове как да изпревари останалите. Отсъствието на каквито и да било следи от орел ги тревожеше повече от вида на голата скала. Беше нормално да видят курешки или дори кръжаща в небето птица, излетяла да пази гнездото си или да ловува. Но доказателства нямаше и те неизбежно се питаха дали Темуге не ги е излъгал, или е съчинил шантавата история, за да ги впечатли.

Стомахът на Темуджин започна да го боли. Беше пропуснал закуската, а не искаше да е с отслабени сили при предстоящото трудно катерене. Докато другите гледаха към приближаващия Темуге, той взе шепа червеникава пръст и я направи на кал с малко вода от мяха.

Белоног оголи зъби и изцвили, но не се съпротиви, когато Темуджин завърза поводата му около един храст и извади ножа си.

Трябваше му само миг, за да среже една вена на рамото на понито и да прилепи уста към нея. Кръвта беше гореща и рядка и Темуджин усети как възстановява енергията му и стопля празния му корем като най-добър черен айраг. Отброи шест големи глътки, отдръпна устни и притисна раната с пръст. Калта щеше да помогне за съсирването и Темуджин знаеше, че когато се върне, на мястото на раната щеше да има само малка коричка. Ухили се, оголвайки червени зъби към братята си, и изтри уста с опакото на дланта си. Усещаше, че на пълен стомах силата му се връща. Провери дали кръвта на рамото на Белоног се съсирва и погледна пълзящата по крака му струйка кръв. Понито не беше усетило нищо и хрупаше пролетната трева. Темуджин прогони една муха от кървавата струйка и потупа животното по шията.

Бехтер също бе слязъл на земята. Щом видя, че Темуджин се храни, по-голямото момче коленичи, насочи към устата си тънка струя топло мляко от цицката на кобилата си и шумно млясна от задоволство. Темуджин не обърна внимание на представлението, но Хазар и Хаджиун се обърнаха с надежда. От опит знаеха, че ако се помолят, той ще им откаже. Ако си мълчаха, Бехтер можеше да прояви великодушие и да им отпусне по една глътка.

— Искаш ли, Хазар? — попита Бехтер и рязко вдигна глава.

Хазар не изчака да го питат втори път и като жребче пхна глава при блестящата от мляко тъмна цицка в ръката на брат си. Засмука жадно струята и изцапа лицето и ръцете си с мляко. Изпръхтя, закашля се и дори Бехтер се усмихна, преди да направи знак на Хаджиун.

Хаджиун погледна към вцепенения Темуге. Малкото момче присви очи и поклати глава. Бехтер сви рамене и пусна цицката, едва се озърна към Темуджин, изправи се и загледа как най-малкият брат тромаво слиза от понито.

Темуге слезе с обичайната си предпазливост. За видялото едва шест лета момче земята беше далеч, макар че останалите деца от племето скачаха от седлото с безстрашието на по-големите си братя. Темуге не можеше да се справи с тази проста задача и братята му трепнаха, когато той се стовари на земята и се олюля. Бехтер цъкна с език и лицето на хлапето потъмня под изпитателните им погледи.

— Това ли е мястото? — попита Темуджин.

Темуге кимна.

— Точно тук кръжеше. Гнездото е някъде при върха — каза той и погледна нагоре с присвити очи.

Бехтер се намръщи.

— Може и да е ястреб — промърмори той и също вдигна поглед.

Темуге се изчерви още повече.

— Орел беше! Тъмнокафяв и по-голям от всеки ястреб!

Бехтер сви рамене и при това избухване изплю примесена с мляко хрчка на земята.

— Може. Ще разбере, когато намеря гнездото.

Темуджин сигурно щеше да отговори на предизвикателството, но на Хаджиун му бе дошло до гуша от препирните им и мина покрай тях, като разпасваше парчето плат, което придържаше дела^[1] му. Остави го да падне на земята и стъпи на първите камъни, облечен само в туника без ръкави и ленени гамаши. Меката кожа на ботушите му прилепваше почти толкова добре, колкото ако беше на бос крак. Останалите също се съблякоха — стори им се разумно да оставят най-тежките си дрехи на земята.

Темуджин измина двадесет крачки, намери друго подходящо за катерене място, плу на дланите си и се хвана за скалата. Хазар се ухили развълнувано и метна поводата на Темуге, стряскайки хлапето. Бехтер също си намери подходящо място, намести силните си ръце и крака в цепнатините и се набра с леко сумтене.

Скоро Темуге отново остана сам. Отначало се чувстваше ужасно, вратът го заболя да гледа катерещите се момчета. Когато те станаха по-малки и от паяци, отиде да си открадне солидна порция мляко от кобилата на Бехтер. Беше открил, че да си последен, си има своите предимства.

Стотина стъпки по-нагоре Темуджин вече знаеше, че ако падне от толкова високо, щеше да умре. Ослуша се за тежкото дишане на братята си, но от тях нямаше и следа. Хвана се здраво с пръсти и крака и се дръпна колкото се може по-назад, за да погледне нагоре. Въздухът като че ли бе по-хладен, а небето се извисяваше болезнено чисто над главата му. Нито едно облаче не нарушаваше илюзията, че се катери в някаква огромна синя купа. Малки гущерчета се разбягаха от

опипващите му пръсти и Темуджин едва не се изпусна, когато едно от тях се загърчи в дланта му. Сърцето му спря да тупти, той бутна разбитото телце от корниза, на който се бе припичало на слънцето, и го загледа как пада надолу, подхвърляно от вятъра.

Видя далеч долу Темуге да стиска цицката на кобилата на Бехтер. Надяваше се да прояви достатъчно благоразумие и да остави малко мляко. Бехтер щеше да го пребие, ако откриеше, че е свършило. А може пък лакомото хлапе да си го заслужаваше.

Слънцето силно напичаше врата му. По челото се спусна струйка пот, достигна миглите му и смъдящата течност го накара да примигне. Тръсна глава, държеше се само с ръце, а краката му трескаво търсеха нова опора. Темуге можеше да ги убие с историите си, но вече беше прекалено късно да размислят. Не беше сигурен как ще успее да се спусне по отвесната скала. На такава височина му трябваше място за почивка. Иначе падането бе неизбежно.

Кръвта в стомаха му бълбукаше при всяко движение и го караше да се оригва с горчива миризма. Оголи зъби, докато се набираще нагоре. Усети червейчето на страха в стомаха си и това го ядоса. Нямаше да се уплаши. Той беше син на Есугей, вълк. Един ден щеше да стане хан. Нямаше да се уплаши и нямаше да падне. Започна да си мърмори под нос тези думи и продължи да се катери, плътно притиснат до скалата. Вятърът набра сила и го заблъска яростно. Темуджин си представи каква физиономия щеше да направи Бехтер, ако той стигнеше пръв върха.

Стомахът му се преобърна и той се уплаши, че вятърът ще го откъсне от високата скала и ще го смаже на земята по вина на Темуге. Пръстите му трепереха при всяко следващо захващане, това беше първият знак за слабост. Набра сила от гнева си и продължи нагоре.

Трудно беше да предположи докъде е стигнал, но Темуге и понитата се виждаха като малки петънца долу, а ръцете и краката му горяха от напрежението. Стигна до един перваз, където можеше да се скрие от вятъра, да си поеме дъх и да си почине малко. Отначало не виждаше как може да продължи и проточи врат, за да се огледа по-добре. Нима щеше да заседне тук, докато другите намерят по-лесен път до върха? Само Хаджиун бе по-добър катерач от него и Темуджин знаеше, че трябва да спре за известно време и да даде почивка на напрегнатите си мускули. Пое дълбоко дъх в топлия въздух, като се

наслаждаваше на гледката. Оттук можеше да види герите на племето и се зачуди дали Хулун вече не е родила. Колко ли часа бяха минали, откакто бяха при Червения хълм?

— Да не заседна? — разнесе се глас над него.

Темуджин изруга на глас, когато видя лицето на Хаджиун да се подава над перваза. Момчето посрещна погледа му и в очите му заигра усмивка. Темуджин запълзя по перваза, докато не намери сигурно място за хващане. Надяваше се, че то ще го доведе до друго удобно място по-нагоре. Под погледа на Хаджиун успокои дишането си и си придаде спокойното изражение на опитен воин. Трябваше да скочи, за да стигне до втората хватка, и за миг страхът му взе връх. Долу на земята такъв скок беше нищо работа, но пък и падането щеше да е от съвсем ниско. Тук вятърът стенеше в цепнатините и Темуджин не смееше и да помисли за пустотата зад гърба си.

Ръцете и краката му бясно заработиха, докато се набираще нагоре с внезапен прилив на енергия. Спирането означаваше падане и Темуджин изрева, докато се мъчеше да стигне до коленичилиия Хаджиун, който спокойно наблюдаваше придвижването му.

— Ха! Планинските ханове никога не засядат — каза триумфиращо Темуджин.

Брат му прие тези думи с мълчание.

— Хълмът се разделя точно над нас — каза той. — Бехтер тръгна по южната страна към върха.

Темуджин бе впечатлен от спокойствието на брат си. Хаджиун отиде до ръба на червената канара, и се приближи толкова близо, че вятърът развя сплетената му коса.

— Бехтер не знае къде са орлите. Ако изобщо ги има — каза Темуджин.

Хаджиун отново сви рамене.

— Той тръгна по лесния път. Не мисля, че един орел ще свие гнездо на толкова достъпно място.

— Значи има и друг път? — попита Темуджин и изпълзя по полегатия склон, за да огледа по-добре върховете на Червения хълм. Пътищата бяха два, точно както бе казал Хаджиун. Различи Бехтер и Хазар на южния. Дори от това разстояние момчетата можеха да разпознаят силната фигура на по-големия брат, който се движеше бавно, но сигурно. Северният връх, който се извисяваше над Темуджин

и Хаджиун, представляваше скално копие, по-трудно за катерене и от отвесната стена, с която се бяха преборили.

Темуджин стисна юмруци, усещайки тежестта в ръцете и прасците си.

— Готов ли си? — попита го Хаджиун и кимна към северния склон.

Темуджин се пресегна и бързо сграбчи сериозния си малък брат за врата. Видя, че Хаджиун е изгубил един нокът на дясната си ръка. Засъхнала струйка кръв се стичаше по нея, но момчето не показваше никакви признаци на болка.

— Готов съм — каза Темуджин. — Защо ме изчака?

Хаджиун леко се усмихна и се хвана за скалата.

— Ако паднеш, един ден Бехтер ще стане хан.

— При това може да се окаже добър хан — с неохота каза Темуджин. Не му се вярваше, но си спомни как Бехтер се беше борил с дружинниците на баща им. В света на възрастните имаше неща, който все още не разбираше напълно, но Бехтер все пак имаше вид на воин.

Хаджиун изсумтя.

— Той язди като камък, братко. Кой ще последва човек, който стои толкова зле на коня?

Темуджин се усмихна и двамата се закатериха нагоре.

Беше по-лесно, когато напредваха заедно. На няколко пъти Темуджин даде опора на Хаджиун, докато момчето се катереше по скалата като пъргав паяк. Катереше се толкова добре, колкото и яздеше, но младото му тяло показваше признаци на изтощение. Темуджин видя, че той започва да пребледнява, щом се изкатериха още стотина стъпки нагоре. И двамата дишаха трудно, а ръцете и краката им изведнъж станаха прекалено тежки, за да се движат.

Слънцето беше минало най-високата точка в небето и започваше да се спуска към хоризонта на запад. Темуджин го поглеждаше всеки път, щом успееше да намери място да си почине за миг. Тъмнината не биваше да ги сварва тук, иначе и двамата щяха да паднат. По-тревожни бяха надигащите се в далечината облаци. Една буря щеше да ги издуха от Червения хълм. Той се уплаши за братята си, когато Хаджиун се изпусна и едва не запрати и двамата в пропастта.

— Държа те. Намери друго място за хващане — изпъшка Темуджин. Дъхът му излизаше като пламък от устата му. Не помнеше

някога да е бил по-уморен, а върхът продължаваше да изглежда все така недостижим и далечен. Хаджиун свали тежестта си от ръката на Темуджин и се озърна за миг към кървящите охлузвания от ботуша му върху голата кожа на брат му. Проследи погледа на Темуджин над степта и се вцепени, щом видя облаците. Трудно можеха да преценят силата на вятъра в цепнатините, но и двете момчета имаха чувството, че бурята се движи право към тях.

— Хайде, продължавай. Завали ли, свършено е с нас — изръмжа Темуджин и бутна брат си нагоре. Хаджиун кимна, но затвори за миг очи, очевидно замаян. Понякога беше много лесно да се забрави колко малък бе всъщност. Темуджин изпита свирепа покровителствена гордост и се закле, че няма да остави малкото момче да падне.

Южният връх все още се виждаше, но нямаше и следа от Бехтер и Хазар. Темуджин се запита дали вече не са се изкатерили. Може би дори се връщаха, прибрали някое орле на сигурно място. Бехтер щеше да стане непоносим, ако се върне с великата птица в палатката на баща си. Тази мисъл бе достатъчна, за да вдъхне сили на уморените мускули на Темуджин.

Отначало и двамата не разбраха какво означават пискливите звуци. Никога досега не бяха чували писъци на орле, а вятърът им пригласяше безспирно над скалите. Облаците се канеха да покрият небето и Темуджин сериозно се замисли дали не е по-добре да потърсят убежище. При мисълта за слизането по хлъзгавата скала сърцето му се свиваше. Дори Хаджиун нямаше да се справи, сигурен беше. Поне един от двамата щеше да падне.

Заплашителните тъмни облаци не успяха да погълнат изцяло вниманието на двете момчета, докато пълзяха нагоре към една пълна с пера и вейки цепнатина. Темуджин надуши миризмата на гниещо месо, преди очите му да стигнат до нивото на гнездото. Едва сега разбра, че звукът идва от двете малки орлета, които наблюдаваха катерачите с див интерес.

Явно родителите им се бяха чифтосали рано, защото пиленцата не изглеждаха нито мършави, нито безпомощни. И двете още бяха покрити с перушина, само тук-там се виждаха златистокафявите пера, които един ден щяха да ги издигнат над планините в търсене на плячка. Крилете им бяха къси и грозни, но момчетата решиха, че никога досега не са виждали толкова красиво нещо. Ноктите им

изглеждаха прекалено големи за малки пиленца. Едрите им жълти шипове завършваха с по-тъмни остриета, които вече изглеждаха способни да разкъсват плът.

Хаджиун бе замръзнал очарован на перваза, увиснал само на пръстите си. Една от птиците възприе неподвижната му стойка като предизвикателство и изсъска, разпервайки смело криле. Лицето на Хаджиун грейна от радост.

— Истински малки ханове — каза той с грейнали очи.

Темуджин кимна, изгубил дар-слово. Вече се чудеше как ще свалят двете пиленца в приближаващата буря. Огледа хоризонта, разтревожен от мисълта, че родителите им може би ще се приберат преди облаците. На такава опасна височина един нападащ орел преспокойно можеше да се справи с двете момчета, които искаха да свалят малките му на земята.

Темуджин гледаше как Хаджиун се надига и кляка на ръба на гнездото, без да обръща внимание на опасното положение. Той протегна ръка, но Темуджин рязко го спря.

— Облаците са прекалено близко, за да успеем да слезем — каза той. — Остави ги в гнездото. Ще ги вземем утре сутринта.

Докато говореше, над степта се разнесе грохот и двете момчета се обърнаха. Слънцето още светеше ярко в небето, но в далечината се виждаха тъмните, коси струи на дъжда. Сянката пълзеше неумолимо и бързо към Червения хълм. На тази височина гледката предизвикваше едновременно възторг и ужас.

Двамата се спогледаха, Хаджиун кимна и се спусна от гнездото до перваза под него.

— Ще умрем от глад — каза той, пхна наранения си пръст в устата и засмука кората съсирена кръв.

Темуджин кимна примирен.

— По-добре, отколкото да паднем — каза той. — Всеки момент ще завали и искам да намеря място, където да мога да преспя, без да падна. Ужасна нощ се очертава.

— Не и за мен — тихо каза Хаджиун. — Погледнах в очите на орел.

Темуджин приятелски перна момчето и му помогна да се придвижи по корниза до едно място, откъдето можеха да продължат нагоре. Една цепнатина между двата склона изглеждаше подходяща.

Можеха да се пъхнат колкото може по-навътре и най-сетне да си починат.

— Бехтер ще побеснее — радостно отбеляза Хаджиун.

Темуджин му помогна да стигне цепнатината и го загледа как се пъха навътре, прогонвайки двойка малки гущерчета. Едното изтича до ръба и скочи с разперени крака, падайки дълго надолу. Мястото едва стигаше за двамата, но поне бяха защитени от вятъра. След стъмване щеше да бъде неудобно и страшно и Темуджин знаеше, че ще е истински късметлия, ако успее да заспи.

— Бехтер избра лесния път — каза той, хвана ръката на Хаджиун и се издърпа навътре.

[1] Традиционна плътна горна дреха с дълги ръкави. — Б.пр. ↑

3.

Бурята бушува над Червения хълм през цялата нощ и утихна едва на зазоряване. Слънцето отново заблестя ярко от чистото небе и изсуши синовете на Есугей, които излязоха от цепнатините и скривалищата си. И четиримата бяха стигнали прекалено високо, за да посмеят да се спуснат. Бяха прекарвали студена и мокра нощ; задрямваха и се събуждаха рязко, сънувайки, че летят в пропастта. Когато зората докосна двойния връх на Червения хълм, момчетата бяха сковани и се прозяваха, а под очите им имаше тъмни кръгове.

Темуджин и Хаджиун бяха страдали по-малко от другите двама благодарение на скривалището си. Веднага щом стана достатъчно светло, за да може да вижда, Темуджин излезе от цепнатината, за да вземе първото орле. Едва не падна, когато от запад към него се спусна тъмна сянка — възрастен орел, голям почти колкото него.

Птицата не посрещна радостно двамата натрапници толкова близо до малките й. Темуджин знаеше, че женските са по-големи от мъжките, и предположи, че именно майката пищеше и кръжеше яростно над тях. Орлетата останаха ненахранени, голямата птица излиташе час по час и се рееше над цепнатината, като държеше момчетата под око. Беше ужасяващо и прекрасно да се намират на такава височина и да се взират в тъмните очи на птицата, увиснала във въздуха с разперени криле. Ноктите й се отваряха и свиваха конвулсивно, сякаш си представяше как разкъсва плътта им. Хаджиун потрепери, изгубен в захлас и ужас, че огромното създание всеки момент ще се стрелне към тях и ще ги измъкне навън като мармоти от дупката им. Не разполагаха с друго оръжие освен жалкия нож на Темуджин и не бяха в състояние да се защитят от ловец, способен с един-единствен удар да счупи гръбнака на куче.

Темуджин гледаше как златистокафявата глава се върти възбудено наляво-надясно. Предположи, че птицата ще остане тук през целия ден и мисълта да остане открит на перваза под гнездото изобщо не му хареса. Един удар с такъв нокът щеше да му бъде достатъчен. Опита се да си спомни какво беше чувал за дивите птици. Може би

щеше да подплаши майката, ако се разкрещи? Обмисли тази възможност, но не му се искаше да привлече Бехтер и Хазар на върха — не и преди да е увил орлетата и да ги е прибрал в пазвата си.

Хаджиун се беше долепил до наклонената червена скала в цепнатината. Темуджин видя, че брат му държи камък и преценява тежестта му.

— Можеш ли да я уцелиш? — попита той.

Хаджиун сви рамене.

— Може би. Ще ми трябва голям късмет. Само този камък успях да намеря.

Темуджин тихо изруга. Орелът изчезна за известно време, но птиците бяха умели ловци и младежът нямаше да се излъже и да излезе от сигурното си убежище. Изпухтя, обхванат от чувство за безизходност. Беше гладен, предстоеше му дълго и трудно спускане. Но двамата с Хаджиун не заслужаваха да се връщат с празни ръце.

Спомни си за лъка на Бехтер, който беше долу при Темуге и понитата, и се наруга, че не се е сетил да го вземе. Не че Бехтер щеше да му позволи да пипне двойно извитото оръжие. По-големият му брат толкова се дуеше с него, колкото и с всичките си воински украшения.

— Вземи камъка — каза Хаджиун. — Ще се върна до гнездото и ако се появи, ще успееш да я уцелиш.

Темуджин се намръщи. Планът му изглеждаше смислен. Той беше отличен стрелец, а Хаджиун — по-добрият катерач. Единственият проблем беше, че орлетата щеше да вземе Хаджиун, а не той. Положението беше деликатно, не му се искаше някой да му отмъкне славата.

— Задръж камъка. Аз ще взема орлетата — каза той.

Хаджиун обърна тъмните си очи към по-големия си брат. Прочете мислите му и кимна.

— Добре. Имаш ли в какво да ги увиеш?

Темуджин отпра няколко ивици от туниката си с ножа. Дрехата беше съсипана, но птиците бяха далеч по-голяма награда и загубата си заслужаваше. Уви ивиците около дланите си, подаде глава от цепнатината и се огледа за движеща се сянка или кръжаща точка в небето. Птицата беше погледнала в очите му и знаеше какво се опитва да стори. Той беше сигурен. Видя разум в погледа ѝ — също като в погледа на куче или ястреб, а може би и повече.

Докато излизаше на слънце, усети как стегнатите му мускули прещракват от болка. Отново чу цвъртене откъм гнездото. Орлетата бяха прегладнели след самотната нощ. Може би те също бяха страдали без топлото тяло на майка им, което да ги закриля от бурята. Темуджин се разтревожи, че чува само един писък и че другото орле може да е умряло. Озърна се през рамо, за да се увери, че майката не се готви да го блъсне в стената. Не видя нищо, набра се на високия перваз, сви крака и приклепна в същата поза, в която бе застанал Хаджиун предишната вечер.

Гнездото се намираше дълбоко в кухнята. Беше широко и с отвесни стени, за да не могат орлетата да се изкатерят по тях и да паднат, преди да са се научили да летят. Щом зърнаха лицето му, двете измършавели пиленца се хвърлиха надалеч от него, запляскаха уплашено с голите си криле и заграчиха за помощ. Темуджин отново огледа синевата и бързо се помоли на бащата-небе да бди над него. Запълзя напред и дясното му коляно опря в мокра тръстика и стари пера. Някакви дребни кости се счупиха под тежестта му и до носа му достигна противната воня на разложена плячка.

Едното орле затрепери от протегнатите му пръсти, а другото се опита да го клъвне и да одере ръката му. Острите им като игли нокти бяха прекалено малки, за да оставят нещо повече от слаби драскотини по кожата му. Темуджин вдигна пиленцето към лицето си и го загледа как се гърчи в ръката му.

— Баща ми ще ловува двайсет години с теб — промърмори той, освободи ивица плат от ръката си и привърза крилете и краката на орлето.

В паниката си второто почти беше успяло да се измъкне от гнездото и Темуджин се принуди да го издърпа обратно за жълтия нокът. То нададе силен крясък и се загърчи. Темуджин забеляза, че сред златото по младите пера имат червени петънца.

— Ще те нарека Червената птица — каза той и пъкна орлетата в пазвата си. Те се успокоиха от допира на кожата му, но продължиха да го драскат с нокти. Помисли си, че докато стигне долу, гърдите му ще бъдат изподрани като от бодлив храст.

Видя големия орел да профучава като тъмна сянка над главата му. Движеше се по-бързо, отколкото можеше да си представи. Едва успя да вдигне ръка, когато чу вика на Хаджиун и единственият им

камък улучи птицата отстрани и осуети удара ѝ. Тя изпищя от гняв, посилен от този на което и да е друго животно, и Темуджин си припомни, че орлицата е истински ловец. Видя я как се опитва да размаха огромните си криле, за да запази равновесие на първаза. Не му оставаше нищо друго, освен да стои свит в тясното пространство и да се опитва да предпази лицето и врата си от свирепите ѝ нокти. Чу я да крещи в ухото му и усети удара на крилете, после тя падна, като продължаваше да крещи. Момчетата гледаха как орелът се спуска по стръмна спирала надолу, като едва контролира падането си. Едното му крило бе неподвижно, а другото се извиваше и пляскаше в издигащите се нагоре въздушни потоци. Темуджин задиша по-бавно и усети, че сърцето му се успокоява. Имаше орле за баща си, а може би щеше да му бъде позволено да обучи Червената птица за себе си.

Бехтер и Хазар бяха вече при понитата с Темуге, когато Темуджин най-сетне се спусна долу. Хаджиун бе останал с него и му помагаше, доколкото можеше. Така на Темуджин не му се наложи да изложи на риск ценната плячка. Въпреки това, когато най-сетне стъпи на равното и погледна нагоре, върхът му се стори невъзможно далеч и някак чужд, сякаш други момчета го бяха катерили.

— Намерихте ли гнездото? — попита Хазар. По гордите им погледи разбра какъв ще бъде отговорът им.

Хаджиун кимна.

— С две орлета вътре. Надвихме майката и ги взехме.

Темуджин остави малкия си брат да разкаже историята. Знаеше, че останалите няма да разберат какво е да стоиш свит, целият свят да е далеч под краката ти, а смъртта да те блъска по раменете. Откри, че не беше усетил страх, макар че сърцето и тялото му реагираха бурно. На Червения хълм той беше изпитал миг на радост и бодрост, но бе прекалено объркан, за да говори за това — поне засега. Може би щеше да го сподели с Есугей, ако завари хана в по-добро настроение.

Темуге също бе прекарал зле нощта, макар че бе успял да се скрие с понитата и от време на време се беше подкрепял с глътка топло мляко. На четиримата и през ум не им мина да му благодарят, че е видял орела. Не се беше катерил с останалите. Единственото, което получи от братята си, бе силна плесница от Бехтер, когато откри, че Темуге е изпразнил цицката на кобилата му през нощта. Когато потеглиха, малкото момче ревеше с пълна сила, но останалите не

показаха никакво съчувствие. Всички умираха от глад и жажда и дори обикновено слънчевият Хазар се намръщи заради лакомията на брат си. Не след дълго го оставиха зад себе си, докато язدهа в тръс през зелената равнина.

Момчетата видяха бойците на баща си много преди на хоризонта да се появят герите на племето. Бяха забелязани почти веднага, щом излязоха от сянката на Червения хълм, и във въздуха се разнесе протяжният писък на рог.

Не показаха нервността си, но присъствието на ездачите тук можеше да означава единствено, че са търсили тях. Всички несъзнателно се приближиха един до друг, щом разпознаха препускащия насреща им Елук. На лицето му нямаше усмивка.

— Баща ви ни прати да ви търсим — каза той, обръщайки се към Бехтер.

Темуджин веднага се наежи.

— И друг път сме нощували навън — отвърна той.

Елук обърна малките си черни очи към него, потърка брадичката си и поклати глава.

— Но не без да предупредите, не в буря и не точно когато майка ви ражда — рязко отсече той, сякаш гълчеше малко дете.

Темуджин видя, че Бехтер пламва от срам, и реши да не дава воля на гнева си.

— Е, намери ни. Ако баща ни е ядосан, това е между него и нас.

Елук отново поклати глава и Темуджин видя злобно пламъче в очите му. Никога не беше харесвал дружинника на баща си, макар да не можеше да обясни защо. В гласа на Елук се долавяше злонамереност.

— От притеснения за вас майка ви едва не изгуби детето си — каза той.

Очите му заповядваха на Темуджин да сведе поглед и момчето усети как бавно се изпълва с гняв. Орлетата до гърдите му вдъхваха кураж. Знаеше, че баща му ще им прости всичко, щом види птиците. Темуджин вдигна ръка, за да спре останалите, и дори Бехтер се подчини на жеста му. Елук бе принуден да обърне понито си към тях. Лицето му бе потъмняло от раздразнение.

— Няма да яздиш с нас, Елук. Връщай се — каза Темуджин. Видя как воинът се напруга и бавно поклати глава. — Днес ще яздим само с орлите — каза Темуджин, без да издава напирашното в него веселие.

Братята му се ухилиха, наслаждавайки се на тайната и на обърканото лице на Елук. Мъжът погледна към Бехтер и видя, че погледът му е забит в нещо неопределено на хоризонта. Изсумтя.

— Баща ви ще набие смирение в дебелите ви кожи — каза той с потрепващ от гняв глас.

Темуджин го погледна спокойно. Дори понито му стоеше абсолютно неподвижно.

— Не. Няма да го направи. Един от нас някой ден ще стане хан, Елук. Помисли за това и се връщай, както ти казах. Ще се приберем сами.

— Тръгвай — внезапно каза Бехтер с по-дълбок глас от тези на братята си.

Елук го погледна, сякаш са го ударили. Не можаха да видят очите му, когато обърна коня си, като го управляваше само с колене. Не каза нищо, но най-сетне кимна отсечено и се отдалечи, оставяйки ги сами, треперещи от странно напрежение. Не бяха в опасност, Темуджин бе почти сигурен в това. Елук не беше толкова глупав, че да извади оръжие срещу синовете на Есугей. В най-лошия случай можеше да ги напердаши и да ги накара да се върнат пеша. Въпреки това усещането бе като от спечелена битка и Темуджин чувстваше погледа на Бехтер върху врата си през целия път до реката и лагера на баща им.

Доловиха острата миризма на урина още преди да видят герите. След прекараната в сянката на Делиун-болдах зима миризмата се беше пропила в почвата около герите. В края на краищата, човек не беше склонен да се отдалечава прекалено много в тъмното. И все пак, това беше техният дом.

Елук стоеше до гера на баща им и очевидно чакаше да види как ще бъдат наказани. Темуджин се зарадва, че е предизвикал такъв интерес, и продължи с високо вдигната глава. Хазар и Хаджиун препуснаха пред него, Темуге се отплесна от миризмата на овнешко, а Бехтер възвърна обичайната си мрачна физиономия.

Есугей излезе, щом чу понитата им да цвилят, поздравявайки останалите от стадото. Носеше меч на хълбока си и бе облечен в тежка синя роба със златни шевици, която се спускаше до коленете му. Ботушите и панталоните му бяха чисти и добре излъскани и той сякаш изглеждаше още по-висок. На лицето му не се четеше гняв, но те знаеха, че се гордее с уменията си да прикрива чувствата си — нещо, което трябваше да научи всеки воин. По стар навик Есугей прецени синовете си, докато приближаваха към него. Отбеляза, че Темуджин крие нещо до гърдите си и долови скритото им вълнение. Дори Бехтер полагаше усилия да не издава задоволството си и Есугей се запита какво ли са намерили момчетата му.

Видя също, че Елук се суети недалеч и се преструва, че четка понито си. Това беше странно за дружинник, който държи кобилата си със сплъстена от кал и тръни опашка. Познаваше Елук достатъчно добре, за да долови, че киселото му настроение е насочено към момчетата. Щеше да свие рамене, но вече бе заел неподвижната стойка на воин. Затова изхвърли грижите на Елук от главата си.

Хазар и Хаджиун слязоха от конете, така че за малко закриха Темуджин. Но Есугей вече беше видял, че нещо мърда под туниката на сина му. Сърцето му заби по-бързо. Въпреки това нямаше да им се размине така лесно.

— Имате сестра, макар че раждането беше по-трудно заради отсъствието ви. Майка ви изгуби почти всичката си кръв от безпокойство за вас.

При тези думи момчетата сведоха погледи. Есугей се намръщи. Прииска му се да ги напердаши заради егоизма им.

— Бяхме на Червения хълм — промърмори Хаджиун и се сви под погледа на баща си. — Темуге видял там орел и се качихме да търсим гнездото.

При тези думи сърцето на Есугей направо литна. Само едно нещо можеше да се гърчи на гърдите на Темуджин, но той не посмя дори да помисли за това. От три поколения, откакто вълците се бяха спуснали тук от далечния запад никой от племето не беше хващал орел. Птиците бяха по-скъпи от дузина най-добри жребци, и то не само заради месото, което можеха да осигурят при лов.

— У теб ли е орлето? — обърна се Есугей към Темуджин и направи стъпка напред.

Неспособно да крие повече възбудата си, момчето се ухили широко, изправи се гордо и бръкна в пазвата си.

— С Хаджиун намерихме две.

Студеното лице на баща му се разчупи в усмивка и белите му зъби заблестяха на фона на тъмната кожа и рехавата брада.

Двете птици, внимателно извадени и поставени в ръцете на Есугей, нададоха писъци, щом се озоваха на светло. Темуджин усети липсата на топлината им веднага щом ги извади от пазвата си. Погледна към Червената птица с очите на собственик, следейки всяко нейно движение.

Есугей не можа да намери подходящите думи. Видя, че Елук се е приближил да види орлетата, и ги вдигна със светнало лице. Обърна се към синовете си.

— Влизайте вътре да видите майка си. Извинете се, че сте я уплашили, и посрещнете сестричката си.

Темуге нахълта през вратата, преди още баща му да бе свършил, и всички чуха радостния вик на Хулун при вида на най-малкия й син. Хаджиун и Хазар също влязоха, но Темуджин и Бехтер останаха на местата си.

— Едното е малко по-дребно от другото — каза Темуджин и посочи птиците. Отчаяно се надяваше да не бъде отпратен. — Има червено по перата си. Нарекох го Червената птица.

— Хубаво име — потвърди Есугей.

Темуджин прочисти гърлото си притеснено.

— Надявах се да я задържа за себе си. Нали са две...

Есугей погледна безизразно сина си.

— Протегни ръка — каза той.

Объркан, Темуджин вдигна ръката си. Есугей задържа двете вързани орлета в едната си ръка, натисна с другата тази на Темуджин и я свали насила надолу.

— Когато пораснат, тежат колкото куче. Можеш ли да задържиш куче на китката си? Не. Това е голям подарък и аз съм ти благодарен за него. Но Червената птица не е за момче, дори то да е мой син.

Темуджин усети, че очите му се пълнят със сълзи. Сутрешните му мечти отидоха на вятъра. Баща му като че ли не долови гнева и отчаянието му и повика Елук.

В очите на Темуджин усмивката на Елук беше лукава и противна, щом той приближи до тях.

— Ти си първият ми воин — обърна се Есугей към него. — Червената птица е твоя.

Очите на Елук се разшириха. Той пое благоговейно птицата, напълно забравил за момчетата.

— Оказваш ми голяма чест — каза и склони глава.

Есугей се разсмя високо.

— Ти ми оказваш чест със службата си. Ще ловуваме заедно. Довечера ще пеem за двата орела, дошли при вълците — отвърна той и се обърна към Темуджин. — Трябва да разкажеш на стария Чагатай всичко, за да напише думите на песента.

Темуджин не отговори, неспособен да стои и да гледа Червената птица в ръцете на Елук. Двамата с Бехтер се пъгнаха през ниската врата на гера, за да видят Хулун и новородената си сестра, заобиколени от останалите братя. Момчетата чуваха баща си отвън, той разказваше на хората какво са донесли синовете му. Довечера щеше да има празненство. Въпреки това всички се чувстваха някак неудобно, щом погледите им се срещнеха. Радостта на баща им означаваше много за тях, но Червената птица си беше на Темуджин.

Вечерта племето запали огньове от изсушена тор. Опекоха месо и сложиха на пламъците огромни врящи казани. Певецът Чагатай пия за двете орлета от Червения хълм, а високите и ниските тонове на гласа му се съчетаваха в странна свръхестествена комбинация. Младите мъже и жени на племето приеха с овации стиховете и Есугей бе принуден да показва орлетата отново и отново, докато те жално пищяха за изгубеното си гнездо.

Изкатерилите Червения хълм момчета приемаха чаша след чаша черен айраг край огньовете в тъмното. Хазар пребледня и се умълча след второто питие. След третото Хаджиун ниско изхърка и бавно падна назад по гръб, а чашата му се катурна в тревата. Темуджин се вираше в пламъците, напълно спял за нощта наоколо. Не чу приближаването на баща си, а и да беше, едва ли щеше да му обърне внимание. От айрага кръвта му гореше.

Есугей дойде при синовете си и приклепна на мощните си крака. Носеше тежък, подплатен с вълна дел, за да се предпази от вечерния студ, но под него гърдите му бяха голи. Черният айраг го бе стоплил достатъчно, а и той винаги беше твърдял, че един хан е неуязвим за студа.

— Не прекалявай с пиенето, Темуджин — каза му той. — Вече показва, че си готов да те приемат като мъж. Утре ще изпълня бащинския си дълг и ще те откарам при олхунутите, при народа на майка ти.

Видя Темуджин да вдига поглед, но не разбра изражението на бледожълтите му очи.

— Ще видим най-красивите им дъщери и ще изберем някоя да топли леглото ти, когато започне да кърви — каза бащата и потупа Темуджин по рамото.

— И ще стоя там, докато Елук отглежда Червената птица — отвърна Темуджин с равен студен глас. Нещо в тона му проби алкохолната мъгла и Есугей се намръщи.

— Ще направиш, както ти казва баща ти — отсече той и перна силно Темуджин по главата, може би по-силно, отколкото възнамеряваше. Темуджин политна напред, после се изправи и впери поглед в баща си. Есугей вече бе изгубил интерес към него и надаваше одобрителни викове към Чагатай, който кършеше старите си кокали в танц и ръцете му разсичаха въздуха като орлови криле. След известно време ханът забеляза, че Темуджин продължава да го гледа.

— Ще пропусна събора на племената и състезанията — каза момчето, когато погледите им се срещнаха. Очите му се напълниха с гневни сълзи.

Есугей го изгледа безизразно.

— Олхунутите също ще дойдат на събора — каза той. — Белоног ще бъде с теб. Може би ще ти позволят да се състезаваш срещу братята си.

— Предпочитам да остана тук — каза Темуджин, готов за нов удар.

Есугей сякаш не го чу.

— Ще живееш една година с тях, също като Бехтер — каза той. — Няма да ти е леко, но ще ти останат добри спомени. Не е нужно да казвам, че трябва да опознаеш силата и оръжията им.

— Но ние нямаме спорове с олхунутите — каза Темуджин.
— Зимата е доста дълга — сви рамене баща му.

4.

Главата на Темуджин болезнено туптеше в слабата светлина на утрото, докато баща му и Елук товареха понитата с храна и одеяла. Хулун също обикаляше навън, а новородената ѝ дъщеря сучеше в пазвата ѝ. Двамата с Есугей тихо си поговориха, той се наведе към нея и опря лице в извивката на врата ѝ. Това бе рядка проява на близост, но дори тя не успя да разсее мрачното настроение на Темуджин. Тази сутрин мразеше Есугей с цялата сила, на която е способно едно дванадесетгодишно момче.

Мрачно умълчан, Темуджин продължи да смазва поводите и да проверява всеки ремък и възел на сбруята и стремената. Нямаше да даде повод на баща си да го укори пред по-младите му братя. Не че те бяха наоколо. Герът бе потънал в тишина след снощния запой. Чуваше се как златното орле пици за храна и Хулун се пхна вътре, за да го нахрани с парче кърваво месо. Докато Есугей го нямаше, това щеше да е нейно задължение, но то не можеше да отвлече вниманието ѝ от задачата да подготви мъжа си за пътуването.

Понитата пръхтяха и цвилеха, приветствайки новия ден. Темуджин стоеше наред тази мирна сцена като някакво мрачно жребче, търсещо и най-малкия повод да зарита с крака. Не искаше да го сватосват с някаква кривоподобна жена. Искаше да отглежда жребци и да язди с Червената птица, да бъде известен, да всява страх. Чувстваше се като наказан, задето го отпращат. Бехтер вече беше ходил там и се бе върнал. Когато дойдеше време Темуджин да се върне, невястата на Бехтер сигурно вече щеше да е в гера на своя съпруг и брат му щеше да е мъж наред с останалите воители.

Проблемът с Бехтер бе една от причините за киселото настроение на Темуджин. Беше му станало навик да наранява гордостта на по-голямото момче и да се притеснява дали то не е вече безспорен фаворит на баща им. Знаеше, че в негово отсъствие Бехтер ще бъде третиран като наследник. След година собственото му право на наследство като нищо щеше да е забравено.

Но какво друго можеше да направи? Знаеше мнението на Есугей за непокорните синове. Ако откажеше да тръгне, със сигурност щеше да яде бой, а ако продължаваше да упорства, можеха и да го изхвърлят от племето. Есугей често заплашваше с подобно наказание, когато братята бяха прекалено шумни или се биеха твърде грубо помежду си. Той никога не се усмихваше при тези закани и те не мислеха, че ги лъже. Темуджин потрепери при тази мисъл. Да си безименен скиталец беше сурова съдба. Няма кой да наглежда стадото ти, докато спиш, нито пък да ти помогне да изкачиш някой хълм. Почти сигурен беше, че сам би умрял от глад, или по-скоро би бил убит при някой набег.

Първите му спомени бяха за радостно скачане и лудуване с братята му в гера. Никога не беше оставал сам и дори му бе трудно да си представи как ли би се чувствал без другите. Поклати леко глава, докато гледаше как баща му товари конете. Знаеше, че е най-добре да запази самообладание. Чу как Елук и Есугей изсумтяват в ритъм, докато затягат с всички сили въжетата. Товарът не беше само техен.

Изчака ги да свършат, после мина покрай Елук и отново провери всеки възел на понито си. Дружинникът на баща му като че ли се наостри, но Темуджин не даваше и пет пари за накърнените му чувства. Есугей неведнъж му беше повтарял, че мъжът не бива да зависи от уменията на нисшестоящите. Все пак не посмя да провери възлите на Есугей. Характерът на баща му беше твърде непредвидим. Можеше да се развесели, но и да пребие сина си заради наглостта му.

Намръщи се при мисълта за предстоящия път сам с баща си, без нито един брат, с когото да наруши тишината. Мислено сви рамене. Щеше да го понесе, както правеше с всяко друго неудобство. Та нима това не беше просто поредното изпитание? Беше получавал свирепи удари, както от собствения си баща, така и от бащата-небе. Бе страдал от глад и жажда, докато не му се приискаше да хапае самия себе си, за да вкуси кръвта си. Беше преживял достатъчно зими, в които стадата замръзваха до смърт, и едно лято, което изгори кожата им, и всички получиха големи жълти мехури. Баща му бе понесъл всички тези несгоди, без да се оплаква и без да показва и най-малък признак на слабост, сякаш притежаваше безкрайна издръжливост. Именно тя даваше сила на хората около него. Дори Елук преставаше да гледа кисело в присъствието на Есугей.

Темуджин стоеше вцепенен и блед като сребърна брезова фиданка и Хулун се промуши под шията на понито, за да го прегърне. Той усети как мъничкото бебе на гърдите ѝ се разшава и долови миризмата на сладко мляко и овнешка мас. Тя го пусна и момиченцето проплака със зачервено лице. Темуджин видя, че Хулун пъха едрата си гърда под отворената уста. Не можеше да погледне майка си в очите и тя се озърна към Есугей, който стоеше гордо недалеч и гледаше в далечината. Хулун въздъхна.

— Стига, Есугей — на висок глас рече тя.

Съпругът ѝ трепна и извъртя глава със зачервени устни.

— Какво...? — започна той.

— Много добре знаеш какво — прекъсна го тя. — Не си казал и една добра дума на момчето. Очакваш да яздиш следващите три дни в мълчание ли?

Есугей се намръщи, но Хулун още не беше приключила с него.

— Взе орлето му и го даде на онзи твой грозен дружинник. Да не очакваш от сина си да скача от радост и да ти благодари за това?

Светлите очи на Есугей се стрелнаха между Елук и сина му, докато премерваше думите си.

— Още е много млад — промърмори той.

Хулун изсъска като котел над огнище:

— Той е почти на възраст за женене. Млад е и прекалено горд, точно като твърдоглавия си баща. Толкова прилича на теб, че дори не можеш да го забележиш.

Есугей подмина думите ѝ и Темуджин не знаеше какво да каже, когато майка му отново погледна към него.

— Слуша, макар да се преструва, че не ме чува, Темуджин — промърмори му тя. — В това отношение е точно като теб. — Протегна ръка и силните ѝ пръсти хванаха брадичката му. — Не стой настрана от родовете на моя народ. Добри са, макар че ще се наложи да си отваряш очите сред младоците. Ще те изпитват, но не бива да се боиш.

Жълтите очи на Темуджин проблеснаха.

— Не се боя — отвърна той. Тя изчака и предизвикателното му изражение леко омекна. — Добре, аз също те слушам — каза той.

Хулун кимна, извади от джоба си торбичка с подсладена извара и я пъхна в ръката му.

— В торбата на седлото има мях с черен айраг, ако стане студено. Това ти е за из път. Да пораснеш силен и да бъдеш мил с момичето, което ти изберат.

— Мил? — повтори Темуджин. За първи път откакто баща му каза къде ще го води, усети нервна тръпка в стомаха си. Някъде там живееше напълно непознато момиче, което щеше да стане негова съпруга и да роди децата му. Не можеше да си я представи, не знаеше дори какво да иска от една жена. — Надявам се тя да е като теб — каза замислено той.

Хулун грейна, прегърна го и го потупа леко, при което малката му сестричка проплака обидено.

— Ти си добро момче, Темуджин. От теб ще стане чудесен съпруг — каза тя.

С изумление забеляза, че в очите ѝ блестят сълзи. Тя ги избърса, а чувствата започнаха да се надигат и у самия него. Защитната му стена рухваше и Хулун видя страха му, че ще се изложи пред Есугей и Елук. Тръгналите на годеж мъже не циврят заедно с майките си.

Хулун прегърна за миг сина си, обърна се и промърмори няколко последни думи на мъжа си. Ханът на вълците въздъхна, кимна в отговор и се качи на коня. Темуджин безучастно скочи в седлото.

— Темуджин! — извика някой.

Усмихна се и обърна белоногото си пони с леко подръпване на юздите. Сънливите му братя най-сетне бяха станали и бяха излезли да го изпратят. Темуге и Хазар застанаха до стремената му и го гледаха с обожание. Хаджиун примижа на светлината и огледа орфаното предно копито на Белоног. Бяха шумна, жизнерадостна група и Темуджин усети, че стягането в гърдите започва да отшумява.

Бехтер също излезе от гера. Плоското му лице беше безизразно. Темуджин го изгледа и забеляза триумфираща искрица в празния му поглед. Бехтер знаеше колко по-лек ще стане животът му, щом го няма Темуджин. Трудно му беше да не се притеснява за по-малките, но Темуджин нямаше да ги засрами, като изрази гласно тревогата си. Силният мъж може да принуди и небето да му се подчини, но трябваше да го направи сам. Те трябваше сами да се погрижат за себе си.

Махна за сбогом на майка си и подкара Белоног в тръс до баща си. Да се обърне назад щеше да е непоносимо, затова и не го направи.

Звуците на разбуждащото се племе и цвиленето на конете бързо заглъхнаха и не след дълго той чуваше само тропота на копитата и дрънченето на сбруята. Племето остана назад.

Есугей яздеше мълчаливо към изгряващото слънце. Народът на Хулун се намираше по-близо, отколкото преди три години, и сега пътуването със сина му щеше да продължи само няколко дни. След това изпитание той щеше да знае дали момчето има сила да управлява племето. За Бехтер разбра още след първия ден. Вярно, у най-големия му син нямаше буйна искрица, но племето се нуждаеше от спокойна ръка и Бехтер растеше като чудесен мъж.

Намръщи се на себе си. Полусъзнателно огледа района за следи от враг или някое животно. Никога нямаше да се изгуби. Всеки хълм бе запечатан ясно в паметта му и всяко перфорирано козе ухо му казваше кои са местните племена.

Харесваше му да язди с Бехтер и му беше трудно да го прикрие. Не беше лесно да се разбере как едно момче се превръща в лидер, но Есугей бе сигурен, че това не става с глезотии и мило отношение. Вдигна очи към бащата-небе при мисълта за дебелия Темуге в гера. Ако хлапето нямаше толкова много силни братя, Есугей щеше да го изтръгне от влиянието на майка му и да го даде за отглеждане в някое друго племе. А може би все още не беше късно да го направи.

Пътят ги доближи до Червения хълм и Есугей се замисли за ролята на сина си при хващането на орлетата. Усети впития в него поглед на Темуджин, докато оглеждаше стръмните склонове, но упоритото момче не му даваше повод за разговор.

Есугей изсумтя раздразнено. Не разбираше защо в такъв прекрасен ден настроението на сина му бе толкова кисело.

— Голям късмет си извадил да стигнеш гнездото на такава височина — каза той.

— Не беше късмет — отвърна Темуджин.

Есугей изруга мислено. Момчето беше като бодлив храст.

— Късметлия си, че не си паднал, момче, макар че Хаджиун ти е помагал.

Темуджин присви очи. Снощи баща му изглеждаше прекалено пиян, за да е слушал песните на Чагатай. Да не би да е разговарял с

Хаджиун? Не беше сигурен как да реагира, затова премълча.

Есугей го изгледа изпитателно, после поклати глава и се замисли за Хулун. Заради нея щеше да опита отново, инак можеше никога да не разбере как е станало всичко.

— Чух, че катеренето е било трудно. Хаджиун каза, че за малко не си паднал от скалата, когато орелът се върнал при гнездото.

Темуджин леко се отпусна и сви рамене. Беше нелепо доволен, че баща му проявява интерес, но студеното му лице не издаде това.

— Хаджиун го прогони с един камък — отвърна той, като внимателно подбираше хвалбите си. Хаджиун бе любимият му брат, но Темуджин се беше научил да крие предпочитанията си. За дванадесет години това се бе превърнало в инстинкт.

Есугей отново се беше умислил и Темуджин затърси начин да наруши мълчанието, преди то да се намести окончателно помежду им.

— И твоят баща ли те е водил при олхунутите? — попита той.

Есугей изсумтя и погледна сина си.

— Е, май си достатъчно голям, за да го знаеш. Не, срещнах майка ти и двамата й братя, когато бях излязъл да яздя. Видях, че е красива и силна. — Въздъхна и премлясна с устни, зареян в миналото. — Яздеше най-хубавата кобилка с цвета на буйна вода на зазоряване. Краката й бяха голи и тъмнокафяви.

Темуджин не беше чувал тази история и се приближи към него.

— Значи си я откраднал от олхунутите? — попита той. Знаеше, че това не би трябвало да го изненадва. Баща му обичаше лова и набезите и очите му блестяха, когато си припомняше битките. Ако сезонът бе топъл и имаше храна в изобилие, пращаше победените воители, покрити с червени следи от мечовете, да се връщат пеша при родовете си. През зимата, когато храната бе оскъдна, загубата означаваше смърт. Животът през тъмните месеци бе прекалено суров за проява на милост.

— Прогоних братята й като козлета — каза Есугей. — Едва бях пораснал, за да излизам самичък, но въпреки това размахав меч над главата си и закрещях към тях.

Погълнат от спомена, той отметна глава назад и нададе боен вой, който завърши със смях.

— Да можеше да видиш лицата им. Единият се опита да ме нападне, но аз бях хански син, а не някакво пале, което ще се

разтрепери и ще избяга. Забих една стрела в бедрото му и го прогоних.

Есугей въздъхна.

— Добри времена бяха. Тогава си мислех, че никога няма да усещам студа в костите си. Смятах, че нищо няма да ми дойде даром в този живот, че трябва да си взема всичко с хитрост и сила. — Той погледна сина си и на лицето му се изписа съжаление, което Темуджин не можеше да разбере напълно. — Беше време, момче, когато и аз се катерих за Червената птица.

— Ако знаех, щях да се върна и да ти кажа — започна Темуджин, опитвайки се да разбере огромния мъж.

Есугей поклати глава и се изсмя.

— Не, не сега! Прекалено тежък съм вече, за да танцувам из малки издатини и цепнатини. Ако опитам, сигурно ще се разбия в земята като падаща звезда. Какъв е смисълът да имаш синове, ако не могат да пораснат силни и да проверят куража си? Едно нещо помня от баща си, когато беше трезвен. Смелостта не може да се опипа като кокали в торба. Трябва да я вадиш и да я показваш на всички отново и отново и всеки път тя да е все по-голяма. Ако мислиш, че можеш да я запазиш такава, каквато ти се иска, грешиш. Смелостта е като всяко друго нещо. Ако не ѝ обръщаш внимание, торбата ще се окаже празна точно когато най-много се нуждаеш от нея. Не, ти беше прав да се покатериш до гнездото, а аз бях прав да дам Червената птица на Елук.

Темуджин не можа да прикрие внезапната скованост, която го обзе. Есугей изсумтя раздражено и дълбоко в гърлото му се надигна нещо като ръмжене.

— Той е първият ми воин, при това страшен воин, момче, бъди сигурен. Бих предпочел Елук да е до мен вместо петима други мъже от племето — или десетима олхунути. Децата му няма да управляват родовете. Мечът му никога няма да стане добър като моя, разбираш ли? Не, ти си едва на дванадесет. Какво разбираш от онова, което ти казвам?

— Трябваше да му дадеш нещо — рязко отвърна Темуджин. — Това ли искаш да кажеш?

— Не. Не съм му длъжник. Почетох го с Червената птица, защото е първият ми воин. Защото ми е приятел още от дете и никога не се е оплаквал, че неговото семейство е по-ниско поставено от моето.

Темуджин отвори уста да отговори. Червената птица не биваше да се цапа от мръсните ръце на Елук с тяхната груба жълта кожа. Орелът беше прекалено красив за грозния дружинник. Не каза нищо, а лицето му се превърна в студена, безизразна маска. Това беше единствената му защита срещу изпитателния поглед на баща му.

Есугей прозря в него и изсумтя.

— Момче, аз правех такива студени физиономии, още когато ти беше само един сън на бащата-небе — каза той.

Вечерта се установиха на лагер до един лъкатушещ поток и Темуджин се зае с приготовленията за следващия ден. С дръжката на ножа отчупи парчета твърдо сирене от тежката буца и ги сложи в наполовина пълните с вода кожени мехове. Щяха да пъхнат мократа смес под седлата, където тя щеше да се разбива и загрява от кожата на понитата. По обяд щяха да разполагат с топло питие от меко пресечено мляко, горчице и освежаващо.

Приключи с това и отиде да намери овчи барабонки. Разкъсваше ги с пръсти, за да види дали са достатъчно сухи, за да горят без много пушек. Събра подходящите на купчина, удари парче кремък по един стар нож, за да произведе искри, и запали огън. Есугей нарязва парчета сушено овнешко и малко див лук с овча мас. От миризмата устите им се напълниха със слюнка. Хулун им бе дала хляб, който бързо се втвърдяваше. Разчупиха плоските питки и потопиха парчетата в мазнината.

Седнаха да ядат един срещу друг, като облизваха пръсти между хапките. Темуджин видя, че погледът на баща му се спира върху вързопа с черния айраг и му подаде мяха. Изчака търпеливо, докато ханът отпи голяма глътка.

— Разкажи ми за олхунутите.

Устата на баща му се изкриви в неволна подигравателна усмивка.

— Не са силни, но са много, също като мравките. Понякога си мисля, че мога да ги нападна и сам да убивам цял ден, преди да ме победят.

— Нима нямат воители? — не повярва Темуджин. От време на време баща му обичаше да разказва небивалици, но този път изглеждаше съвсем сериозен.

— Не и такива като Елук. Ще видиш. Предпочитат лъка пред меча, стоят далеч от враговете си и никога не се приближават, освен ако наистина не им се наложи. Щитовете им ги правят за посмешище, но пък лесно убиват понитата. Жият като оси, но врежеш ли се сред тях, се пръскат като деца. Точно така взех майка ти. Издебнах ги и им скочих ненадейно.

— Как тогава ще се науча да боравя с меч? — настоятелно попита Темуджин.

Беше забравил как реагира баща му на този тон и едва избегна шамара, който трябваше да го научи на повечко смирение. Есугей продължи, сякаш не се бе случило нищо.

— Ще трябва да се упражняваш самичък, момче. На Бехтер му се е наложило същото, зная. Каза, че от самото начало до края не му позволили да докосне лък или нож. Страхливци, всичките до един. Но въпреки това жените им са чудесни.

— Защо се отнасят така с теб, а дават дъщерите си на синовете ти? — попита Темуджин, готов за нов удар. Есугей вече бе постлал дела си за сън и се излегна на тревата.

— Никой баща не иска неомъжени дъщери в гера си. Какво ще правят с тях, ако не идвам от време на време с някого от синовете си? Така могат да подсилят кръвта си със семе от други племена.

— Това прави ли нас по-силни? — попита Темуджин.

Баща му изсумтя, без да отваря очи.

— Вълците са си силни.

5.

Зорките очи на Есугей забелязаха съгледвачите на олхунутите в мига, в който го видяха и те. Дълбоките тонове на роговете им полетяха към племето, вдигайки воините да защитават стадата и жените си.

— Ще мълчиш, освен ако не те заговорят — предупреди Есугей сина си. — Бъди хладнокръвен, каквото и да се случи. Разбра ли?

Темуджин не отговори и нервно преглътна. Прекараните с баща му дни и нощи бяха странни за него. За първи път в живота му вниманието на Есугей беше насочено изцяло върху него, без братята му да разсейват хана. Отначало си мислеше, че пътуването ще бъде същинско мъчение. Те не бяха приятели, а и не можеха да бъдат, но имаше мигове, в които забелязваше особен пламък в очите на баща си. Не можеше да е друго освен гордост.

Видя в далечината от сухата земя да се надига облак прах — младите воители бяха скочили на понитата си с оръжия в ръце. Устата на Есугей се превърна в тънка линия и той изправи гръб на седлото. Темуджин направи всичко възможно да му подражава, докато гледаше как облакът прах расте и десетки воители препускат към тях.

— Не се обръщай, Темуджин — рязко каза баща му. — Това са момчешки игри, ще ме посрамиш, ако им обърнеш внимание.

— Разбирам — отвърна Темуджин. — Но ако стоиш като камък, те ще разберат, че си нащрек. Не е ли по-добре да говориш с мен и да се смееш?

Усети погледа на Есугей и изпита страх. Тези златни очи бяха последната гледка в живота на не един или двама млади бойци. Есугей се подготвяше за срещата с враговете, инстинктите му поемаха властта над мускулите и реакциите му. Темуджин се обърна да отговори на погледа и видя, че баща му събира цялата си воля и видимо се отпуска. Галопиращите олхунути вече не изглеждаха толкова близко и денят стана някак по-ярък.

— Ще изглеждам като глупак, ако ни пометат с понитата — каза Есугей и пусна една пресилена усмивка, която спокойно би

подхождала на някой труп.

Темуджин искрено се разсмя на усилието му.

— Да не те боли? Опитай да отметнеш глава назад по твоя си начин.

Наобиколилите ги воини мълчаха, Темуджин и Есугей най-сетне се взеха в ръце и като че ли едва сега забелязаха присъствието на олхунутите. Темуджин се стараше да гледа колкото се може безизразно, но не бе в състояние да прикрие любопитството си. Всичко беше по-различно от това, с което беше свикнал. Конете им бяха от по-добра порода, воините носеха леки сиви делове с извезани със златни нишки знаци над тъмнокафявите панталони. Изглеждаха по-чисти и спретнати от сънародниците му и в Темуджин се надигна смътно негодувание. Погледът му спря върху онзи, който явно им беше водач. Останалите конници отстъпиха настрани, когато той приближи, и сякаш очакваха заповедите му.

Темуджин видя, че младият воин язди добре като Хаджиун. Той беше вече почти мъж, облечен бе в съвсем лека туника, която оставяше кафявите му ръце голи. Към седлото му бяха завързани два лъка и брадва за мятане. Никой от останалите не носеше меч, но всички имаха малки брадви и Темуджин се зачуди как ли ги използват срещу въоръжени мъже. Подозираше, че добър меч щеше да ги направи на нищо само с един-два удара — освен ако не ги хвърляха отдалеч.

Олхунутите също ги изучаваха. Един от мъжете приближи понито си до Есугей. Протегна мръсна ръка да докосне дела му.

Темуджин не видя движението на баща си, но върху дланта на мъжа се появи червени резки, преди да докосне вещите на Есугей. Ездачът изкрещя и отдръпна ръката си. Болката моментално премина в гняв.

— Поемаш огромен риск, като идваш тук без дружинниците си, хане на вълците — неочаквано проговори младият мъж с туниката. — Да не си довел друг от синовете си, за да го направят олхунутите мъж?

Есугей се обърна към Темуджин и в очите му заигра странно пламъче.

— Това е синът ми Темуджин. Темуджин, това е братовчед ти Коке. Неговия баща прострелях в бедрото в деня, когато срещнах майка ти.

— И той остана куц и до ден-днешен — съгласи се Коке, без да се усмихва.

Понито му сякаш само пристъпи напред и Коке се озова достатъчно близо, за да потупа Есугей по рамото. По-старият мъж прие жеста, макар нещо в стойката му да намекваше, че може и да не го направи. Коке се отдръпна и останалите воители се отпуснаха назад. Той беше показал, че не се бои от хана, а Есугей бе приел, че властта му свършва там, където започват герите на олхунутите.

— Сигурно сте гладни. Сутринта ловците донесоха тлъсти пролетни мармоти. Ще ядете ли с нас?

— Ще ядем — отвърна Есугей от името и на двамата.

От този миг те вече бяха под закрилата на гостоприемството и Есугей се отпусна. Кинжалът му изчезна обратно в поръбената с кожа роба. За разлика от него Темуджин почувства, че пропада. Усети колко самотен ще бъде сред тези непознати и още преди да достигнат първите палатки на олхунутите, вече не изпускаше баща си от очи, ужасен от момента, в който той щеше да се качи на коня и да потегли, обърнал гръб на сина си.

Герите на олхунутите бяха в оттенък на светлосивото, какъвто Темуджин не беше виждал досега. Държаха конете си в големи заградени пространства извън лагера. Палатките им бяха прекалено много и той не можеше да ги преброи. По околните хълмове пасяха говеда, кози и овце. Ясно бе, че олхунутите са богати и, както бе казал Есугей, силата им се криеше в това, че са много.

Около селището се състезаваха момчета на възрастта на братята му. Всички имаха малки лъкове, стреляха право в земята и викаха победоносно или ругаеха. Всичко това му се струваше странно и му се прииска Хаджиун и Хазар също да бяха тук.

Братовчед му Коке скочи от понито си и даде поводите на една дребна жена със сбръчкано като есенно листо лице. Темуджин и Есугей слязоха едновременно. Отведоха понитата им, за да ги напоят и нахранят. Останалите конници се пръснаха из лагера, връщаха се в герите си или се събираха на групички, за да поговорят. Странниците не бяха нещо обичайно за племето и Темуджин усещаше върху себе си стотици погледи, докато Коке водеше двамата вълци през лагера.

Есугей изсумтя от раздразнение, че го принуждават да върви зад младия мъж. В отговор ханът закричи още по-бавно, като току спираше да разгледа плетената украса на гера на някое по-нископоставено семейство. Намръщеният Коке трябваше да изчаква гостите си, за да не стигне до крайната си цел без тях. Темуджин оцени хитрия начин, по който баща му бе обърнал малката игра на положение в своя полза. Вместо да бързат зад младежа, те направиха обиколка из олхунутските гери. Есугей дори размени по няколко думи с един-двама души. Не задаваше въпроси, които можеха да останат без отговор, само отправяше комплименти или съвсем прости забележки. Олхунутите се обръщаха след двамата вълци и Темуджин усети, че баща му се наслаждава на напрежението почти като на истинска битка.

Когато най-сетне спряха пред един гер с яркосиня врата, Коке вече беше здравата ядосан и на двамата, макар да не бе в състояние да определи точно защо.

— Баща ти добре ли е? — попита Есугей.

Младият воин поспря, докато се навеждаше да влезе.

— Силен, както винаги — отвърна той.

Есугей кимна.

— Кажи му, че съм дошъл — каза той и изгледа безизразно племенника си по съпружеска линия.

Коке леко се изчерви и изчезна в тъмнината на дома. Темуджин и Есугей останаха сами, но навсякъде около тях имаше очи и уши.

— Внимавай как ще се държиш, когато влезем — промърмори Есугей. — Това не са познатите ти родове. Ще забележат всяка грешка и ще злорадстват.

— Разбирам — отвърна Темуджин, като едва мърдаше устните си. — На колко години е братовчед ми Коке?

— На тринайсет или четиринайсет — каза Есугей.

Темуджин вдигна очи към него.

— Значи него го има само защото си улучил баща му в бедрото, а не в сърцето?

Есугей сви рамене.

— Не се целех в бедрото му. Искях да го убия, но разполагах само с един миг, преди другият брат на майка ти да хвърли брадва по мен.

— И той ли е тук? — попита Темуджин и се огледа.

Есугей се засмя.

— Не, освен ако не е успял никак да си зашие главата на раменете.

Темуджин замълча, замислен над думите му. Олхунутите нямаха причини да обичат баща му, напротив, имаха всички основания да го ненавиждат, но той въпреки това им прощаше синовете си и ги сгодяваше за дъщерите им. Познатите домашни правила изчезваха и той се почувства изгубен и изплашен. С усилие запази самообладание и си наложи да гледа все така студено и безизразно. В края на краищата, Бехтер бе издържал цяла година в това племе. Нямаше да го убият, а всичко друго можеше да се понесе, сигурен беше.

— Защо не излиза? — промърмори той към баща си.

Есугей изсумтя и извърна поглед от младите жени, които дояха козите.

— Кара ни да чакаме, защото си мисли, че така ще ме обиди. Накара ме да чакам, когато преди две години дойдох с Бехтер. Естествено, ще ме накара да чакам и когато пристигна с Хазар. Същински идиот е, но пък всички кучета лаят срещу вълка.

— Защо тогава изобщо идваш при него? — попита още по-тихо Темуджин.

— Кръвната връзка с тях ми осигурява безопасност. Противно им е да ме посрещат с добре дошъл, но така оказват почит на майка ти. Аз си изигравам ролята, а синовете ми се сдобиват с жени.

— Ще видиш ли техния хан? — попита Темуджин.

Есугей поклати глава.

— Ако Сансар ме срещне, ще бъде принуден да ми предложи палатките и жените си, докато съм тук. Сигурно е излязъл на лов, както бих постъпил и аз, ако той дойде при вълците.

— Харесваш го — каза Темуджин, като внимателно наблюдаваше баща си.

— Достатъчно честен е да не се преструва на приятел. Уважавам го. Ако някога реша да отнема стадото му, ще му оставя няколко овце и една-две жени, а може би дори лък и добро наметало, за да не замръзне.

Есугей се усмихна при тази мисъл и отново се загледа към момичетата посред блеещото стадо. Темуджин се запита дали вече знаят, че между тях се е появил вълк.

В гера беше тъмно и миришеше на овнешко месо и пот. Докато се навеждаше на прага, Темуджин за първи път си даде сметка колко уязвим е човек, когато влиза в чужд дом. Може би ниските врати имаха и друга роля освен да държат зимата отвън.

Покрай стените на гера имаше дървени легла и столове, а в средата — малка печка. Темуджин остана разочарован от простия интериор, но зорките му очи не пропуснаха прекрасния двойно извит лък на отсрещната стена, изработен от рог и сухожилия. Зачуди се дали ще има възможност да упражнява стрелбата си с олхунутите. Ако не му позволяха да докосва оръжие цели четири сезона, като нищо щеше да изгуби уменията, за които беше положил големи усилия.

Коке стоеше с приведена в знак на почит глава, а един друг мъж стана, когато Есугей пристъпи да го поздрави. Беше една глава понисък от хана на вълците.

— Доведох ти втория си син, Енк — официално каза Есугей. — Олхунутите са приятели на вълците и ни оказват голяма чест със силните си съпруги.

Темуджин наблюдаваше с интерес вуйчо си. Братът на майка му. Помисли си колко е странно, че тя е израсла точно в този гер и може би като малка дори е яздела някоя овца.

Енк беше мършав, само кожа и кости, и очертанията на обръснатия му череп се виждаха съвсем ясно. Дори в тъмния гер кожата му блестеше от мас, а от скалпа между очите му се спускаше една-единствена плитка сива коса. Не погледна благосклонно към Темуджин, макар че стисна ръката на Есугей и даде знак на жена си да пригответи солен чай.

— Сестра ми добре ли е? — попита Енк, нарушавайки възцарилата се тишина.

— Дари ме с дъщеря — отвърна Есугей. — Може би някой ден ти ще ми пратиш свой син.

Енк кимна, макар че идеята като че ли не му се нравеше особено.

— Момичето, което намери за по-големия ми син, кърви ли вече? — попита Есугей.

Енк се намръщи над чашата чай.

— Майка ѝ казва, че не — отвърна той. — Ще дойде, когато е готова.

Канеше се да добави нещо, но в последния момент затвори плътно уста и бръчките около нея станаха още по-дълбоки.

Темуджин приседна в края на леглото, като обърна внимание на хубавите завивки. Спомняйки си думите на баща си, той пое предложената му купа чай с дясната ръка, а с лявата придържаше лакътя си, както бе обичаят. Никой не би могъл да укори маниерите му.

Настаниха се и мълчаливо отпиха. Постепенно Темуджин започна да се отпуска.

— Защо синът ти не ме поздравява? — лукаво попита Енк.

Темуджин застина, а баща му се намръщи. Момчето остави купата си и отново стана. Енк също се изправи и Темуджин с удоволствие забеляза, че е висок колкото него.

— За мен е чест да се срещна с теб, вуйчо — каза той. — Аз съм Темуджин, вторият син на хана на вълците. Майка ми ти изпраща поздрави. Добре ли си?

— Добре съм, момче — отвърна Енк. — Виждам обаче, че тепърва трябва да се учиш на обноски.

Есугей леко се изкашля и Енк затвори уста, макар да се канеше да добави нещо. Раздразнението в очите му не убягна на Темуджин. Беше запратен в изпълнения с коварни игри свят на възрастните и отново изпита ужас от момента, в който баща му щеше да го остави тук.

— Как е бедрото ти? — промърмори Есугей.

Тънката уста на Енк се изкриви в пресилена усмивка.

— Дори и не помислям за него — отвърна той.

Темуджин забеляза, че домакинът им се движеше пъргаво, докато седнаше отново на мястото си. Испита задоволство. Не беше длъжен да харесва тези чужди хора. Разбираше, че това е изпитание като всички останали, на които Есугей подлагаше синовете си. Щеше да издържи.

— Има ли жена за него в герите? — попита Есугей.

Енк се намръщи, изпи чая си и протегна купата, за да я напълнят отново.

— Има едно семейство, което не успя да намери жених за дъщеря си. Ще бъдат доволни да я дадат да яде чуждо месо и мляко.

Есугей кимна.

— Ще я видя, преди да тръгна. Трябва да е силна и да може да ражда деца на вълците. Кой знае, един ден може да стане майка на племето.

Енк кимна и отпи от соления си чай, сякаш се беше замислил дълбоко. Темуджин от все сърце искаше да избяга по-далеч от киселата миризма на мъжа и сумрачния му гер, но се насили да стои неподвижен и да попива всяка дума. В края на краищата, бъдещето му зависеше от този момент.

— Ще ти я доведе — каза Енк, но Есугей поклати глава.

— Добрата кръв е от добър сой, Енк. Трябва да видя родителите й, преди да си тръгна.

Енк кимна неохотно.

— Добре тогава. И без това ми се пикае.

Темуджин се изправи, но изчака, докато вуйчо му излезе навън. Почти веднага отвън се разнесе шумно шуртене. Есугей се засмя сподавено, но гърленият звук звучеше неприветливо. Без да казва нищо, той прегърна Темуджин през врата и двамата излязоха под ярките лъчи на слънцето.

Интересът на олхунутите към посетителите беше неутолим. След като очите му привикнаха със светлината, Темуджин видя десетки от тях около гера, но Есугей едва ги удостои с поглед. Енк тръгна през тълпата, като срита две жълти кучета по пътя си. Есугей закрачи след него и за миг погледна сина си в очите. Темуджин посрещна спокойно погледа му и ханът кимна, явно успокоен.

Сковаността на Енк личеше много повече, докато вървяха след него. Дори старото нараняване можеше да се забележи. Той усети изпитателните им погледи и лицето му почервения, докато ги водеше между скупчените гери към края на лагера. Бърборещите олхунути вървяха след тях, без изобщо да се срамуват от любопитството си.

Зад малкия отряд се разнесе тропот на копита и Темуджин едва се стърпя да не се обърне. Видя, че баща му се озърта. Знаеше, че в случай на опасност ханът щеше да изтегли меча си. Пръстите му наистина се стегнаха около дръжката, но Есугей само се усмихна.

Темуджин слушаше как тропотът приближава все повече, докато накрая земята затрепери под краката му.

В последния момент Есугей рязко пристъпи встрани, ръцете му мълниеносно се вдигнаха и уловиха ездача. Конят препусна лудешки, останал без юзда и седло. Освободен от товара си, ритна два пъти във въздуха, после се успокои и наведе глава към сухата трева.

Темуджин се завъртя и видя, че баща му полага на земята някакво дете, леко като перце.

Може би беше момиче, но не бе така лесно да се познае. Косата му беше късо подстригана, а лицето почти черно от прахта. То се извиваше яростно в ръцете на Есугей, плюеше и крещеше. Той се засмя и се обърна към Енк с вдигнати вежди.

— Виждам, че олхунутите не ги опитомяват — отбеляза Есугей.

Лицето на Енк беше изкривено в някакво подобие на развеселеност. Той изгледа мърлявото момиче, което избяга с писъци надалеч.

— Е, да продължим при баща й — каза и хвърли поглед към Темуджин, преди да закуцука напред.

Темуджин зяпна след тичащото момиче. Искаше му се да я беше разгледал по-добре.

— Това ли е тя? — попита той.

Никой не му отговори. Конете на олхунутите в края на лагера цвилеха и тръскаха глави, развълнувани от настъпилата пролет. Последният гер се издигаше върху прашната земя край оградения участък, почернял и без никаква украса. Вратата му не беше боядисана. Това подсказваше, че собствениците не притежават почти нищо друго освен живота си и мястото си в племето. Темуджин въздъхна при мисълта, че ще прекара цяла година в това бедно семейство. Беше се надявал поне да му дадат лък, за да може да ловува. Като видя жилището обаче, разбра, че родителите на съпругата му ще бъдат затруднени дори да го изхранят.

Лицето на Есугей беше безизразно и Темуджин правеше всичко възможно да му подражава пред Енк. Вече беше твърдо решен да не харесва вуйчо си, който го бе посрещнал с такова нежелание. Нямаше да му е трудно.

Бащата на момичето излезе да ги посрещне, като се усмихваше и кланяше. Дрехите му бяха черни от пластове стара мас и прах и

Темуджин реши, че той не ги сваля от гърба си независимо от сезона. Онзи отвори беззъбата си уста в усмивка и Темуджин го видя, че смачква в косата си някакъв безименен паразит. Трудно можеше да не се разбунтува след чистия гер, който майка му бе поддържала през целия му живот. Във въздуха се носеше острата миризма на урина, а наоколо не се виждаше дори отходна яма.

Той пое протегнатата черна ръка на мъжа и влезе вътре, за да изпие поредната купа солен чай. Духът му помръкна още повече при вида на разнебитените дървени легла и липсата на украса. На стената висеше един стар лък, лошо изработен и кърпен безброй пъти. Старецът събуди жена си с шамар и я прати да сложи чайника на печката. Очевидно се притесняваше от странниците и непрекъснато си мърмореше нещо.

Енк не криеше радостното си настроение. Усмихна се на голата плъст и многократно поправяната дървена решетка.

— За нас е чест да ни приемеш в дома си, Шрия — каза той на жената, която леко се поклони, преди да сипе соления чай в плитките купи. Доброто чувство за хумор на Енк си пролича още повече, когато се обърна към съпруга ѝ. — Доведи дъщеря си, Шолой. Бащата на момчето каза, че иска да я види.

Жилавият дребен мъж отново показва голите си венци и излезе, като придърпваше широките си панталони на всяка втора крачка. Темуджин чу някой да вика с тънък глас и грубия отговор на стареца, но се престори на глух и прикри слисването си с купата чай. Усещаше, че мехурът му вече е пълен.

Шолой се върна с мърлявото момиче, което продължаваше да се дърпа. Пред очите на Есугей я удари бързо три пъти поред по лицето и краката. В очите ѝ блеснаха сълзи, но тя ги сподави със същата решителност, с която се съпротивляваше на баща си.

— Това е Бьорте — дяволито каза Енк. — Сигурен съм, че ще бъде добра и вярна съпруга на сина ти.

— Изглежда ми малко стара — колебливо изрече Есугей.

Момичето се отскубна от ръцете на баща си и отиде да седне в другия край на гера, колкото може по-далеч от останалите. Енк сви рамене.

— Не четиринадесет е, но още не е пуснала кръв. Може би защото е прекалено слабичка. Разбира се, имаше и други кандидати, но

те предпочитат някое кротко момиче пред такава фурия. Идеално ще подхожда за майка на вълците.

Момичето сграбчи една обувка и я запрати по Енк. Темуджин я улови във въздуха и тя го загледа злобно.

Есугей прекоси гера и нещо в него я накара да замръзне. Той беше едър за собственото си племе, а за по-дребните олхунути изглеждаше още по-голям. Протегна ръка, докосна я нежно по брадичката и повдигна главата ѝ.

— Синът ми ще има нужда от силна съпруга — каза той и я погледна право в очите. — Смятам, че тя ще стане прекрасна жена, когато порасне.

Малкото момиче излезе от неестествената си неподвижност и опита да удари ръката му, но той се отдръпна бързо. Усмихна се и кимна.

— Харесва ми. Приемам годежа.

Енк скри яда си зад слаба усмивка.

— Радвам се, че съм открил такава добра невеста за сина ти — каза той.

Есугей кимна, изпъна гръб и се извиси над всички.

— Ще се върна за него след година, Енк. Учи го, но не забравяй, че един ден ще стане мъж и може да реши да се върне, за да плати дълговете си на олхунутите.

Заплахата не остана неразбрана. Отначало Енк стисна челюсти и не отговори. Малко по-късно намери нужните думи.

— Животът в герите на олхунутите е тежък. Ще ти върнем воин, а и съпруга за него.

— Не се съмнявам — отвърна Есугей.

Преви се почти на две, за да мине през ниската врата. Във внезапен пристъп на паника Темуджин осъзна, че баща му си тръгва. Сякаш мина цяла вечност, преди останалите мъже да излязат, но той не помръдна от мястото си, докато вътре не остана само съсухрената съпруга. Когато излезе навън и запремига срещу ярката светлина, понито на баща му вече чакаше отвън. Есугей го възседна с лекота и ги изгледа от високо. Спокойният му поглед най-сетне откри Темуджин, миг по-късно той заби пети в хълбоците на коня и потегли.

Темуджин гледаше как баща му се връща при братята му, при майка му, при всичко, което обичаше. Знаеше, че е невъзможно, но

тайно се надяваше Есугей да се озърне назад, преди да изчезне от погледа им. Усети, че сълзите му напират, и пое дълбоко дъх, за да ги задържи. Енк щеше да се зарадва на тази проява на слабост.

Вуйчо му изгледа отдалечаващия се Есугей, после запуши едната си ноздра с пръст и издуха съдържанието на другата в праха.

— Нахален глупак, като всички вълци — каза той.

Темуджин се обърна рязко и го стресна. Енк се усмихна презрително.

— А кутретата му са по-зле и от бащата. Какво пък, Шолой бие кутретата си толкова, колкото дъщерите и жена си. Всички си знаят мястото, момче. И ти ще го научиш.

Даде знак на Шолой и дребният мъж сграбчи ръката на Темуджин с изненадваща сила. Енк се усмихна на изражението на момчето.

Темуджин запази мълчание. Знаеше, че се опитват да го уплашат. Не след дълго Енк се обърна и си тръгна с кисела физиономия. Темуджин видя, че чичо му куца много по-лошо в отсъствието на Есугей. При целия си страх и самота той се почувства донякъде по-добре при тази мисъл. Ако го бяха възпитавали с добро, може би нямаше да бъде толкова силен. Нещата обаче стояха така, че къкрещата в него неприязън го подхранваше като глътка кобилешка кръв.

Есугей не се обърна, отмина и последните ездаци на олхунутите. Сърцето му се късаше, че оставя безценния си син в ръцете на слабаки като Енк и Шолой. Но ако беше казал на Темуджин дори и една успокоителна дума, те щяха да се почувстват победители. Чак когато остана самичък в степта, далеч от селището, си позволи да се усмихне. Темуджин беше наследил неговата пламенност дори повече от останалите му синове. Там, където Бехтер би се отдал на мрачно настроение, Темуджин щеше да изненада всеки, който смяташе да тормози безнаказано един хански син. Той щеше да издържи една година и вълците щяха да станат още по-силни благодарение на опита му и на жената, която щеше да доведе в дома си. Спомни си тлъстите стада около герите на племето на Хулун. Не беше намерил слабо място в отбраната им, но някоя сурова зима може би пак щеше да дойде, този път с бойците си. Настроението му се приповдигна при мисълта за

бягащия от дружинниците му Енк. Тогава на кльощавия дребосък нямаше да му е до усмивки и коварни погледи. Препусна в лек галоп през степта, а въображението му се изпълни с приятни мисли за пожари и писъци.

6.

Темуджин се събуди рязко, когато нечийи ръце вдигнаха сламеника му и го хвърлиха на дървения под. В гера беше толкова тъмно, че не можеше да види дори собствените си ръце и крака. Всичко наоколо му бе непознато. Чу Шолой да мърмори нещо и да се движи наоколо и предположи, че именно старецът го е събудил. Усети свеж прилив на неприязън към бащата на Бьорте. Надигна се и потисна вика от болка, когато пищялът му се блъсна в нещо. Още не се бе зазорило и лагерът на олхунутите бе потънал в тишина. Не му се искаше да разлайва кучетата. Малко студена вода ще прогони сънливостта, помисли си той и се прозя. Посегна към мястото, където снощи беше видял някаква кофа, но ръцете му не напипаха нищо.

— Събуди ли се най-послед? — обади се някъде отблизо Шолой.

Темуджин се обърна към гласа и сви юмруци в тъмното. Имаше синина на бузата, където старецът го беше ударил предишната вечер. От удара в очите му бяха избили позорни сълзи и той се убеди, че Енк не лъжеше за живота в този мизерен дом. Шолой използваше кокалестите си ръце, за да подсили всяка своя заповед, независимо дали прогонваше от пътя си куче, или даваше някаква задача на дъщеря си и жена си. Опърничавата му съпруга явно се беше научила да мълчи мрачно, но снощи Бьорте опита неведнъж юмруците на баща си, просто защото му беше подръка в тясното пространство на гера. Темуджин подозираше, че мръсотията и старите парцали крият не една или две синини. Самият той понесе два силни удара от Шолой, преди да сведе глава. Усети, че момичето го изгледа с презрение, но какво друго можеше да направи? Да убие стареца? Едва ли щеше да живее дълго след първия му вик за помощ — особено когато цялото племе е наоколо. Помисли си, че ако им даде повод, с радост ще го нарежат на парчета. Снощи заспа с приятната картина как влачи окървавения Шолой зад понито си, но това беше просто фантазия, породена от унижението. Бехтер бе оцелял, напомни си той и въздъхна. Чудеше се как ли говедото бе успяло да се сдържа.

Чу се скърцане, Шолой отвори ниската врата. Студената звездна светлина бе достатъчна, за да позволи на Темуджин да заобиколи печката и спящите фигури на Бьорте и майка ѝ. Някъде наоколо се намираха другите два гера със синовете на Шолой и мърлявите им жени и деца. Всички бяха напуснали стареца още преди години, останала беше само Бьорте. Въпреки грубите си методи, в собствения си дом Шолой беше хан. На Темуджин не му оставаше нищо друго, освен да скланя глава и да се мъчи да избягва шамарите и юмруците.

Излезе навън, потрепери от студа и се прегърна с ръце под дебелия дел. Шолой за пореден път изпразваше мехура си. Явно му се налагаше да го прави през час. Темуджин неведнъж се бе будил през нощта, докато старецът се препъваше покрай него. Чудеше се защо този път беше дръпнал завивките му. Усети дълбока болка в стомаха от глад и с нетърпение закопня за топла закуска. Сигурен беше, че малко топъл чай ще спре треперенето на ръцете му, но Шолой щеше само да се изкикоти презрително, ако помолеше за това, преди още да е запалена печката.

Стадата бяха само тъмни очертания на звездната светлина. Темуджин изпразваше мехура си и гледаше как от урината му се вдига пара. През пролетта нощите бяха студени. Видя, че земята е покрита с ледена коричка. Вратата бе обърната на юг, и не беше проблем да открие накъде е изток. Нямаше и следа от приближаващата зора. Той се надяваше, че Шолой не става в толкова ранен час всеки ден. Може да беше беззъб, но бе здрав и жилав като стара тояга и на Темуджин му прималя от усещането, че денят се очертава дълъг и тежък.

Както се беше загърнал, усети, че Шолой го хваща за ръката и го бута. Старецът държеше дървена кофа и докато Темуджин я поемаше, взе втора и я пхна в свободната му ръка.

— Напълни ги и се връщай бързо, момче — каза той.

Темуджин кимна и се обърна към течащата наблизко рекичка. Искаше му се Хазар и Хаджиун да бяха тук. Вече му липсваха. Не бе трудно да си представи как влизаха в познатия открай време гер и Хулун им дава задачите за деня. Кофите бяха тежки по обратния път, но трябваше да яде, а не се съмняваше, че Шолой би го уморил от глад, стига да му се удаде възможност.

Когато се върна, печката беше вече запалена и Бьорте беше изчезнала. Шрия, мрачната дребна съпруга на Шолой, се суетеше

около печката и подклаждаше огъня с подпалки. После тресна шумно вратата. Не беше казала нито дума, откакто беше пристигнал. Темуджин погледна жадно към чайника, но Шолой влезе точно когато остави кофите на пода, хвана го здраво с два пръста за бицепса и отново го изведе навън в тъмното.

— Ще влезеш после, щом изгрее слънцето. Можеш ли да стрижеш овце?

— Не, никога не съм... — започна Темуджин.

Шолой се намръщи.

— От голяма полза си ми, няма що. И сам мога да си нося кофите. Когато се развидели, искам да събереш лайна за печката. Можеш ли да пасеш стадо?

— Правил съм го — бързо отвърна Темуджин с надеждата, че ще получи понито си, за да се грижи за овцете и говедата на олхунутите. Така поне щеше да прекарва известно време далеч от новото си семейство. Шолой отгатна мисълта му и беззъбата му уста се изкриви като влажен мърляв юмрук.

— Искаш да побегнеш обратно при мама, а? Уплаши се от малко тежка работа, нали?

Темуджин поклати глава.

— Мога да щавя кожа и да плета въжета за юзди и седла. Мога да обработвам дърво, рог и кост.

Усети, че се изчервява, но не вярваше, че Шолой ще забележи на оскъдната светлина. Чу как старецът изсумтява.

— За какво ми е седло, щом като нямам кон? Не всички сме се родили в коприни и хубави кожи.

Темуджин видя летящия към него юмрук и се изплъзна. Шолой обаче продължи да го удря. Събори го върху тъмното петно, където урината бе прояла сланата. Докато се надигаше, Шолой го изрита в ребрата и Темуджин изгуби самообладание. Скочи с цялата бързина, на която беше способен, и замръзна на място, внезапно обхванат от нерешителност. Старецът беше твърдо решен да го унижава с всяка дума. Не можеше да разбере какво иска от него.

Шолой подсвирна раздражено, изплю се и протегна извитите си пръсти към него. Темуджин отстъпи назад, беше неспособен да открие отговор, който да се хареса на мъчителя му. Свиваше се и се предпазваше от пороя юмруци, но някои от тях успяха да достигнат

целта си. Всичките му инстинкти го караха да отвърне на ударите, но дори не беше сигурен, че Шолой ще ги усети. В тъмното старецът беше по-голям и страшен и Темуджин не мислеше, че може да го удари достатъчно силно, за да го спре.

— Стига! — извика той. — Стига!

Шолой се изсмя. Беше сграбчил като с клещи тила на Темуджин и дишаше тежко, сякаш бе тичал с всички сили по пладнешкото слънце.

— Пречупвал съм и по-добри понита от теб, момче. И с повече дух. Не си по-добър, отколкото те смятах.

В гласа му звучеше дълбоко презрение и Темуджин осъзна, че вече различава чертите на стареца. На изток се появяваха първите лъчи на слънцето и племето най-сетне започна да се събужда. И двамата усетиха едновременно, че ги наблюдават. Когато се обърнаха, видяха Бьорте.

Темуджин пламна от срам, по-болезнен и от ударите. Ръцете на Шолой се отпуснаха под мълчаливия поглед на момичето и старецът като че ли изпита неудобство. Без да каже нищо, той бутна Темуджин и изчезна в тъмнината на гера.

Темуджин усети гъделичкащата струйка кръв, която се стече от носа му, и я размаза с гневно с ръка. Всички му бяха опротивели. Рязкото движение като че ли стресна дъщерята на Шолой, тя му обърна гръб и избяга в сутрешния сумрак. Останал сам за няколко скъпоценни мига, Темуджин се почувства изгубен и нещастен. Новото му семейство почти не се различаваше от животните, а това бе едва първият му ден тук.

Бьорте тичаше между герите, като избягваше препятствията. Прескочи едно лаещо куче, което се опита да я преследва. След няколко пъргави завоя то изостана и заръмжа в безсилен гняв. Когато тичаше тя се чувстваше изпълнена с живот, и нищо на света не беше в състояние да я нарани. Когато стоеше неподвижна, баща ѝ можеше да я сграбчи, а майка ѝ да я шибне през гърба с брезова пръчка. Още имаше белези заради събореното преди два дни ведро с кисело мляко.

Дъхът ѝ беше спокоен и равномерен. Искаше ѝ се слънцето да замръзне на далечния хоризонт. Ако племето поспеше още малко,

щеше да намери спокойствие и радост далеч от погледите им. Знаеше какво говорят за нея и имаше моменти, когато ѝ се искаше да е като останалите момичета. Веднъж, след като видя майка си да плаче, дори реши да положи усилия за това. Но един ден ѝ беше достатъчен, за да се умори да кърпи, да готви и да се учи как се приготвя черен айраг. Във всичко това нямаше нищо вълнуващо. Тя се различаваше от останалите момичета дори със слабата си фигура и двете малки пъпки вместо гърди. Майка ѝ се оплакваше, че не яде достатъчно, за да порасне, но Бюрте не я слушаше. Не искаше някой мъж да я дои като крава. Искеше да си остане бърза като елен и слаба като диво куче.

Изсумтя тичешком от удоволствие, брулена от вятъра. Баща ѝ я даде на вълчето, без да се замисли. Старецът беше прекалено глупав, за да я попита дали ще го вземе. Не, разбира се. Изобщо не го беше грижа. Тя знаеше колко лош може да бъде баща ѝ. Не ѝ оставаше друго, освен да бяга и да се крие от него, беше го правила хиляди пъти. Някои жени я пускаха да пренощува в герите им, щом старият Шолой се разбеснееше. Обаче и това можеше да се окаже опасно, ако мъжете им бяха прекалили с ферментиралото мляко. Бюрте винаги беше нащрек за завален говор и сладък дъх — това означаваше, че някой се готви да я хване в тъмното. Веднъж ѝ се беше случило, но нямаше да се повтори — затова носеше винаги малкия нож.

Тя профуча покрай последните гери и реши да продължи до рекичката. Светлината на утрото ѝ разкри лъкатушещата черна вода. Краката ѝ още я носеха с пълна скорост. Можеше да отскочи и да се откъсне от земята като политаща чапла. Засмя се, представи си как тича като онези тромави птици — само крака и пляскащи криле. Стигна брега на реката, бедрата ѝ рязко се изпънаха. Полетя, за миг погледна към изгряващото слънце и ѝ се стори, че ще продължи да лети. Краката ѝ докоснаха отсрещния бряг и тя се претърколи в покритата със слана трева, останала без дъх от въображаемия си полет. Завиждаше на птиците, които можеха да се реят толкова високо. Как ли се наслаждават на свободата, помисли си тя, и затърси тъмните им очертания в изсветляващото небе. Нищо не би ѝ доставило по-голямо удоволствие от това да разпери криле и да изостави майка си и баща си като някакви грозни петна на земята. Щяха да изглеждат съвсем дребни под нея, нищожни като буболечки. Щеше да стигне чак до слънцето и бащата-небе щеше да я приветства. А ако и той вдигнеше

ръка срещу нея, отново щеше да отлети. Бьорте не беше особено сигурна за бащата-небе. Опитът ѝ показваше, че всички мъже са досущ като жребците, които бе виждала да се качват върху кобилите на олхунутите. Преди и по време на съвкупяването бяха разгорещени, а дългите им върлини стърчаха. После хрупаха трева, сякаш не се беше случило нищо. Бьорте беше живяла в един гер с родителите си цял живот и съвкупяването не представляваше никаква тайна за нея. Баща ѝ изобщо не се съобразяваше с присъствието на дъщеря си, ако му хрумнеше да придърпа Шрия до себе си вечер.

Тя легна на студената земя и изпухтя. Ако си въобразяваха, че вълчето ще ѝ се качи по същия начин, щеше да остави на мястото на мъжествеността му пънче. Представи си как го отнася като някакъв червен червей, а той тича след нея и си го иска обратно. Разсмя се. Дишането ѝ най-сетне започна да се успокоява. Племето се събуждаше. Имаше работа за вършене около герите и стадата. Баща ѝ беше достатъчно зает с ханския син, но тя трябваше да е наблизо, ако решеше да ѝ заръча да щави кожи или да плъсти вълна. Всички щяха да имат работа, докато се острижат овцете, и отсъствието ѝ щеше да означава още пердах.

Седна в тревата, откъсна един стрък и го задъвка. Темуджин. Повтори името на глас. Означаваше мъж от желязо — добро име, но той беше трепнал под ръката на баща ѝ. Беше по-малък от нея, още се страхуваше. И тя щеше да се омъжва за този? Това ли беше момчето, което щеше да я дари със силни синове и дъщери, способни да тичат като нея?

— Никога — каза на глас, загледана в течащата вода. Импулсивно се наведе напред и се взря в размазаното си отражение. Това лице може да е на всеки, помисли си тя. На всеки, който реже косата си с нож и е мърляв като пастир. Вярно, не беше красавица, но ако тичаше достатъчно бързо, никой нямаше да успее да я хване.

Темуджин изтри потта от очите си под обедното слънце. Стомахът му къркореше. Майката на Бьорте бе кисела и неприятна като съпруга си и имаше същия остър поглед. Той се ужасяваше от мисълта да има толкова грозна и навъсена жена. За закуска Шрия му беше дала купа солен чай и парче сирене, дълго колкото палец и

твърдо като кост. Наложил се да го пхне в устата си и да го смуче, но то започна да омеква едва по обед. Шолой получи три топли пити безквасен хляб и овнешко с подправки и запрехвърля мазната храна от ръка на ръка, за да стопли пръстите си. От миризмата устата на Темуджин се напълни със слюнка, но Шрия ошипа корема му и заяви, че може да пропусне няколко хранения. Това беше обида, но една повече или по-малко нямаше никакво значение.

Докато Шолой смазваше кожи и проверяваше копитата на олхунутските понита, Темуджин носеше огромни бали с вълна на жените, които ги разстилаха върху стари платна. Балите бяха по-тежки от всичко, което бе вдигал досега, но успя да ги пренесе със залитане през лагера, привличайки погледите и възбуденото дърдорене на малките деца. Прасците и гърбът започнаха да го болят още преди края на втория курс, но не му позволиха да спре. Около десетата бала Шолой бе прекъснал своята работа, за да следи плъстенето. Темуджин видя, че някои от мъжете се усмихват и се обзалагат помежду си. Олхунутите май се обзалагаха за всичко, но това вече не го интересуваше, защото най-сетне краката му се подгънаха и той падна. Никой не дойде да му помогне. Докато се изправяше под мълчаливите погледи на олхунутите, той се отчая, както никога досега. На нито едно от техните сурови лица не прочете съжаление. Най-сетне се изправи, усети как тяхната неприязън подхранва духа му и вдигна глава. Макар потта да смъдеше в очите и всеки дъх да изгаряше дробовете му, той се усмихна. Забеляза доволно, че някои от тях извързват погледи, макар че повечето присвиха очи.

От промяната в израженията им разбра, че някой го приближава. Стоеше, като придържаше балата на едното си рамо. Усети се уязвим и се обърна да види какво е привлякло вниманието на тълпата. Разпозна братовчед си. Коке се наслаждаваше на момента. Юмруците му бяха отпуснати, но не беше трудно да си представи как се забиват в незащитения му стомах. Темуджин се опита да стегне корема си и усети, че трепери от изтощение. Балата го притискаше с тежестта си, краката му бяха необичайно слаби. Изглежда студено приближаващия Коке, правейки всичко възможно да го накара да загуби присъствие на духа.

Номерът не успя. Коке вървеше със светнали очи и заплашителен вид, следван от няколко свои връстници. С периферното си зрение

Темуджин видя, че възрастните се побутват един друг и се смеят. Изстена мислено и му се прииска да имаше нож, за да изчегърта наглостта от лицата им. И Бехтер ли беше търпял такива страдания? Никога не бе споменавал за това.

— Вдигни балата, момче — каза Коке и се ухили.

Тъкмо си отвори устата да отговори, когато някой го бутна, наклони балата и едва не го събори с нея. Той залитна към Коке и го изблъскаха грубо настрани. Но Темуджин беше се бил достатъчно с братята си, за да остави това просто така, и нанесе прав удар, от който главата на Коке се отметна назад. Миг по-късно двамата се търкаляха в прахта, забравили падналата бала. Останалите момчета не надаваха одобрителни викове, но едно от тях се втурна напред, изрита Темуджин в стомаха и му изкара въздуха. Той изкрещя от гняв, но докато се отдръпваше от Коке и се мъчеше да се изправи, друго момче го ритна в гърба. Носът на братовчед му кървеше на тънка струя, която бързо засъхваше в прахта. Преди Темуджин да успее да се задържи на крака, Коке го сграбчи отново, натисна главата му в земята, а две други момчета седнаха на гърдите му и го притиснаха с тежестта си. Беше изтощен от носенето на тежките бали и не можеше да ги отхвърли. Съпротивляваше се с всички сили, но прахът изпълваше дробовете му, той се давеше и драскаше с нокти. Едно от момчетата го бе хванало за гърлото, а Коке го удряше в главата. После Темуджин изгуби представа за времето и шумът утихна.

Дойде на себе си, когато някой изля кофа отгоре му. Задъха се от студената вода, която потече по него, смесвайки се с кръв и мръсотия. Шолой го вдига на крака и Темуджин видя, че старецът е прогонил момчетата, които все още викаха подигравателно и се присмиваха на жертвата си. Погледна в очите на Шолой, но не видя нищо освен раздражение. Старецът щракаше с пръсти пред лицето му, за да привлече вниманието му.

— Изпразни кофата, ще трябва да донесеш още вода. — Гласът на Шолой идваше някъде отдалеч. — След това, докато ядем, ще помогнеш за тепането на вълната. Ако работиш добре, ще получиш месо и топъл хляб, за да събереш сила. — Старецът го изгледа с отвращение. — Още е замаян. Трябва му по-дебел череп, като на брат му. Онова момче имаше глава на як.

— Чувам те — раздразнено каза Темуджин, отърсвайки се от слабостта си. Грабна кофата, без да си прави труда да крие гнева си. Не виждаше Коке и останалите, но се закле да довърши започнатия от тях бой. Беше търпял тежкия труд и насмешките на олхунутите, но побоят пред очите на всички му дойде в повече. Знаеше, че не може да се хвърли сляпо срещу другото момче. Детето в него го искаше, но воинът му подсказа да намери по-подходящ момент. Със сигурност щеше да го дочака.

Докато яздеше между върховете в огромната зелена равнина, Есугей видя конници в далечината. Устните му се свиха в твърда линия. От това разстояние не можеше да определи дали това са олхунути, изпратени да го проследят, или конници на някое от другите племена в района. Надеждата му да са пастири бързо се изпари, щом огледа голите склонове. Не се виждаха заблудени овце. Мрачно помисли, колко е уязвим, ако групата реши да го преследва.

Следеше движението им с периферното си зрение, като внимаваше да не се обръща към тях. Надяваше се да не тръгнат подир самотен конник. Изсумтя, когато видя, че се обръщат и препускат в галоп към него, вдигайки облак прах. Първите съгледвачи на вълците бяха на два дни път и той беше принуден да се измъкне от преследвачите си на открита местност. Препусна със скопения си кон, доволен, че животното е силно и добре отпочинало. Може би мъжете след него бяха уморени и щяха да изостанат.

Не се озърташе през рамо. В широката долина се виждаше на пет-шест мили разстояние. Гонитбата щеше да е дълга, но рано или късно те щяха да го настигнат, освен ако не извадеше късмет да намери някакво убежище. Очите му трескаво обходиха хълмовете и видяха рехави дървета по високите хребети. Нямаше да го скрият. Трябваше му закътано дърво, в което дърветата покриват земята със стари листа и сиви борови иглички. Такива места имаше много, но далеч. Той продължи напред, а в гърдите му започна да се надига раздразнение. Когато все пак се обърна, конниците се бяха приближили. Бяха петима. Знаеше, че гонитбата здравата ги е разгорещила. Сигурно крещяха възбудено, макар че виковете им не достигаха до него. Усмихна се и препусна напред. Ако знаеха кого преследват, едва ли щяха да са

толкова безразсъдни. Ръката му докосна дръжката на меча, вързан за задницата на коня. Дългото острие беше принадлежало на баща му и сега бе увито в кожен ремък, за да не падне при езда. Лъкът също беше добре закрепен за седлото, но той можеше да го опъне за миг. Под дела усещаше тежестта и на старата ризница, която беше спечелил в битка. Можеше да изколи доста от тях, помисли си той и усети познатата тръпка. Той беше ханът на вълците и не се боеше от никого. Щяха да платят прескъпо за кожата му.

7.

Темуджин трепна, когато суровата вълна за стотен път одраска червените му пръсти. В лагера на вълците беше виждал как се прави това, но там тази работа обикновено се оставяше на по-големите момчета и на младите жени. При олхунутите беше различно, той разбра, че не е бил набелязан нарочно. Най-малките деца носеха кофи с вода и поръсваха всеки пласт вълна, за да я държат непрекъснато влажна. Коке и другите момчета връзваха на рамки опънатите кожи и ги удряха с дълги гладки пръчки часове наред, а потта се лееше от тях на потоци. Темуджин вече бе минал през тази част и едва удържа на изкушението да счупи пръчката си в ухилената физиономия на Коке.

Щом кожата омекнеха, жените премерваха с разперени ръце един алд^[1] и го отбелязваха с креда. След това ги опъваха върху платнищата за плъстене, изглаждаха ги и почистваха клечките и свободните влакна, докато не получеха гладка бяла постелка. Добавяха още вода, за да претеглят грубата плъст на пластове, но за да постигнат точната дебелина се искаше истинско умение. Ръцете му се зачервиха и разраниха с напредването на деня. Работеше с останалите, Коке му се подиграваше, а жените се кискаха на неудобството му. Откри, че това не го ядосва. Вече беше решил да изчака удобния момент и се оказа, че така понася обидите и подигравките по-лесно. Всъщност изпитваше удоволствие от мисълта, че когато наоколо няма никого, той ще върне на Коке заслуженото. Тази мисъл го караше да се чувства по-добре.

Когато постелките станаха гладки и равни, доведоха едно пони. Навиха бялата вълна надълго руло, идеално приготвено, с умение, натрупано от поколения. Темуджин би дал мило и драго да му позволят да влачи рулото по-надалеч от всички тях. Но задачата се падна на Коке и Темуджин осъзна, че братовчед му се радва на популярност, може би защото лудориите му караха жените да се усмихват. Не му оставаше нищо друго, освен да сведе глава и да очаква следващото прекъсване за кобилешко мляко и малко зеленчуци и овнешко. Ръцете и гърбът го боляха, сякаш някой бе забил нож в тях и го въртеше при

всяко движение. Но той търпеше и очакваше с другите поредната пратка изтупана вълна.

Забеляза, че не е сам в страданието си. Шолой наглеждаше работата, макар че едва ли самият той притежаваше овце. Едно малко момче притича прекалено близко и хвърли прах върху суровата вълна. Старецът го сграбчи за ръката и го заудря безмилостно с пръчка, без да обръща внимание на писъците му, докато те не утихнаха и не преминаха в тихо скимтене. Вълната трябваше да се пази чиста, иначе плъстта щеше да е слаба. Темуджин внимаваше да не допусне същата грешка. Беше коленичил на самия край на постелката и не допускаше нито прашинка в своята част.

Част от следобеда Бьорте работеше срещу него и Темуджин използва възможността да разгледа добре момичето, което баща му бе приел за снаха. Тя беше същинска торба кокали с рошава черна коса, която падаше над очите. Под носа ѝ беше засъхнал сопол. Трудно му бе да си представи по-непривлекателно момиче. Когато усети, че той я гледа, тя прочисти гърлото си и понечи да се изхрачи, но в последния момент си спомни за чистата вълна и преглътна. Темуджин поклати смаяно глава и се зачуди какво толкова бе харесал баща му в нея. Възможно беше от гордост Есугей да бе приел каквото му се дава, за да посрами нищожествата Енк и Шолой. Темуджин трябваше да приеме факта, че момичето, което щеше да живее в неговия гер и да му ражда деца, е диво като планинска котка. Горчиво си помисли, че това напълно съответства на досегашния му опит с олхунутите. Те определено не бяха щедри. Даваха момичето само защото искаха да се отърват от него.

Шрия го плесна по ръцете с пръчката си и той извика от болка. Естествено, жените се разхилиха, а една-две дори имитираха вика му и го накараха да пламне от гняв.

— Стига си спал, Темуджин — сгълча го за пореден път майката на Бьорте.

Работата бе скучна и еднообразна и жените или приказваха непрекъснато, или работеха едва ли не в транс. Подобен лукс обаче не бе позволен за новациите. Най-малкото невнимание се наказваше, а жегата и дългият ден сякаш нямаха край. Дори водата за пиене, която се въртеше между работниците, бе топла и солена и от нея му се гадеше. Сякаш цяла вечност беше блъскал миризливата вълна с

пръчката и я бе чистил и навивал. Не можеше да повярва, че това е все още първият му ден тук.

Някъде на юг баща му се връщаше у дома. Представяше си как кучетата подскачат около него, докато той учи двете орлета да ловуват и да се връщат на китката му. Братята му несъмнено щяха да участват в обучението и да държат във въздуха парчета месо. Сигурен беше, че Хаджиун нямаше да трепне, когато Червената птица вземеше примамката. Завиждаше им за лятото у дома.

Шрия отново го плесна и той се пресегна със светкавична скорост, издърпа пръчката от ръцете ѝ и я остави внимателно на земята до себе си. Тя го зяпна за миг, посегна да вземе пръчката, но той я настъпи с коляно и поклати глава. Чувстваше се замаян, а сърцето му сякаш щеше да изскочи от гърдите. Видя, че очите ѝ се стрелкат към Шолой, който стоеше наблизко и наблюдаваше полагането на мократа вълна. Темуджин очакваше тя всеки момент да се разкрещи, но за негово най-голямо изумление Шрия сви рамене и протегна ръка за пръчката. Настъпи миг на неловкост, но накрая той ѝ я подаде, готов да избегне удара. Тя задържа пръчката в ръце, като очевидно се колебаеше, после се обърна и се отдалечи. Известно време той не я изпускаше от поглед, докато пръстите му продължиха да изглаждат и опъват, но тя не се върна. Не след дълго Темуджин отново бе погълнат от работата.

Вуйчо му Енк донесе гърне ферментирало мляко, за да им даде сила да приключат. Докато слънцето докосваше хълмовете на запад, всеки получи черпак бистър черен айраг, той приличаше на вода, но пареше. Беше по-лют от млечния чай в гера и Темуджин се задави от първата глътка. Избърса уста и ахна от болка, когато течността опари като огън разранената му кожа. Коке влачеше рулото с понито си, но Шолой видя всичко и така се смя, че на Темуджин му се стори, че ще получи удар и ще умре на място. Надяваше се това наистина да се случи, но старецът оцеля, избърса сълзите от очите си и пристъпи с хриптене към гърнето за втори черпак. Едва ли щяха да дадат втора чаша на човек, който не беше свършил почти никаква работа, но като че ли никой нямаше нищо против. Светлината постепенно отслабваше и последната постелка вълна бе навита на руло и завързана зад поредния кон.

Преди някой да успее да възрази, Бьорте скочи в седлото и изненада Шолой, който държеше поводите. Не размениха и дума, но беззъбата уста на стареца се размърда, сякаш в нея бе попаднал хрущял, който не можеше да сдъвче. След миг на нерешителност Шолой плесна задницата на понито и го подгони в сумрака да влачи плъстта, докато стане гладка и здрава. Тя щеше да ги пази от студа през зимата, от нея щяха да изработят тежки килими и одеяла за конете. С грубите изрезки щяха да бършат бебетата, прекалено малки, за да използват отходната яма, без да паднат в нея. Темуджин седна на пети, протегна гръб и затвори очи от болка. Дясната му ръка беше изтръпнала и това го обезпокои. Започна да масажира пръстите си с лявата, но когато кръвта отново потече във вените му, от болка в очите му избиха сълзи. Никога не беше работил толкова много и се запита дали това щеше да го направи по-силен.

Шолой приближи и Темуджин леко трепна, щом долови присъствието му. Мразеше нервността си, но го дебнеха прекалено много неочаквани удари, за да не си отваря очите на четири. Глътката ферментирало мляко го накара да се оригне на вкиснало, когато Шолой го хвана по познатия вече начин с двата си пръста и посочи към гера.

— А сега яж и спи. Утре ще сечеш дърва за зимата.

Темуджин беше прекалено уморен, за да отговори. Последва го замаян, с натежали крайници и душа.

Есугей бе намерил място за лагеруване, което му се стори достатъчно безопасно. Долината, в която бе видял конниците, остана назад. Той препусна през един къс проход между хълмовете с надеждата да намери някакво убежище, което да обърка преследвачите. Знаеше, че няма да е трудно да открият следите му в праха, но не можеше да продължи през нощта и да рискува понито да си счупи крака в някоя дупка. Затова подкара храброто дребно създание по стръмния склон към рехавата редица дървета, а после слезе и го поведе, като непрекъснато го подканяше. Катеренето бе трудно и опасно и очите на животното се изпълваха с ужас, когато копитата му се хлъзгаха по сухите листа. Есугей се покатери бързо, завърза повода около дънера на едно дърво и задърпа отчаяно, докато конят най-сетне намери опора. Рамото и мускулите на гърдите го

боляха ужасно, когато стигна върха, а конят пухтеше толкова шумно, че сигурно се чуваше на цяла миля разстояние. Не вярваше, че ще го последват сред дърветата след мръкване. Оставаше му само да се спотайва, докато те напразно търсят следата, изчезнала в килима от нападали мъртви иглички. Щеше да се посмее здравата, ако можеше да ги види, но нямаше как. Настръхналите косъмчета на врата му подсказваха, че преследвачите са наблизко и се оглеждат и ослушват за издайнически знак. Разтревожи се, че конят му ще усети техните, ще изцвили и ще го издаде, но животното бе прекалено уморено след катеренето и тежката езда. С малко късмет и след една нощ без огън сигурно щяха да се откажат от търсенето и на сутринта да продължат по пътя си. В края на краищата, нямаше значение дали той ще се прибере при вълците един ден по-късно.

Високо на билото намери два ниски храста и завърза поводите за тях, но гледаше развеселено как понито се отпусна на колене, като опънатите ремъци не му позволиха да легне. Остави седлото на гърба му в случай, че се наложи да потегли бързо, и отпусна с две дупки ремъка на корема му. Конят изпръхтя благодарен за проявените грижи и се настани по-удобно. Не след дълго затвори очи и задряма, а меката му муцуна се отпусна и разкри твърди жълти зъби.

Есугей се ослуша за знак, че преследвачите не са се отказали. Трудно можеха да го приближат, без да ги чуе. Откопча колана, който държеше меч му в ножницата, извади го с плавно движение и огледа острието. Беше от добра стомана, достатъчно ценно, за да изкуши крадците. Ако Елук беше с него, щеше да нападне мъжете още в равнината, но петима може би щяха да са в повече дори и за него, освен ако не бяха невръстни хлапаци, готови да се разбягат след няколко вика и едно-две бързи порязвания. Бащиният му меч беше остър, както винаги. Не искаше да рискува да го чуят как го точи в точилото. Отпи глътка вода от мяха и се намръщи, когато откри колко е олекнал. Конят щеше да бъде жаден на сутринта. Ако близкият поток е пресъхнал, денят щеше да бъде тежък независимо от преследвачите. Какво пък. Беше преживявал и по-лоши моменти.

Той се протегна, прозя се, усмихна се на спящото пони, извади парче сушено овнешко от дисагите и задъвка, като сумтеше от удоволствие от пикантния вкус. Хулун и момчетата му липсваха и той се запита какво ли правят в този момент.

Легна и прибра ръцете си в дела, надявайки се Темуджин да има достатъчно дух, за да изтърпи сънародниците на Хулун. Трудно беше да прецени дали момчето ще намери такава сила на тази възраст. Нямаше да се учуди, ако Темуджин избяга, но се надяваше това да не се случи. Такъв срам трудно можеше да се преживее и мълвата щеше да плъзне сред племената бързо. Помоли се наум за сина си. Бехтер бе страдал, знаеше това. Най-голямото му момче говореше с открита неприязън за олхунутите, когато Хулун не беше наблизо. Естествено, за тях не можеше да се говори по друг начин. Есугей изсумтя тихо и благодари на бащата-небе, че го е дарил с такива чудесни синове. Усмивка докосна устните му, докато се унасяше. Синове, а сега и дъщеря. Беше благословен със силно семе и добра жена, която да го поеме. Знаеше, че другите съпруги губят по едно злочесто парче червено месо за всяко друго, което оставаше на този свят, а децата на Хулун бяха живи и растяха силни. Дори трупаха сланина в случая с Темуге — проблем, с който скоро трябваше да се заеме сериозно. Сънят най-сетне го надви и дишането му стана бавно и равномерно.

Когато отвори рязко очи, на изток започваше да се загорява и по далечните хълмове се виждаше златна ивица. Обичаше тази земя и благодари, че е доживял да посрещне още един ден. Чу движение наблизо и дъхът му секна. Надигна се от ледената земя, като дръпна замръзналата си за нея коса. Беше спал с изваден меч под дела, пръстите му намериха дръжката и се свиха около нея. Трябваше да се изправи, за да не се нахвърлят отгоре му, докато е все още скован, но не знаеше дали са го видели. Огледа се и напрегна слух, търсейки източника на шума. Може пък просто някой пастир да търси заблудена коза, но това беше малко вероятно. Чу как наблизо изпръхтя кон, понито му се събуди и изцвили — точно както се страхуваше, че ще стане. Един от преследвачите му яздеше кобила и тя отговори на този зов на по-малко от петдесет крачки вдясно. Есугей се надигна като дим, не обърна внимание на прещракването в коленете и гърба. Без да се колебае, взе лъка от седлото, извади дълга стрела от колчана и я сложи в тетивата. Единствено Елук можеше да стреля по-надалеч от него и той не се съмняваше в точността си. Ако бяха враждебно настроени, щеше да повали поне двама, преди да го доближат на един меч разстояние. Знаеше, че трябва да цели водача при първата бърза атака и да остави по-слабите да паднат под острието му.

Те вече знаеха къде се намира и откъм групата не се чу никакъв звук. Търпеливо зачака да се покажат. Стоеше с гръб към слънцето и след кратък размисъл разкопча дела си и го обърна наопаки. Сърцето му се качи в гърлото, докато оставяше меча и лъка, но тъмната опакова страна щеше да се слее по-добре с храстите и да го направи по-трудна мишена. Взе отново оръжията си и застана неподвижен като дърветата и храстите наоколо. Улови се, че си тананика под нос, и млъкна. От съня не бе останала и следа, кръвта препускаше във вените му. Въпреки заплахата напрежението му доставяше радост.

— Привет на лагера — обади се глас вляво от него.

Изруга наум, щом разбра, че са заобиколили. Без да се замисли, остави коня и тръгна сред дърветата в посока към гласа. Които и да бяха, нямаше да го убият лесно. Мина му мисълта, че може и да не са опасни, но трябваше да е пълен глупак, за да рискува живота си, коня си и бащиния си меч заради някаква смътна надежда. В степта дори и най-силният оцеляваше единствено благодарение на предпазливостта. Знаеше, че е ценна плячка за всеки отряд, независимо дали го осъзнават или не.

По челото му се спусна струйка пот.

— Не го виждам — разнесе се друг глас само на няколко крачки от него.

Есугей клекна и опъна лъка с тихо скърцане.

— Конят му обаче е тук — каза трети мъж. Гласът му бе плътен в сравнение с останалите. Всички звучаха като младоци и Есугей се учуди на умението им да проследяват. Бяха съвсем близо, но той не можеше да чуе стъпките им.

Безкрайно внимателно завъртя глава и погледна зад себе си. Видя през храстите как един от мъжете развързва повода на коня. Лицето на Есугей се изкриви в безмълвен гняв. Нямаше да им позволи да откраднат коня му и да го оставят тук.

Пое дълбоко дъх и се изправи в цял ръст, стряскайки непознатия до коня. Ръката му се стрелна към ножа, но забеляза опънатия лък и замръзна на място.

— Не търсим бой, старче — високо изрече непознатият.

Есугей знаеше, че по този начин онзи предупреждава другарите си и шумът вдясно от него накара сърцето му да забие още по-бързо.

— Тогава излезте така, че да ви виждам, и престанете да дебнете зад гърба ми — каза той и гласът му проехтя над поляната.

Шумоленето престана и младият мъж, който стоеше така спокойно пред стрелата му, кимна.

— Правете каквото ви казва. Не искам да ме нанижат, преди да съм си изял закуската.

— Обадете се, преди да тръгнете. Или някой ще намери смъртта си — добави Есугей.

Последва дълго мълчание и младият мъж въздъхна.

— Хайде, излизайте всички — рязко заповяда той. Спокойствието му видимо се изпаряваше пред стрелата, която продължаваше да сочи сърцето му.

Есугей наблюдаваше с присвити очи как останалите четирима излизат шумно от храстите. Двама носеха готови за стрелба лъкове. Всички бяха въоръжени и бяха облечени в дебело подплатени делове — от онези, които не позволяваха на стрелите да се забиват прекалено дълбоко. Разпозна кройката и се запита дали и те са разбрали кой е той. Поведението на онзи до коня разкри, че са татари, и Есугей заключи, че са тръгнали да крадат каквото намерят.

Всички бяха пред очите му и мъжът, който се беше обадил най-напред, кимна към Есугей.

— Аз извиках към лагера, старче. Ще ни дадеш ли гостоприемство, докато се нахраним?

Есугей се запита дали правилата на вежливостта ще останат в сила, ако петимата вече не са застрашени от лъка му, но при двама стрелци от тяхна страна не му оставаше друго, освен да кимне и да отпусне тетивата. Младите мъже видимо се успокоиха, а водачът им разкръши вцепенените си рамене.

— Казвам се Улаган, от татарите — каза той с усмивка. — А ти си от вълците, освен ако не си откраднал дела и меча.

— От тях съм — отвърна Есугей и добави официално: — Добре сте дошли да споделите храната и млякото в лагера ми.

— А как ти е името? — вдигна вежди Улаган.

— Елук — без колебание отвърна Есугей. — Ако накладете огън, ще намеря малко черен айраг да сгреете кръвта си.

Всички се движеха бавно, докато приготвяха храната, като внимаваха да не се стреснат с някое рязко движение. Отне им повече

време от обичайното да съберат камъни и да запалят огън с огнивото, но след като слънцето се издигна в небето, всички нагъваха здравата сушеното месо на Есугей и редкия мед, който Улаган извади от една торбичка под дела си. Сладостта му замая Есугей. Той не бе вкусвал мед, откакто племето беше намерило едно диво гнездо преди три години. Облиза пръстите си, за да не пропусне и най-малката капка от златната течност, пълна с восък, но ръцете му нито за миг не се отдалечиха от меча, а лъкът бе готов за стрелба на земята до него. В погледа на Улаган имаше нещо смуцаващо, въпреки че онзи му се усмихваше всеки път, щом погледите им се срещнеха. Никой от останалите не заговори и напрежението така и не изчезна.

— Приключи ли? — попита след малко Улаган.

Есугей усети известна напрегнатост, когато един от тях се отдалечи на няколко крачки, събу панталоните си и клекна да се облекчи. Мъжът не си направи труда да се скрие и Есугей зърна висящата му мъжественост, докато се напъваше.

— При вълците е прието изпражненията да стоят далеч от храната — промърмори той.

Улаган сви рамене. Изправи се и Есугей също стана, за да не се озове в неизгодна позиция. Загледа с изумление как Улаган отиде до димящата купчина и извади меча си.

Собственият му меч се озова в ръката му, преди да се усети, но никой не го нападна. Пред очите му Улаган омаза острието си с вонящата маса, докато металът не стана хлъзгав от върха до дръжката.

Улаган сбърчи нос и вдигна глава към мъжа, който бе произвел купчината лайна.

— Насан, казвал ли съм ти, че червата ти не са в ред?

— Казвал си ми — отвърна Насан без капка хумор и мушна и своя меч в купчината. Едва тогава Есугей осъзна, че това не беше случайна среща.

— Кога разбрахте кой съм? — тихо попита той.

Улаган се усмихна, но очите му останаха студени.

— Когато олхунутите ни казаха, че си отишъл при тях със свой син. Платихме добре на хана им да прати вестоносец до малкия ни лагер, но не беше много трудно да го убедим — засмя се Улаган под мустак. — Ти си известен мъж. Имаше време, когато си мислех, че никога няма да се появиш, но старият Сансар се оказа прав.

Сърцето на Есугей се сви. Уплаши се за Темуджин. Опита се да накара противника си да продължи да говори, докато преценяваше шансовете си. Вече беше решил, че Улаган е глупак. Нямахше смисъл да бърбори с човек, когото възнамеряваше да убива, но младият воин явно се наслаждаваше на преимуществото си.

— Защо животът ми е оценен толкова високо, че да ви изпратят за него? — попита Есугей.

Улаган се ухили.

— Уби неподходящия човек, вълко. Уби хански син, който бе достатъчно глупав да краде от стадата ти. Баща му не прощава лесно.

Есугей кимна, сякаш слушаше съсредоточено. Видя, че останалите трима също смятат да отровят оръжията си и без никакво предупреждение скочи напред и удари, като заби острието дълбоко в гърлото на Насан, който се беше обърнал към тях. Татаринът падна с предсмъртен стон, Улаган изрева яростно и се хвърли към Есугей, насочил оръжие право в гърдите му. Татаринът беше бърз, но острието се плъзна по ризницата под дела и откъсна парче от дрехата.

Есугей нападна бързо, за да намали преимуществото им. Остриетата извъняха два пъти, когато тримата други го наобиколиха. Усети силата в раменете си. Щеше да им покаже какво означава да си хан на вълците.

Престори се, че напада напред, после отстъпи бързо назад и се озова извън оформящия се около него кръг. Един от мъжете се обърна да замахне високо, Есугей го промуши в подмишницата и измъкна меч си, докато онзи падаше. Усети остра болка в гърба, но се освободи и с бърз удар повали още един от нападателите, като отнесе половината му челюст.

Улаган се хвърли напред. Лицето му се изкриви от ярост заради смъртта на тримата му другари.

— Трябваше да вземеш повече хора, за да се справиш с един хан — подигра му се Есугей. — Петима са просто обида за мен.

Рязко се отпусна на коляно, за да избегне удара на Улаган, замахна свиреп и успя да улучи пицъла на по-младия мъж. Раната не беше смъртоносна, но кръвта пропи ботуша на Улаган и татарският воин изведнъж изгуби част от самоувереността си.

Есугей се изправи и запристъпва наляво-надясно, за да изкара противниците си от равновесие. Тренираше всеки ден с Елук и

дружинниците и знаеше, че движението е ключовият момент в боя с мечове. Всеки можеше да размахва острие над главата си, но именно работата на краката отличаваше обикновения човек от майстора. Ухили се, щом Улаган закуцука след него, и му направи знак да приближи. Татаринът кимна на своя другар и той пристъпи напред. Улаган бе преценил момента добре и Есугей нямаше пространство за отстъпление. Заби меча си дълбоко в гърдите на безименния мъж, но той се заклеши в ребрата и в същия миг Улаган нанесе удар с цялата си тежест. Върхът на меча проби ризницата и се заби в стомаха на Есугей. Той изпусна дръжката и оръжието му падна на земята. Испита силна болка за синовете си, по-лоша от болката от раната, но въпреки това сграбчи здраво Улаган с дясната си ръка, а с лявата извади кинжала от колана си.

Улаган забеляза движението и опита да се измъкне, но хватката на Есугей беше желязна. Той погледна отгоре младия татарин и се изплю в лицето му.

— Народът ти ще бъде пропъден от тази земя заради това, татарино. Домовете ви ще бъдат изгорени, а стадата ви — пръснати.

С бързо движение преряза гърлото на младия мъж и го пусна. Докато падаше на земята, оръжието на татарина излезе от раната, Есугей изрева от болка и рухна на колене. Усети, че кръвта се стича по бедрата му, и отрязва с кинжала широка ивица от дела си, като дърпаше и ругаеше в агония, със затворени очи. Конят му нервно дърпаше поводата и уплашено цвилеше. Животното се беше уплашило от миризмата на кръв и Есугей се насили да заговори спокойно. Ако понито успееше да се освободи и побегнете, той нямаше да може да стигне до племето си.

— Всичко е наред, малкият. Не успяха да ме убият. Помниш ли как Елук бе паднал на счупеното дръвче и то се заби в гърба му? Преживя го, само сипаха доста горещ айраг в раната.

Намръщи се при спомена. Обикновено сдържаният Елук беше крещял като малко дете тогава. За негово облекчение гласът му успокои понито и то престана да се дърпа.

— Точно така, малкият. Сега ще ме отнесеш у дома.

Чувстваше се замаян, всеки момент можеше да изгуби съзнание, но пръстите му стегнаха ивицата в кръста и завързаха здраво възлите. Вдигна ръце, помириша ги и трепна от миризмата на човешки

изпразнения. Жестока работа, помисли си той. Само заради това заслужаваха да умрат.

Искаше само да си остане на колене с изправен гръб. Но бащиният меч лежеше недалеч от ръката му и допирът на студения метал го успокои. Можеше да остане тук дълго и да гледа изгряващото слънце. Но знаеше, че не бива да го прави, ако иска Темуджин да остане жив. Трябваше да стигне до вълците и да изпрати воини за момчето. Трябваше да го върне обратно. Усещаше тялото си натежало и безполезно, но отново събра всичките си сили.

Изрева от болка, изправи се на крака и тръгна с олюляване към коня, който го гледаше с крайчеца на очите си. Опря чело в хълбока на понито и прибра меч в ножницата, като рязко си поемаше въздух през пулсиращата болка. Несигурните му пръсти развързаха поводата и той някак успя да се качи в седлото. Знаеше, че не може да се спусне по стръмния склон, но другата страна на хълма беше по-полегата. Подкара коня с поглед в далечината, към дома и семейството.

[1] Монголска мярка за дължина, равна на разстоянието между разперените ръце на човек, или около 160 см — Б.р. ↑

8.

С настъпването на вечерта Бехтер остави кобилата си да пасе и седна на хребета, очаквайки завръщането на баща си. Гърбът го болеше от умора — цял ден бе прекарал на седлото със стадата. Поне не му беше скучно. Беше спасил едно козле от мочурището до реката. Завързан с въже през кръста, бе нагазил в черната кал, за да извади ужасеното животно, преди да се е удавило. То се бореше с всички сили, но Бехтер го издърпа за ухото и го остави на сушата. Там то го изглежда злобно, сякаш той беше виновен за мъченията му. Погледът му бавно се плъзна по степта, докато разсеяно триеше петънце черна кал по кожата си.

Обичаше да стои надалеч от бърборенето и шума на герите. В отсъствието на баща си усещаше неуловима разлика в начина, по който се отнасяха с него другите мъже и особено Елук. Той беше покорен в присъствието на Есугей, но останеха ли сами, Бехтер долавяше у дружинника арогантност, от която се чувстваше неудобно. Не беше нещо, което можеше да съобщи на баща си, но си отваряше очите на четири и гледаше да си мълчи. Беше открил, че най-добрият подход е да мълчи и да не отстъпва на воините в работата и бойните тренировки. Там поне можеше да покаже уменията си, а това, че не усещаше погледа на Темуджин върху тила си, когато опъваше лъка, му помагаше. Когато брат му замина при олхунутите, почувства единствено облекчение. Всъщност изпита задоволство от надеждата, че там ще му набият малко здрав разум в главата и ще го научат поне донякъде да уважава по-големите.

Спомни си с наслада как Коке се бе опитал да го провокира още на първия ден от престоя му. По-малкото момче не можеше да съперничи на силата и жестокостта на Бехтер, който го събори на земята и го удари така, че то изгуби съзнание. Олхунутите изглеждаха потресени от насилието, сякаш момчетата от тяхното племе не се биеха помежду си. Изплю се, като си спомни обвиняващите им овчи лица. Коке не рискува да го предизвиква втори път. Най-добре е уроците да се дават по-рано.

Естествено, Енк го преби с един прът за плъстене, но Бехтер бе изтърпял ударите, без да издаде и звук, а когато Енк се задъха и умори, беше измъкнал пръчката от ръката му, за да му покаже силата си. После го бяха оставили на мира и Енк гледаше да не прекалява. Олхунутите бяха слаби, както бе казал и Есугей, а жените им бяха меки като бяло масло и го възбуждаха, когато минаваха покрай него.

Помисли си, че на годеницата му вече би трябвало да ѝ дойде кръвта, но олхунутите още не я бяха изпратили. Спомни си как яздеше с нея в степта. Повали я на брега на един поток. Отначало тя се съпротивляваше, разбра какво се мъчи да ѝ стори, разбра и че е непохватен. Накрая се наложи да я насили, имаше правото да го направи. Не трябваше да профучава покрай него в гера, ако не искаше да ѝ се случи нещо, помисли си той и се усмихна на спомена. Макар че след това тя си поплака малко, започна да го гледа по различен начин. Той усети, че се възбужда при спомена за голотата ѝ и се зачуди кога ли ще я изпратят. Баща ѝ изпитваше неприязън към него, но олхунутите нямаше да посмеят да откажат на Есугей. Едва ли щяха да я дадат на друг мъж, след като Бехтер бе излял семето си в нея. Може пък дори да беше бременна. Не му се вярваше това да е възможно преди да започне месечното кървене, но знаеше, че има тайни, които не разбира.

Вечерта ставаше прекалено студена, за да се измъчва с фантазиите си, а и не биваше да се разсейва, докато беше на пост. Родовете на вълците приемаха, че един ден той ще ги поведе. Беше почти сигурен в това, въпреки че в отсъствието на Есугей всички се обръщаха за заповеди към Елук. Той организираше съгледвачите и стражите, но това щеше да продължи само докато Бехтер се сдобие с жена и убие първия си човек. Дотогава щеше да си остане момче, както братята му бяха момчета за него.

В сгъстяващия се мрак забеляза тъмно петно, което се движеше в степта под позицията му. Моментално се изправи на крака и извади рога от гънките на дела си. Вдигна го към устните си, но се поколеба. Затърси с очи по-голяма заплаха от един самотен конник. Височината му откриваше чудесен изглед към степта и който и да беше странникът, той като че ли бе сам. Бехтер се намръщи. Надяваше се конникът да не е някой от малоумните му братя, решил да излезе, без

да каже на никого. Ако вдигнеше без причина воините от вечерята им, това нямаше да се отрази добре на положението му в племето.

Предпочете да изчака малката фигура да се приближи. Ездачът определено не бързаше. Личеше си, че понито върви безцелно, сякаш човекът на гърба му скиташе без определена посока.

Намръщи се при тази мисъл. Имаше мъже, които не принадлежаха на никое племе. Те скитаха между родовете в степта, предлагаха труда си срещу прехрана, а от време на време и стоки за продан. На тях не се гледаше с добро око — винаги имаше опасност да отмъкнат всичко, до което успеят да се доберат, а после да изчезнат. Бехтер знаеше, че на хора без племе не може да се има доверие. Запита се дали конникът не е някой от тях.

Слънцето бе потънало зад хълмовете и светлината бързо отслабваше. Бехтер осъзна, че трябва да надует рога, преди странникът да изчезне в тъмното. Вдигна го към устните си и отново се поколеба. Нещо в далечната фигура го накара да спре. Възможно ли бе това да е Есугей? Баща му не би могъл да язди толкова лошо.

Наду сигнала за тревога в последния момент. Протяжният звук се понесе скръбно над хълмовете. Другите стражи около лагера му отговориха. Удовлетворен, Бехтер прибра рога в дела си. Беше предупредил останалите и сега можеше да слезе долу и да види кой е ездачът. Яхна кобилата и се погрижи ножът и лъкът да са му подръка. Във вечерната тишина вече чуваше виковете и цвиленето на коне, воините се втурваха навън от герите си. Подкара понито си надолу по склона, решен да стигне долу преди Елук и другите по-стари мъже. Изпитваше някакво собственическо чувство към самотния ездач. В края на краищата, нали именно той го бе забелязал. Щом стигна равното и препусна в галоп, мислите за олхунутите и годеницата излетяха от главата му и сърцето му заби по-бързо. Вечерният вятър беше прохладен и Бехтер жадуваше да покаже на останалите, че може да ги води.

Вълците препускаха с всички сили от лагера, водени от Елук. На последната дневна светлина видяха Бехтер да пришпорва коня си и поеха след него, без да знаят причината, поради която бе вдигнал тревогата.

Елук изпрати дузина ездачи да обиколят лагера и да се огледат за нападение от другаде. Нямаше да е добре да оставят герите

незащитени и да хукнат след някоя примамка. Враговете бяха достатъчно коварни, за да отвлекат вниманието на стражите и след това да нападнат, а последните мигове от деня бяха чудесно време за всяване на смут. Елук се чувстваше странно да язди без Есугей от лявата си страна, но откри, че начинът, по който го гледат останалите мъже и чакат да ги води, му доставя удоволствие. Излая няколко заповеди, около него се оформи арбан и те препуснаха с всички сили след Бехтер.

Отпред рогът отново изрева и Елук присви очи, за да види какво става. Беше почти сляп в сумрака и галопирайки, рискуваше кобилата и живота си, но въпреки това срита дръзко коня. Знаеше, че Бехтер не би надул отново рога, ако нападението не беше истинско. Измъкна лъка си и опипом постави стрела върху тетивата. Мъжете около него сториха същото. Който и да беше посмял да нападне вълците, щеше да се озове под порой стрели, преди да успее да приближи. Яздеха в мрачно мълчание, повдигнати високо в стремената и балансираха съвършено върху понитата. Елук изтегли устни на вятъра, усещайки тръпката на нападението. Нека чуят носещия се към тях тропот на копита, помисли си той. Нека изпитат ужаса на отплатата.

В тъмното воините едва не се сблъскаха с двете понита, изправени сами в откритата местност. Елук приближи на един изстрел разстояние, но чу вика на Бехтер, с усилие се отпусна на седлото и свали лъка. Кръвта му още кипеше, предвкусвайки битката, и изведнъж изпита ярост, че синът на Есугей ги е вдигнал по тревога за нищо. Окачи лъка на седлото, скочи леко на земята и извади меча си. Вече се беше стъмнило, а не знаеше какво се случва.

— Елук! Помогни ми — извика Бехтер с висок, напрегнат глас.

Откри момчето да придържа отпуснатото тяло на Есугей на земята. Сърцето му заби болезнено и последните следи от бойната ярост се изпариха, щом коленичи до тях.

— Ранен ли е? — попита той и протегна ръка към своя хан. Едва виждаше, но разтърка пръсти и ги помириса. Коремът на Есугей бе здраво превързан, но кръвта се бе просмукала навън.

— Падна, Елук. Падна в ръцете ми — Бехтер беше на ръба на паниката. — Не успях да го задържа.

Елук положи ръка върху момчето, за да го успокои, после стана и свирна на другите дружинници. Хвана поводите на единия от тъмните

конници.

— Басан, заминавай при олхунутите и разбери какво става.

— Значи ще има война? — попита мъжът.

— Може би. Кажим им, че ако не те оставят да си тръгнеш свободно, ще дойдем след теб и от герите им ще остане само пепел.

Воинът кимна и препусна. Тропотът на копитата бързо заглъхна в нощта.

Есугей изстена и отвори очи, обхванат от паника заради движещите се около него сенки.

— Елук? — прошепна той.

Елук клекна до него.

— Тук съм, хане мой.

Зачакаха да каже още нещо, но Есугей отново изпадна в несвяст. Елук се намръщи.

— Трябва да го приберем и да се погрижим за раната му. Дръпни се, момче. Тук нищо не можеш да сториш за него.

Бехтер остана зашеметен, неспособен да проумее, че собственият му баща лежи безпомощен в краката му.

— Падна — замаяно повтори той. — Умира ли?

Елук погледна към рухналия мъж, когото бе следвал през целия си зрял живот. Колкото може по-внимателно хвана Есугей за подмишниците и го вдигна на рамо. Ханът бе едър мъж и заради ризницата тежеше още повече, но Елук беше силен и не показва да му е тежко.

— Помогни ми, Бехтер. Още е жив и трябва да го отнесем на топло. Една нощ тук ще го довърши.

Докато наместваше Есугей в седлото, внезапно се сети нещо.

— Къде е мечът му? — попита той. — Виждаш ли го?

— Не, сигурно е паднал заедно с него.

Елук въздъхна и яхна коня. Нямаше време да помисли за станалото. Усети топлата кръв на Есугей на гърдите си, когато се наведе да говори със сина му.

— Отбележи мястото, за да можеш да го намериш на светло. Няма да ти е благодарен, че си изгубил бащиния му меч.

Без да се замисли, Бехтер се обърна към един от дружинниците на баща си, който стоеше наблизко, потресен от сцената.

— Ще останеш тук, Унеген. Трябва да се върна при герите с баща си. Започни да търсиш веднага щом се разсъмне и ми донеси меча, щом го намериш.

— Ще сторя както казваш — отвърна Унеген в мрака.

Бехтер тръгна към понито си и не забеляза изражението на Елук, който обмисляше чутия разговор. Светът се променяше и той не знаеше какво ще им донесе следващият ден.

Хулун избърса сълзите си и се обърна към дружинниците на съпруга си. Мъжете и жените се бяха насъбрали, жадни за новини, веднага щом се разнесе мълвата, че ханът е ранен. Искаше й се да може да им каже нещо повече, но Есугей още не беше дошъл на себе си и лежеше в прохладната сянка на гера, а кожата му гореше. Никой не се отказа от бдението си, денят настъпи и слънцето се издигна високо над главите им.

— Още е жив — каза тя. — Почистих раната му, но не се е събудил.

Елук кимна и тя забеляза как го гледат останалите воители. Хаджиун, Темуге и Хазар бяха тук, потресени и пребледнели при вида на безпомощния си баща. Есугей изглеждаше по-дребен под завивките и слабостта му плашеше синовете му повече от всичко друго. Той беше толкова силен в техните очи, че и през ум не им беше минавало, че може да изпадне в подобно положение. Хулун се боеше за всички тях, макар и да не го изрече на глас. Без закрилата на Есугей тя вече виждаше искрицата алчност у другите. Елук например прикриваше усмивката си, когато говореше с нея, макар че думите му бяха преднамерено вежливи.

— Ще ви кажа, ако се събуди — обърна се тя към воините и се прибра обратно в гера, по-далеч от студеното им любопитство. Дъщеря й Темулун лежеше в люлката си и плачеше, за да я преповият. Звукът като че ли повтаряше писъка вътре в нея. Тя едва го сдържаше. Нямаше да му даде воля, не и докато синовете й се нуждаеха от нея.

Темуге бе влязъл в гера и малката му уста трепереше от мъка. Хулун го прегърна и избърса сълзите му, но и от нейните очи бликнаха потоци. Плакаха заедно до Есугей. Тя знаеше, че ханът не ги чува.

— Какво ще стане, ако не оживее? — попита Темуге.

Сигурно щеше да му отговори, но вратата изскърца и Елук влезе вътре. Хулун усети горещ прилив на гняв, че я вижда в такъв момент, и изтри яростно очите си.

— Изпратих останалите ти синове със стадата, за да се поразсеят — каза Елук.

Може би беше игра на въображението, но пак ѝ се стори, че долавя в очите му добре прикрита искрица задоволство, докато гледа към Есугей.

— Прояви сила, когато племето се нуждаеше от това, Елук — каза тя. — Съпругът ми ще ти благодари лично, когато се събуди.

Елук кимна, сякаш едва я бе чул, и прекоси гера до постелята на Есугей. Допря длан до челото на хана и тихо подсвири от високата температура. Помириса раната и Хулун разбра, че е надушил разлагащата се плът.

— Сипах горещи отвари в раната — каза Хулун. — Имам билки за успокояване на треската.

Усещаше, че трябва да говори просто за да наруши мълчанието. След връщането на Есугей, Елук се беше променил по някакъв неуловим начин. Вървеше по-наперено сред мъжете и я гледаше предизвикателно, щом заговореше. Хулун имаше нужда да споменава непрекъснато името на Есугей, сякаш това щеше да го задържи на този свят. Другото беше прекалено плашещо и тя не смееше да надзърне в бъдещето. Есугей трябваше да оживее.

— Семейството ми е свързано с неговото от рождение — меко каза Елук. — Винаги съм му бил верен.

— Той го знае, Елук. Сигурна съм, че те чува и знае, че си пръв сред хората му.

— Освен ако не умре — тихо каза Елук и се обърна към нея. — Стане ли това, клетвата ми се прекратява.

Хулун го погледна с отвращение и ужас. Докато думите оставаха неизречени, тя беше в състояние да сдържа страха си. Ужасяваше се, че Елук ще заговори отново, не искаше да чуе онова, което той можеше да ѝ каже.

— Ще преживеем това, Елук — каза тя. Гласът ѝ издайнически трепереше. — Треската ще мине и той ще научи, че си му останал верен в най-важния момент.

Нещо в дружинника като че ли се прекърши, той се отърси и предпазливостта в очите му изчезна.

— Да. Още е рано — каза той и погледна надолу към бледото лице и гърдите на Есугей. Превръзките бяха покрити с тъмна кръв. Докосна ги и отдръпна пръсти, покрити с червени петна. — Все пак аз имам отговорност и пред родовете. Те трябва да останат силни. Трябва да мисля за вълците и за идните дни — каза той сякаш на себе си.

Хулун остана без дъх, видя, че твърдо установените неща в живота ѝ рухват и се разбиват на парчета. Помисли за синовете си. Не можеше да понася пресметливото изражение на Елук. Децата ѝ бяха невинни, но щяха да страдат.

Елук излезе, без да каже нищо повече, сякаш учтивостта вече нямаше значение. Може би наистина беше така. Тя беше видяла желанието за власт по лицето му, нямаше начин той да бъде спрял. Дори Есугей да стане излекуван от леглото, нещата едва ли щяха да са както преди, особено след като Елук бе разкрил сърцето си.

Чу хълцането на Темуге и отново разтвори ръце към него, усецайки се по-спокойна от отчаяната му прегръдка. Дъщеря ѝ изплака в люлката, оставена без внимание.

— Какво ще стане с нас? — хлипаше малкото момче.

Хулун поклати глава и го залюля. Не знаеше какво да му каже.

Бехтер видя воина, когото бе оставил да търси меча на баща му. Мъжът вървеше бързо между герите, навел умислено глава. Бехтер го повика, но той като че ли не го чу и забърза нататък. Младежът се намръщи, изтича след него и го хвана за лакътя.

— Защо не дойде при мен, Унеген? — попита настоятелно той. — Намери ли меча на баща ми?

Видя, че очите на Унеген се стрелкат над рамото му и се обърна. Елук стоеше зад него и ги наблюдаваше.

Унеген не можа да го погледне в очите и отговори:

— Не, не успях да го намеря. Съжалявам. — После дръпна ръкава си и се отдалечи.

9.

Под бялата светлина на звездите Темуджин се взираше през високата трева. Не беше трудно да излезе от гера и урината му още димеше зад него. Жената и дъщерята на Шолой спяха шумно, а малко преди това старецът бе излязъл с олюляване навън, за да изпразни мехура си. Темуджин знаеше, че разполага със съвсем малко време, преди да забележат отсъствието му, но не смееше да приближи оградата. Олхунутите пазеха конете си, но дори и да не го правеха, да открие белоногото пони сред всички останали в тъмното изглеждаше почти невъзможно. Нямаше значение. Плячката му се движеше пеша.

Степта сивееше като сребро и Темуджин тихо вървеше в тревата, като внимаваше да не изрита някой камък и да предупреди момчето пред себе си. Не знаеше къде отива Коке. Не го беше и грижа. Беше видял движещата се сред герите фигура и я наблюдаваше внимателно, без да помръдне. След седем дни сред олхунутите вече познаваше добре наперената походка на Коке. Щом го разпозна, Темуджин пое тихомълком след него. Сетивата му се бяха изострили от лова. Не беше планирал отмъщението си за тази нощ, но предпочиташе да не изпуска идеалната възможност. Светът бе потънал в сън и в бледия сумрак само две фигури се движеха в тревното море.

Темуджин съсредоточено наблюдаваше по-голямото момче. Притичваше леко след него, готов веднага да клекне, ако Коке го усети. Представи си, че преследва на лунната светлина призрак, който го подмамва натам, където тъмните духове щяха да му изтръгнат живота. Баща му бе разказвал истории за измръзнали хора, с вперени в някакъв далечен ужас очи, след като зимата спряла сърцата им. Потрепери. Нощта беше студена, но той черпеше топлина от гнева си. Беше го подхранвал и приютявал през тежките дни, изпълнени с обиди и удари. Ръцете му жадуваха да хванат дръжката на нож, но реши, че е достатъчно силен, за да пребие Коке и с голи ръце. Сърцето му биеше бясно, той изпитваше и радостна възбуда, и страх. Това е да си жив, помисли си и продължи напред. Това беше силата на ловеца.

Коке не се шляеше безцелно. Темуджин видя, че той се насочва към плътната сянка в подножието на един хълм. Ако олхунутите бяха поставили стражи, те несъмнено щяха да гледат навън за евентуални врагове. Нямаше да забележат никое от момчетата в тъмното, но Темуджин се страхуваше да не изпусне плячката си. Затича в тръс, щом Коке пресече черната граница и като че ли се стопи. Темуджин задиша ускорено, но се движеше предпазливо, както беше обучен. Не се чуваше нищо освен тихите стъпки на меките му ботуши. Точно преди да пресече сянката, забеляза купчина камъни, натрупана край пътеката в чест на духовете. Без да се замисли, той спря, взе един камък колкото юмрук и прецени тежестта му с мрачно задоволство.

Примигна, щом навлезе в непрогледния мрак, и напрегна очи за някаква следа от Коке. Не искаше да се натъкне на някоя група момчета, излезли с откраднат мях черен айраг. Още по-тревожна бе мисълта, че Коке го е примамил нарочно тук. Тръсна глава, за да проясни мислите си. Беше поел по пътя и нямаше да се връща назад.

Чу приглушени гласове напред и замръзна, като се мъчеше да види кой говори. Хълмът скриваше луната и Темуджин бе почти сляп. Пристъпваше предпазливо напред, по тялото му изби пот. Чу ниския смях на Коке, последван от друг, по-тънък глас. Темуджин се усмихна. Коке си беше намерил момиче, склонно да рискува да си навлече гнева на родителите си. Може би се бяха разгорещили и той щеше да ги свари неподготвени. Потисна желанието си да нападне още сега и реши да изчака, докато Коке поеме обратно към селището. Знаеше, че битките могат да се печелят и с хитрост, а не само с бързина и сила. Не можеше да определи къде точно лежат, но бяха достатъчно близо, за да чуе как Коке пъшка ритмично. Темуджин се ухили, облегна се на една скала и търпеливо зачака момента да нанесе удар.

Не му отне много време. Луната се бе отместила с една длан и сянката в подножието на хълма се удължи, когато Темуджин отново чу говор, последван от тихия смях на момичето. Зачуди се коя ли млада жена е излязла в нощта и си представи лицата на всички, които бе започнал да разпознава покрай плъстенето. Една-две бяха доста пъргави и почернели от слънцето. Установи, че се чувства доста неудобно, когато го заглеждаха, но предположи, че подобно нещо изпитват всички мъже при вида на красива жена. Жалко, че нямаше същата тръпка към Бюрте, а и тя изглежда само се дразнеше от

присъствието му. Ако беше дългокрака и гъвкава, Темуджин може би щеше да изпита поне малко задоволство от избора на баща си.

Чу стъпки и затаи дъх. Някой идваше по пътеката и Темуджин се притисна към скалата с надеждата, че няма да го усетят. Прекалено късно осъзна, че трябваше да се скрие във високата трева. Ако вървяха заедно, щеше да се наложи или да нападне и двамата, или да ги остави да продължат. Сърцето му яростно заби и той усети пулса му като барабанен грохот в ушите си. Дробовете му сякаш щяха да се пръснат, тялото му крещеше за въздух, а невидимата фигура приближаваше.

С мъчително притеснение той я видя да минава на няколко крачки от него. Беше почти сигурен, че не е Коке. Стъпките бяха прекалено леки, а сянката не достатъчно голяма, за да е на врага му. Сърцето му биеше бясно, момичето отмина и той най-сетне бавно издиша. За миг се замая от напрежението, после се обърна натам, откъдето щеше да дойде Коке, и излезе на пътеката, за да го пресрещне.

Отново чу стъпки и остави по-голямото момче да се приближи достатъчно, преди да заговори, наслаждавайки се на шока, който щеше да предизвика гласът му.

— Коке! — прошепна Темуджин.

Движещата се сянка подскочи от ужас.

— Кой е? — изсъска Коке. Гласът му се пречупи от страх и чувство за вина.

Темуджин не му позволи да дойде на себе си и замахна с камъка в юмрука. В тъмното ударът не беше точен, но Коке се олюля. Темуджин усети лакътя му в стомаха си и заудря диво, дал най-сетне воля на яростта си. Не виждаше врага си, но слепотата му даваше сила, юмруците и краката му блъскаха пак и пак, докато Коке рухна и Темуджин опря коляно в гърдите му.

Беше изгубил камъка в безмълвната битка и го затърси опипом, докато държеше тъмната фигура притисната на земята. Коке се опита да извика за помощ, но Темуджин го удари два пъти в лицето и продължи да търси камъка. Пръстите му го намериха и се свиха около него. Усети, че гневът му кипи и вдигна камъка, за да размаже главата на своя мъчител.

— Темуджин! — разнесе се нечий глас в мрака.

Момчетата замръзнаха, но Коке изстена, като чу името. Темуджин реагира инстинктивно, претърколи се от врага си и се хвърли срещу новата заплаха. Блъсна се в дребното тяло и го просна на земята. Разпозна вика. Чу, че Коке се изправя зад него и си плюе на петите, като рита камъните по пътеката.

Темуджин задържа ръцете на фигурата. Бяха тънки и жилави като жици. Изруга тихо.

— Бьорте? — прошепна той, макар да знаеше отговора. — Какво правиш тук?

— Проследих те — отвърна тя.

Стори му се, че очите ѝ блестят, уловили слабата светлина, незадушена от надвисналия хълм. Тя дишаше тежко от страх и напрежение и Темуджин се зачуди как беше успяла да се промъкне след него, без да я забележи.

— Заради теб се измъкна — каза той. Продължи да я притиска към земята, ядосан, че го беше лишила от възмездието му. Когато Коке разкажеше на олхунутите за случилото се, той щеше да бъде пребит, а може би и позорно върнат обратно. Бъдещето му се промени от едина-единствена дума. Изруга и я пусна. Чу я, че сяда и разтърква ръцете си. Усети обвинителния ѝ поглед, запрати с все сили камъка и се заслуша как той се търкаля в далечината.

— Защо ме следеше? — попита после с по-спокоен тон. Искаше да я накара да говори. В тъмното бе забелязал, че гласът ѝ е топъл и нисък, много по-приятен без кокалестата фигура и горящите очи, които отвлечаха вниманието му.

— Помислих, че бягаш — отговори тя.

Бьорте се изправи и той стана с нея. Искаше му се тя да остане близо до него, макар да не можеше да обясни защо.

— Мислех, че ще се радваш, ако избягам — каза той.

— Аз... не зная. Не си ми казал една добра дума, откакто дойде при родовете. Защо да искам да оставаш?

Темуджин примигна. Само за няколко мига си бяха казали повече, отколкото за всички изминали дни. Не искаше това да свършва.

— Защо ме спря? Коке ще избяга при Енк и баща ти. Щом открият, че ни няма, ще тръгнат да ни търсят. Лошо ни се пише, щом ни намерят.

— Онзи е глупак. Но щеше да извършиш злина, ако го беше убил.

Пресегна се слепешком в тъмнината и напипа ръката ѝ. Докосването успокои и двамата и тя заговори отново, за да скрие смущението си.

— Брат ти го преби почти до смърт, Темуджин. Държеше го и го риташе, а той крещеше като малко дете. Страхува се от теб и затова те мрази. Грешка ще е да го нараниш отново. Все едно да биеш куче, след като се е напикало от страх. Духът му е вече пречупен.

Темуджин бавно пое дъх и издиша треперливо.

— Не знаех — каза той, макар че след чутото много неща застанаха на мястото си. Коке бе зъл, но сега като се замислеше, в очите на по-голямото момче личеше, че е на крачка от страха. Изобщо не му пукаше и за миг му се прииска да беше стоварил камъка върху лицето му, но точно тогава Бьорте протегна ръка и докосна бузата му.

— Ти си... странен, Темуджин — каза тя. И преди той да успее да отговори, отстъпи назад и изчезна в мрака.

— Чакай! — извика той след нея. — Можем да се върнем заедно.

— Ще ни пребият и двамата — каза тя. — Може би аз ще избягам вместо теб. Може изобщо да не се върна.

Откри, че му е трудно да понесе мисълта как Шолой я удря, и се запита какво ли би казал баща му, ако я отведе рано-рано при герите на вълците.

— Тогава ела с мен. Ще вземем коня ми и ще се върнем у дома.

Зачака отговор, но той така и не дойде.

— Бьорте?

Затича се и се озова отново под лунната светлина с разтуптяно сърце. Видя я далеч напред и ускори ход, докато не полетя през тревата. Спомни си как го караха да тича нагоре-надолу с пълна с вода уста и да я плюе чак накрая, за да покаже, че е дишал през носа. Тичаше леко и без усилие, а умът му се бе съсредоточил върху утрешния ден. Не знаеше какво да направи, но тази нощ бе открил нещо ценно. Каквото и да станеше, знаеше, че няма да позволи отново да ѝ причинят болка. Докато тичаше, чу роговете от околните хълмове, които вдигаха по тревога воините в селището.

В лагера цареше хаос, когато Темуджин се върна. Утрото наближаваше, но запалените факли хвърляха мазна жълта светлина върху суетящите се хора. На два пъти нервни мъже насочваха срещу него готови за стрелба лъкове. Воините вече бяха яхнали конете си и сновяха напред-назад, вдигаха прах и създаваха още по-голямо объркване. Доколкото можеше да види, никой не владееше положението. Ако това бяха вълците, баща му щеше да поеме командването и да разпрати бойците да пазят стадата от нападателите. Сега за първи път виждаше онова, за което му бе говорил Есугей. Олхунутите имаха много добри стрелци и ловци, но бяха неорганизирани войници.

Видя Енк да куцука сред герите и го хвана за ръката. Мъжът яростно се освободи, но после се обърна и на свой ред задържа Темуджин.

— Тук е! — изкрещя той.

Темуджин инстинктивно удари и вуйчо му отстъпи назад и го пусна. Видя идващите към него воители и преди да успее да избяга, нечий силни ръце го сграбчиха и направо го понесоха през голата земя. Заплете крака, уж че му прилязва, с надеждата да ги накара да отпуснат хватката си и да успее да се отскубне. Беше напразна надежда, но не можеше да разбере какво става, а мъжете, които го държаха, му бяха непознати. Ако успееше да се добере до кон, имаше шанс да се измъкне от очакващото го наказание. Минаха през едно осветено от факли място и Темуджин преглътна на сухо, когато видя, че го държаха мъжете, които бяха дружинници на хана, мрачни и свъсени в кожените си доспехи.

Беше виждал господаря им Сансар само отдалеч. Допусна глупостта да се съпротивлява и един от дружинниците така го зашлеви, че в очите му избухнаха искри. Хвърлиха го безцеремонно пред вратата на ханския гер. Преди да влезе, един го претърси грубо и го бутна през отвора. Темуджин падна по очи на пода от полирано жълто дърво, хвърлящо златни отблясъци от светлината на факлите.

Отвън продължаваха да се чуват викове на воители и цвилене на коне, но когато Темуджин се изправи на колене, около него цареше напрегнато мълчание. Ханът бе прав, заобиколен от трима от хората си с извадени мечове. Темуджин огледа непознатите лица; видя в тях гняв, но и страх, и това го изненада. Сигурно щеше да продължи да

мълчи, но погледът му падна върху една позната фигура. Извика от удивление.

— Басан! Какво се е случило? — попита той и се изправи на крака. Присъствието на дружинника накара стомаха му да се свие на топка от страх.

Никой не отговори и Басан засрамено отмести поглед. Темуджин се опомни и пламна. Склони глава към хана на олхунутите.

— Господарю — рече той официално.

Сансар му се стори крехък в сравнение с едрите Елук и Есугей. Стоеше с ръце на гърба, с меч на хълбока. Лицето му бе спокойно и Темуджин се изпоти от внимателния му поглед. Когато Сансар заговори, гласът му беше отсечен и суров:

— Баща ти би се засрамил, ако те бе видял с тази зяпнала уста — каза той. — Вземи се в ръце, дете.

Темуджин се подчини, овладя дишането си и изправи гръб. Преброи наум до дванадесет и отново вдигна очи.

— Готов съм, господарю.

Сансар кимна, като го гледаше изпитателно.

— Баща ти е бил тежко ранен, дете. Може да умре.

Темуджин леко пребледня, но лицето му остана безизразно. Усети злонамереност у хана на олхунутите и реши да не показва никаква слабост пред него. Сансар не каза нищо, може би очакваше някаква реакция. Когато не последва такава, заговори отново:

— Олхунутите споделят мъката ти. Ще претърся степта за скиталците, посмели да нападнат един хан. Страданието им ще бъде ужасно.

Жизнерадостният му тон издаваше лъжата зад съчувствията. Темуджин кимна отсечено, макар мислите му да препускаха и да му се искаше да крещи въпроси към старата змия, която едва криеше задоволството си от нещастията.

Сансар изглежда намери мълчанието на Темуджин за дразнещо. Погледна към Басан, който стоеше като статуя вдясно от него.

— Както изглежда, няма да завършиш годината сред нас, дете. Настъпило е опасно време и се чуват заплахи, които не би трябвало да бъдат изричани. Все пак редно е да се върнеш и да оплачеш баща си.

Темуджин стисна зъби. Вече не можеше да мълчи.

— Значи умира, така ли? — попита той.

Сансар изсъска тихо, но Темуджин не му обърна внимание и се обърна към дружинника на баща си.

— Отговаряй, когато те питам, Басан! — заповяда той.

Дружинникът отвърна на погледа му и вдигна леко глава, издавайки напрежението си. Намираха се в гера на друг хан и Темуджин рискуваше живота и на двамата, като нарушаваше обичая дори при такива ужасни новини. В очите на Басан личеше, че отчита опасността, но той също беше от вълците.

— Ранен е много лошо — отвърна той с овладян глас. — Какъвто е силен, успял е да се добере жив до родовете, но... вече са минали три дни. Не зная.

— Почти утро е — каза Темуджин. Погледът му се спря върху хана на олхунутите и той отново сведе глава. — Право казваш, господарю. Трябва да се върна, за да поведе народа си.

При тези думи Сансар замръзна и очите му заблестяха.

— Върви с моята благословия, Темуджин. Тук оставяш само съюзници.

— Разбирам — отвърна Темуджин. — Почитам олхунутите. Ако позволиш, ще се оттегля да потърся коня си. Чака ме дълъг път.

Ханът се изправи и прегърна формално Темуджин.

— Нека духовете те водят — рече той.

Темуджин се поклони за последен път и се измъкна в мрака, следван от Басан.

Щом излязоха, ханът на олхунутите се обърна към най-доверените си дружинници и закърши ръце.

— Всичко трябваше да мине чисто! — озъби се той. — А сега кокалите се разхвърчаха и не се знае къде ще паднат.

Извади запушалката на мяха с айраг, изля глътка от силната течност в гърлото си и гневно избърса уста.

— Трябваше да се сетя, че татарите не могат дори да убият човек, без да предизвикат хаос. Поднесох им го на тепсия. Как е възможно да го оставят жив? Ако просто беше изчезнал, нямаше да има и намек, че сме замесени. Ако оживее, ще се запита как татарите са разбрали къде да го намерят. Ще се пролее кръв, преди да е настъпила зимата. Кажете какво да правя!

Лицата на мъжете около него бяха празни и разтревожени. Сансар изсумтя презрително.

— Излезте и успокойте лагера. Тук няма други врагове освен онези, които сами сме поканили. Молете се ханът на вълците да е вече мъртъв.

Темуджин крачеше слепешком между герите и се мъчеше да се успокои. Това, което чу, беше невъзможно. Баща му беше роден воин и дори двама вълци не можеха да го победят с меч. Знаеше, че трябва да разпита Басан за подробности, но се ужасяваше от това какво можеше да чуе. Докато не задаваше въпроси, всичко можеше да мине за лъжа или грешка. Помисли за майка си и братята си, внезапно спря и Басан едва не се блъсна в него. Не беше готов да предизвика Бехтер, ако всичко това беше истина.

— Къде е конят ти? — попита той човека на баща си.

— Завързан в северния край на лагера — отвърна Басан. — Съжалявам, че нося такива вести...

— Първо ела с мен. Имам да свърша нещо, преди да тръгна. Прави каквото ти кажа.

Не се обърна да погледне как ще реагира Басан и може би именно затова мъжът кимна и се подчини на младия син на Есугей.

Темуджин крачеше през селището сред постепенно успокояващите се олхунути. При приближаването на Басан се чуваха предупредителни викове, но те бяха предизвикани от паниката. Темуджин се изсмя презрително наум и се зачуди дали някой ден няма да поведе отряд срещу същите тези гери. Най-сетне започна да се зазорява и когато стигна покрайнините на селището, видя изкривената фигура на Шолой да стои до вратата с дърварска брадва в ръце. Темуджин не се поколеба и пристъпи в обсега на оръжието.

— Бьорте тук ли е? — попита той.

Шолой присви очи от промяната в поведението на момчето. Несъмнено то се държеше дръзко заради воина, който стоеше мрачно до него. Вдигна предизвикателно глава.

— Не още, момче. Помислих си, че е с теб. Брат ти опита същото с момичето, което му дадох.

Темуджин се поколеба и изгуби предимството си.

— Какво?

— Взе момичето си рано, като чифтосваща се коза. Не ти ли е казал? Ако си сторил същото, ще ти отрежа ръцете, момче. И не си въобразявай, че се страхувам от човека на татко ти. Убивал съм и по-силни с голи ръце. Бравата ще се погрижи и за двама ви.

Темуджин чу, че Басан вади меча си. Постави длан върху ръката на воина и го спря, преди да е нанесъл удара.

— Не съм й сторил нищо. Спря ме да не пребия Коке. Това е всичко.

Шолой се намръщи.

— Казах й да не излиза навън, момче. Само това има значение.

Темуджин пристъпи към стареца.

— Тази нощ чух повече, отколкото ми се искаше. Каквато и да е истината, аз не съм брат ми. Ще се върна за дъщеря ти, когато започне месечното й кървене. Ще я взема за моя жена. Дотогава няма да я докосваш. Ще ме превърнеш в свой враг, ако й направиш и една синина, старче. А ти не искаш да ме предизвикаш, нали? Дадеш ли ми повод, лошо им се пише на олхунутите.

Шолой го слушаше с кисела физиономия и мърдаше устни. Темуджин търпеливо го изчака да осмисли думите му.

— Трябва й силен мъж, момче. Някой, който да я държи изкъсо.

— Запомни това — каза Темуджин.

Шолой кимна и се загледа след двамата вълци. Оголеният меч плашеше децата и ги разгонваше от пътя. Старецът праметна бравата на рамо, повдигна гамашите си и подсмръкна.

— Зная, че се спотайваш някъде наоколо, момиче — каза той към празното пространство. Отговор не последва, но тишината изведнъж стана напрегната и той се ухили, разкривайки черни венци. — Май си намери добър мъж, стига да оцелее. Аз обаче не бих заложил на това.

10.

Чу роговете на вълците, щом двамата с Басан се появиха в полезрението на съгледвачите по залез-слънце. Дузина воини препуснаха в безупречен строй да ги пресрещнат — острие от опитни бойци, способни без усилия да се справят с всеки натрапник. Нямаше начин да не сравни тази реакция с паниката на олхунутите, преди да си тръгне. Трудно беше да задържи коня да не препусне, но само глупак би рискувал да бъде убит, преди да го разпознаят.

Погледна към Басан и видя, че към изтощението му се е прибавила напрегнатост. Темуджин го беше натиснал здравата и бяха изминали разстоянието само за два дни. И двамата не бяха спали и я караха само на вода и глътки прокиснало мляко. Пътуването им не започна приятелски и с приближаването на познатата територия Темуджин усещаше как дистанцията помежду им расте. Воинът разговаряше с неохота и държането му тревожеше Темуджин повече, отколкото бе склонен да признае. Хрумна му, че арбанът галопиращи бойци може да е враждебен. Нямаше начин да определи дали е така и не му оставаше нищо друго, освен да стои изправен в седлото си и да изчака да приближат, както би поискал баща му.

Когато конниците приближиха на един вик разстояние, Басан вдигна дясната си ръка, за да покаже, че не носи оръжие. Темуджин разпозна Елук и веднага видя, че останалите се подчиняват на дружинника на баща му. Именно той им даде знак да спрат и увереното му поведение едва не накара Темуджин да избухне в позорни сълзи. Беше се прибрал у дома, но всичко се бе променило. Не си позволи да плаче пред всички, но очите му блестяха от сълзи.

Елук хвана успокояващо повода на Темуджин. Останалите ги наобиколиха и продължиха в тръс. Понито на Темуджин се движеше в такт, без да се налага да го водят. Не беше кой знае какво, но в изблик на детски гняв на Темуджин му се прииска да дръпне поводите. Не желаше да го водят в бащиното му племе като малко момче, но съобразителността му сякаш го беше напуснала.

— Баща ти е още жив — каза Елук. — Раната му е отровена и не беше на себе си много дни.

— Значи сега е буден? — попита Темуджин, почти без да смее да се надява.

Елук сви рамене.

— Понякога вика и се бори с врагове, които вижда само той. Силен е, но не приема никаква храна и плътта му се топи като восък. Бъди готов. Не вярвам, че му остава още много.

Сломен, Темуджин отпусна глава. Елук извърна поглед, за да не го засрамва в този момент на слабост. Неочаквано Темуджин измъкна повода от ръката на воина.

— Кои са виновниците? Каза ли имената им?

— Още не, макар че майка ти го пита всеки път, когато се събуди. Не я разпознава.

Елук въздъхна и Темуджин видя собственото си напрежение, отразено в него. Вълците вероятно бяха объркани и уплашени, щом Есугей бълнуваше и приближаваше края си. Сигурно се оглеждаха за друг силен водач.

— А брат ми Бехтер? — попита Темуджин.

Елук се намръщи. Вероятно се досети накъде бие.

— Излезе с отряд да претърсва степта. — Поколеба се, преценяваше какво може да сподели с момчето. — Не се надявай да разбереш веднага кои са враговете на баща си. Оцелелите са се разпръснали още преди дни. Няма да седят и да чакат да ги намерим.

Лицето му беше безизразна маска, но Темуджин усети скрития в него гняв. Може би не му харесваше мисълта, че Бехтер има влияние сред воините. Все пак търсенето трябваше да се предприеме. Бехтер беше очевидният избор, но Елук не искаше да му отнемат предани хора. Темуджин разбираше добре бащиния си дружинник, въпреки опитите му да скрие личните си намерения. Трябва да си безумец, за да не се замислиш за приемника в момент като този. Темуджин беше прекалено млад, а Бехтер се намираше на прага на възмъжаването. С подкрепата на Елук всеки от тях би могъл да управлява вълците, но алтернативата беше очевидна и смразяваща. Темуджин се насили да се усмихне и се обърна към човека, който сега беше по-голяма заплаха за него от всеки олхунут.

— Ти обичаше баща ми толкова, колкото и аз, Елук. Какво би искал той за вълците, ако умре? Би ли пожелал ти да ги поведеш?

Елук се вцепени като ударен и обърна убийствен поглед към язdeşото до него момче. Темуджин не трепна. Чувстваше се леко замаян, но в този миг изобщо не го беше грижа, дори Елук да го убиеше. Откри, че може да посрещне погледа му без капка страх, каквото и да го очакваше в бъдеще.

— През целия си живот съм бил верен на баща ти, но славата му си отиде — каза Елук. — Щом новината се разчуе, враговете ни ще се възползват от всяка наша слабост. Татарите ще дойдат през зимата да крадат стадата ни, а може би дори и олхунутите или кераитите, просто за да видят дали все още сме способни да опазим това, което ни принадлежи.

Стисна поводата толкова силно, че кокалчетата на ръката му побеляха, и се извърна от Темуджин, неспособен да издържа повече погледа на бледожълтите му очи.

— Знаеш какво би искал той, Елук. Знаеш какво трябва да сториш.

— Не. Не, не зная, момче. Обаче зная какво си мислиш ти и ти казвам, че си прекалено млад да водиш родовете.

Темуджин преглътна с мъка горчивината и гордостта си.

— Тогава нека бъде Бехтер. Не предавай баща ни, Елук. През целия си живот се е отнасял към теб като към брат. Отдай му почит, като помогнеш на сина му.

За изумление на Темуджин Елук заби пети в хълбоците на коня си и препусна пред групата с почервеняло и изкривено от ярост лице. Темуджин не посмя да погледне към мъжете около себе си. Не искаше да види изражението на лицата им, знаеше, че светът му е рухнал. Не видя питащите погледи, с които се спогледаха, нито скръбта им.

Лагерът на вълците беше притихнал. Темуджин слезе от коня до гера на баща си и пое дълбоко въздух. Имаше чувството, че е отсъствал години. Последния път, когато бе стоял на това място, баща му беше изпълнен с живот и сила, беше сигурна опора на целия им живот. Невъзможно му беше да приеме, че този свят си е отишъл и няма да се върне обратно.

Стоеше скован на откритото и гледаше към герите на родовете. Можеше да назове по име всеки мъж, жена и дете само като видеше украсата на вратата им. Те бяха неговият народ, мястото му беше сред тях. Несигурността бе ново чувство за него, в гърдите му сякаш имаше огромна дупка. Откри, че му е трудно да събере кураж и да влезе вътре. Сигурно щеше да остане още дълго така, ако не бе видял, че хората започват да се събират под светлината на последните слънчеви лъчи. Не можеше да понесе съжалението им, с изкривено лице се пъкна през ниската врата и я затвори пред взиращите се лица.

Димоотводът над главата му още не бе покрит за през нощта, но герът бе изпълнен с жегата и миризмата, от която му призля. Майка му се обърна към него, Темуджин видя бледото й лице и всичките му защити рухнаха, когато се втурна в обятията й. Сълзите му рухнаха неконтролно, тя го залюля мълчаливо и той се загледа в изтерзаното тяло на баща си.

Плътта на Есугей потръпваше като на кон, който се опитва да прогони мухите. Коремът му бе покрит с хванали коричка превръзки, твърди като тръстика от изсъхналите течности. Темуджин видя струйка гной и кръв, която се спускаше по кожата и изчезваше под одеялата. Косата на баща му бе сресана и намазана, но изглеждаше изтъняла, а в спускащите се към бузите кичури имаше повече сиво, отколкото преди. Ребрата му рязко се очертаваха. Лицето бе изпито и хлътнало — смъртна маска на човека, когото си спомняше отпреди.

— Говори с него, Темуджин — каза майка му. Вдигна глава да й отговори и видя, че очите й са зачервени като неговите. — Викаше името ти, а не знаех дали ще дойдеш навреме.

Той кимна и избърса с ръкав сребристия сопал от носа си. Погледна мъжа, който в представите му сякаш щеше да живее вечно. Треската бе изгорила мускулите му и Темуджин не можеше да повярва, че това беше същият могъщ воин, с когото влязоха тъй самоуверено в лагера на олхунутите. Взираше се в него, неспособен да проговори. Едва забеляза как майка му намокря парче плат в кофа студена вода и я пъкна в ръката му. Насочи пръстите му към лицето на баща му и заедно избърсаха очите и устните му. Темуджин дишаше бавно, като се мъчеше да не повърне. Миризмата на гниеща плът беше ужасна, но майка му не показваше отвращение и той се опита да бъде силен заради нея.

Есугей се размърда от докосването му, отвори очи и погледна право към тях.

— Това е Темуджин, съпруге. Прибра се благополучно у дома — нежно каза Хулун.

Очите останаха все така безизразни и Темуджин усети, че сълзите му напират отново.

— Не умирай — каза той и започна да хлипа на спазми. — Не зная какво да правя.

Ханът на вълците пое рязко дъх и ребрата му изпъкнаха като клетка. Темуджин се наведе напред и постави ръка върху ръката на баща си. Кожата му бе невъзможно гореща и суха, но той не се отдръпна. Видя, че устните на баща му мърдат и наведе глава, за да го чуе.

— Прибрах се, татко — каза той. Есугей стисна ръката му толкова силно, че го заболя. Темуджин протегна и другата си ръка, за да задържи пръстите му. За миг очите им се срещнаха и му се стори, че баща му го разпознава.

— Татарите — прошепна Есугей. След тези думи гърлото му като че ли се затвори. Насъбраният въздух излезе с дълга въздишка, която завърши със сухо щракане. Темуджин зачака следващото поемане на въздух и когато то не настъпи, осъзна, че ръката, която държеше, се е отпуснала безжизнено. Стисна я още по-силно в пристъп на отчаяние, изгаряйки от копнеж отново да чуе вдишване.

— Не ни оставяй тук — замоли се той, но знаеше, че няма кой да го чуе. Хулун издаде задавен звук зад него, но той не можеше да откъсне очи от хлътналото лице на човека, когото обожаваше. Беше ли му го казал? Не си спомняше да го е направил и внезапно го облада страх, че баща му ще иде в страната на духовете, без да знае колко много е означавал за синовете си.

— Всичко, което съм, е от теб — прошепна той. — Аз не съм нищо друго освен твой син. Чуваш ли ме?

Усети ръката на майка си върху своята.

— Той чакаше теб, Темуджин. И сега си отиде — каза тя.

Не се обърна към нея.

— Дали знаеше колко много го обичах? — каза той.

Тя се усмихна през сълзи и за миг стана толкова хубава, колкото вероятно е била като млада.

— Знаеше. Толкова се гордееше с теб, че сърцето му щеше да се пръсне от гордост. Поглеждаше към мен всеки път, когато ти яздеше, бореше се с братята си или се караше с тях. Виждах го в усмивката му. Не искаше да те разглезва, но бащата-небе му даде синовете, които желаше. И ти беше неговата гордост, неговата лична радост. Знаеше.

Това беше прекалено много за Темуджин и той се разрева, без да се срамува.

— Трябва да кажем на родовете, че най-последен си е отишъл — каза Хулун.

— И тогава какво? — отвърна Темуджин и избърса сълзите си. — Елук няма да ме подкрепи да поведе вълците. Дали Бехтер ще стане хан?

Затърси успокоение в лицето ѝ, но откри единствено изтощението и мъката, които отново замъглиха очите ѝ.

— Не зная какво ще се случи, Темуджин. Ако баща ти бе останал жив още няколко години, нямаше да има значение. Но сега? Няма добро време за умирање, но това...

Тя започна да плаче и Темуджин придърпа главата ѝ към рамото си. Не можеше да си представи, че ще му се наложи да я успокоява, но това стана съвсем естествено и му даде сила за това, което предстоеше. Усещаше младостта си като слабост, но духът на баща му беше наблизко и той знаеше, че трябва да намери смелост да се изправи пред родовете. Очите му огледаха гера.

— Къде е орелът, който ми донесох?

Майка му поклати глава.

— Не можех да се грижа за него. Елук го даде на друго семейство.

Темуджин потисна надигащата се омраза към човека, на когото баща му се бе доверявал във всичко. Отдръпна се от майка си и Хулун стана и отиде при тялото на Есугей. Темуджин я гледаше как се навежда над съпруга си и го целува нежно по устата. При допира цялото ѝ тяло се разтресе. С треперещи пръсти тя затвори очите му и дръпна едно одеяло над раната. Въздухът бе застоял и пропит с горещина и смърт, но Темуджин откри, че миризмата вече не му пречи. Вдиша дълбоко, изпълни дробове с духа на баща си и се изправи. Наплиска лицето си с вода от кофата и се избърса с чисто парче плат.

— Ще изляза да им съобщя — каза той.

Майка му кимна с взрян в далечното минало поглед, а Темуджин отиде до ниската врата и излезе в режещия нощен въздух.

Жените надигнаха виещи гласове към бащата-небе, за да го известят, че един велик мъж е напуснал степта. Синовете на Есугей се събраха, за да отдадат последна почит към баща си. На зазоряване щяха да го увият в бял саван, да го занесат на някой висок хълм и да оставят голата му плът на скъпите за духовете ястреби и лешояди. Ръцете, които ги бяха учили да опъват лък, силното лице, тялото щяха да бъдат разкъсани на хиляди парчета и вдигнати във въздуха от птиците под зора на бащата-небе. Той вече нямаше да бъде прикован за земята като тях.

Нощта се изнизваше, воините се събираха на групички и обикаляха от гер на гер всички семейства. Темуджин не се присъедини към тях, искаше му се Бехтер да беше тук за небесното погребение. Той не харесваше брат си, но знаеше, че ще го заболи, че е пропуснал историите за живота на Есугей.

Никой не спа. Докато луната изгряваше, в центъра на лагера накладоха огромен огън и старият разказвач Чагатай ги зачака да се съберат, приготвил мях черен айраг срещу студа. Единствено разузнавателният отряд и стражите останаха по хълмовете. Всички мъже, жени и деца дойдоха да слушат и да плачат открито в почит към Есугей. Знаеха, че пролетите на земята сълзи някой ден ще станат част от реките и ще утолят жаждата на стадата и родовете на всички племена. Нямаше нищо срамно в това да се плаче за хан, който ги беше пазил през суровите зими и бе превърнал вълците в най-голямата сила в степите.

Отначало Темуджин стоеше сам, макар че мнозина дойдоха да докоснат рамото му и да кажат тихо няколко думи. Темуге бе зачервен от плач, но дойде с Хаджиун и седна до брат си, споделяйки мъката им, без да говори. Хазар също дойде да слуша Чагатай, изглеждаше блед и изпит, когато прегърна Темуджин. Последна дойде Хулун с дъщеря си Темулун, заспа под гънките на робата ѝ. Прегърна момчетата си едно след друго и се загледа отнесено в пламъците.

Когато цялото племе се събра, Чагатай прочисти гърлото си и плю в буйния огън зад гърба си.

— Познавам вълка, откакто бе малко момче, а синовете и дъщерите му бяха само сънища на бащата-небе. Той невинаги е бил начело на родовете. Когато бе малък, веднъж се промъкна в гера на баща ми и отмъкна една пита мед, увита в парче плат. Беше заровил плата, но ние имахме куче по онова време, хрътка на жълти и черни петна. То намери плата и го отнесе при него, тъкмо когато отричаше, че изобщо знае какво е това мед. След тази случка не можеше да седи дни наред! — Чагатай замълча и воините се усмихнаха. — Като мъж водеше отряди, едва навършил дванадесет лета, и нападаше татарите за понита и овце. Когато Елук поиска да си вземе невяста, Есугей открадна понитата, които дадоха на баща ѝ, и само за една нощ доведе три кобили и дузина говеда. Мечът му бе изцапан с ярката кръв на двама мъже и още тогава малцина можеха да му съперничат с желязото и лъка. Беше истинска напаст за онова племе и когато стана хан, те се научиха да се боят от Есугей и мъжете, които яздеха с него.

Чагатай отпи голяма глътка айраг и млясна с устни.

— Когато баща му бе погребан в небето, Есугей събра воините и ги изведе за много дни. Караше ги да преживяват с няколко шепи храна и вода, колкото да овлажнят гърлото си. Всички, които отидоха на онова пътуване, се върнаха с огън в коремите и вяроност в сърцата си. Той им вдъхна гордост и вълците станаха силни и тлъсти от месо и мляко.

Темуджин слушаше как старецът изброява победите на баща му. Паметта на Чагатай бе достатъчно силна, той помнеше всяка дума на баща му и всеки мъж, паднал под неговия меч. Може би броят им бе преувеличен, не можеше да прецени. По-старите воители кимнаха и се усмихваха на спомените, изпразваха меховете с айраг и надаваха одобрителни викове, докато Чагатай съживяваше някогашните битки.

— Тогава старият Еке изгуби три пръста на дясната си ръка — продължи Чагатай. — Есугей ги намери в снега и му ги занесе. Еке го видя какво носи и отсече, че трябва да ги хвърли на кучетата. Есугей му каза, че е по-добре да ги върже за пръчка. Така можел да се чеше с тях.

Хазар се разсмя, попивайки всяка дума заедно с братята си. Това беше историята на племето, на мъжете и на жените, които ги бяха направили такива, каквито са.

Държането на Чагатай се промени, когато за пореден път остави мяха.

— Той остави силни синове след себе си и би искал Бехтер или Темуджин да поведат вълците. Чух приказките в родовете. Чух споровете и обещанията, но ханската кръв тече в тях и ако у вълците има чест, не би трябвало да посрамят хана си след смъртта му. Той ни гледа.

Лагерът потъна в мълчание, но Темуджин чу някои от воините да мърморят одобрително. Усети върху себе си стотиците погледи в озарения от пламъка мрак. Понечи да се изправи, но внезапно в далечината над хълмовете скръбно прозвучаха рогове. Воините се отърсиха от пианския транс, скочиха бързо на крака и дойдоха на себе си. Елук се появи в края на осветения кръг и изгледа злобно Чагатай. Разказвачът изглеждаше крехък и уморен, магията бе развалена. Вятърът развя бялата му коса и той се обърна към Елук без капка страх. Пред очите на Темуджин Елук кимна отсечено, беше решил нещо. Доведоха коня му, той го възседна с едно сръчно движение и препусна в тъмното, без да се обръща назад.

Роговете бързо замлъкнаха, щом се разбра, че разузнавателният отряд се връща. Появи се Бехтер начело на дузина бойци, стигна до огъня и слезе от коня. Темуджин видя, че доспехите и оръжията им се различават от онези, които познаваше. В светлината на големия огън забеляза разлагащите се глави, завързани за косите към седлото на Бехтер. Внезапно потръпна при вида на отворените уста, които сякаш продължаваха да надават викове. Макар плътта да бе черна и наплюта от мухи, той знаеше, че гледа лицата на убийците.

Освен него единствено майка му бе чула как Есугей прошепва името на врага в гера, но нито тя, нито Темуджин бяха споделили това с някого. Побиха го тръпки, щом чу завърналите се воители да повтарят думата „татари“. Те вдигнаха лъкове и покрити със засъхнала кръв делове, а родовете се насъбраха около тях с ужас и възхищение и посягаха да докоснат разлагащите се лица на мъртъвците.

Бехтер пристъпи в светлината на огъня, сякаш въпросът за лидерството в племето вече е решен. Някога това щеше да бъде горчива сцена за Темуджин, но след всичките си страхове сега той изпита яростно задоволство. Нека брат му вземе властта!

Отначало всички разговаряха на висок глас, чуваха се потресени викове при описанието на онова, което бяха открили. Пет тела гниели на мястото, където бяха устроили засада на хана на вълците. Към синовете на Есугей се насочиха блеснали от възхита и страхопочитание погледи. Но всички млъкнаха, щом Елук приближи и леко скочи от седлото, заставайки срещу братята. Окончателно взел решение, Темуджин пристъпи и застана до рамото на Бехтер, следван от Хазар и Хаджиун. Обърнаха се към Елук и зачакаха да заговори. Може би направиха грешка, но Елук беше могъщ воин и пред него все още изглеждаха малки момчета.

— Баща ти най-сетне си отиде, Бехтер — рече Елук. — Не му беше леко, но вече се свърши.

Бехтер изгледаха дружинника на баща си и усети предизвикателството и опасността. Вдигна глава и заговори, защото разбра, че никога нямаше да бъде по-силен, отколкото в този момент.

— С гордост ще поведе вълците на война — ясно заяви той.

Някои воители нададоха одобрителни викове, но Елук бавно поклати глава и самоувереността му подплаши малцината, които показаха подкрепата си. Отново настъпи тишина и Темуджин откри, че е затаил дъх.

— Аз ще бъда хан — каза Елук. — Решено е.

Бехтер посегна към мечата си и очите на Елук блеснаха от радост. Темуджин бе първият, който се вкопчи в ръката на брат си, макар че и Хаджиун реагира бързо.

— Ще те убие — каза Темуджин, когато Бехтер се помъчи да се освободи.

— Или аз ще убия мръсния клетвопрестъпник — озъби се в отговор Бехтер.

Вкопчени един в друг, те не успяха да реагират, когато Елук извади мечата си и с един удар с дръжката свали Бехтер на земята. Двата с Темуджин паднаха с преплетени ръце и крака, а Хаджиун се хвърли невъоръжен срещу дружинника, за да му попречи да убие братята му. Хулун изкрещя от страх зад тях и викът ѝ сякаш препъна Елук. Той се отърси от Хаджиун с едно движение на ръката си, изгледа ги ядно и прибра мечата си.

— В чест на баща ви тази нощ не ще пролея кръв — каза той с гневен глас. Вдигна глава и се обърна към останалите. — Вълците

потеглят! Няма да остана на земя, опетнена от кръвта на моя хан. Съберете стадата и конете си. Утре по пладне потегляме на юг.

Пристъпи към Хулун и синовете й.

— Вие оставате тук — каза той. — Не желая да се озъртам непрекъснато за ножовете ви. Ще останете и ще отнесете тялото на баща си до хълмовете.

Хулун се олюля леко на вятъра с преbledняло и измъчено лице.

— Оставяш ни да умрем?

Елук сви рамене.

— Умирайте или живеете, но няма да сте с вълците. Решено е.

В този момент Чагатай се надигна зад Елук и Темуджин видя, че старецът сграбчва дружинника за ръката. Елук инстинктивно вдигна меч си, но Чагатай не обърна внимание на голото острие пред лицето си.

— Това е зла постъпка! — гневно изрече той. — Поругаваш честта на един велик мъж, като не оставяш кой да отмъсти на убийците му. Как ще намери покой духът му? Не можеш да оставиш децата му сами в степта. Това е все едно да ги убиеш с ръцете си.

— Махай се, старче. На един хан му се налага да взема тежки решения. Не ще пролея кръвта на деца или жени, но ако умрат от глад, ръцете ми са чисти.

Лицето на Чагатай потъмня и изгубил дар-слово от ярост, той се хвърли напред и заблъска доспехите на дружинника. Ноктите му се забиха в шията на Елук и реакцията беше светкавична. Воинът заби меч си в гърдите на стареца и го блъсна назад. От отворената уста на Чагатай рухна кръв. Хулун рухна на колене, като плачеше и се олюляваше, а синовете й стояха зашеметени. Чуха се крясъци и някои от воините застанаха между Елук и семейството на Есугей с ръце върху дръжките на мечовете. Елук се отърси и плю върху Чагатай, чиято кръв изтичаше в изсъхналата земя.

— Не трябваше да се намесваш, стари глупако — каза той, прибра меч си и сковано се отдалечи.

Воините помогнаха на Хулун да стане, а няколко жени я изпратиха обратно до гера. Всички те извърнаха лица от плачещите деца. Родовете ги изоставяха и те бяха загубени.

Герите на вълците оставиха кръгове отъпкана земя след себе си, покрита с парчета стари кости, скъсана кожа и грънци. Синовете на Есугей стояха до майка си и сестра си и нещастни наблюдаваха заминаването на племето. Елук беше безжалостен. Хулун и синовете й едва успяха да задържат Бехтер, когато дружинникът нареди техният гер и всичко в него да бъде прибрано с останалите. Някои жени заплакаха от жестокостта му, но повечето си замълчаха, а Елук не обърна внимание на никого. Думата на хана бе закон.

Темуджин поклати невярващо глава, докато товареха колите и подкарваха стадата с пръчки и удари. Беше видял, че Елук носи меча на Есугей, докато крачеше из лагера. Бехтер стисна зъби, когато забеляза оръжието, без да крие яростта си. Елук се беше усмихнал, докато минаваше покрай тях, наслаждавайки се на безсилието им. Темуджин се зачуди как дружинникът бе успял да сдържа огромната си амбиция толкова много години. Той я беше усетил, когато Есугей му даде Червената птица, но дори тогава не можеше да повярва, че Елук ще ги предаде. Поклати глава, щом чу писъците на орлетата, чиито криле бяха стегнати здраво за пътуването. Не можеше да го понесе. Образът на проснатото тяло на Чагатай отново и отново се появяваше пред очите му, напомняйки му за изминалата нощ. Старият разказвач щеше да бъде оставен там, където бе паднал, и за момчетата това беше поредното престъпление на Елук.

Синовете й бяха пребледнели от отчаяние, но Хулун излъчваше студена ярост, която се стоварваше безмилостно върху всеки, проявил неблагоприятното да срещне погледа й. Дори Елук не я погледна, когато дойде да заповяда прибирането на ханския гер, а предпочете да наблюдава работата. Големите платнища тежка плъст бяха развързани и навити, дървената рамка — разглобена, а възлите от изсушени жили — разрязани с бързи удари на ножовете. Всичко отвътре бе взето, от лъковете на Есугей до подплатените с кожа зимни делове. Бехтер проклинаше и крещеше, щом видя, че им взимат всичко, но Хулун просто поклати глава от жестокостта на Елук. Деловите бяха с прекрасна изработка и струваха прекалено много, за да ги оставят на хора, които няма да оцелеят. Зимата със сигурност щеше да отнеме живота им още с първите снегове. Въпреки това Хулун гледаше родовете с достойнство, горда и без сълзи на лицето.

Приготовленията не продължиха дълго. Всичко в лагера бе замислено така, че да може да се премества бързо, и когато слънцето се издигна над тях, тъмните кръгове бяха празни, колите — натоварени, а мъжете опъваха въжетата, за да завържат здраво товара.

Вятърът задуха по-силно и Хулун потрепери. Вече нямаше гер за подслон и се чувстваше гола и изтръпнала. Знаеше, че Есугей щеше да извади бащиния си меч и да отсече дузина глави, ако можеше да види какво става. Тялото му лежеше на тревата, увито в платно. През нощта някой бе покрил изсъхналия труп на Чагатай със старо парче лен, което скри раната му. Двамата лежаха един до друг в смъртта си и Хулун не можеше да понесе гледката.

Елук наду рога си, пастирите завикаха и с пръчките, по-дълги от човешки бой, подкараха стадата. Овцете и козите заблеяха и побягнаха, за да се спасят от жилещото докосване. Племето потегли. Хулун стоеше до синовете си като бяла бреза и го гледаше как се отдалечава. Темуге тихо хлипаше, а Хаджиун го държеше за ръката, за да не хукне след племето.

Степта бързо погълна виковете на пастирите. Хулун гледа след тях, докато не се отдалечиха. Испита известно облекчение. Знаеше, че Елук е способен да изпрати обратно някой, който да сложи край на изоставеното семейство. Събра момчетата около себе си.

— Трябват ни подслон и храна, но преди всичко трябва да се махнем от това място. Скоро ще дойдат чистачи да ровят сред пепелищата. Не всички ще ходят на четири крака. Бехтер! — Резкият ѝ тон извади сина ѝ от транс, в който беше изпаднал, докато се взираше в далечните фигури. — Искam да наглеждаш братята си.

— Какъв смисъл има? — отвърна той и отново се обърна към степта. — И без това вече сме мъртви.

Хулун го зашлеви през лицето и той се олюля. Очите му пламнаха. От мястото, където снощи го беше ударил Елук, отново потече кръв.

— Подслон и храна, Бехтер. Синовете на Есугей няма да се предадат тихомълком на смъртта, както му се иска на Елук. Нито пък жена му. Трябва да бъдеш силен, Бехтер. Разбираш ли ме?

— Какво ще правим с... него? — попита Темуджин, загледан в тялото на баща си.

Хулун се запъна, когато проследи погледа му. Стисна юмрук и се разтресе от ярост.

— Не можеше ли да ни остави поне едно пони? — тихо каза тя. Представи си как хора без племе свалят покривалото от голото тяло на Есугей и се смеят, но нямаше друг избор. — Това е само труп, Темуджин. Духът на баща ви си е отишъл оттук. И ще бъде доволен когато ни види оцелели.

— Значи ще го оставим на кучетата? — ужасено попита Темуджин.

Бехтер кимна.

— Така трябва. Кучета или птици, няма значение. Колко дълго ще можем да го носим двамата с теб, Темуджин? Вече е пладне, а трябва да се качим до дърветата горе.

— Червеният хълм — внезапно се обади Хаджиун. — Там има подслон.

Хулун поклати глава.

— Много е далеч, няма да стигнем преди мръкване. На изток има едно дърво, което ще ни свърши работа до утре. Там има дървета. В равнината ще умрем, но стигнем ли дърветата, след десет години ще плюя върху Елук.

— Гладен съм — каза Темуге и заподсмърча.

Хулун погледна най-малкия си син и очите ѝ се напълниха със сълзи. Бръкна в гънките на дела си и извади торбичка с любимата му сладка извара. Взеха си по едно-две парченца — тържествено, сякаш полагаха клетва.

— Ще оцелеем, синове мои. Ще оцелеем, докато станете мъже. А когато остарее, Елук ще се чуди дали не идвате за него всеки път, щом чуе тропот на копита в тъмното.

Погледнаха я със страхопочитание. Яростната ѝ решимост беше достатъчно силна, за да прогони отчаянието им и те почерпиха сила от нея.

— А сега вървете! — заповяда им тя. — Подслон, а после храна.

11.

Бехтер и Темуджин стояха сгушени един до друг, мокри до кости в ситния дъжд. Преди мръкване бяха стигнали обраслото с дървета дере сред хълмовете. По клисавата блатиста земя ромолеше поточе. Тясната цепка в земята бе приютила черностволи борове и бели като кости брези. Отекващият плясък на вода плашеше момчетата, треперещи сред сплетените като голямо гнездо корени.

Преди да се стъмни, Хулун ги беше пратила да съберат нападали фиданки, да довлекат дълги гниещи дънери и да ги закрепят с кал към изкривеното стебло на едно ниско дърво. Ръцете и гърдите им бяха изподраскани, но тя не им позволи да почиват. Дори Темуге беше носил наръчи борови клонки и ги бе трупал на купчина, докато най-сетне завършиха грубото убежище. Не беше достатъчно голямо да побере Бехтер и Темуджин. Хулун ги бе целунала с благодарност, а двамата стояха горди и я гледаха как влиза на четири крака вътре с бебето. Хазар се сви в краката ѝ като треперещо куче, а Темуге пропълзя след тях, като тихо подсмърчаше. Известно време Хаджиун остана с по-големите момчета, но се олюляваше от изтощение. Темуджин го хвана за ръката и го бутна при другите. Едва успя да се побере вътре.

Главата на майка им се отпусна бавно на гърдите ѝ, докато малкото момиче сучеше. Темуджин и Бехтер се отдалечиха колкото може по-тихо и затърсиха място, където да скрият лицата си от дъжда, за да успеят да заспят.

Не намериха никакъв подслон. Плетеницата от корени беше малко по-привлекателна от перспективата просто да легнат в калта, но невидимите буци и чворове ги тормозеха, както и да се наместваха. Щом задремеха, върху лицата им падаха ледени пръски и ги будеха за няколко замаяни мига, през които се чудеха къде се намират. Нощта продължи безкрайно.

Когато за пореден път се събуди и раздвижи схванатите си крака, Темуджин се замисли за изминалия ден. Странно беше да изоставят бащиното тяло. Всички се обръщаха назад да видят как бледото

петънце става все по-малко. Хулун забеляза изпълнените им с копнеж погледи и това я раздразни.

— Родовете винаги са били около вас — каза им тя. — Досега не ви се е налагало да се криете от крадци и скиталци. Сега обаче трябва да се скрием. Дори един-единствен пастир може да ни избие всички, а така справедливостта никога няма да възтържествува.

Новата, сурова реалност ги смразяваше колкото и дъждът, който заваля сякаш да ги обезсърчи още повече. Темуджин примигна от струйка вода, стичаща се върху лицето му. Не знаеше дали изобщо е спал, макар да усещаше, че е минало време. Стомахът му стържеше и той се зачуди как ли щяха да си набавят храна. Ако Елук им беше оставил поне един лък, можеше да се изхранят с мармоти. А сега щяха да измрат от глад само за няколко дни. Вдигна глава и видя, че дъждовните облаци са отминали и звездите отново осветяват земята. От дърветата продължаваше да капе, но той се надяваше, че утрото ще бъде по-топло. Влагата се бе просмукала до костите му, а дрехите му бяха покрити с кал и листа. Усети хлъзгава тиня между пръстите си, когато сви юмрук и се сети за Елук. Някаква борова игличка се заби в дланта му, но той не обърна внимание и безмълвно прокле предателя. Стисна юмрук още по-силно, цялото му тяло се разтресе и той видя зелени проблясъци под клепачите си.

— Пази го жив — прошепна той към бащата-небе. — Пази го силен и здрав. Пази го жив, за да го убия.

До него Бехтер изсумтя в съня си и Темуджин отново затвори очи. Копнееше часовете да се изнижат по-бързо и утрото да настъпи. Искаше същото като по-малките си братя — майка му да го прегърне и да реши всички проблеми. Знаеше обаче, че трябва да бъде силен заради нея и заради братята си. Едно беше сигурно — те щяха да оцелеят и един ден той щеше да убие Елук и да вземе меча на Есугей от мъртвата му ръка. С тази мисъл отново потъна в сън.

Станаха веднага щом се съмна достатъчно, за да виждат изцапаните си лица. Очите на Хулун бяха подпухнали от изтощение, но тя събра децата около себе си. Единственият мях с вода се предаваше от ръка на ръка. Мъничката й дъщеря нервничеше и вече се бе омазала в пресни изпражнения. Нямаха резервни пелени и бебето

нададе рев, който сякаш щеше да продължи безкрайно. На Хулун не ѝ оставаше друго, освен да не обръща внимание на писъците, но детето отказваше да суче. Накрая дори търпението на майка им се изчерпа и тя остави голата си гърд да виси навън, докато малкото момиченце стискаше юмручета и ревеше към небето.

— Ако искаме да оживеем, трябва да си намерим сух подслон и да тръгнем на лов и риболов — каза тя. — Покажете кой какво има, така че всички да знаем.

Забеляза, че Бехтер се колебае, и се обърна към него.

— Не крий нищо, Бехтер. Всички ще умрем за по-малко от едно обръщане на луната, ако не ловуваме и не се стоплим.

На светло беше по-лесно да намерят място, където дебелият покривка от иглички не беше подгизнала. Хулун свали дела си и потрепери. Всички видяха тъмното мазно петно на мястото, където сестра им бе изпразнила червата си през нощта. Миризмата ги лъхна и накара Хазар да запуши носа си. Хулун не реагира, но устата ѝ се сви в тънка линия. Темуджин видя, че майка им едва се сдържа. Тя простря дела на земята и постави нежно дъщеря си върху него. Движението стресна малкото момиче и то се загледа в братята си с насълзени очи. Мъчително бе да я гледат как трепери.

Бехтер се намръщи, извади един нож от колана си и го остави долу. Хулун провери острието с палец и кимна. Бръкна в собствения си пояс и развърза тежка плитка от конски косъм. Беше я скрила под дела си през последната нощ, докато търсеше нещо, което би им помогнало в предстоящите изпитания. Намотките бяха тънки, но здрави и се присъединиха към ножовете на останалите братя.

Освен ножа си, Темуджин можеше да добави единствено пояса, с който препасваше своя дел. Беше дълъг и добре изплетен. Не се съмняваше, че Хулун ще му намери някакво приложение.

Всички гледаха като омагьосани как Хулун извади от дълбокия джоб на дела си малка кутия от кост. В нея имаше неравно парче стомана и хубав кремък, които бяха оставени настрана едва ли не с благоговение. Тъмножълтата кутия беше прекрасно украсена и Хулун я погали с пръсти.

— Баща ви ми я подари, когато се оженихме — каза тя, взе един камък и разби кутиятката на парчета. Всяко парче кост бе остро като

бръснач. Подреди ги внимателно, подбра най-добрите и ги вдигна в ръка.

— Това е за рибарска кука, а тези две — за върхове на стрели. Хазар? Вземи връвта и намери камък, за да изработиш куката. Изкопай с ножа си червеи и намери някое закътано място. Днес имаме нужда от твоя късмет.

Хазар взе своята част без следа от обичайната си веселост.

— Ясно — каза той и нави връвта от конски косъм около юмрука си.

— Остави достатъчно за примка — каза му тя, докато той се изправяше. — Ще ни трябва черво и сухожилия за лък.

Обърна се към Бехтер и Темуджин и им даде по едно парче остра кост.

— Вземете ножовете и направете лък от брезата. Виждали сте как се прави.

Бехтер натисна върха на костта в дланта си, за да я пробва.

— Ако имаме рог или конски косми за тетива... — започна той.

Хулун замръзна и погледът й го накара да млъкне.

— Една примка за мармоти няма да ни спаси живота. Не съм казала, че искам лък, с който би се гордял баща ви. Просто направете нещо, с което да можете да убивате. Или искате да легнем в листата и да чакаме студът и гладът да ни убият?

Бехтер се намръщи, раздразнен от това, че го укорява пред всички. Без да поглежда към Темуджин, той взе ножа си и се отдалечи, стиснал здраво парчето кост в юмрука си.

— Мога да закрепя едно острие към пръчка и да направя копие за риба — каза Хаджиун.

Хулун го погледна с благодарност и си пое дълбоко дъх. Взе най-малкия нож и му го подаде.

— Добро момче — каза тя и докосна лицето му. — Баща ви е научил всички ви как да ловувате. Едва ли сте предполагали, че това ще има такова значение, но ще имаме нужда от всичко, което знаете и можете.

Погледна нищожните им притежания върху дрехата и въздъхна.

— Темуге? Мога да запалю огън, ако намериш нещо сухо за горене. Каквото и да е.

Малкото дебело момче стана с трепереща уста. Още не бе започнало да се възстановява от ужаса на новата ситуация. Останалите момчета виждаха, че Хулун е на път да рухне, но за Темуге тя беше здрава като скала и той я прегърна. Тя го остави за миг в обятията си, после го пусна.

— Намери нещо, Темуге. Сестра ти няма да издържи още една нощ без огън.

Темуджин трепна, когато малкото момче избухна в ридания. Хулун не го и погледна и то побягна под високите дървета.

Темуджин протегна неловко ръка, искаше да успокои майка си. Докосна рамото ѝ и за негова радост, тя наклони глава настрани, а лицето ѝ докосна ръката му.

— Направи ми лък, Темуджин. Намери Бехтер и му помогни — каза тя и вдигна очи към него.

Той преглътна болезнено от глад и я остави с бебето, чийто рев отекваше сред мокрите дървета.

Намери Бехтер по звука на острието, с което сечеше млада бреза. Подсвирна тихо, за да даде знак на другото момче, че приближава. Брат му го изгледа кисело. Без да каже и дума, Темуджин задържа тънкото стебло, за да може Бехтер да го отсече по-лесно. Ножът беше добре изкован от желязо и се забиваше надълбоко. Бехтер изливаше гнева си върху дървото и Темуджин трябваше да събере смелост, за да държи ръцете си неподвижни, докато досами пръстите му се сипеха удар след удар.

Не след дълго успя да притисне фиданката до земята и оголи белезникавите ѝ фибри. Лъкът щеше да е почти безполезен, помисли си мрачно Темуджин. Трудно му беше да не мисли за прекрасните оръжия в герите на вълците. Залепяха брезовите кори за варените ивици овнешки рог и стритите жили и ги оставяха цяла година да се сушат на тъмно, преди да сглобят заедно отделните парчета. Всеки лък беше истински шедьовър и можеше да убива на разстояние повече от двеста алда.

В сравнение с тях лъкът, над който сега се потеше с брат си, беше детска играчка, а от него щеше да зависи животът им. Темуджин изсумтя с горчива насмешка, когато Бехтер затвори едното си око и

най-сетне вдигна парчето бреза, по което кората още се белеше. Видя как брат му стиска зъби в отговор и се изненада, когато Бехтер рязко замахна, счупи лъка в друго стъбло и хвърли парчетата на земята.

— Чиста загуба на време — яростно каза той.

Темуджин погледна към ножа в ръката си, внезапно осъзнал, че са абсолютно сами.

— Колко далеч могат да стигнат за един ден? — запита Бехтер. — Ти можеш да проследяваш. Познаваме стражите като братята си. Мога да мина покрай тях.

— Защо? — попита Темуджин. — За да убиеш Елук ли?

Видя как очите на Бехтер пламват за миг, докато обмисля идеята, но брат му поклати глава.

— Не. Няма как да се доберем до него, но бихме могли да откраднем лък! Само един лък и няколко стрели, и ще можем да си набавим храна. Нима не си гладен?

Темуджин се опита да не мисли за болката в корема си. Беше гладувал и преди, но винаги знаеше, че накрая го чака топла храна. Сега нещата изглеждаха много по-лоши и коремът го белеше. Надяваше се това да не е първият знак на разстройството, което идваше с болестите от лошата храна. На място като това всяка слабост щеше да го убие. И той като майка си знаеше много добре, че с настъпването на зимата те ще бъдат на тънката граница между оцеляването и купчината кости.

— Умирам от глад — каза той, — но никога не бихме могли да влезем в някой гер, без да вдигнем тревога. А дори и да успеем, ще ни проследят обратно дотук и Елук няма да ни пощади за втори път. Тази счупена пръчка е всичко, с което разполагаме.

Момчетата погледнаха към съсипаната фиданка и Бехтер я грабна в пристъп на безумен гняв, прекърши безполезното дърво и го запрати в храстите.

— Добре, да започнем отначало — мрачно каза той. — Въпреки че нямаме нито тетива, нито стрели, нито лепило. Със същия успех можем да уловим животно и като мятаме камъни по него!

Потресен от избухването му, Темуджин не каза нищо. Както всички синове на баща си, и той беше свикнал до него винаги да има някой, който знае какво да прави. Може би бяха свикнали прекалено много с това. Откакто ръката на баща му се бе отпуснала в неговата,

той се чувстваше изгубен. Понякога усещаше, че така нужната му сила се разгаря в гърдите му, но продължаваше да очаква всичко това да свърши и старият живот да се върне отново.

— Ще сплетем тетива от плат. Мисля, че ще издържи колкото за два изстрела. В края на краищата, разполагаме само с две стрели.

Бехтер изсумтя в отговор и посегна към друга фиданка, гъвкава и дебела колкото палеца му.

— Е, дръж здраво, братко — каза той и вдигна тежкия нож. — Ще направя лък, който ще може да стреля поне два пъти. А след като всичко се провали, ще ядем трева.

Хаджиун настигна Хазар високо в дерето между хълмовете. Брат му стоеше толкова неподвижно, че едва не го подмина, докато се катереше по камъните. Погледът му се отклони към малкия вир и той забеляза фигурата в края му. Хазар си беше направил проста пръчка от дълга брезова клонка. Хаджиун му подсвирна, за да го предупреди, че е тук, и приближи възможно най-тихо, загледа в бистрата вода.

— Не съм хванал нищо. Досега не съм видял риба, по-голяма от пръста ми — прошепна Хазар. — Май не им се ядат червеи.

Двамата загледаха безжизнената стръв във водата. Хаджиун се намръщи замислено.

— Ще ни трябват повече от една-две рибки, ако искаме всички да ядем довечера — каза той.

Хазар изсумтя.

— Ако имаш някаква идея, казвай. Не мога да ги накарам да лапнат въдицата.

Хаджиун дълго не проговори. Двете момчета щяха да се наслаждават на спокойствието, ако не беше болката в коремите им. Накрая Хаджиун стана и започна да сваля оранжевия си пояс. Беше дълъг три алда, колкото трима легнали един след друг мъже. Сигурно нямаше да се сети да го използва, ако Темуджин не беше добавил своя в купчината на Хулун. Хазар го погледна и на устата му заигра усмивка.

— Решил си да поплуваш ли? — попита той.

Хаджиун поклати глава.

— Мрежата ще ни свърши по-добра работа от въдицата. Така ще можем да уловим повече. Мисля си дали не мога да заприщя потока с плата.

Хазар извади разкъсания червей от водата и остави безценната кука.

— Може и да се получи — каза той. — Ще ида нагоре по течението и ще тръгна обратно, като бия по водата с пръчка. Ако успееш да препречиш потока, може и да загребеш няколко рибки.

Момчетата погледнаха с неохота ледената вода. Хаджиун въздъхна и уви плата около ръцете си.

— Хубаво. По-добре е, отколкото да седим и да чакаме — каза той и потръпна, когато нагази във вира.

От студа момчетата охкаха и трепереха, но бързо завързаха краищата на пояса. Един корен им свърши чудесна работа на единия бряг на потока, а една скала — на другия. Това беше повече от достатъчно и Хаджиун забрави студа, когато видя как една малка рибка докосва оранжевата преграда и се стрелка обратно. Хазар отрязва ивица от пояса, завърза с нея ножа си за една пръчка и така си направи късо копие.

— Моли се на бащата-небе за няколко по-големи — каза Хазар. — Трябва да се справим.

Хаджиун остана във водата. Мъчеше се да не се тресе прекалено силно, докато брат му се отдалечи и изчезна от поглед. Нямаше нужда да му казва, че трябва да се справят.

Темуджин се опита да вземе лъка от брат си и Бехтер удари кокалчетата на ръката му с дръжката на ножа.

— Остави го — каза раздразнено той.

Темуджин наблюдаваше как по-голямото момче огъва брезата, за да промуши примката на тетивата в единия край. Трепна, очаквайки всеки момент да чуе пукане, което щеше да означава провал на третия им опит. Отначало негодуваше срещу припряността на Бехтер при изработването на оръжието, сякаш дървото и тетивата бяха врагове, които трябваше да се смажат и покорят. Бехтер отблъскваше всеки опит за помощ и едва след като се провали няколко пъти, преглътна и позволи на брат си да държи дървото, докато го огънат. Вторият лък се

бе счупил, а първите две тетиви бяха издържали точно колкото да бъдат обтегнати, след което се скъсаха. Слънцето се издигаше над главите им, провалите се трупаха един след друг и страстите се накаляваха.

Изплетоха новата тетива от три тънки ивици, които отрязаха от пояса на Темуджин. Тя беше дебела и тежка и видимо завибрира, когато Бехтер отпусна лъка и трепна в очакване. Не се скъса и момчетата въздъхнаха с облекчение. Бехтер я дръпна с палец и обтегнатата тетива дълбоко избръмча.

— Готови ли са стрелите? — попита той.

— Само едната — отвърна Темуджин и показва правата брезова клонка с острието от кост, прикрепено здраво за дървото. Трябваше му цяла вечност да оформи парчето във форма, която да може да върже така, че деликатният заострен край да се подава от сцепеното дърво. На няколко пъти затаяваше дъх по време на работа. Знаеше, че ако счупи върха, нямаше да намери заместител.

— Дай ми я тогава — протегна ръка Бехтер.

Темуджин поклати глава.

— Направи си сам — каза той и дръпна стрелата. — Тази си е моя.

Видя яростта в очите на Бехтер и си помисли, че брат му ще го удари с току-що изработения лък. Може би го спря единствено времето, което бяха изгубили за направата му, но Бехтер най-сетне кимна.

— Би трябвало да очаквам нещо такова от теб.

Съвсем преднамерено остави лъка по-далеч от Темуджин и намери камък, на който да направи стрелата си. Темуджин стоеше сковано и гледаше, раздразнен, че му се налага да работи с този глупак.

— Олхунутите не те споменават с добро, Бехтер. Знаеш ли това? — каза той.

Бехтер изсумтя, плю върху камъка и затърка парчето кост напред-назад.

— Не ми пука какво мислят за мен, братко — отвърна мрачно той. — Ако бях станал хан, щях да ги нападам още тази зима. Щях да им покажа колко струва тяхната гордост.

— Гледай да споделиш това с майка ни, като се върнем — каза Темуджин. — Много ще се зарадва да научи плановете ти.

Бехтер го изгледа убийствено с малките си тъмни очи.

— Ти си просто дете — след малко каза той. — Никога не би могъл да водиш вълците.

Темуджин усети как гневът го изгаря, но не го показва.

— Сега няма начин да разберем, нали? — каза той.

Бехтер не му обърна внимание и продължи да търка костта.

— Вместо да стоиш тук, защо не свършиш нещо полезно? Например да намериш дупка на мармот?

Темуджин обърна гръб на брат си и се отдалечи, без да си направи труда да отговори.

Вечерята беше мизерна. Хулун беше поддържала огъня, макар че мокрите листа пушеха и прасяха. Още една нощ на студа щеше да ги убие, но тя се страхуваше, че някой може да види светлината. Дерето между хълмовете би трябвало да скрие местоположението им, но въпреки това тя накара синовете си да се съберат около огъня и да го закрият с телата си. Всички се чувстваха слаби от глада, а Темуге имаше зелено около устата — беше опитал да дъвче треви и повърна.

Двете риби бяха единственият резултат от усилията им през деня. Уловиха ги по-скоро с късмет, отколкото с умение в речния капан. Бяха малки като хрускави пръстчета и очите на всички момчета бяха вперени в тях.

Темуджин и Бехтер горяха в мълчалива ярост един към друг след отчайващия следобед. Темуджин намери една дупка на мармот, но Бехтер отказа да му даде лъка и Темуджин му се нахвърли в гнева си. Дватамата се затъркаляха един през друг по подгизналата земя, една от стрелите се счупи под тях и звукът прекъсна боя им. Бехтер опита да грабне втората, но Темуджин се оказа по-бърз. Вече беше решил да вземе назаем ножа на Хаджиун и на следващия ден сам да си направи лък.

Хулун потрепери. Чувстваше се зле, докато държеше клонките в пламъците и се питаше кой от синовете ѝ ще гладува. Хаджиун и Хазар заслужаваха поне да вкусат месото, но знаеше, че собствената ѝ сила е най-важното, което имаха. Ако припаднеше от глад или дори умреше, всички щяха да загинат. Стисна ядосано зъби, когато погледът ѝ падна върху двете по-големи момчета. Имаха пресни синини и ѝ се

щеше да ги напердаши заради глупостта им. Те не разбираха, че няма да има нито спасение, нито почивка. Животът им зависеше от двете малки рибки в огъня, които едва стигаха за една хапка.

Мушна черната плът с нокът, като се мъчеше да не се предаде на отчаянието. По пръста ѝ потече бистра течност, щом стисна рибката, и тя доближи уста до нея, затворила очи в екстаз. Не обърна внимание на протестите на стомаха си, разкъса рибката на две парчета и ги подаде на Хаджиун и Хазар.

Хаджиун поклати глава.

— Първо ти — каза той и от очите ѝ бликнаха сълзи.

Хазар го чу и спря, както поднасяше парчето към устата си. Подуши опеченото месо и Хулун видя как устните му се овлажняват от слюнка.

— Мога да издържа малко повече от теб, Хаджиун — каза тя. — Ще ям утре.

Това бе достатъчно за Хазар, който шумно засмука костите. Очите на Хаджиун потъмняха от болката на глада, но той поклати глава.

— Първо ти — повтори той. Подаде главата на рибката и Хулун нежно я взе.

— Мислиш ли, че мога да ти отнема храната, Хаджиун? Да отнема храната на скъпия си син? — Гласът ѝ стана по-твърд. — Яж или ще я хвърля в огъня.

Той трепна при тази мисъл и веднага взе рибката. Всички чуха как костите хрускат в устата му и той погълна хранителната хапка.

— А сега е твой ред — каза Темуджин на майка си.

Посегна към втората риба с намерението да ѝ я даде. Бехтер удари ръката му и Темуджин едва не му се нахвърли отново във внезапен пристъп на ярост.

— Мога и да не ям тази вечер — каза, овладявайки гнева си, — Бехтер също. Раздели рибката с Темуге.

Не можа да понесе гладните погледи около огъня и внезапно стана, предпочитайки да се отдалечи. Чувстваше слабост и леко се олюляваше. Тогава Бехтер протегна ръка, взе рибата, и я счупи на две. Пъхна по-голямото парче в устата си и протегна остатъка на майка си, без да може да я погледне в очите.

Хулун скри отвращението си от породената от глада дребнавост на децата си. Всички усещаха, че смъртта е близо, трудно им беше да останат силни. Прости на Бехтер, но последното парче беше за Темуге, който бързо го засмука, оглеждайки се за още. Темуджин се изплю на земята, като нарочно улучи парчето на Бехтер с храчката си. Изчезна в мрака, преди брат му да успее да се изправи. Влажният въздух бързо изстиваше и всички се приготвиха за още една мразовита нощ.

12.

Той стоеше абсолютно неподвижен, прицелил се по дължината на стрелата. Мармотите се бяха пръснали при появата му, но те бяха глупави създания и винаги се връщаха при дупката си. Ако имаше приличен лък и оперени стрели, щеше със сигурност да отнесе някой тлъст мъжкар при семейството.

Най-близките до дерето дупки бяха опасно изложени на открито. Темуджин беше се огледал за някакви храсти, но се наложи да стои без прикритие, напълно неподвижно и да чака боязливите животинки да се върнат. В същото време оглеждаше околните хълмове, ако случайно на някой хребет се появи скиталец. Хулун повтаряше предупрежденията си толкова често, че те започнаха да се страхуват и от сенките и оглеждаха хоризонта всеки път, щом напуснеха убежището на дерето.

Вятърът духаше в лицето на Темуджин и миризмата му не можеше да подплаши плячката. Трябваше да държи лъка наполовина опънат, тъй като и най-малкото движение щеше да накара мармотите да се шмугнат обратно в дупките си с бързината на змии. Ръцете му трепереваха от изтощение, а гласчето в главата му непрекъснато повтаряше, че този път трябва да улучи, и го разконцентрираше. След четири дни на мизерни парченца месо и див лук синовете и съпругата на Есугей направо умираха от глад. Хулун бе изгубила енергията си и седеше апатично, докато дъщеря ѝ я буташе с ръчички и ревеше. Единствено бебето се хранеше добре през първите три дни, но после млякото на Хулун започна да свършва и от хлипането ѝ момчетата се чувстваха още по-зле.

Хаджиун и Хазар се бяха покатерили нагоре по дерето, за да разузнаят наоколо и да потърсят някое случайно отделило се от стадото си подивяло животно. Хаджиун си бе направил малък лък и три стрели, като бе обгорил върховете им на огъня. Темуджин му желаше късмет, но знаеше, че има по-добър шанс да ги спаси, стига сега да улучеше нещо. Почти усети вкуса на горещото месо на мармота, който седна на дващестина крачки от него. И дете можеше да го улучи, ако стрелата бе оперена. Темуджин обаче беше принуден да

чака, а агонията се натрупваше в ръцете му. Не смееше да говори на глас, но мислено зовеше нервните създания и ги придумваше да се отдалечат от убежището си, още няколко крачки към него.

Примигна, за да махне потта от очите си, и мармотът се огледа, усещайки присъствието на хищник. Темуджин видя, че животинката замръзна, и разбра, че след миг тя ще се хвърли с всички сили към дупката. Издиша и пусна стрелата, отвратен от мисълта, че всичко е било напразно.

Улучи мармота във врата. Ударът не беше особено силен, но стрелата остана забита, докато животното трескаво се бореше и се мъчеше да я достигне с лапички. Темуджин хвърли лъка, скочи на крака и се затича към плячката си, преди да е успяла да дойде на себе си и да изчезне под земята. Видя по-светлата козина на корема и лудо риташите крачета и отчаяно се опита да не пропилее шанса си.

Падна върху мармота и го сграбчи с все сили. Животинката побесня и както беше отслабнал, Темуджин едва не я изпусна. Стрелата падна и по сухата земя закапа кръв. Темуджин усети, че в очите му са избили сълзи на облекчение, щом дръпна врата на животното и го изви. Изправи се задъхан. Мармотът продължаваше да рита и да се мята в краката му, но този път щяха да се нахранят. Изчака замайването му да мине. Усети тежестта на уловеното животно. Беше тлъсто и здраво и тази вечер майка му щеше да получи малко топло месо и кръв. Щеше да стрие сухожилията на паста и да ги закрепи с лепило от риба за лъка си, за да го укрепи. Следващия път щеше да стреля по-отдалеч и по-точно. Опря длани на коленете си и слабо се засмя. Нищожно постижение, но значеше толкова много, че не можеше да повярва.

Зад гърба му се разнесе познат глас.

— Какво улови? — попита Бехтер, като вървеше в тревата към брат си.

Носеше лъка си на рамо и нямаше измъчен и изгладнял вид като останалите. Хаджиун пръв изрази подозрение, че Бехтер не носи своя улов при тях. Приемаше с готовност своята дажба, но за четири дни не беше донесъл нищо при огъня. Темуджин се изправи, смутен от начина, по който погледът на брат му се плъзна към плячката.

— Мармот — каза той и го вдигна.

Бехтер се наведе да го разгледа и изведнъж го сграбчи. Темуджин го дръпна назад и отпуснатото телце падна на земята. Двете момчета се хвърлиха към него, като се ритяха и блъскаха диво. Темуджин беше прекалено слаб, за да стори друго, освен да задържи Бехтер. Но брат му го отхвърли назад и го остави да гледа запъхтян към синьото небе.

— Ще го занеса на майка ни. Ти щеше да го отмъкнеш и да го изядеш сам — каза Бехтер и се усмихна.

Това, че Бехтер прехвърля подозрението от себе си към него, бе оскърбително и Темуджин се помъчи да стане. Бехтер го задържа с крак. Не можеше да го надвие. Силата му се беше стопила.

— Хвани си друг, Темуджин. И не се връщай дотогава.

Бехтер се изсмя, грабна безжизнения мармот и се затича леко надолу по склона, където зеленината ставаше тъмна и гъста. Темуджин гледаше след него, обхванат от толкова силен гняв, че сякаш сърцето му щеше да се пръсне. То блъскаше бясно в гърдите му и в пристъп на ужас Темуджин си помисли дали гладът не го е отслабил. Не можеше да умре, докато Елук властва над вълците и докато Бехтер не получи наказанието си.

Седна и успя да се овладее. Глупавите мармоти, които бързо се бяха върнали, се пръснаха веднага щом се изправи. Мрачно взе стрелата, сложи я върху плетената тетива и зае неподвижната стойка на ловец. Мускулите го боляха и краката му заплашваха да се схванат от напрежението, но сърцето му заби бавно и силно.

Тази вечер имаха само един мармот, с който да се нахранят. Когато Бехтер ѝ го донесе, Хулун се съживи и направи по-голям огън, за да загрее камъни. Въпреки че ръцете ѝ трепереха, тя проби спретнато корема и извади червата и органите, като напълни вътрешността с пукащи нагорещени камъчета. Беше увила ръцете си с дела, но на два пъти си опари пръстите и трепна от болка. Изсуши месото отвътре, зарови опушената кожа във въглените и тя стана хрупкава и вкусна. Опече сърцето на въглените, докато то не зацвърча. Нищо не биваше да се похаби.

Дори самата миризма като че ли възвърна цвета на бузите ѝ и Хулун прегърна Бехтер, а облекчението ѝ се обърна в сълзи, но тя сякаш не ги забеляза. Темуджин не ѝ каза какво се е случило. Тя

искаше от тях да действат заедно. Щеше да е жестоко да обвинява ухиления си брат, когато майка им бе толкова слаба.

Бехтер сияеше от оказаното му внимание, но блесналият му поглед се спираше често върху Темуджин. Той му отвърщаше мрачно, ако майка му не гледаше. Хаджиун забеляза това и сръга с лакът брат си.

— Какво има? — прошепна малкото момче, щом се настаниха да ядат.

Темуджин поклати глава. Не искаше да споделя омразата си. Не можеше да мисли за друго освен за димящите парчета месо, пъхнати в ръцете му от Бехтер, който раздаваше дажбите като загрижен за хората си хан. Забеляза, че е запазил най-доброто парче — плешката — за себе си.

Никой не беше опитвал нещо по-вкусно досега. Семейството се стопли и се развесели обнадeждено. Един изстрел с лък бе предизвикал тази промяна, макар че и Хаджиун бе добавил три рибки и няколко скакалци в огъня. Момчетата гълтаха горещите хапки прекалено бързо и трябваше да пият вода, за да ги угасят. Ако братята му не бяха толкова щедри в хвалбите си, Темуджин може би щеше да прости кражбата. Бехтер приемаше това като нещо заслужено и малките му очи искряха от веселие, разбираемо единствено за Темуджин.

Тази нощ не валя и момчетата спаха във втория груб заслон, който бяха направили. Заситили бяха малка частица от глада си. Той все още ги измъчваше, но сега можеха да го контролират.

Докато изпразваше мехура си на земята, Темуджин неволно си спомни за олхунутите и онази нощ, когато се беше промъкнал след Коке. Тогава бе още дете и нямаше какво друго да прави, освен да си урежда сметките с другите момчета. Копнееше за невинността на онази нощ и му се искаше Бьорте да беше тук, за да я прегърне. Изсумтя при тази мисъл. Знаеше, че тя е на топло и добре нахранена, докато той бе станал кожа и кости.

Усети нечие присъствие зад себе си, рязко се завъртя и се присви, готов да нападне или да избяга.

— Имаш добър слух, братко — разнесе се гласът на Хаджиун. —
Защото аз съм безшумен като нощен ветрец.

Темуджин му се усмихна и се отпусна.

— Защо не спиш?

— От глад — сви рамене Хаджиун. — Вчера бях престанал да го усещам, но после Бехтер домъкна мармота и стомахът ми се събуди отново.

Темуджин се изплю на земята.

— Моят мармот. Аз го убих. А той ми го отне.

Трудно разчете на лунната светлина изражението на Хаджиун, но разбра, че е разтревожен.

— Така и предполагам. Не мисля, че останалите са забелязали.

Замълча — дребна мрачна фигура, стояща в мрака. Темуджин видя, че нещо издува туниката му и го смушка с пръст.

— Какво е това? — попита той.

Хаджиун се огледа нервно към лагера, измъкна нещо и го вдигна в ръка. Беше тялото на друг мармот и Темуджин го опипа обхванат от гняв. Костите му бяха сцепени точно както би го сторил гладен човек, за да се добере по-скоро до парченцата костен мозък. Бехтер не беше рискувал да запали огън. Костите бяха сурови, явно животното бе убито преди не повече от един ден.

— Намерих го на мястото, където ловуваше Бехтер — с тревожен глас каза Хаджиун.

Темуджин обърна крехките дребни кости в ръцете си и пръстите му докоснаха черепа. Бехтер бе оставил кожата там, но очите ги нямаше. Беше убил мармота в деня, в който всички в лагера бяха останали без храна.

Коленичи и потърси някое парченце месо. От костите се носеше слаба миризма на гнило, но едва ли се бяха развалили за един ден. Хаджиун коленичи заедно с него и двамата ги засмукаха с наслада. Това не продължи дълго.

— Какво ще правиш? — попита Хаджиун, щом приключиха.

Темуджин взе решение и не изпита капка съжаление.

— Виждаш ли си кърлеж върху кон, Хаджиун?

— Разбира се — отвърна брат му. И двамата бяха виждали тлъстите паразити, достигащи на големина колкото последната

фаланга на палец. Щом ги измъкнеха, от раната потичаше кръв, която се съсирваше след цяла вечност.

— Той е много опасен, когато конят е слаб — тихо каза Темуджин. — Знаеш ли какво трябва да сториш, ако откриеш кърлеж?

— Да го убия — прошепна Хаджиун.

На сутринта Бехтер напусна лагера, а Темуджин и Хаджиун се промъкнаха след него. Знаеха къде предпочита да ловува и го оставиха да се отдалечи достатъчно, за да не усети, че го следят.

Докато се промъкваха между дърветата, Хаджиун хвърляше тревожни погледи към Темуджин. Темуджин усети неговия страх и се зачуди, че той самият не се боеше. Гладът се бе превърнал в постоянна болка в корема му и на два пъти му се наложи да спре, за да изхвърли зеленикава течност от червата си, като се бършеше с мокри листа. Чувстваше се замаян и слаб, но гладът бе изгорил всяко чувство за жалост у него. Имаше лека треска, но се насили да продължи напред, макар че сърцето му слабо прескачаше. Това е да си вълк, осъзна той. Без никакъв страх и жалост, просто желание да се отървеш от врага.

Не беше трудно да проследят Бехтер в калта. Той не се бе опитал да прикрие следите си. Единствената опасност бе да се натъкнат на него, докато дебне пляката си. Стъпваха безшумно, наострили всичките си сетива. Видяха две чучулиги на едно дърво пред себе си и Хаджиун леко докосна брат си по ръката. Предпочетоха да заобиколят, за да не рискуват птиците да вдигнат тревога.

Хаджиун спря, Темуджин се обърна към него и трепна при вида на черепа му, който ясно изпъкваше под кожата. Гледката беше болезнена, Темуджин си помисли, че вероятно и той изглежда на крачка от смъртта. Ако затвореше очи, се олюляваше и трябваше да се бори със замаяването. Нужно беше усилие на волята, за да поеме бавно и дълбоко дъх и да успокои лудешкото биене на сърцето си.

Хаджиун посочи напред. Темуджин погледна натам и замръзна — Бехтер беше заел позиция на стотина крачки от тях и гледаше към потока. Трудно беше да превъзмогнат страха си от коленичилата в храстите фигура. Всички бяха опитвали върху себе си силата на юмруците му при детските им игри. Темуджин го наблюдаваше и се питаше как да се доближи достатъчно, за да може да стреля. В ума му

нямаше и капка съмнение. Зрението му се проясни и мисълта му беше студена и бавна, но решението — твърдо.

Трепнаха, когато Бехтер пусна стрела във водата. Двете момчета отстъпиха назад да се скрият. Чуха пляскане на криле и три патици излетяха уплашено, надавайки тревожни крясъци.

Бехтер подскочи и нагази в потока. Изчезна зад едно дърво и когато се появи отново, носеше безжизненото тяло на червена патица. Темуджин впери поглед през плетеницата от клони и тръни.

— Ще изчакаме тук — промърмори той. — Намери си място от другата страна на пътеката. Ще го нападнем, когато се връща.

Хаджиун преглътна буцата в гърлото си и се помъчи да не показва нервността си. Не му харесваше непознатата студенина в очите на Темуджин и съжали, че му беше показал костите на мармота предишната нощ. В светлината на деня ръцете му затрепериха при мисълта какво се готвят да сторят. Темуджин погледна към него, но той не отвърна на погледа му. Изчака Бехтер да се обърне с гръб към тях и се метна към другата страна на пътеката с готов за стрелба лък.

Темуджин присви очи, докато гледаше как Бехтер прибира стрелата и пъха патицата в туниката си. Усети разочарование, защото по-големият му брат опъна вцепенените си мускули и закрачи в неправилната посока нагоре по дерето. Темуджин вдигна ръка към мястото, където се бе скрил Хаджиун, но не можеше да го види. Представи си как Бехтер поглъща тлъстата патица на някое усамотено местенце и закопня да го убие на място. Ако имаше мляко и месо в стомаха си, сигурно щеше да тръгне след него, но беше толкова слаб, че единствено засадата можеше да му даде шанс за успех. Отпусна мускулите на краката си, преди да са започнали да се схващат. Стомахът го преряза така силно, че той затвори очи и се преве на две, докато болката отmine. Не смееше да смъкне гащи, докато чака — с острия си нос Бехтер можеше да го надуши. Есугей ги беше научил да си отварят очите на четири и Темуджин не искаше да губи предимството си. Стисна зъби и продължи да чака.

Най-лошото настъпи, когато един див гълъб кацна близо до скритите в мокрите храсти момчета. Темуджин го гледаше в агония. Лесно можеше да го улучи от това разстояние. Птицата не подозираше за присъствието им, а гладът го караше да се присвива, докато се мъчеше да не обръща внимание. Знаеше много добре, че Бехтер вече

се връща и че всички птици щяха да се разлетят и да издадат скривалището им, ако застреляше гълъба. Въпреки това не можеше да откъсне поглед от него. Когато той излетя, продължи да гледа след него и чуваше пляска на крилете му много след като беше заглъхнал.

Бехтер се появи, когато слънцето увисна над дерето и сенките започнаха да се издължават. Темуджин чу стъпките му и излезе от вцепенението. Изненада се, че е минало толкова време, и се запита дали не беше поспал. Тялото му се предаваше, глътка вода от потока нямаше да притъпи мъчителната болка в стомаха му.

Сложи стрелата на тетивата и зачака. Тръсна глава, за да се освободи от замайването и да проясни зрението си. Напомни си, че Бехтер ще го убие, ако не го улучи. Насили тялото си да се съживи, за да продължи да му послужи още малко. Беше трудно, той разтърка яростно очи, за да вижда по-добре. Чуваше Бехтер съвсем наблизо. И тогава моментът настъпи.

Излезе на пътеката само на няколко крачки от Бехтер. Опъна лъка и брат му зяпна към него. Бехтер посегна към ножа си, но Темуджин пусна стрелата и видя как костното острие се забива в гърдите на брат му. В същия момент Хаджиун стреля отзад и вторият удар запрати Бехтер напред.

Голямото момче се олюля и яростно изрева. Извади ножа си и направи стъпка напред, после още една, но краката му се огънаха и той падна по лице върху листата. Двете стрели го бяха улучили точно и Темуджин чу бълбукането и съскането на пробития бял дроб. Не изпитваше никаква жалост. Замаян, пристъпи напред, пусна лъка и взе ножа на Бехтер от пръстите му.

Погледна към ужасеното лице на Хаджиун, физиономията му се изкриви, замахна с ножа, заби острието във врата на Бехтер и отне живота му.

— Свършено е — каза Темуджин, взрян в изцъклените очи на брат си. Не усещаше ръцете си, но претърси дела и туниката на Бехтер за патицата. Нямаше я. Темуджин изрита трупа и се отдалечи със залитане от него. Беше толкова замаян, че се уплаши да не припадне. Опря чело в хладното стъбло на една бреза и зачака сърцето му да се поуспокои.

Чу стъпките на Хаджиун. Листата тихо шумоляха под краката му, докато минаваше покрай тялото на брат им. Темуджин отвори очи.

— Дано Хазар да е намерил нещо за ядене — каза той. Хаджиун не отговори, Темуджин взе оръжията на Бехтер и сложи лъка му през рамо.

— Ако останалите видят ножа на Бехтер, ще разберат какво е станало — каза с прекършен глас Хаджиун.

Темуджин протегна ръка и го задържа за врата, успокоявайки колкото него, толкова и самия себе си. Долавяше паниката у Хаджиун и сам усещаше първите ѝ признаци. Не беше мислил какво ще се случи, след като убие врага. Бехтер нямаше да може да отмъсти, нямаше да си възвърне бащините гери и стада. Щеше да изгние там, където бе паднал. Едва сега Темуджин започна да осъзнава какво е сторил и почти не можеше да повярва. Странното настроение отпреди изстрела беше изчезнало, на негово място имаше само слабост и глад.

— Ще им кажа — изрече той. Усети как невидима тежест отново дърпа погледа му към тялото на Бехтер. — Ще им кажа, че ни е оставил да умираме от глад. Тук няма място за милост. Ще им го кажа.

Поеха обратно към дерето, намерили успокоение един в друг.

13.

Хулун усети, че нещо не е наред още като видя връщащите се в лагера момчета. Хазар и Темуге седяха с нея, а малката Темулун лежеше върху парче плат до огъня. Клекналата Хулун бавно се изправи, по изпитото ѝ лице вече се четеше страх. Щом Темуджин приближи, тя забеляза, че носи лъка на Бехтер, и се вцепени. Момчета не можеха да я погледнат в очите и когато най-сетне отвори уста, от нея се разнесе само шепот:

— Къде е брат ви? — попита тя.

Хаджиун бе забил поглед в земята, неспособен да отговори. Тя пристъпи напред, а Темуджин вдигна глава и преглътна с мъка.

— Крадеше храна и я пазеше за себе си... — започна той.

Хулун изрева яростно и го зашлеви така силно, че главата му се отметна.

— Къде е брат ви? — пискливо повтори тя. — Къде е синът ми?

Струйка кръв се стече от носа на Темуджин към устата му и той я изплю. Оголи червени зъби към майка си и болката.

— Мъртъв е — отсече той. Преди да продължи, Хулун го зашлеви втори път, после продължи отново и отново. Не му оставаше нищо друго, освен да се превие на две и да отстъпи със залитане назад. Тя тръгна след него, размахвайки бясно ръце от непоносимо отчаяние.

— Ти ли го уби? — виеше Хулун. — Ти?

Темуджин се опита да задържи ръцете ѝ, но тя беше прекалено силна и ударите ѝ се сипеха по лицето му, по раменете и навсякъде, докдето можеше да се добере.

— Спри да го удряш! Моля те! — извика Темуге след тях, но Хулун не го чу. В ушите ѝ бучеше, а яростта ѝ бе толкова силна, че заплашваше да я разкъса. Притисна Темуджин към едно дърво, сграбчи го за раменете и разтърси тънкото му тяло с такава жестокост, че главата му се отпусна.

— А ти него ли искаш да убиеш? — извика Хаджиун и се помъчи да я дръпне назад.

Тя отскубна дела си от хватката му, сграбчи Темуджин за дългата коса и изви главата му назад, принуждавайки го да я погледне в очите.

— Роди се с кървав съсирек в ръката си. Със смърт. Казах на баща ти, че си проклетие за нас, но той беше сляп.

Не можеше да вижда през сълзите си и Темуджин усети как ръцете ѝ се стягат като клещи върху скалпа му.

— Криеше храна от всички и ни оставяше да гладуваме — извика Темуджин. — Оставяше теб да гладуваш!

Разплака се от яростната атака, чувствайки се по-самотен от всякога. Хулун го гледаше като прокажен.

— А ти ми открадна син, собственото ми момче — отвърна тя. Впери поглед в него, вдигна ръка над лицето му и Темуджин видя счупените ѝ нокти да треперят пред очите му. Дълго се визира в тях, очаквайки всеки момент да се впият в него.

Силата на ръцете ѝ изчезна така внезапно, както се бе появила, тя изгуби съзнание и се свлече в безжизнена купчина на земята. Темуджин остана прав, тресеше се целият. Стомахът му се сви и той повърна, но не изхвърли нищо освен кисела жълта течност.

Докато отстъпваше от майка си, видя виращите се в него братя.

— Той ядеше тлъсти мармоти, докато ние умирахме от глад! — изкрещя. — Имах право да го убия. Колко мислите, че щяхме да оцелеем, щом вземаше и нашия дял освен собствения си улов? Днес го видях да улавя патица, но тя тук ли е, за да ни, даде сила? Не. В корема му е.

Хулун се размърда и изстена зад него и Темуджин подскочи в очакване на нова атака. Очите му бяха пълни със сълзи, когато погледна майка си. Обожаваше я. Можеше да ѝ спести всичко това, ако беше помислил повече. Може би щеше да скалъпи някаква история за смъртта на Бехтер — падане или нещо подобно. Не, каза си той. Беше постъпил правилно. Бехтер бе кърлежът в кожата, вземаше повече, отколкото му се полага, без да дава нищо от себе си, докато те умираха около него. След време Хулун щеше да го разбере.

Майка му отвори кървясали очи и с мъка се изправи на колене, като стенеше от мъка. Нямаше сила да се изправи на крака и се наложи Темуге и Хазар да ѝ помогнат да стане. Темуджин докосна едно кърваво петно върху кожата си и внезапно се обърна към нея. Искаше

му се да избяга, вместо да срещне нейния поглед, но се насили да остане на място.

— Той щеше да ни убие — каза той.

Хулун обърна празен поглед към него и той потрепери.

— Кажи му името — произнесе тя. — Кажи името на първородния ми син.

Темуджин трепна. Внезапно му се зави свят. Усети разбития си нос горящ и огромен, пред очите му затанцуваха тъмни петна. Искаше му се да рухне на земята и да заспи, но остана на място, изправен срещу майка си.

— Кажи му името — повтори тя и в празните ѝ очи се появи гняв.

— Бехтер — изплю думата Темуджин. — Бехтер, който крадеше храна, докато ние умирахме.

— Трябваше да те убия още щом видях акушерката да отваря ръката ти — каза Хулун с лек тон, по-плашещ и от гнева ѝ. — Трябваше да се сетя какво представляваш.

Темуджин усети как се разкъсва отвътре, неспособен да я възпре да го наранява. Искаше да изтича към нея и топлите ѝ прегръдки да го скрият от студа, да направи каквото и да е, само да не вижда ужасното страдание и празнота, които бе причинил.

— Махай се от мен, момче — тихо каза майка му. — Ако те видя да спиш, ще те убия заради това, което си сторил. Заради това, което ми отне. Не ти го успокояваше, когато растяха зъбите му. Не ти лекуваше треската му с билки и го люлееше в най-тежките моменти. Ти не съществуваше, когато двамата с Есугей обичахме малкото момченце. Когато бяхме млади и той беше всичко, което имахме.

Темуджин слушаше зашеметен. Майка му не разбираше в какъв човек се беше превърнал Бехтер. Бебето, което беше люляла някога, бе пораснало като жесток крадец, а Темуджин не можеше да намери думи да ѝ го каже. А щом най-сетне ги намери и те започнаха да напират в устата му, той ги задържа. Знаеше, че ще бъдат безполезни, или лошо — ще събудят отново гнева ѝ и тя ще го нападне. Поклати глава.

— Съжалявам — каза той, но осъзнаваше много добре, че съжалява не за убийството, а за болката, която бе причинил.

— Махай се отгук, Темуджин — прошепна Хулун. — Не мога да те гледам.

Той изхълца, обърна се и изтича покрай братята си, като дишаше дрезгаво и усещаше вкуса на собствената си кръв в устата си.

Не го видяха пет дни. Макар Хаджиун да търсеше брат си, единствената следа от него бе плячката, която оставяше край малкия им лагер. Първия ден бяха два гълъба, все още топли и със стичаща се от шиите им кръв. Хулун не отказа този дар, макар че не сподели с тях нито дума за случилото се. Изядоха месото в мълчание. Хаджиун и Хазар се споглеждаха, а Темуге подсмърчаше и ревеше всеки път, щом Хулун го оставеше сам. Смъртта на Бехтер щеше да бъде облекчение за по-малките момчета, ако бяха на сигурно в герите на вълците. Щяха да го оплачат и да предадат тялото му на небето, а ритуалът щеше да ги успокои. В дерето сред хълмовете обаче това бе поредното напомняне, че смъртта върви редом с тях. Отначало всичко им се струваше като приключение, докато гладът не опъна кожата върху костите им. А сега живеяха като диви животни и се мъчеха да не се страхуват от приближаващата зима.

Хазар бе изгубил смеха си в дерето сред хълмовете. След изчезването на Темуджин той изпадна в мрачно настроение и често първаше Темуге, ако досаждаше прекалено на майка им. Без Бехтер всички поеха нови роли и именно Хазар мрачно водеше всяка сутрин лова с Хаджиун. Бяха намерили по-добър вир нагоре по дерето. За да го стигнат, се налагаше да минават край мястото, където бе убит Бехтер. Хаджиун откри къде Темуджин бе извлачил тялото и го беше покрил с клонки. Плътта на брат им привличаше мършояди и когато на втората сутрин Хаджиун намери край лагера мършаво мъртво куче, трябваше да положи усилия, за да погълне всяка живителна хапка. Не можеше да се отърве от видението как Темуджин убива животното, докато то ръфа тялото на Бехтер, но се нуждаеше от храната, а кучето беше най-доброто им ястие, откакто се бяха озовали на това място.

Вечерта на петия ден Темуджин се завърна в лагера. Семейството му замръзна, братята му очакваха реакцията на Хулун. Тя го гледаше как приближава и видя, че държи в ръцете си живо козле. Осъзна, че синът ѝ изглежда по-силен и кожата му е потъмняла през дните, прекарани на хълмовете под слънцето и вятъра. Беше смутена от

вълната на облекчение, че той е добре, и все така силната си омраза заради това, което бе сторил. Не можеше да намери прошка в себе си.

Темуджин хвана козлето за ухото и го побутна в образувания от семейството му кръг.

— Има двама пастири на запад оттук — каза той. — Сами са.

— Видяха ли те? — внезапно попита Хулун, изненадвайки всички.

Темуджин я погледна и спокойният му поглед стана несигурен.

— Не. Отмъкнах го, докато минавах по край един хълм. Може да се е заблудило, не зная. Шансът беше прекалено добър, за да го пропусна.

Пристъпи от крак на крак и зачака майка му да отговори. Не знаеше какво щеше да прави, ако го прогонеше отново.

— Ще го потърсят и ще попаднат на следите ти — каза Хулун. — Може да ги доведеш след себе си тук.

Темуджин въздъхна. Нямаше сили да спори. Преди майка му да успее да възрази, седна с кръстосани крака до огъня и извади ножа си.

— Трябва да ядем, за да останем живи. Ако ни намерят, ще ги убием.

Видя, че лицето на майка му отново става студено, и зачака неминуемата буря. Беше тичал много мили този ден и всеки мускул на мършавото му тяло го болеше. Не можеше да издържи сам още една нощ и този страх вероятно беше изписан на лицето му.

Хаджиун прекъсна ужасното напрежение.

— Довечера един от нас трябва да остане на стража, ако случайно се появят — каза той.

Темуджин кимна, без да се обръща към него, вперил поглед в майка си.

— Имаме нужда един от друг — каза той. — Дори и да съм сгрешил с убийството на брат ми, това не променя нещата.

Козлето изблея и се опита да избяга в пролуката между Хулун и Темуге. Хулун посегна и го хвана за шията. На светлината от огъня Темуджин видя, че тя плаче.

— Какво да ти кажа, Темуджин? — промърмори тя. Козлето бе топло и тя скри лицето в козината му, докато то се мъчеше да се освободи. — Разкъса сърцето ми и може би вече не ме е грижа какво е останало от него.

— Обаче те е грижа за другите. Трябва да преживееш зимата или с всички ни е свършено — каза Темуджин. Докато говореше, се беше изправил и жълтите му очи засветиха в заревото на пламъците.

Хулун кимна леко и тихо затананика песничка от детството си, докато милваше ушите на козлето. Беше видяла двама от братята си да умират от чума. Те почернях, подуха се и племето на баща ѝ ги изостави в степта. Беше чувала как воините крещят от неизлечими рани, агонията им продължаваше дни наред, докато смъртта най-накрая не се смилеше над тях. Някои дори молеха да им прережат гърлата и молбата им се изпълняваше. Беше вървяла редом със смъртта през целия си живот и щеше да преживее като истинска майка на вълци дори това, че изгуби син.

Не знаеше трябва ли да обича този, който го беше убил, но копнееше да го привлече към себе си и да прогони мъката му. Не го стори, вместо това посегна към ножа си.

Беше издялала дървени купи, докато синовете ѝ бяха на лов, и подхвърли едната на Хазар и Хаджиун. Темуге се завтече да вземе друга. Останаха само два от грубите съдове и Хулун обърна тъжни очи към последния си син.

— Вземи купата, Темуджин — след известно време рече тя. — Кръвта ще ти даде сила.

Той сведе глава, разбра, че тя му позволява да остане. Ръцете му трепереха, когато взе купата си и я протегна с другите. Хулун въздъхна и сграбчи по-здраво козлето, преди да забие ножа и да пререже вените на шията му. Кръвта потече по ръцете ѝ и момчетата се забутаха да я уловят, преди да е изтекла в земята. Козлето продължи да се мята, докато напълниха купите и пиха от горещата течност, мляскаха с устни и усещаха как тя стопля костите им и намалява болката.

Когато струята стана съвсем слаба, Хулун вдигна отпуснатото създание с една ръка, търпеливо напълни своята купа до ръба и пи. Козлето все още слабо мърдаше във въздуха, но вече умираше. Очите му бяха огромни и тъмни.

— Ще сготвим месото утре вечерта, когато съм сигурна, че огънят няма да привлече пастирите насам — каза тя. — А ако дойдат, не трябва да си тръгнат, за да разкажат къде сме. Разбирате ли?

Момчетата облизаха кървавите си устни и кимнаха сериозно. Хулун пое дълбоко дъх, смазвайки мъката дълбоко в себе си, там,

където все още оплакваше Есугей и всичко, което бяха изгубили. Трябваше да я затвори някъде, за да не я унищожи, но вътрешно продължаваше да плаче.

— Ще дойдат ли да ни убият? — попита с тънък глас Темуге, гледайки уплашено към откраднатото козле.

Хулун поклати глава и го придърпа към себе си, за да го успокои.

— Ние сме вълци, мъничкият ми. Не умираме така лесно.

Докато говореше, погледът ѝ не се откъсваше от Темуджин и той потръпна от студената ѝ свирепост.

Притиснал лице в замръзналата трева, Темуджин гледаше надолу към двамата пастири. Спяха по гръб, увити в плътните си делове, с приборани в ръкавите ръце. Братята му лежаха по корем до него и скрежът се просмукваше през дрехите им. Нощта беше свършено тиха. Купчината спящи животни и хора не подозираха, че някой ги дебне. Темуджин напругаше очи в сумрака. И трите момчета бяха въоръжени с лъкове и ножове и в изразенията им нямаше и капка лекомислие, докато следяха и преценяваха шансовете си. Всяко тяхно движение щеше да накара козите да заблеят уплашено и двамата пастири мигом щяха да се събудят.

— Не можем да се приближим повече — прошепна Хаджиун.

Темуджин се намръщи, докато обмисляше проблема, и се помъчи да не обръща внимание на болката от лежането върху замръзналата земя. Пастирите сигурно бяха корави хора, напълно способни да оцеляват тук. Имаха лъкове и бяха свикнали да убиват вълците, които крадяха агнетата им. Нямаше да има особена разлика, ако жертвите им бяха три момчета. Особено през нощта.

Преглътна буцата в гърлото си и се взря надолу към мирната сцена. Може би щеше да послуша братята си и да пропълзи обратно в дерето между хълмовете, ако не беше мършавото пони, което мъжете бяха спънали недалеч. То спеше право и главата му почти докосваше земята. Темуджин копнееше за него. Искаше отново да язди. Така щеше да е в състояние да ловува по-далеч и да влачи по-едра плячка след себе си. Ако се окажеше кобила, щеше да има мляко, и при тази мисъл езикът на Темуджин почти усети киселия му вкус. Хората носеха много полезни неща със себе си и той не можеше да си позволи

да ги остави, независимо от риска. Зимата наближаваше. Усещаше я във въздуха и в бодливите ледени иглички върху оголената си кожа. Колко време щяха да издържат без така необходимата им овча мас?

— Виждате ли кучетата? — промърмори Темуджин. Никой не отговори. Сигурно лежаха невидими, с увити около себе си опашки, за да се предпазят от студа. Мисълта, че могат да му скочат в тъмното, го тормозеше, но нямаше друг избор. Пастирите трябваше да умрат, ако искаше семейството му да оцелее.

Пое дълбоко дъх и провери дали тетивата му е суха и опъната.

— Моят лък е най-добър. Ще ида до тях и ще убия първия, който се събуди. Вие идвате след мен и стреляте по кучетата, когато ме нападнат. Ясно ли е?

Виждаше на лунната светлина колко нервни са братята му.

— Първо кучетата, после втория — повтори Темуджин. Искаше да бъде сигурен, че са го разбрали. Щом те кимнаха, той се изправи тихо на крака и се запромъкна към спящите мъже, движейки се срещу вятъра, за да не го подушат животните.

Студът сякаш бе вцепенил обитателите на малкия лагер. Темуджин се приближаваше все повече и повече, чувайки собствения си дрезгав дъх. Докато притичваше напред, лъкът му беше готов за стрелба. Надяваше се, че стрелец, научен да пуска стрели от гърба на галопиращ кон, няма да се затрудни от тази задача.

Когато стигна на тридесет крачки разстояние, нещо край спящите мъже се размърда и една тъмна фигура се надигна и нададе вой. От другата страна към него с лай и ръмжене се втурна второ куче. Темуджин изкрещя от страх, като отчаяно се мъчеше да държи вниманието си насочено към пастирите.

Те се събудиха стреснати и се помъчиха да скочат на крака, но Темуджин опъна лъка и изстреля първата си стрела. Заради тъмнината не посмя да се цели в гърлото, стрелата проби дела, заби се в гърдите на единия мъж и той рухна на коляно. Темуджин го чу как крещи от болка и видя другаря му да се претъркулва и да става с опънат лък. Овцете и козите заблеяха в паника и побягнаха обезумели в нощта. Някои от тях профучаха покрай Темуджин и братята му, като се мятаха рязко настрана при вида на хищниците пред себе си.

Темуджин се мъчеше с всички сили да изпревари с изстрела си пастира. Втората стрела бе в пояса му, той я задърпа и изруга, защото

острието се закачи. Пастирът нагласяше своята стрела със спокойната увереност на воин и за миг Темуджин се отчая. Нямаше да успее да освободи стрелата си. Ръмженето вляво от него го хвърли в паника. Обърна се, едното куче скочи към гърлото му и той падна назад в мига, в който стрелата на пастира избръмча над главата му. Изкрещя от ужас, докато челюстите на кучето се затваряха около ръката му, но тогава стрелата на Хазар се заби в гърлото на звяра и ръмженето рязко прекъсна.

Темуджин бе изпуснал лъка си и видя, че пастирът спокойно слага нова стрела на тетивата. По-лошото беше, че онзи, когото беше улучил, се изправяше с олюляване на крака. Той също беше намерил лък и Темуджин се замисли дали да не побегне. Знаеше, че всичко трябва да приключи още сега, иначе мъжете щяха да ги последват и да ги убият един по един на лунната светлина. Дръпна стрелата и тя се освободи. Сложи я на тетивата с треперещи ръце. Къде беше другото куче?

Стрелата на Хаджиун улучи изправения пастир високо под брадичката. За миг мъжът остана с опънат лък и Темуджин си помисли, че ще стреля, преди смъртта да го отнесе. Беше чувал за воители, които са толкова добре тренирани, че могат да приберат меч в ножницата дори след като са убити, но пастирът рухна пред погледа му.

Раненият от Темуджин се суетеше с лъка си и изкрещя от болка, когато се опита да го опъне. Стрелата на Темуджин бе разкъсала мускулите на гърдите му и той не можа да огъне оръжието достатъчно силно, за да стреля.

Темуджин усети, че сърцето му се успокоява. Знаеше, че битката е спечелена. Хазар и Хаджиун застанаха до него и тримата загледаха мъжа, докато лъкът отново и отново се изплъзваше от пръстите му.

— Второто куче? — промърмори Темуджин.

Хаджиун не отмести поглед от борецкия се мъж, който сега се молеше на нападателите си.

— Аз го убих.

Темуджин го тупна по гърба, за да му благодари.

— Да приключваме тогава.

Пастирът видя, че най-високият от нападателите взема нова стрела и опъва лъка си. Отказа се от борбата си, остави лъка да падне,

измъкна нож от дела си и погледна към звездите и луната. Гласът му замлъкна и изстрелът на Темуджин улучи бледото петно на гърлото му. Мъжът се олюля за момент и рухна на земята.

Тримата братя внимателно приближиха телата, като се оглеждаха за някакъв признак на живот. Темуджин прати Хазар след понито, което бе успяло да се отскубне по-далеч от миризмата на кръв въпреки поводите около краката си. Обърна се към Хаджиун, прегърна го през врата и го придърпа напред, така че челата им се докоснаха.

— Ще преживеем зимата — каза Темуджин и се усмихна.

Хаджиун долови настроението му и двамата нададоха победоносен вой в пустата степ. Това беше глупаво, но макар вече да бяха убили човек, те все още си оставаха момчета.

14.

Елук се взираше в пламъците, погълнат от мисли за миналото. За четирите години, откакто бе напуснал сянката на Делиун-болдах и земите около Червения хълм, вълците преуспяваха, трупяха богатства и се множаха. В племето още имаше и такива, които го мразеха за това, че изостави синовете на Есугей, но нямаше никакъв знак, че ги дебне зла участ. През първата пролет на следващата година се родиха повече агнета от всеки друг път, а герите се изпълниха с плача на дузина бебета. Никое не умря при раждане и онези, които търсеха лоши знаци, останаха доволни.

Елук изсумтя от наслада, зрението му се замъгли и размаза след втория мях черен айраг. Годишите бяха добри и той имаше трима нови синове, които тичаха из лагера и се учеха да стрелят и да въртят меча. Беше станал по-тежък, по-скоро заякнал, отколкото затлъстял. Зъбите и очите му бяха все още силни, а името му будеше страх сред племената. Знаеше, че има защо да бъде доволен.

През тези години вълците бяха изминали дълъг път на юг и стигнаха до една земя с толкова много мухи и влажен въздух, че се потяха по цял ден, а кожата им загноиха от обриви и възпаления. Елук копнееше за хладните сухи ветрове на северните хълмове и още щом поведе вълците назад по старите им места, започна да се пита какво ли е станало със семейството на Есугей. Част от него все още желаше да бе пратил някой дружинник, който да сложи окончателен край на всичко — не от чувство за вина, а заради натрапчивото усещане за несвършена работа.

Изсумтя, вдигна мяха и видя, че е празен. Разсеяно махна за нов и една млада жена го постави в ръката му. Елук я изгледа одобрително, докато коленичеше пред него със сведена глава. Не си спомняше името ѝ през мъглата от айрага, но тя беше стройна и дългокрака като пролетна кобилка. Почувства как желанието се надига у него, протегна ръка и повдигна лицето ѝ, за да го погледне. Преднамерено бавно взе ръката ѝ и я притисна в скута си, да усети интереса му. Тя изглеждаше уплашена, но той знаеше правилото, че на хана не може да се отказва.

Щеше да плати на баща ѝ с едно от новите понита, ако тя му доставеше удоволствие.

— Иди в моя гер и ме чакай там — каза завалено той и видя, че момичето се отдръпва от него. Чудесни крака, отбеляза Елук и си помисли дали да не тръгне след нея. Поривът бързо угасна и той отново се отпусна назад, загледан в пламъците.

Още помнеше как го гледаха синовете на Есугей, докато ги оставяше сами в степта. Ако това беше станало днес, щеше лично да ги съсече. Преди четири години обаче едва беше хванал юздите на племето и не знаеше колко време ще ги задържи. Есугей го бе научил поне на това. Племената можеха да понесат много от водачите си, но трябваше да се внимава за мярата. Винаги имаше някаква граница, която не биваше да се прекрочва.

Дали още първата зима бе прибрала онези кльощави деца и майка им? Странно бе да се връща по места с толкова много спомени. Лагерът за момента беше временен, колкото конете им да натрупат отново сланина от хубавата трева. След месец щяха да се върнат в земите около Червения хълм. Елук беше чул, че олхунутите също са се върнали в района, и бе повел вълците на север с определени, макар и не напълно оформени мечти за завоевания. Айрагът сгорещяваше кръвта му и го караше да копнее за битка или за чакащата в гера му жена.

Пое дълбоко въздух, за да се наслади на ледения въздух. Беше жадувал за студа през влажните нощи на юг, когато кожата му се зачервяваше от ухапвания и странни паразити, които трябваше да изважда с върха на ножа. Въздухът на север изглеждаше по-чист и болестта с кашлицата вече започна да отшумява сред племето. Един старец и две деца умряха и бяха оставени на ястребите, но вълците бяха радостни, че се връщат отново към познатите им земи.

— Толуй! — извика Елук, макар че идеята му не беше напълно оформена. Погледна настрани и видя, че дружинникът му става от земята и застава до него. Елук гледаше кланящата се масивна фигура и усети същото чувство на задоволство, каквото изпитваше при вида на умножените им стада. Вълците се бяха справили добре при последния голям събор на племената, спечелиха две от късите състезания и изгубиха най-дългото само с една дължина на коня. Стрелците му бяха почетени, а двама от дружинниците му се бяха преборили до

последния решаващ етап. Толуй беше стигнал до петия тур и бе получил прозвището Сокол, преди да го победи един от найманите. За награда Елук го бе направил дружинник и след още година-две можеше да се обзаложи, че Толуй ще победи всичките си противници. Могъщият млад мъж му беше предан. Неслучайно сега Елук повика човек, когото беше издигнал със собствените си ръце.

— Ти беше още момче, когато за последен път бяхме тук на север — каза Елук. Толуй кимна, а тъмните му очи останаха безизразни. — Беше в деня, когато оставихме децата и жената на стария хан.

— Видях това, но за тях нямаше място — отвърна Толуй с дълбок и уверен глас.

Елук се усмихна.

— Точно така. За тях вече нямаше място. Станахме богати, откакто отидохме на юг. Бащата-небе благослови всички ни.

Толуй не отговори и докато Елук обмисляше какво да направи се възцари тишина. Това бяха само призраци и стари рани, но той все още сънуваше Хулун и се будеше, плувнал в пот. Понякога тя се извиваше гола под него и тогава виждаше как костите ѝ пробиват плътта. Земите около старата планина съживяваха миналото от пепелта.

— Вземи двама души, на които можеш да се довериш — каза Елук.

Докато се издигаше над хана си, Толуй се изпъна още повече, изгарящ от желание да му угоди.

— Къде ни пращаш? — попита той и зачака отговора, докато Елук пълнеше устата си с айраг и преглъщаше.

— Върни се до старите ловни полета — каза най-сетне той. — Виж дали някой от тях е останал жив.

— Да ги убия ли? — попита Толуй.

В гласа му имаше само любопитство и Елук почеса замислено подутия си корем. До него беше мечът, който някога бе принадлежал на Есугей. Няколко сръчни удара с него щяха да бъдат подходящ завършек на всичко това.

— Ако са оцелели, сигурно живеят като животни. Прави с тях каквото пожелаеш. — Замълча за момент и се загледа в пламъците, спомняйки си предизвикателството на Бехтер и Темуджин. — Ако откриеш най-големите момчета, доведи ги тук. Ще им покажа какви са

станали вълците под предводителството на силен хан, преди да ги предадем на птиците и духовете.

Толуй сведе тежката си глава и промърмори: „Твоя воля“, преди да се отдалечи, за да събере спътниците си. Елук го гледаше на светлината на огъня как крачи с твърди, уверени стъпки. Племето бе забравило децата на Есугей. Понякога му се струваше, че той бе единственият, който си спомня.

Толуй тръгна от лагера с Басан и Унеген. И двамата му спътници приближаваха трийсетте, но не бяха родени водачи като него. Толуй се радваше на силата си и макар да бе видял едва осемнадесет зими, знаеше, че те се боят от нрава му. Могъщият млад дружинник прашеше от здраве и се наслаждаваше на нервните погледи на по-възрастните мъже. Виждаше как се движат предпазливо в най-студените месеци и как пазят коленете си. Самият Толуй можеше да се събуди и моментално да скочи, готов за работа или бой, горд с младостта си.

Единствено Елук не се поколеба и когато Толуй го предизвика да се борят, ханът го хвърли така силно на земята, че му счупи два пръста и едно ребро. Толуй изпитваше някаква извратена гордост от това, че следва единствения мъж, който му съперничеше по сила. Сред вълците нямаше по-верен на хана от него.

През първите три дни яздеха, без да продумат. По-възрастните воители предпазливо стояха на разстояние от любимеца на Елук, знаейки много добре колко бързо се променя настроението му. Разузнаха земите чак до Червения хълм и видяха, че тревата е израснала тлъста и сладка, сякаш очакваше стадата на племето. Това беше добра земя и никое друго племе не я бе заело за този сезон. Само неколцина пастири в далечината разваляха илюзията, че са напълно сами в огромната степ.

На дванадесетия ден видяха до една река самотен гер и препуснаха към него. Толуй извика: „Нохой хор“, за да накара скитащите пастири да задържат кучетата си, после скочи на меката земя, отиде до ниската врата и се вмъкна вътре. Басан и Унеген се спогледаха с напрегнати и студени физиономии, преди да го последват. Двамата мъже се познаваха от деца, още преди Есугей да застане начело на вълците. Обидно им беше да бъдат водени от арогантния

младок, но не искаха да пропуснат възможността да разберат какво е станало с онези, които бяха изоставили навремето.

Толуй прие купата солен чай с мляко в огромните си ръце, седна на старото легло и засърба шумно. Двамата мъже го последваха, след като сведоха глави пред пастира и съпругата му, които наблюдаваха непознатите с нескрит ужас от другия край на дома си.

— Няма от какво да се боите — каза им Басан, докато приемаше чая, и си спечели презрителния поглед на Толуй. Младият дружинник не даваше пет пари за никого, който не е от вълците.

— Търсим една жена с петима сина и дъщеря — каза Толуй. Дълбокият му глас прозвуча прекалено силно в малкия гер. Жената на пастира вдигна уплашено очи и Басан и Унеген усетиха, че пулсът им се ускорява.

Толуй също бе забелязал реакцията.

— Познавате ли ги? — попита той и се наведе напред.

Пастирът се дръпна назад, явно сплашен от мощното туловище на непознатия воин. Поклати глава.

— Чували сме за тях, но не знаем къде са — каза той.

Толуй задържа поглед върху него, без да помръдва. Устата му леко се отвори, разкривайки бели зъби. В гера бе влязла заплахата и всички я усетиха.

Преди някой да успее да каже каквото и да било, през вратата влетя малко момче и рязко спря при вида на непознатите в дома си.

— Видях конете — каза то и се огледа с широки, тъмни очи.

Толуй се засмя и преди някой да успее да помръдне, хвана детето и го сложи на коляното си, после го обърна с главата надолу и го залюля. Момчето захихика, но изражението на Толуй бе студено, а пастирът и жена му се вцепениха от ужас.

— Трябва да ги намерим — каза Толуй през смеха на момчето. Задържа го без видимо усилие в протегнатите си ръце и го обърна да стъпи върху коляното му.

— Хайде пак! — каза останалото без дъх дете.

Толуй видя, че майката понечи да стане, но и мъжът ѝ я хвана за ръката.

— Познавате ги — уверено заяви Толуй. — Кажете ни къде са и ще си идем.

Отново завъртя сина им с главата надолу, без да обръща внимание на доволните викове. Наклони глава настрани и проследим реакцията им. Лицето на майката посърна.

— На един ден път на север има жена с момчета. Лагерът им е малък, само два гера и няколко понита. Мирни хора са — почти прошепна тя.

Толуй кимна, наслаждавайки се на властта, която имаше върху нея, а синът ѝ се смееше в ръцете му, без да подозира какво става. Положението стана нетърпимо, той остави детето на пода и го бутна към родителите му. Майката прегърна сина си и затвори очи, без да го пуска.

— Ако лъжете, ще се върна — каза Толуй. Заплахата личеше ясно в черните му очи и в ръцете, които можеха с лекота да счупят гръбнака на детето. Пастирът не смееше да погледне Толуй и остана със забит в краката поглед, докато той и спътниците му излизаха.

Качиха се на конете и Толуй видя иззад гера бавно да излиза едро куче. Животното беше прекалено старо, за да може да ловува, и се загледа в непознатите с белезникави очи, по които личеше, че е почти сляпо. Толуй оголи зъби и кучето отвърна с дълбоко гърлено ръмжене. Воинът се изсмя и опъна лъка си с плавно сигурно движение, Басан изгледа намръщено как Толуй пуска стрелата си в гърлото на животното. Кучето се сгърчи и заиздава кашлящи звуци.

Докато приготвяха вечерята си, Толуй изглеждаше в чудесно разположение на духа. Сушеното овнешко беше старо, а сиренето бе леко гранясало и пареше на езика, докато го дъвчеха.

— Какво заповяда ханът да направим, когато ги намерим? — попита Басан.

Толуй погледна по-възрастния мъж и се намръщи, сякаш въпросът го засегна. Обичаше да сплашва другите воители със свирепите си погледи, винаги подкрепени със сила — можеше с един-единствен удар да повали пони. Не отговори. Басан извърна очи и Толуй спечели поредната малка битка.

— Каквото реша аз, Басан — отвърна той, наслаждавайки се на тази идея. — Все пак ханът иска да му заведем по-големите момчета. Ще ги вържа за опашките на конете и ще ги накарам да тичат.

— Може да не са онези, които търсим — напомни Унеген на младия воин. — В края на краищата, тези имат гери и понита.

— Ще видим. Ако са те, ще вземем и конете им — каза Толуй и се усмихна при тази мисъл. Елук не се беше сетил, че може да има и плячка, но не би оспорил правото на Толуй да присвои имуществото на семейството на Есугей. Съдбата им беше решена в деня, в който племето ги бе изоставило. За тях не важаха законите на гостоприемството, те бяха просто скиталци без хан, който да ги защити. Толуй се оригна, прибра ръце в дела и се подготви за сън. Денят беше добър. Един мъж не можеше да иска нещо повече.

Темуджин изтри потта от очите си и върза последната напречна дъска на малката кошара, в която овцете и козите им щяха да раждат. Малобройното стадо изхранваше само няколко гърла и затова се беше увеличило. Преди две години братята бяха отишли при скиталците да разменят вълна и месо за плъст. Бяха спазарили достатъчно за два малки гера и щом ги погледнеше, духът на Темуджин неизменно се повдигаше.

Недалеч Хазар и Хаджиун се упражняваха в стрелба, като използваша мишена, увита в пластове плъст. Темуджин стана, протегна се и се облегна на оградата, мислейки си за първите месеци, когато смъртта и зимата ги следваха на всяка крачка.

Беше им трудно, но обещанието на майка им се изпълни. Те оцеляха. Без Бехтер братята изградиха доверие и сила помежду си, докато работеха непрекъснато заедно. Несгодите ги бяха калили и когато не се грижеха за стадото и не приготвяха стоки за размяна, прекарваха всеки свободен момент в упражняване на уменията си с оръжието.

Докосна ножа на колана си. Държеше го достатъчно остър, за да пробива дебела кожа. В гера си имаше лък, който не отстъпваше по нищо на бащините — прекрасно оръжие с вътрешна дъга от блестящ рог. Опъването на тетивата беше като да поставиш пръстите си на острието на нож и Темуджин месеци наред каляваше ръцете си. Все още не беше убивал човек с него, но знаеше, че ще изпрати стрелата право и безпогрешно, ако се наложи.

От зелената равнина подухна свеж ветреца. Темуджин затвори очи и се наслади на въздуха, който изсушаваше потта му. Чуваше как майка му пее в гера с Темуге на малката Темулун. Усмихна се, забравил за

момент как се бяха борили за живота си. Рядко намираще мир, дори и в дребните неща. Те търгуваха с отделни пастири и семействата им и с изненада откриха, че освен големите племена, бродещи из степите, съществува и друго общество. Някои от тези хора бяха прогонени заради престъпления или похот. Други се бяха родили без закрилата на хан. Всички бяха хитри хора и Темуджин си бе имал вземане-даване с тях само колкото да оцелеят. Той беше роден в хански гер и за него те си оставаха безродни мъже и жени, недостойни дори за презрението му. Никак не се радваше, че е един от тях, братята му също. Докато възмъжаваха, неизбежно си спомняха как бе минал животът им. Един-единствен ден бе откраднал тяхното бъдеще и Темуджин изпадаше в отчаяние при мисълта, че едва ще свързва двата края с овцете и козите, докато не стане стар и слаб. Това им беше отнел Елук. Не само законното право на власт, а и племето, голямото семейство, чиито членове се защитаваха един друг и правеха живота по-поносим. Не можеше да прости за тези тежки години.

Чу, че Хаджиун извика доволно, и отвори очи. Стрелата се беше забила точно в центъра на мишената. Изправи се и закрачи към братята си, а погледът му автоматично обходи земята около тях, както бе правил хиляди пъти досега. Никога нямаше да са в безопасност. Живееха с опасението, че всеки момент ще видят Елук да препуска насреща им начело на дузина мрачни воители.

Това лошо предчувствие не ги оставяше нито за миг, макар с времето да се бе притъпило. Темуджин разбра, че е възможно да живеят незабелязани от големите племена, както правеха и другите скитащи семейства. Въпреки това всичко можеше да им бъде отнето от един-единствен отряд, излязъл просто да се позабавлява. Можеха да ги избият като животни и да разкъсат и ограбят герите им.

— Видя ли как стрелях? — попита Хаджиун.

Темуджин поклати глава.

— Гледах другаде, братко, но лъкът ти е чудесен.

Също като онзи в гера му, двойно извитият лък бе сушен цяла година, преди варените ивици от овчи рог да бъдат залепени и наместени. Заради лепилото от риба герът смърдеше седмици наред, но дървото бе станало твърдо като желязо и всички се гордееха с постижението си.

— Опитай — каза Хаджиун и подаде лъка на брат си.

Темуджин отново се усмихна при вида на налетите му рамене. Хаджиун растеше сякаш на подскоци. Синовете на Есугей бяха високи, но Темуджин бе най-висок от всички и достигаше ръста на баща си, когато той е бил на седемнадесет.

Хвана здраво лъка, сложи стрела с костен връх и опъна тетивата със закоравелите си пръсти. Издиша и в мига, когато трябваше да си поеме дъх, пусна стрелата и видя как се забива до тази на Хаджиун.

— Чудесен лък — повтори той, прокарвайки длан по жълтия рог. Изражението му беше сериозно, когато се обърна към тях. Хаджиун, който винаги отгатваше мислите на брат си, реагира пръв.

— Какво има? — попита той.

— Чух от стария Оргуз, че олхунутите са се върнали на север — каза Темуджин, загледал към хоризонта.

Хаджиун веднага го разбра и кимна. Между двамата се бе изградила особена връзка от деня, в който убиха Бехтер. Отначало семейството се бореше просто да преживее първата зима, после следващата. До третата разполагаха с достатъчно плъст за герите, а Темуджин бе разменил един лък и вълна за второ пони освен уморената стара кобила, която бяха отнели от пастирите в първите дни. Пролетта на четвъртата година донесе със себе си безпокойство, което засегна всички и най-вече Темуджин. Имаха оръжия и месо и лагеруваха достатъчно близо до гората, за да могат да се скрият от нападатели, с които не биха могли да се справят. Майка им вече не бе така мършава и макар все още да мечтаеше за Бехтер и за миналото, събуждането на природата я накара да мисли за бъдещето на синовете си.

В мечтите си Темуджин все още виждаше Бюрте, но олхунутите бяха изчезнали от равнината и нямаше начин да ги последва. А дори и да ги беше открил, те щяха да се подиграят на дрипавия скиталец. Нямаше меч, нито средства, за да си го набави, но момчетата яздеха далеч около малкия им лагер, разговаряха с други скиталци и научаваха новините. Олхунутите бяха забелязани през първите дни на пролетта и оттогава Темуджин не го свърташе на едно място.

— Би ли домъкнал Бюрте на това място? — попита Хаджиун, оглеждайки лагера.

Темуджин проследи погледа му и преглътна горчивината при вида на грубите гери и блеещите овце. Когато видя Бюрте за последен

път, той обеща да се ожени за нея и да я направи съпруга на хан. Тогава знаеше цената си.

— Сигурно вече е дадена на някой друг — кисело каза Темуджин. — На колко трябва да е? На осемнадесет? Баща ѝ не е човек, който би я оставил толкова дълго без мъж.

Хазар изсумтя:

— Обещали са я на теб. Ако са я омъжили за друг, можеш да го предизвикаш.

Темуджин хвърли поглед към брат си и отново се увери, че той никога не би могъл да поведе вълците. Хазар не притежаваше пламъчето на Хаджиун, не можеше моментално да схваща планове и стратегии. Но Темуджин помнеше нощта, когато бяха убили пастирите. Хазар се беше борил редом с него. В края на краищата, и той имаше нещо от баща си, макар че никога не би могъл да схване тънкостите, които Есугей обожаваше. Ако баща им беше жив, на следващата година Хазар също щеше да бъде отведен при олхунутите. И неговият живот бе съсипан от предателството на Елук.

Темуджин кимна с неохота.

— Ако имах нов дел, можех да ида при тях и да разбера какво се е случило с нея — каза той. — Поне щях да зная със сигурност.

— Всички се нуждаем от жени — весело се съгласи Хазар. — Аз самият усещам порива и не ми се иска да умра, без да съм видял някоя под себе си.

— Е, тогава ще липсваш на козите — обади се Хаджиун.

Хазар се опита да го перне, но брат му ловко избегна удара.

— Може би аз самият трябва да те заведа при олхунутите — рече Темуджин, като измери Хазар с поглед. — Нима сега не съм ханът на това семейство? В края на краищата, ти си един чудесен момък.

Истина беше, макар да бе казано на шега. Хазар бе израснал строен и силен, с тъмна кожа, жилаво тяло и рошава коса, която се спускаше чак до раменете. Вече не си правеха труда да сплитат косите си, а когато се случваше да ги подрежат, това бе само колкото да не им падат на очите и да им пречат да ловуват.

— Десет овце са бременни — каза Темуджин. — Ако задържим агнетата, ще можем да продадем малко кози и два от по-старите овни. Това би ни стигнало за нов дел, а може би и за по-добри юзди. Старият

Оргуз се фукаше с едни такива онзи ден. Мисля, че искаше да му предложи сделка.

Хазар се помъчи да скрие интереса си, но от много време номерът със студената воинска физиономия не минаваше между тях. Нямаше нужда да се пазят, както ги бе учил Есугей, и бяха изгубили тренинг. Тъй като бяха съвсем бедни, решенията се вземаха единствено от Темуджин и останалите братя отдавна бяха признали правото му да ги води. Ставаше му по-добре при мисълта, че е хан, пък било то и само на няколко опърпани понита и два гера.

— Ще ида при стареца и ще се пазаря с него — каза Темуджин. — Ще яздим заедно, но не мога да те оставя там, Хазар. Нуждаем се от лъка и ръката ти. Ако имат момиче, което е започнало да кърви, ще говоря с тях да ти го дадат.

Хазар помръкна и Хаджиун съчувствено го потупа по ръката.

— А какво можем да им предложим? Ще разберат, че нямаме нищо.

Темуджин усети, че възбудата му намалява и се изплю на земята.

— Можем да нападнем татарите — внезапно каза Хаджиун. — Ако нахлуем в земите им, ще вземем, каквото намерим.

— И да ги накараме да ни подгонят — раздразнено отвърна Хазар. Не беше видял пламъчетата в очите на Темуджин.

— Смъртта на баща ни още не е отмъстена — каза той. Хаджиун усети настроението му и също стисна юмрук. — Достатъчно силни сме и можем да ударим, преди да са разбрали откъде им идва. Защо не? Олхунутите биха ни посрещнали добре, ако идем при тях с говеда и коне, и никого няма да го е грижа, ако те носят татарско клеймо.

Хвана братята си за раменете и ги стисна.

— Ние тримата можем да си върнем малко от онова, което ни дължат. За всичко, което изгубихме заради тях.

Виждаше, че Хазар и Хаджиун са готови, но внезапно Хаджиун се намръщи.

— Не можем да оставим майка ни сама с малките — каза той.

Темуджин размисли бързо.

— Ще я заведем при стария Оргуз и семейството му. Той има жена и момчета. Ще бъде в безопасност, както навсякъде другаде. Ще му обещаю една пета от плячката и той ще се съгласи, сигурен съм.

Докато говореше видя, че Хаджиун гледа към хоризонта. Замръзна, щом забеляза какво бе привлякло вниманието на брат му.

— Конници! — извика Хаджиун към майка им.

Всички се обърнаха, когато тя се появи на вратата на по-близкия гер.

— Колко са? — попита тя, отиде до тях и напрегна очи да види странниците в далечината, но зрението ѝ не беше като това на синовете ѝ.

— Само трима — уверено каза Хаджиун. — Ще бягаме ли?

— Ти се готвеше за това, Темуджин — тихо каза Хулун. — Ти избираш.

Темуджин усети, че всички го гледат, но не откъсна поглед от тъмните точки в степта. Още бе въодушевен от думите, които бе казал на братята си, и му се искаше да се изплюе и да излезе срещу натрапниците. Семейството на Есугей нямаше да бъде сплашено, не и след всичко преживяно. Пое дълбоко дъх и успокои мислите си. Тези мъже можеха да са преден отряд на много по-голяма сила или пък просто трима ездачи, тръгнали да палят, насилват и убиват. Стисна юмруци, но най-сетне взе решение.

— Изчезвайте в гората, по-бързо — яростно каза той. — Вземете лъковете и всичко, което можете да носите. Ако са дошли да крадат, ще ги изкормим, кълна се.

Семейството се раздвижи бързо. Хулун изчезна в гера и се появи с Темулун на ръце и Темуге, който подтичваше край нея. Най-малкият ѝ син бе изгубил тлъстината си през тежките години, но все още гледаше боязливо назад, докато бягаше към дърветата и се препъваше покрай майка си.

Темуджин се присъедини към Хазар и Хаджиун. Тримата взеха лъкове и стрели, метнаха торби на рамо и се затичаха към гората. Чуваха как конниците викат след тях, но знаеха, че са в безопасност. Темуджин преглътна горчилката в гърлото си, навлезе сред дърветата и спря задъхан, за да погледне назад. Които и да бяха, той ги мразеше. Бяха го накарали да бяга, а се беше заклел никога вече да не го прави.

15.

Тримата воини влязоха предпазливо в лагера, като гледаха струйката дим, която все още излизаше от единия гер. Чуваха блеенето на козите и овцете, но иначе сутринта бе странно тиха. Усещаха върху себе си само натиска на невидими очи.

Малките гери и паянтовата кошара се намираха до един поток в подножието на горист хълм. Толуй видя, че бягащите фигури изчезват сред дърветата, и се спеша, за да използва тялото на понито си като прикритие срещу евентуална засада или заблудена стрела. Под деловите си Басан и Унеген носеха кожени доспехи като неговите — броня, която пазеше гърдите им и им даваше предимство дори при пряко нападение.

Ръцете на Толуй бяха скрити зад шията на коня, докато даваше знак на останалите. Един от тях трябваше да провери герите, преди да продължат нататък в противен случай рискуваха да бъдат ударени в гръб. Басан кимна, поведе кобилата си към сянката на гера и я използва за прикритие, когато се пхна вътре. Толуй и Унеген го изчакаха да претърси, като оглеждаха линията на дърветата. Виждаха гъстите купища бодливи храсти между стволовете, заради които преследването трябваше да стане пешком. Районът бе подготвен от хора, които явно очакваха нападение и бяха направили добър избор. За да стигнат дърветата, дружинниците трябваше да изминат тридесет крачки открита земя, а ако синовете на Есугей ги чакаха с лъкове, това щеше да се окаже мъчно и кърваво начинание.

Толуй се намръщи, обмисляйки положението. Вече не се съмняваше, че избягалите бяха изоставените от племето синове. Малкото скитащи семейства по степите не биха се подготвили за битка по такъв начин. Опъна лъка си опипом, без да сваля очи от тъмните храсталаци, в които можеше да се скрие цяла армия. Знаеше, че може да си тръгне и да се върне с достатъчно хора, за да се добере до тях, но Елук не бе виждал стената от тръни и щеше да си помисли, че на Толуй просто не му е стискало. Не искаше ханът да мисли така за него и се подготви за бой. От дълбоко и бавно дишането му стана плитко и

забързано, пулсът му се ускори и го зареди със сила. Басан излезе от втория гер, клатейки глава.

Толуй стисна юмрук и рязко изпъна три пръста. Басан и Унеген кимнаха, за да покажат, че са го разбрали. Приготвиха лъковете си и зачакаха да ги поведе. Толуй се чувстваше силен и знаеше, че само най-мощният удар със стрела е в състояние да пробие кожената му броня. Вдигна юмрук, тримата мъже се затичаха едновременно и се разделиха веднага щом стигнаха откритото пространство.

Толуй дишаше тежко, тичаше и се оглеждаше за най-малкото движение. Видя проблесване отстрани, претърколи се като борец и се изправи в мига, в който нещо избръмча над главата му. Другите двама рязко се отклониха, когато приближиха откритото, но Толуй вече беше видял, че през дърветата няма път. Всяка пролука между стволовете бе запълнена от огромни купища завързани тръни. Явно синовете на Есугей ги бяха издърпали след себе си и Толуй изведнъж се поколеба, а сърцето му бясно заби от притеснение, че е на открито.

Преди да вземе решение, една стрела се заби в гърдите му и той се олюля. Болката беше ужасна, но той не ѝ обърна внимание, надявайки се, че бронята не е позволила на острието да се заби дълбоко. Осъзна, че лъковете им бяха добри.

Тримата вълци спряха на възможно най-лошото място, изправени пред барикадите от тръни. Но те бяха опитни стрелци, способни да свалят летяща птица, така че ситуацията не беше толкова лоша, колкото смяташе Толуй. За да стрелят, противниците им трябваше да се покажат, пък било и само за момент. Ако го стореха, някой от дружинниците щеше да прати стрелата си толкова бързо, че да не могат да я избегнат.

Синовете на Есугей явно разбраха слабостта на тактиката си. Сред дърветата се спусна напрегната тишина. Всички птици бяха отлетели при внезапното втурване на воините и единственият звук бе от учестеното дишане на уплашени за живота си мъже, които бавно идват на себе си.

Толуй направи две бавни крачки вдясно, като поставяше единия си крак пред другия в съвършено равновесие. Басан и Унеген се разделиха вляво от него. Сетивата им бяха напрегнати, те стояха и се оглеждаха, готови да убият или да бъдат убити. Лесно беше да си представят как стрелата разкъсва плътта им, но Толуй откри, че се

наслаждава на чувството за опасност. Държеше главата си високо и внезапен импулс го накара да викне към скрития неприятел:

— Аз съм Толуй от вълците! — Силният му глас се понесе над откритото пространство. — Дружинник на Елук, който някога бе дружинник на Есугей. — Пое дълбоко дъх. — Не е нужно да се бием. Ако ни приемете като гости, ще се върнем при герите и ще ви предам посланието си.

Зачака отговор, но не му се вярваше, че биха се хванали толкова лесно. С периферното си зрение забеляза как Басан леко пристъпва от крак на крак, издавайки безпокойството си.

— Не можем да стоим тук цял ден — промърмори той.

Очите им не преставаха да шарят, докато Толуй изсъска отговора си.

— Да не искаш да ги оставим да ни прогонят?

Басан остана неподвижен, като мърдаше единствено устните си.

— Вече знаем, че са живи, и трябва да съобщим това на хана. Може да заповяда нещо ново.

Толуй завъртя главата си в отговор, но това движение едва не го уби. Видя едно момче да става, опъвайки плавно тетивата. Светът изрева в ушите му и той запрати собствената си стрела в мига, в който залитна от втория удар, попаднал точно под гърлото му. Изстрелът беше прибързан, осъзна той през вълната от болка. Чу Унеген да стреля в храстите, изрева от гняв, изправи се и сложи нова стрела в тетивата.

Басан стреля слепешката към мястото, където бе забелязал някакво движение. Не чула никакъв вик от болка и Толуй погледна наляво. Унеген лежеше на земята. Стрелата бе прободила гърлото му и стърчеше от другата страна. Унеген беше обелил очи и езикът му бе провиснал безжизнено от устата. Толуй изруга и яростно размаха извития си лък.

— Поискахте мъчителна смърт и ще си я получите! — изкрещя той. За миг си помисли дали да не побегне към понитата, но гордостта и яростта му го накараха да остане тук. Жадуваше да накаже онези, които се бяха осмелили да го нападнат. От дела му стърчаха стрели и той ги счупи с бързи движения.

— Мисля, че улучих единия — каза Басан.

Отново настана тишина, злокобно вещаеща нова размяна на стрели.

— Трябва да се върнем при конете — продължи Басан. — Да заобиколим тръните и да намерим чист район.

Толуй се озъби яростно. Стрелите се бяха забили в тялото му и го измъчваше пулсираща болка. Излая думите като заповед.

— Стой си на мястото — каза той, като оглеждаше дърветата. — И убивай всичко, което се движи.

Темуджин беше приклепнал зад бариерата от тръни, приготвена още преди месеци. Неговата стрела бе улучила Унеген в гърлото и това го изпълни с дивашко задоволство. Спомни си как Унеген бе дал бащиния му меч на Елук. Много пъти беше мечтал как си отмъщава. Възмездие то беше сладко като див мед.

Бяха предвидили точно такава атака и въпреки това бяха потресени, когато видяха дружинниците в лагера. Темуджин беше подготвил бойното поле за натрапници, но не толкова смъртоносни като най-добрите воители на Елук. Гърдите му бяха изпълнени с гордост, че са повалили един от тях, но гордостта беше смесена със страхопочитание. Това бяха воитите на собствения му баща, най-бързите и най-добрите от всички. Струваше му се едва ли не грях да убие някой от тях, пък бил той и Унеген. Но това нямаше да го спре да убие и останалите.

Помнеше Толуй като момче с предизвикателен поглед, не толкова глупаво, че да се изпречва на синовете на Есугей, но все пак едно от най-силните деца в лагера на вълците. Доколкото бе успял да го зърне зад стрелата, Толуй беше станал още по-силен и смел. Явно беше напреднал под властта на Елук.

Присви очи през малката пролука в тръните към двамата противници. Басан изглеждаше доста зле и Темуджин си спомни, че го бяха пратили при олхунутите да го побере у дома. Знаеше ли Толуй това, когато го беше избирал? Вероятно не. По онова време светът бе различен и Толуй беше просто поредното мърляво буйно хлапе, което вечно правеше бели. Сега носеше бронята и дела на хански дружинник и Темуджин искаше да прекърши гордостта му.

Стоеше напълно неподвижно и обмисляше какво да прави. Колкото можеше по-бавно завъртя глава към мястото, където се намираше Хаджиун. Очакваше всеки момент движението да привлече зорките очи на Басан и през тръните да прелети стрела. По челото му се стичаше пот.

Видя брат си и примигна стреснато. Хаджиун гледаше към него и мълчаливо очакваше да бъде забелязан. Очите на момчето се бяха разширили от болка и шок и Темуджин видя стрелата, забита в бедрото му. Хаджиун стоеше като статуя с изпито и побеляло лице, гледаше към брат си и не смееше да помръдне. Въпреки самообладанието му, перата на стрелата леко трепереха. Сетивата на Темуджин бяха обтегнати до замайване, той долавяше слабото движение на листата. Побоя се, че Толуй ще го забележи и ще пусне втора стрела, смъртоносна. Не бе невъзможно дори да надуши кръвта при някой полъх на вятъра.

Дълго се гледаха един друг в безмълвно отчаяние. Не можеха да се измъкнат. Хазар беше скрит от погледа на Темуджин, но също се намираше в беда, независимо дали го знаеше.

Темуджин обърна безкрайно бавно глава, докато Толуй и Басан не се появиха пред очите му. Те също чакаха, макар че Толуй очевидно бе изпаднал в ярост. Той отчупи двете забити в гърдите му стрели. Вбесеният млад мъж сигурно щеше да зарадва Темуджин, ако изстрелът, който улучи Хаджиун, не бе провалил всичките им планове.

Съзнаваше, че това положение не може да продължи вечно. Имаше вероятност Толуй да се оттегли и да се върне с още хора. Ако го стореше, двамата с Хазар щяха да имат достатъчно време да скрият Хаджиун на сигурно място.

Стисна зъби, мъчейки се да вземе решение. Не вярваше, че Толуй ще подвие опашка и ще побегне към понитата, особено след като бе изгубил Унеген. Гордостта нямаше да му позволи. Ако заповядаше на Басан да тръгне напред, Темуджин и Хазар трябваше да рискуват и да стрелят отново, макар че бе почти невъзможно да улучат гърлото на защитен мъж, който тича напред с приведена глава. Знаеше, че трябва да действа преди Толуй да стигне до същото заключение и да реши да заобиколи и да стигне до тях от друга посока. Момчетата бяха запречили подхода към гората в района на лагера, но все пак имаше места, където сам човек би успял да си проправи път.

Прокле късмета си. От размяната на стрели бяха минали само няколко мига, но докато мислите му бясно препускаха, времето сякаш се беше разтеглило. Знаеше какво да направи, но се страхуваше. Затвори очи и призова цялата си воля. Един хан взема тежки решения. Той знаеше, че на негово място баща му вече щеше да е изиграл своя ход. Вниманието на Басан и Толуй трябваше да бъде отклонено, преди да открият Хаджиун и да го довършат.

Темуджин запълзя назад, без да изпуска от поглед нападателите. Виждаше, че разговарят, но не можеше да чуе думите им. Щом се отдалечи на десет или двадесет алда, използва прикритието на една бреза, изправи се на крака и извади нова стрела от колчана си. Вече не виждаше мъжете и трябваше да стреля по памет. Отправи молба към бащата-небе за няколко мига объркване, опъна лъка и запрати стрелата към мястото, където стоеше Толуй.

Толуй я чу в мига, когато тя профуча през листата, появявайки се от нищото. Собствената му стрела излетя, преди другата да го достигне, да направи дълбока и дълга драскотина по ръката му и да отскочи настрани. Извика от болка и изненада, видя тичащата през дърветата фигура и отново стреля с надеждата късметът да му се усмихне. Стрелата се изгуби в гъстите храсталаци на хълма и гневът на Толуй надви предпазливостта му.

— След него! — изкрещя той към Басан, който вече се движеше. Затичаха се заедно на изток покрай преградата, като се мъчеха да не изпускат бягащата фигура и същевременно търсеха път към гората.

Откриха пролука и Толуй се хвърли без колебание напред, а Басан остана да гледа в случай, че атаката е лъжлива. Толуй се покатери нагоре по склона и Басан се затича, за да го настигне. Видяха, че младият мъж носи лък и усетиха вълнението на лова. Бяха добре нахранени, силни и уверени, докато се носеха през шибачите клони. Прескочиха някакъв малък поток. Темуджин не спря да погледне назад, макар да забелязаха, че се насочва към най-гъстите храсталаци.

Толуй се задъха, а лицето на Басан пламна от катеренето, но двамата извадиха мечове и продължиха напред, без да обръщат внимание на трудностите.

Хаджиун вдигна поглед, когато сянката на Хазар падна върху лицето му. Пръстите му инстинктивно посегнаха към ножа, но видя кой е и се отпусна.

— Темуджин ни спечели малко време — каза той на брат си.

Хазар се взираше през листата към мъжете, които се катереха все по-нагоре и по-нагоре по хълма. Брезите и боровете стигаха само до половината на склона и те знаеха, че Темуджин ще се окаже на открито, преди да стигне до долината от другата страна, където имаше друга горичка. Не знаеха дали ще успее да се измъкне от преследвачите, но и двамата бяха потресени и изпитваха облекчение, че дружинниците на Елук ги бяха оставили.

— А сега какво? — попита Хазар.

Хаджиун опита да се съсредоточи въпреки болката. Нещо ядеше плътта на крака му. Слабостта прииждаше и се отдръпваше на пристъпи и той с мъка опитваше да остане в съзнание.

— А сега махаме тази стрела — каза той и трепна при мисълта.

Бяха виждали как се прави, когато мъжете се връщаха от трудни набези. Раната в крака му бе чиста, а кръвта почти беше спряла да тече. Въпреки това Хазар събра дебел наръч листа, нави ги на руло, пхна ги в устата на брат си, хвана ствола на стрелата, отчупи го чисто и го изтегли. Очите на Хаджиун се разшириха. Противно на волята му от гърдите му се изтръгна нисък стон и Хазар запуши устата му с ръка, докато парчетата от стрелата не паднаха на земята. С бързи и премерени движения Хазар отрязва ивици от пояса си и превърза крака.

— Облегни се на рамото ми — каза той и вдигна Хаджиун на крака. По-малкият му брат изплю листата, беше очевидно замаян, но Хазар продължаваше да го гледа в очакване да му каже какво да правят.

— Ще се върнат — каза Хаджиун, щом дойде на себе си. — Ще доведат и други. Ако сме бързи, можем да им отмъкнем понитата и да продължим към втория лагер.

Хазар остана до него и го качи върху понито на Толуй. Задържа Хаджиун за рамото и пхна повода в ръцете му, преди да препуснат към мястото, където се криеше майка им с децата. Темуджин беше приготвил скривалището и Хазар благодари за предвидливостта на брат си. Воините на Елук ги бяха преследвали в сънищата им от години. Това беше накарало Темуджин отново и отново да премисля

плановете, макар че една част от Хазар негодуваше от мисълта да се върнат при същото тъмно дере сред хълмовете, където бяха прекарали първите няколко нощи. Темуджин бе настоял да издигнат там малък гер, но не бяха предполагали, че толкова скоро ще имат нужда от него. Отново щяха да бъдат сами и преследвани.

Молеше се Темуджин да успее да избяга от преследвачите си. Когато се върнеше, той щеше да знае какво да прави. Мисълта, че Темуджин може и да не оцелее, го ужасяваше.

Темуджин тича, докато краката му не започнаха да се подгъват, а главата му да се олюлява с всяка следваща стъпка. Отначало имаше енергия да прескача и да се промушва през всяко изпречило се препятствие, но когато слюнката в устата му се превърна в горчива пяна и силите му се изчерпаха, можеше само да продължи слепешката напред през шибациите го клонки и тръни.

Най-лошата част бе прекосяването на върха на хълма, който беше гол като речен камък. Толуй и Басан бяха стреляли по него и Темуджин беше принуден почти да спре и да проследи с очи приближаващите стрели, за да може уморено да отскочи от пътя им. Бяха започнали да го настигат през обширното открито пространство, но изведнъж той се озова залитащ сред старите дървета и продължи нататък. Зрението му се бе замъглило и всеки дъх сякаш изгаряше гърлото му.

Изгуби лъка си — беше се закачил за един бодлив храст така здраво, че не можа да го измъкне. Изруга — трябваше да махне тетивата или дори да я скъса. Без оръжие нямаше никакъв шанс. Малкият нож нямаше да му помогне.

Не можеше да надбяга дружинниците. Оставаше му само да намери скривалище. Огледа се за подходящо място. Страхът го стисна за гърлото. Бърз поглед назад му показва неотклонно напредващите през дърветата мъже. Бяха свалили тетивите на лъковете си. Обхвана го отчаяние. Не беше предвидил дълго преследване, безсмислено бе да мечтае за скрити оръжия или ямите, в които бе ловил вълци през зимата. Тежкото му дишане премина в хриптене. То ставаше все по-силно и всяка глътка въздух бе вик на тялото му да спре. Не знаеше колко далеч е стигнал. Слънцето все висеше над главата му и той

можеше само да продължава напред, докато сърцето му не се пръснеше или не получиеше стрела в гърба.

Тесен поток препречи пътя му, кракът му се хлъзна на мокър камък и Темуджин се сгромоляса сред ледени пръски. Падането го изтръгна от транса. Миг по-късно вече бе скочил на крака и продължи да бяга. Владееше се по-добре. Тичаше, слушаше и броеше стъпките си, докато не чу Толуй и Басан да пресичат потока. Бяха на петдесет и три крачки назад — достатъчно близо да го улучат, стига да им дадеше възможност да стрелят. Вдигна глава и призова издръжливостта си да не го напуска точно сега. Тялото му бе изтощено, но той помнеше думите на Есугей, че волята може да накара човека да продължи дълго след като слабата плът се е предала.

Неочаквано дърво го скри от погледа им и Темуджин се хвърли към няколко стари брези. Тук трънаците бяха високи колкото човешки бой и той потъна в тях, без да мисли. Размаха безумно ръце към тръните, за да се напъха възможно най-дълбоко под сумрачната им защита. Беше отчаян и на път да изпадне в паника, но когато дневната светлина намаля, се сви на кълбо и замря.

Дробовете му изгаряха за въздух, но той се насили да не мърда. По кожата му изби свежа пот. Усети, че лицето му е пламнало и ръцете му треперят, но стегна всеки свой мускул, като вдишваше и издишваше съвсем тънка струйка въздух — единственото, което посмя да си позволи.

Чу как Толуй и Басан минават с трясък покрай него, като си викаха един на друг. Нямаше да отидат далеч. Щяха да се върнат за него, сигурен беше. Искаше му се само да затвори очи и да припадне, но използва скъпоценното време, за да се завре по-навътре в тъмните храсталаци. Бодлите го деряха, но не можеше да извика от болка и просто се притискаше в тях, а те се чупеха и се забиваха в кожата му. Но такива незначителни болки бяха нищо в сравнение с това да бъде уловен.

Той спря безсмисленото пълзене. За момент помечта за тъмнина и сигурност, точно като подгонено от ловци животно. Разумът му говореше, че шумолящите листа ще го издадат, ако не спре да се движи. Вътрешното му аз го гледаше как пълзи със студено отвращение и се мъчеше да си възвърне контрола над него. Накрая

гласът на Толуй го накара да замръзне и да затвори очи с облекчение. Не можеше да стори нищо повече.

— Крие се — каза Толуй. Думите му прозвучаха ясно и плашещо близо. Явно двамата мъже се бяха върнали обратно веднага щом го бяха изгубили от поглед.

Гърдите на Темуджин се свиха в спазъм и той сложи ръка върху устата си, за да потисне болката. Съсредоточи се върху образа на баща си в гера и отново видя как животът изтича от него.

— Знаем, че ни чуваш, Темуджин — извика Толуй, като се задъхваше. Явно и на него не му беше лесно, но дружинниците бяха корави, тренирани мъже и се възстановяваха бързо.

Темуджин лежеше, притиснал буза в листата, и вдишваше плътната миризма на стара гниеща шума, невиждала слънчева светлина. Знаеше, че ще успее да избяга в тъмното, но нощта беше много далеч и той не можеше да измисли друг начин за спасение. Мразеше търсещите го мъже. Мразеше ги с такава жар, че те несъмнено я усещаха.

— Къде е брат ти Бехтер? — отново извика Толуй. — Искаме само вас двамата. Разбираш ли?

Темуджин чу как Толуй тихо промърмори на Басан с различен тон.

— Залегнал е някъде наоколо. Потърси го и викни, ако го видиш.

Твърдият глас вече звучеше по-самоуверено и Темуджин се молеше на бащата-небе да порази мъжа, да го изгори или да го разкъса с мълния, както веднъж бе унищожил едно дърво пред очите му. Бащата-небе запази мълчание, ако изобщо го беше чул, но яростта отново се разпали в гърдите на Темуджин и извика картини на кърваво отмъщение.

Изгарящият му дъх се бе поуспокоил, но сърцето му продължаваше да блъска яростно и той едва се сдържаше да не се размърда или да изпъшка шумно. Недалеч се чуха стъпки. Някой си пробиваше път през храстите и листата. От изхода се процеждаше светлина и Темуджин впери поглед към движещите се в нея сенки. За негов ужас светлината се запречи от нечий крак, после изчезна напълно и на мястото на ботуша се появи лице. Очите се разшириха, щом го видяха, а зъбите се оголиха като на побесняло куче. Един

безкраен миг двамата с Басан се гледаха един друг, а после дружинникът изчезна.

— Няма го тук — извика Басан, като се отдалечаваше.

Темуджин усети как сълзите му напират и през грохота в ушите си внезапно усети всички болки и рани, получени по време на гонитбата. Спомни си, че Басан беше верен на Есугей, и облекчението го разтърси.

Чу гласа на Толуй в далечината и отново се озова сам, останал почти без дъх. Невидимото слънце потъваше зад далечните хълмове и мракът се спусна рано в гъстите трънаци. Темуджин чуваше виковете на двамата мъже някъде много далеч. Накрая изтощението го пречупи и той заспа.

Събуди се и видя някакво жълто пламъче да се движи пред очите му. Отначало не разбра какво е това и защо лежи свит на кълбо в толкова гъсти тръни, че едва можеше да помръдне. Уплаши се, че стои оплетен в тъмнина и тръни, не знаеше ще успее ли да се измъкне, без да му се наложи да пълзи обратно по пътя, по който бе дошъл.

Факелът оставяше горяща следа в сумрака и златната му светлина освети лицето на Толуй. Дружинникът продължаваше да го търси и вече изглеждаше мрачен и уморен. Несъмнено двамата мъже бяха гладни и изтощени като самия Темуджин.

— Жив ще те одера, ако не се покажеш — внезапно изкрещя Толуй. — Ако ме принудиш да те търся цяла нощ, ще те спукам от бой.

Темуджин затвори очи и се опита да опъне мускули, щом пламъкът се отдалечи. В тъмното Толуй не можеше да види движещите се храсти и Темуджин се приготви за бягство. Разпъна свитите на гърдите си крака и едва не изстена от облекчение. Всяка частица от тялото му бе измръзнала и схваната. Помисли си, че се е събудил по-скоро от болките, отколкото от виковете на Толуй.

Разтърка възлите по мускулите на бедрата си, за да ги отпусне. Трябваше да се втурне бързо и с всички сили. Нужно му беше съвсем малко предимство и мракът щеше да го скрие от очите им. Знаеше, че братята му са се добрали до дерето между хълмовете и реши, че ако напрегне сили, ще ги настигне преди съмване. Толуй и Басан нямаше да могат да го проследят през сухата трева и щяха да се върнат за още

хора. Темуджин се закле, че вече никога не ще го стигнат. Щеше да отведе семейството си далеч от вълците на Елук и да започне нов живот на безопасно място.

Беше готов да тръгне, но замръзна, щом светлината на факела се появи на изхода. Видя лицето на Толуй, дружинникът сякаш гледаше право към него. Темуджин не помръдна дори след като онзи започна да дърпа клоните на храстите. Светлината на факела хвърляше сенки и сърцето на Темуджин отново заблъска от страх. Не смееше да се обърне, макар да чуваше прашенето на пламъка в тръните до краката си. Толуй беше пхнал факела дълбоко в храстите, за да осветли подозренията си.

Темуджин усети, че нечия ръка посяга към глезена му, внезапно оживя и я изрита, но хватката беше желязна. Измъкна ножа от колана си, докато го влачеха по земята на открито с викове от страх и ярост.

Толуй бе хвърлил факела, за да го хване, Темуджин едва го видя как вдига юмрук. Огромна ръка го блъсна и Темуджин безпомощно се загърчи. Видя в последния момент летящия към лицето му юмрук, а после светът потъна в мрак.

Щом дойде на себе си, видя огън и двама мъже, които се грееха край него. Беше завързан за една бреза и усещаше студения ѝ ствол на гърба си. По устата му имаше кръв, Темуджин я облиза. Ръцете му бяха завързани високо зад гърба и той не си направи труда да провери възлите. Никой дружинник от вълците не би оставил хлабаво въже, което да се достигне с пръсти. Само няколко мига му бяха достатъчни, за да се увери, че не може да избяга. Загледа Толуй със замъглен поглед, копнеейки за смъртта му с цялата сила на въображението си. Ако го чуеше някой бог, Толуй сигурно щеше да избухне в пламъци.

Не знаеше какво да мисли за Басан. Той седеше отстрани с обърнато към огъня лице. Не носеха храна със себе си и беше ясно, че предпочитат да прекарат нощта в гората, отколкото да го влачат обратно до понитата в тъмното. Усети, че в гърлото му се стича струйка кръв, задави се и се закашля, а двамата мъже се обърнаха към него.

Бичето лице на Толуй грейна от удоволствие, щом го видя буден. Той стана веднага, но Басан поклати глава зад гърба му и извърна

поглед.

— Казах ти, че ще те пипна — весело каза Толуй.

Темуджин погледна младия мъж, когото помнеше като момче с прекалено големи крака и ръце. Изплю кървава храрка на земята и лицето на Толуй потъмня. В юмрука му изневиделица се появи нож и Темуджин видя Басан да се изправя зад него.

— Моят хан те иска жив, но дали да не извадя едното ти око заради гонитбата? — каза Толуй. — Какво ще кажеш? Или пък да ти разрежа езика на две, като на змия?

Посегна, сякаш искаше да сграбчи челюстта му, след което се разсмя, доволен от себе си.

— Странно е да си спомняш дните, когато баща ти беше хан, нали? — продължи Толуй, като размахваше ножа близо до очите на Темуджин. — Често ви наблюдавах двамата с Бехтер. Искях да разбера дали у вас има нещо специално. Нещо, което ви прави по-добри от мен.

Усмихна се и поклати глава.

— Бях много малък. Не можеш да видиш онуй, което прави единия мъж хан, а другия роб. То е тук — каза той и потупа гърдите си с грейнали очи.

Темуджин вдигна вежди отвратен. От Толуй се носеше силна воня на овча мас и докато вдишваше киселата миризма, той видя пред очите си орела, блъскащ лицето му с криле. Почувства се отделен от тялото си и изведнъж престана да усеща страх.

— Не е там, Толуй. Не е в теб — бавно каза Темуджин и вдигна поглед към едрия мъж. — Ти си просто тъп як, годен само да носи трупи.

Толуй му нанесе рязък удар, от който главата на Темуджин политна на една страна. Вторият беше по-лош и по дланта му се появи кръв. Видя омраза и жестоко тържествуване в очите на Толуй и се зачуди докога ще го удря. Но изведнъж заговори Басан, който се оказа съвсем близо.

— Остави го — тихо каза той. — Безчестно е да биеш вързан човек.

Толуй изсумтя и сви рамене.

— Тогава трябва да отговори на въпросите ми — каза рязко той и се обърна към спътника си.

Басан не отговори и на Темуджин му премалая. Изгуби надежда за помощ.

— Къде е Бехтер? — попита Толуй. — Дължа му един истински бой.

Погледът му изглеждаше далечен, докато изричаше името на Бехтер, и Темуджин се зачуди какво ли е имало помежду им.

— Мъртъв е — каза той. — Двамата с Хаджиун го убихме.

— Наистина ли? — обади се Басан, внезапно забравил за Толуй. Темуджин заигра с напрежението помежду им, обръщайки се директно към него.

— Зимата беше тежка, а той крадеше храна, Басан. Взех ханско решение.

Басан сигурно щеше да отговори, но Толуй пристъпи напред и положи огромните си ръце върху раменете на Темуджин.

— Откъде мога да съм сигурен, че казваш истината, дребосько? Може би той ни дебне точно в този момент. Какво ще стане тогава?

Темуджин разбра, че е безнадеждно. Не му оставаше друго, освен да се приготви за побоя. Надяна студената си физиономия.

— Пази си живота, Толуй. Искам те здрав и силен, когато дойда за теб.

Толуй зяпна, без да знае дали да се изсмее, или да го заблъска. Накрая взе решение и заби юмрук в корема му, смеейки се на собствената си сила и на пораженията, които тя можеше да нанесе.

16.

Толуй го би отново, щом откри, че понитата ги няма. Младият дружинник побесня почти комично от дръзкото безочие на братята на Темуджин и непредпазливата усмивка на пленника му се оказа достатъчна да излее гнева и безсилието си върху него. Басан се бе намесил, но изтощението и юмруците взеха своето и на Темуджин му се губеха цели часове от утрото, докато ту идваше на себе си, ту пак изпадаше в безсъзнание.

Денят бе топъл и приятен. Толуй изгори построените от Темуджин и братята му гери. Черни стълбове дим се издигаха към небето зад тях. Темуджин се бе обърнал назад само веднъж, за да запечата картината в ума си и да запомни още едно нещо, за което да си отмъсти. Запрепъва се след похитителите си, които поеха пеша по дългия си път, като дърпаха въжето, с което бяха вързали китките му.

Отначало Толуй увери Басан, че ще си вземат понита от скиталците, на които се бяха натъкнали на идване. След тежкия ден обаче там не намериха нищо освен изсушен кръг черна трева на мястото, където доскоро се издигаше герът. Този път Темуджин скри усмивката си. Знаеше, че старият Оргуз ще разпространи новината сред скитащите семейства и ще скрие своето колкото може по-далеч от суровите воители на вълците. Скиталците не бяха племе, но търговията и самотата свързваха слабите. Вестта за завръщането на вълците щеше да се разпространи бързо и надалеч. Решението на Елук да се върне в земите около Червения хълм беше като да хвърлиш камък в езеро. Всички племена на сто дни езда щяха да научат и да се питат вълците врагове ли ще са или съюзници. Тези като стария Оргуз, които свързваха двата края без закрилата на големите родове, щяха да станат още по-предпазливи. Там, където бродят вълци, малките кучета се промъкват тихо.

За първи път Темуджин виждаше света от другата му страна. Мразеше племената за начина, по който се разпореждаха със степта, но същевременно мечтаеше за деня, в който собствените му стъпки ще карат другите да побягнат. Беше син на баща си и трудно можеше да се

примири с живота на лишен от племе скиталец. Където и да се намираше, с него беше и законното му право на водач на вълците. Да се откаже от него означаваше да обезчести баща си и собствената им борба за оцеляване. През всичките тежки години Темуджин научи една проста истина. Някой ден той щеше да стане хан.

Но сега, когато разполагаше единствено с глътка речна вода, за да утоли жаждата си, и никаква надежда за спасение, можеше да се надсмее на тази мисъл. Първо трябваше да избегне участта, която му бяха приготвили Толуй и Елук. Размишляваше, докато подтичваше в края на въжето. Обмисляше възможността да приближи напред и да преметне въжето около гърлото на Толуй, но якият млад мъж си отваряше очите на четири и дори да се появеше удобен момент, Темуджин се съмняваше, че ще има сили да пречупи масивния му врат.

Толуй беше необичайно мълчалив по време на прехода. Мина му през ума, че се връща само с един от синовете на хана, при това не най-големия, че ценните му понита са откраднати и че Унеген лежеше мъртъв. Ако не беше единственият им пленник, експедицията щеше да се окаже пълна катастрофа. Толуй непрекъснато държеше под око Темуджин, за да не изчезне и да ги остави да се върнат посрамени и с празни ръце. През нощта Толуй се будеше от неспокойния си сън на равни интервали и проверяваше въжетата. Всеки път заварваше Темуджин буден и с развеселен поглед. Той също мислеше за връщането им и бе доволен, че по-малките му братя не дадоха на Толуй възможност да се перчи с още постижения пред Елук. Връщането пеша щеше да бъде голямо унижение за гордия дружинник и ако не беше толкова смазан и безсилен, Темуджин щеше да се наслаждава истински на мрачното затваряне на Толуй в себе си.

Всички започнаха да губят сили без храна. На втория ден Басан остана да пази Темуджин, а Толуй взе лъка си и тръгна към дърветата на един хребет. Темуджин бе очаквал този шанс и Басан усети желанието му преди още да бе отворил уста.

— Няма да те пусна, Темуджин. Не. Не ме моли за това — каза той.

Гърдите на Темуджин се свиха, сякаш надеждата го напускаше заедно с дъха му.

— Не му каза къде съм се скрил — промърмори той.

Басан пламна и извърна поглед.

— Трябваше да го сторя. Дадох ти един шанс в памет на баща ти, но Толуй така или иначе те откри. Ако не беше тъмно, може би щеше да разбере какво съм направил.

— Нямаше да разбере. Толуй е идиот — каза Темуджин.

Басан се усмихна. Толуй се издигаше и нравът му ставаше легендарен сред вълците. Отдавна не бе чувал някой да се осмелява да го обижда гласно дори зад гърба му. Темуджин му напомни, че светът не се изчерпва единствено с вълците. Когато заговори, в гласа му се долавяше горчивина.

— Казват, че вълците са силни, Темуджин... с хора като Толуй. Елук издигна нови мъже за свои дружинници. Мъже без чест. Кара ни да коленичим пред него, а ако някой го разсмее, донесе му елен или нападне чуждо семейство, Елук му подхвърля мях черен айраг като на послушно куче.

Басан говореше, загледан в хълмовете:

— Баща ти никога не ни е карал да коленичим — тихо каза той. — Бях готов да дам живота си за Есугей, без изобщо да се замисля, но той никога не ме е карал да се чувствам по-долу от него.

Това бе твърде дълга реч за мълчаливия му съплеменник, но Темуджин го слушаше, защото знаеше колко е важно да има Басан за свой съюзник. Нямаше друг като него сред вълците. Искаше отново да го помоли за помощ, но Басан говореше сериозно. Чувството му за чест не му позволяваше да пусне Темуджин, след като вече е заловен. Темуджин прие това, макар че откритите степи го зовяха и копнееше да се спаси от отвратителната смърт, която му бе замислил Елук. Много добре знаеше, че не може да очаква милост втори път, особено след като Елук е затвърдил позицията си. Заговори, като подбираше внимателно думите си. Басан трябваше да си спомни, че той не е просто един пленник.

— Баща ми беше роден да управлява, Басан. Вървеше леко с мъжете, на които се доверяваше. Елук не е толкова... уверен в себе си. Не може и да бъде. Не извинявам това, което стори, но го разбирам, както разбирам и защо е избрал хора като Толуй за помощници. Слабостта им ги прави жестоки, а понякога такива хора стават свирепи воители.

Видя, че Басан се отпуска и се бори с желанието си, сякаш Темуджин вече не беше негов пленник.

— Може би точно това е видял Елук в Толуй — продължи замислено Темуджин. — Аз не съм го виждал в бой, но е възможно да задушаваш страха си с прояви на смелост.

Ако наистина не го вярваше, нямаше да го каже. Онзи Толуй, когото познаваше като момче, бе самохвалко, който най-вероятно щеше да побегне с рев, ако случайно се удари. Темуджин скри удоволствието си зад студената маска, когато Басан си спомни и загледа загрижено.

— Баща ти не би го направил свой дружинник — поклати глава Басан. — Най-голямата чест в живота ми беше да бъда избран от Есугей. За мен това означаваше повече от силата и доспехите, за да нападам слаби семейства и да отмъквам стадата им. Означаваше...

Млъкна и се отърси, сякаш за да се освободи от спомените си. Темуджин не посмя да го притиска повече. Дълго време седяха в мълчание. После Басан въздъхна.

— С баща ти щях да съм горд — промърмори той едва ли не на себе си. — Ние носехме възмездие и смърт на нашите врагове, но не и на родовете, не на самите вълци. Елук ни кара да се перчим из герите с доспехите си и вече не правим плъст от вълната и не обзядваме понита. Оставя ни да дебелеем и да се изнежваме от подаръци. Младите не знаят друго, но някога аз бях строен, силен и сигурен, Темуджин. Спомням си какво беше да яздим с Есугей срещу татарите.

— Ти продължаваш да го почиташ — прошепна Темуджин, трогнат от спомените за баща му. Видя, че лицето на Басан се е успокоило, и разбра, че за днес не бива да продължава.

Толуй се завърна тържествуващ, закачил два мармота на колана си. Приготвиха ги с Басан, като сложиха горещи камъни в тях. Устата на Темуджин се напълни със слюнка, когато полъхът на вятъра донесе до него миризмата на печено месо. Толуй позволи на Басан да хвърли остатъците от едното животинче към Темуджин и той грижливо се зае с тях, тъй като трябваше да бъде силен. Толуй изпитваше удоволствие да дърпа въжето всеки път, когато Темуджин се опитваше да сложи нещо в устата си.

Щом пое отново, Темуджин се бореше с умората и изгарящата болка в протритите му китки. Не се оплакваше, знаеше, че Толуй ще се

радва да види проявата му на слабост. Знаеше, че дружинникът по-скоро ще го убие, отколкото да го остави да избяга, и не виждаше възможност да се изплъзне. Мисълта да види отново Елук събуждаше мъчителен страх в корема му, а когато вечерта наближи, Толуй внезапно спря, вперил поглед в нещо на хоризонта. Темуджин присви очи към залязващото слънце и съвсем се отчая.

Старият Оргуз не бе стигнал далеч. Темуджин разпозна пъстрото му пони и каруцата, натоварена с мизерната покъщнина на семейството. Малкото им стадо кози и овце вървеше напред и вятърът донесе тяхното блеене. Може би Оргуз не бе осъзнал размерите на опасността. Темуджин с болка си помисли, че старецът е останал в района, за да види какво се е случило със семейството, с което се бе сприятелил.

Оргуз не бе глупак. Не приближи към спешените дружинници, макар че всички видяха пребледнялото му лице, когато се обърна към тях. Темуджин мислено му пожела да побегне колкото може по-бързо и по-надалеч.

Не можеше да стори нищо, освен да гледа с омерзено очакване. Толуй подаде въжето на Басан, свали лъка от раменете си, скри го и приготви тетивата. Закрачи бързо към стареца и семейството му. Темуджин не издържа. С рязко движение, което накара Басан да се завърти, той вдигна ръце и яростно замахна на стареца. Отчаяно се мъчеше да му даде знак да избяга.

Оргуз видимо се поколеба на седлото и се загледа към приближаващата го фигура. Видя трескавото ръкомахане на Темуджин, но беше късно. Толуй огъна лъка с крак и опъна тетивата. Оргуз извика предупредително към жената и децата си, но Толуй опъна лъка и пусна стрелата.

Изстрелът не беше труден за мъж, трениран да стреля, докато се носи в галоп. Темуджин изстена, като видя как Оргуз забива пети в кончето. Знаеше, че умореното пони не може да тича достатъчно бързо. Всички проследиха пътя на стрелата. Толуй бе изстрелял втора и тя сякаш увисна в небето над бегълците, които се движеха прекалено бавно.

Стрелата улучи стария Оргуз в гърба, и Темуджин извика, а понито се изправи на задните си крака от страх. Дори от това разстояние видя, че тялото на приятеля му трепна, ръцете му замахаха

слабо. Следващата стрела прелетя по същия път и се заби в дървеното седло, но Оргуз се беше свлякъл на земята — безжизнена купчина тъмни дрехи сред зелената равнина. Темуджин трепна, щом чу звука от втората стрела. Миг по-късно я видя да се забива. Толуй изрева победоносно и затича в ловджийски тръс към уплашеното семейство като вълк, нападащ стадо кози.

Жената на Оргуз измъкна стрелата от седлото, освободи понито от каруцата и качи двамата си синове на коня. Сигурно щеше да подгони дребната животинка, но Толуй вече крещеше предупредително. Вдигна лъка си отново и жената се сви, победена.

Темуджин гледаше с отчаяние как Толуй приближава, като слага небрежно нова стрела на тетивата.

— Не! — изкрещя той, но дружинникът явно се забавляваше. Първата стрела се заби в гърдите на жената, следващите уцелиха пицящите деца. Силата на ударите ги изхвърли от седлото и те се стовариха в праха.

— Какво лошо са му сторили, Басан? Кажи ми! — изрева Темуджин.

Изненадан, Басан го погледна с питащи тъмни очи.

— Те не са от нашите хора. Нима трябваше да ги оставим да умрат от глад?

Толуй изрита тялото на едното дете, за да се качи на понито, и Темуджин извърна поглед. Знаеше, че е извършено престъплението, но нямаше думи, с които да го обясни. Нямаше кръвна или брачна връзка със стария Оргуз и семейството му. Те не бяха вълци.

— Убива като страхливец — каза той, като все още търсеше думите. — И пред въоръжени мъже ли се изправя с такова удоволствие?

Басан се намръщи и Темуджин разбра, че е улучил целта. Наистина, семейството на стария Оргуз нямаше да преживее зимата. Знаеше, че Есугей би постъпил по същия начин, но щеше да го направи със съжаление и със съзнанието, че в тази сурова страна това е един вид милост. Усмихна се презрително, докато дружинникът яздеше обратно към тях. Толуй беше жалък човек въпреки мощното си телосложение и огромната си сила. Беше отнел живот, за да удовлетвори собственото си безсилие, и сега сияеше. Темуджин го

мразеше, но се закле да отмъсти мълчаливо и не каза нищо повече на Басан.

Толуй и Басан се редуваха да яздят пъстрата кобила, а Темуджин се олюляваше и падаше зад тях. Телата бяха оставени на мършоядите, след като Толуй прибра стрелите си. Дружинникът разпердушини малката каруца, но в нея нямаше нищо друго освен сушено месо и парцаливи дрехи. Скиталци като Оргуз не притежаваха скрити съкровища. Толуй преряза гърлото на едно козле, изпи кръвта му с неприкрита радост, завърза трупа зад седлото и подкара стадото с тях. Вече разполагаха с достатъчно прясно месо, за да стигнат до герите на вълците.

Темуджин погледна безжизнените бледи лица на Оргуз и семейството му, докато минаваше покрай тях. Те го посрещаха с добре дошъл и го гощаваха със солен чай и месо, когато беше гладен. Чувстваше се зашеметен и слаб от вълненията през деня. Телата останаха назад и в един момент на откровение той осъзна, че те бяха неговото племе, неговият род. Не по силата на кръвта, а по силата на приятелството и на оцеляването в трудни моменти. Щеше да отмъсти за тях като за свои хора.

Хулун хвана Темуге за раменете и го разтресе. Беше пораснал като пролетна трева през годините. Вече нямаше и следа от някогашната му дебелина. И въпреки това не притежаваше силата на вълка. Помагаше на братята си в работата, но само когато му кажеха. Предпочиташе да се размотава, да плува по цял ден в потока или да се катери по хълмовете, за да се любува на гледката. Хулун можеше да се справи с мързела му с една по-жилава пръчка в ръка. Обаче Темуге беше нещастен и все още мечтаеше да се прибере у дома при вълците и всичко, което бяха изгубили. Имаше нужда да бъде сам и ако това не му се удаваше, ставаше все по-нервен и мрачен. На Хулун ѝ писваше и тя го изпращаше навън с надежда, че чистият въздух ще раздуха мислите му като паяжини.

Вечерта настъпваше, Темуге плачеше тихо в малкия гер и Хулун изгуби търпение.

— Какво ще правим сега? — изхлипа той и избърса блестящия сопол, широк почти колкото носа му.

Хулун потисна раздразнението си и пригладя косите му с ръце. Той беше мекушав, но не повече, отколкото беше предусетил Есугей. Тя наистина го беше разглезила.

— Всичко ще бъде наред, Темуге. Не могат да хванат брат ти толкова лесно.

Опитваше се да звучи весело, но вече започваше да се замисля за бъдещето. Темуге можеше да си позволи да плаче, но Хулун трябваше да планира и да бъде умна или щеше да ги изгуби всичките. Другите й синове бяха зашеметени от свирепия удар. Благодарение на Темуджин бяха започнали да се надяват. Загубата му връщаше пълното отчаяние от първите им дни. Тъмното дърво между хълмовете възвърна лошите спомени и притисна духовете им като тежък камък.

Едно пони откън тихо изцвили. Тя го чу, докато вземаше решения, които щяха да изтръгнат сърцето ѝ от гърдите. Накрая, докато Темуге подсмърчаше в ъгъла и гледаше към нищото, Хулун се обърна към всички.

— Ако Темуджин не се върне до утре вечерта, ще трябва да напуснем това място. — Привлече вниманието на всички, дори на малката Темулун, която престана да си играе с оцветените кости и се ококори към майка си. — Нямаме друг избор, щом вълците се връщат при Червения хълм. Елук ще разузнае района и ще намери скривалището ни. И тогава с нас ще бъде свършено.

Отговори ѝ Хаджиун. Подбираще внимателно думите си.

— Ако тръгнем, Темуджин няма да може да ни намери, но ти знаеш това. Мога да остана и да го изчакам, ако вземете понитата. Просто ми кажете в коя посока тръгвате и ще ви последваме, когато той се появи.

— А ако не се появи? — обади се Хазар.

Хаджиун се намръщи.

— Ще чакам, докато мога. Ако вълците се върнат и започнат да претърсват дърето, ще се скрия или ще тръгна към вас през нощта. Но ако го изоставим, той ще умре. Няма да го намерим отново.

Хулун потупа Хаджиун по рамото и се усмихна, като се мъчеше да потисне отчаянието си. Въпреки това очите ѝ заблестяха от сълзи.

— Ти си добър брат и прекрасен син — каза тя. — Баща ти би се гордял с теб.

Наведе се напрегнато. — Но недей да рискуваш живота си, ако го видиш заловен, разбра ли? Темуджин се роди с кръв в ръката си. Може би това е участието му. — Лицето ѝ посърна. — Не мога да изгубя всичките си синове един по един.

Споменът за Бехтер я накара да избухне в плач. Всички се стъписаха. Хаджиун протегна ръка и я прегърна през раменете. В ъгъла Темуге отново захлипа тихо.

17.

Елук седеше на трон от дърво и полирана кожа в своя гер, два пъти по-голям от другите в лагера. Есугей бе презирал символите на властта, но Елук се чувстваше по-спокоен, когато се издигаше над дружинниците си. Нека не забравят кой е ханът! Заслуша се в пукането на горящите факли и далечните гласове на племето. Отново беше пиан, видя ръката си размазана, когато я прокара пред лицето си. Замисли се дали да не извика за още айраг и да потъне в мъртвешки сън, но вместо това остана в мрачно мълчание, загледан в пода. Дружинниците му знаеха, че не бива да се мъчат да повдигнат духа на хана си, когато се е умислил.

Орелът му стоеше на дървена стойка вдясно от него. Мрачната закачулена птица можеше да стои неподвижно като статуя безкрайно дълго, после внезапно да трепне при някой звук и да завърти глава. Червените нюанси в перата ѝ проблясваха на светлината на факлите. Елук се гордееше със силата ѝ. Беше я виждал да напада козле и да отлита, грабнала отпуснатото му тяло. Разбира се, той не ѝ беше позволявал повече от едно парче месо за награда, но се радваше на нейната сила. Той дари орела на Есугей на друго семейство, което му беше благодарно за щедрия дар. Копнееше да покаже птиците на Темуджин и на Бехтер и почти му се искаше да са живи само за да се наслади още веднъж гнева им.

Спомни си деня, когато самият Есугей му даде Червената птица. Сълзите бликнаха от очите против волята му, Елук наруга на глас и прокле айрага, който му бе докарал тази меланхолия. Тогава беше по-млад, а за младите всичко е по-добро, по-чисто и по-красиво, отколкото за онези, които се оставят да дебелеят и се напиват всяка вечер. Но той още бе силен, знаеше това. Достатъчно силен, за да смаже всеки, който се осмели да го предизвика.

Огледа се замаяно за Толуй, забравил за момент, че още не се е върнал. Вълците се движеха бавно на север, откакто Толуй бе заминал с Басан и Унеген. Не би било трудно да се разбере дали децата на Есугей са още живи. Елук се сети за първата си зима като хан и

потръпна. Тя беше свирепа, въпреки че пътуваха на юг. За останалите тук зимата несъмнено е била още по-жестока. Той беше почти сигурен, че Хулун и децата ѝ не са изкарали дълго. Въпреки това не намираше покой. Какво беше забавило толкова Толуй и другите двама мъже? Младият борец беше полезен, когато се намираше наблизо. Верността му беше неоспорима, за разлика от тази на някои от по-старите. Знаеше, че някои от тях още отричаха правото му да води племето. Глупаци, отказваха да приемат новия ред. Беше се погрижил да ги държи под око. Някой ден те щяха да излязат от герите си и да бъдат посрещнати от мъже като Толуй. Той щеше да вземе главите им лично, както подобава на един хан. Никога не забравяше, че бе спечелил племето със сила — и само със сила можеше да го задържи. Вероломството щеше да се засилва, докато някой не намери смелост да го предизвика. Нима дълбоко в себе си не знаеше, че бе усетил семето му много преди да бъде убит Есугей?

Роговете изсвириха предупредително, Елук се изправи на крака и взе меча, подпрян на облегалката на трона. Червената птица нададе крясък, но той не ѝ обърна внимание, разтърси глава, за да я проясни, и излезе навън на студения въздух. Вече усещаше прилива на кръв и радостно вълнение. Надяваше се да са нападатели или Толуй да се връща с децата на стария хан. И едното, и другото щеше да окървави меча му, а той спеше най-сладко след като е убил човек.

Доведоха коня му и той се качи внимателно на седлото. Усещаше айрага, но той му даваше сила. Обърна замъглените си очи към дружинниците, заби пети в жребеца и препусна да посрещне заплахата.

Изкрещя в студения вятър, докато конниците се събираха около него в свършен строй. Бяха вълци и всички трябваше да се страхуват от тях. Чувстваше се по-жив, когато забравяше предателството и вероломството и се изправеше срещу един-единствен враг. За това жадуваше, не за дребните крамоли на родовете. Какво го беше грижа за тях? Мечът и лъкът му бяха готови да ги защитят и това бе всичко, което им дължеше. Така те можеха да растат и да се множат, както правят козите, когато се грижиш за тях. Нищо друго нямаше значение, когато конниците летяха в степта след него.

Носейки се в галоп, Елук свали меча над ушите на жребеца си и извика „Чу!“, за да го накара да препусне още по-бързо. Айрагът

гореше в него. Искаше му се насреща им да има вражеска дружина, да изпита смелостта си в битка и отново да усети опиянението от близката смърт. Вместо това забеляза две самотни фигури в равнината, яхнали тъмнокафяви понита. Бяха натоварени прекалено тежко, за да представляват заплаха. Разочарованието беше горчиво, но той го потисна и си наложи да надене студена физиономия. Вълците можеха да отнемат всичко на двамата мъже без живота им, освен ако онези не предпочетат да се бият. Надяваше се, че ще го сторят. Приблужи и хората му заеха позиция.

Спеши се с пиянска предпазливост и тръгна към непознатите. За своя изненада забеляза, че и двамата са въоръжени, макар да не бяха такива глупаци, че да извадят мечовете си. Рядко можеха да се видят дълги остриета в ръцете на скиталци. Умението да се лее и кове стомана се ценеше високо от племената и добрият меч беше ценна придобивка. Въпреки това, двамата не изглеждаха особено богати. Възможно беше навремето дрехите им да са били хубави, но сега бяха покрити със стар прахоляк и мръсотия. Елук беше заинтригуван въпреки замайването от черния айраг.

Двамата мъже бяха заобиколени от воини на коне, но не склониха глави. Елук се намръщи, учуден от тяхната самоувереност. Преди да заговори, по-възрастният от двамата забеляза вълка върху бронята на Елук. Измърмори нещо на спътника си и двамата видимо се отпуснаха.

— Името ми е Арслан, а това е синът ми Джелме — каза ясно той. — Имаме обет към вълците и най-сетне ви намерихме.

Когато Елук не отговори, мъжът огледа дружинниците и пак се обърна към него.

— Къде е онзи, когото наричат Есугей? Аз спазих клетвата си. Намерих ви най-сетне.

Елук гледаше кръвнишки странниците, които се разположиха в топлия му гер. Двама от дружинниците стояха отвън на студа, готови да влязат при всеки негов знак. Вътре единствено Елук носеше оръжие. Въпреки това беше напрегнат в тяхно присъствие, макар че не можеше да определи причината за това. Може би защото те изобщо не се бояха от него. Арслан не показва никаква изненада или

страхопочитание при вида на великолепия гер на Елук. Беше предал меч си, без изобщо да се поколебае. Когато погледът му се спря върху оръжията по стените, Елук бе почти уверен, че на лицето му се изписа леко презрение, но то изчезна толкова бързо, колкото се бе появило. Единствено Червената птица задържа вниманието му и Елук се раздразни, когато Арслан издаде цъкащ звук с гърло и прокара ръка по златисточервените пера на гърдите ѝ. Птицата не реагира и Елук усети как гневът му се засилва.

— Есугей бе убит от татарите преди почти пет години — каза той, когато се настаниха да пият чай. — Кой сте вие и защо идвате сега при нас?

По-младият мъж отвори уста, но Арслан го докосна леко по ръката да замълчи.

— Щяхме да дойдем по-рано, ако бяхте останали на север. Двамата със сина ми яздохме повече от хиляда дни, за да те намерим и да изпълним клетвата, която положих пред баща ти.

— Той не ми е баща — озъби се Елук. — Аз бях първият му дружинник.

Двамата се спогледаха.

— Значи не е било слух, че си изоставил синовете и жената на Есугей в равнината? — тихо попита Арслан.

Елук откри, че заема отбранителна позиция под спокойния му изучаващ поглед.

— Аз съм хан на вълците — отвърна той. — Водя ги вече четири години и те са по-силни от всякога. Ако имаш обет към вълците, значи имаш обет към мен.

Арслан и синът му отново се спогледаха и Елук се ядоса още повече.

— Гледай към мен, когато ти говоря — заповяда той.

Арслан се подчини и се обърна към мъжа на трона от дърво и кожа, без да каже нито дума.

— Откъде сте се сдобили с дългите остриета, които носите? — попита Елук.

— Аз ги правя, господарю — тихо каза Арслан. — Навремето бях оръжейник на найманите.

— Значи си бил прогонен? — незабавно попита Елук. Искаше му се да не беше пил толкова много преди да се появят. Мислите му бяха

мудни, а усещаше заплахата от по-възрастния мъж въпреки спокойния му говор. Движенията му бяха пестеливи, подсказваха твърдост. Може наистина да е бил ковач, но беше и воин. Синът му бе строен като въже, но Елук долови, че не е опасен, и го изключи от мислите си.

— Напуснах хана, след като отне жена ми — отвърна Арслан.

Елук си спомнил историята, която бе чул преди години.

— Чувал съм за това — започна той и напрегна паметта си. — Значи ти си онзи, който предизвикал хана на найманите? Клетвопрестъпникът?

Арслан въздъхна, спомни си старата болка.

— Беше отдавна и бях много млад. Но да, така беше. Ханът беше жесток човек. Прие предизвикателството ми, но преди това се прибра в гера си. После се бихме и аз го убих, но когато отидох да успокоя съпругата си, открих, че ѝ е прерязал гърлото. Стара, тежка история, не се бях сецал за нея от много години.

Очите на Арслан бяха помръкнали от мъка и Елук не му повярва.

— Чух за това дори на юг, където въздухът е горещ и влажен. Ако ти наистина си онзи мъж, казват, че си много сръчен с меч. Вярно ли е?

— Историите винаги преувеличават — сви рамене Арслан. — Може и да съм бил навремето. Сега синът ми е по-добър от мен. Все пак си нося духалата и мога да построя ковачница. Имам умения и все още мога да правя оръжия. Срегнах Есугей, когато беше излязъл на лов с ястреба си. Той видя, че мога да бъда ценен за родовете му, и ми предложи да скъсаме традицията, да ни върне отново в племето. — Арслан замълча за момент, загледан назад в миналото. — Бях сам и на път да се отчая съвсем, когато той ме намери. Съпругата ми беше отнета от друг, и не ми се живееше. Той ми предложи закрилата на вълците, ако успея да я измъкна заедно със сина си. Беше велик мъж, така мисля аз.

— Аз съм по-велик — отвърна Елук, раздразнен, че чува хвалебствия за Есугей в собствения си гер. — Ако наистина притежаваш уменията, за които говориш, вълците пак ще те приемат с почести.

Дълго време Арслан не отговори, но не извърна поглед. Елук усети, че напрежението в гера расте и се насили да не посяга към

дръжката на меча. Забеляза, че Червената птица завъртя глава под качулката, усетила обтегнатата обстановка.

— Дадох обет на Есугей и наследниците му — каза Арслан.

Елук изсумтя.

— Нима аз не съм хан? Вълците са мои, а ти си се предложил на тях. Приемам и двама ви и ще ви дам гер, овце, сол и закрила.

Отново се възцари мълчание. То стана неудобно и на Елук му се прииска да изругае. После Арслан кимна и склони глава.

— Оказваш ни голяма чест — отвърна той.

Елук се усмихна.

— Значи е решено. Идваш точно когато имам нужда от добри оръжия. Синът ти ще стане мой дружинник, ако е така бърз с меча, както казваш. Ще тръгнем на война с остриетата от твоята ковачница. Вярвай ми, щом казвам, че е време вълците да се надигнат.

В плесенясалия сумрак на новия гер Джелме се обърна към баща си. Гледаше да говори тихо.

— Значи оставаме?

Невидим в тъмното, баща му поклати глава. Наоколо можеше да има любопитни уши и той сниши глас до едва различим шепот.

— Не. Този мъж, който се нарича хан, е просто джафкащо куче с кръв по ръцете си. Можеш ли да си представиш, че ще служи на някой като хана на найманите? Есугей бе човек на честта. Мъж, когото бих последвал без съжаление. Откри ме, докато берях див лук, въоръжен само с едно малко ножче. Можеше да вземе всичко, което притежавах, но не го направи.

— Щял си да го убиеш, ако се беше опитал — каза Джелме и се усмихна в мрака. Беше виждал как се бие баща му и знаеше, че дори и с голи ръце, лесно би се справил с повечето въоръжени с мечове воини.

— Може би щях да го изненадам, но той не го знаеше — отвърна Арслан без признак на гордост. — Ловуваше сам и почувствах, че не желае компания, но въпреки това ми оказа чест. Раздели с мен месо и сол. — Арслан въздъхна при спомена. — Харесах го. Съжалявам, че е напуснал степите. Този Елук е слаб, Есугей беше силен. Прекрасните ми мечове не са за ръцете на Елук.

— Знаех си — каза Джелме. — Не си се клел на него, така че го предположих. Той дори не те слушаше. Глупак е, но много добре знаеш, че няма да ни пусне да си идем.

— Не, няма — съгласи се Арслан. — Трябваше да се вслушам в приказките за новия хан. Не биваше да те излагам на опасност.

Джелме изсумтя.

— Какво друго бих могъл да сторя, татко? Мястото ми е до теб. — Той се замисли за момент. — Да го предизвикам ли?

— Не! — рязко прошепна Арслан. — Да предизвикваш мъж, способен да остави малки деца да замръзнат с майка си в степта? Ще заповяда да те обезглавят, без дори да извади собствения си меч. Направихме грешка, че дойдохме тук, така че единственото, което ни остава, е да изчакаме удобен момент, за да си тръгнем. Ще започна да строя ковачницата с нови глинени тухли и това ще отнеме време. Ще те пращам за дърва и билки, за всичко, за да те държа по-далеч от лагера. Научи имената на стражите и се погрижи да свикнат, че излизаш да събираш разни неща. Намери място, където да трупаме припаси, а в подходящ момент аз ще изведа понитата навън.

— Ще прати стражи с нас — каза Джелме.

Арслан тихо се изсмя.

— Да прати. Още не съм срещал мъж, когото да не мога да убия. Ще се махнем оттук преди края на лятото, а ковачницата, която ще им оставя, няма да става за нищо друго освен за претопяване на старо желязо.

Джелме въздъхна. Отдавна не беше влизал в гер и част от него никак не се радваше на мисълта за още тежки нощи и сурови зими.

— Тук има доста хубави жени — каза той.

Бащата трепна, когато улови копнежа в гласа на сина си. Не отговори веднага.

— Не се бях замислял за това, синко. Глупаво е от моя страна. Аз няма да се оженя повторно, но ако ти пожелаеш да намериш мястото си сред тези хора, ще остана с теб. Не мога да те влача със себе си до края на живота си.

Джелме се пресегна в тъмното и намери ръката на баща си.

— Много добре знаеш, че ще бъда с теб, където и да отидеш. Клетвата ти ме обвързва толкова, колкото и теб.

Арслан изсумтя.

— Клетва към мъртвец не обвързва никого. Ако Есугей беше жив или децата му бяха оцелели, щях да ида при тях с чисто сърце. Както стоят нещата, за нас има живот или тук, или в равнината, при истинските вълци. Не ми отговаряй сега. Наспи се и ще говорим отново сутринта.

Елук се събуди по изгрев-слънце. Главата му туптеше от болка, целият бе плувнал във воняща пот. Когато Арслан и Джелме се оттеглиха в гера си, той поиска още айраг и затова спа малко, колкото звездите да се преместят на една длан разстояние. Чувстваше се отвратително, а щом излезе от гера и огледа лагера, с изненада откри, че Арслан и синът му вече са станали. Упражняваха се с извадени мечове. Движеха се в нещо като танц, доколкото можеха да преценят сънените му очи.

Неколцина дружинници се бяха събрали около тях. Някои се смееха и пускаха груби забележки. Двамата мъже не им обръщаха внимание. Но за онези, които имаха очи да забележат, балансът и ловкостта им разкриваха неимоверно големи умения. Арслан беше гол до кръста, кожата му бе покрита с белези. Белите следи от стари разрези по ръцете и възлите от изгаряния и върхове на стрели по раменете и гръдния кош впечатлиха дори Елук. Арслан бе участвал в битки и когато се завъртя във въздуха, Елук не видя почти никакви рани на по-светлата кожа на гърба му. Двамата бяха истински воители, призна неохотно той. Арслан блестеше от пот, но не се беше задъхал. Елук го гледаше кръвнишки и се мъчеше да си спомни разговора им от предишната вечер. Забеляза, че дружинниците са се умълчали, и изсумтя, докато бащата и синът приключваха с упражнението си. Нямаше им доверие. Докато стоеше и се чешеше, двама дружинници завързаха разговор с Арслан. Задаваха му въпроси за упражненията. Елук се запита дали новодошлите не са шпиони или дори убийци. По-възрастният определено имаше вид на убиец. Елук знаеше, че трябва да го подчини, преди авторитетът му да бъде поставен под въпрос в собствения му лагер.

Въпреки опасенията появата им беше същинска благословия от бащата-небе — точно когато замисляше война с олхунутите. Вълците се умножаваха и той чувстваше как пролетта се надига в червата и

кръвта му и го призовава на война. Трябваша му мечове за всеки млад воин и Арслан беше човекът, който щеше да ги изработи. Сегашният им оръжейник беше един стар пияница и единствено ценното му умение го спасяваше да не бъде оставен на снега през зимата. Елук се усмихна при мисълта, че Арслан ще прави ризници и мечове за вълците и така ще увеличи силата им.

Мечтите му винаги бяха свързани със смърт. Най-старата жена в племето бе хвърлила кости в гера му и бе предсказала голямо кръвопролитие под знамената му. Арслан беше посланик на духовете, както се казваше в преданията. Елук се протегна и усети силата си, докато костите му пукаха и мускулите му приятно се стягаха. Амбицията му се бе събудила след смъртта на Есугей. Не можеше да каже докъде щеше да го отведе.

Четири дни след пристигането на Арслан и сина му Толуй и Басан се върнаха при герите на вълците, влачейки след себе си някаква измъчена фигура. Елук излезе насреща им с останалите и изкрещя дрезгаво, когато видя хората си да се връщат с жив пленник. Надяваше се да е Бехтер, но се почувства още по-добре, когато видя Темуджин да го гледа през подутите си очи.

Пътуването беше тежко, но Темуджин остана колкото се може по-изправен, докато Елук слезе от коня. Ужасяваше се от този момент, откакто го бяха хванали, а сега, когато той беше настъпил, изтощението и болката го бяха направили безчувствен.

— Ще ми бъде ли оказано гостоприемство? — каза той.

Елук изсумтя, удари го с опакото на дланта си през лицето и го събори на земята.

— Добре дошъл у дома, Темуджин — каза той, показвайки силните си бели зъби. — Дълго време чаках да те видя по корем на земята.

Докато говореше, вдигна крак и притисна Темуджин с лице в праха. Малко по малко увеличаваше натиска и блясъкът в очите му накара воините да се умълчат.

Басан наруши тишината:

— Господарю, Унеген е мъртъв. Останалите избягаха.

Елук като че ли се върна от някакъв далечен свят и вдигна крак от мълчаливата фигура.

— Всички ли са оцелели? — изненадано попита той.

Басан поклати глава.

— Бехтер е мъртъв. Доколкото разбрах, останалите са живи. Намерихме лагера им и го изгорихме.

Елук не го беше грижа, че Унеген е загинал. Знаеше, че никой от старите вълци не можеше да го възприеме като хан. С годините бе започнал бавно да ги подменя с по-млади мъже, жадни за кръв и завоевания.

— Добре се справи — обърна се Елук към Толуй и видя как гърдите му се изпъчиха гордо. — Избери си някой от моите коне, вземи и дванадесет мяха айраг. Напий се. Спечели си похвалата на хана.

Доволният Толуй се поклони до земята.

— Оказваш ми голяма чест, господарю — каза той и изгледа Темуджин. — Ще се радвам да го видя унижен.

— Много добре, Толуй. Ще го видиш. Духовете се нуждаят от кръв, за да утолят глада си. Той ще бъде онова петно на земята, което ще ни прати към победа и величие. При нас дойде оръжейник. Ще принесем в жертва син на хан. Бащата-небе ще ни дари прекрасни жени и ще постави в краката ни хиляда племена. Усещам го с кръвта си.

Темуджин се помъчи да се изправи. Изтерзаното му тяло го болеше от пътуването, китките му сякаш горяха. Той се изплю на земята и докато се оглеждаше, си помисли за баща си.

— В едно овче лайно има повече чест, отколкото в теб — бавно каза той на Елук. Опита се да не трепне, когато един дружинник приближи и го просна в безсъзнание с дръжката на меча си. Нужни бяха три удара, за да падне с отворени очи в праха.

Дойде на себе си, когато някой плисна в лицето му топла вода. Задави се и опита да се изправи на крака. Извика от болка, когато откри, че единият от пръстите му е счупен, а дясното му око е подуто и покрито със засъхнала кръв. Надяваше се, че не са го ослепили, но сякаш вече не го беше грижа. Беше тъмно, не можеше да разбере къде

се намира. Над главата си видя решетки на фона на далечните звезди и потрепери. Намираще се в замръзнала яма. Дървената решетка беше прекалено високо, за да може да скочи. Докосна стената със здравата си ръка и откри, че земята е хлъзгава от влагата. Краката му бяха потопени във вода, а отгоре се чуваха ниски смехове.

За негов ужас тихото сумтене бе последвано от струя воняща течност. Дружинниците пикаеха в дупката и се смееха.

Покри глава с ръцете си и опита да се пребори с черното отчаяние. Животът му можеше да свърши в тази противна дупка — може би след като счупят ръцете и краката му с камъни. Нямаше справедливост на този свят. Това му стана известно още след смъртта на баща му. Духовете нямаха влияние върху живота на хората след тяхното раждане. Човек или издържа всичко, което му стоварва светът, или бива смазан.

Мъжете сложиха тежък камък върху дървената решетка. Отидоха си и Темуджин опита да се моли. За негова изненада това му даде сила. Остана да клечи край замръзналата кална стена до зазоряване, като през цялото време се унасяше в дрямка и се будеше отново. В червата му нямаше нищо. Имаше чувството, че винаги е бил гладен и наранен. А някога, преди години, той беше щастлив и яздеше към червения хълм с братята си. Задържа тази мисъл като светлина в мрака, но тя не можеше да го крепи завинаги.

Преди зазоряване чу приближаващи стъпки, над решетката се появи тъмна фигура и закри повечето звезди. Темуджин трепна, очакваше съдържанието на поредния изпразнен мехур, но вместо това фигурата го заговори:

— Кой си ти?

Темуджин не погледна нагоре, но усети как гордостта му пламва отново.

— Аз съм най-големият оцелял син на Есугей, който бе хан на вълците — отвърна той.

За миг видя проблясъци светлина, сякаш отново щеше да изгуби съзнание. Спомни си думите на баща си и ги повтори дръзко.

— Аз съм земята и костите на хълмовете — каза той яростно. — Аз съм зимата. Когато умра, ще идвам за теб в най-студените нощи.

Погледна предизвикателно нагоре, твърдо решен да не издава отчаянието си. Сянката не помръдна, след малко промърмори няколко

думи и изчезна, пускайки светлината на звездите отново в ямата.

Темуджин обгърна колене и зачака утрото.

— Кой си ти, че ми казваш да не се отчайвам? — промърмори той.

18.

Темуджин гледаше как слънцето минава над главата му. Огънят му бе затулен от тежък облак и оранжевият диск не го заслепяваше. Слабата топлина беше добре дошла след поредната ледена нощ. Когато дойде на себе си, първата му работа бе да освободи краката си от леда и калта. После заудря крайниците си, докато кръвта отново не се раздвижи в тях. Използваше за нужник единия край на малката яма и на третия ден въздухът долу беше вече зловонен. През решетката влизаха мухи и той убиваше времето си, като ги ловеше и ги държеше живи колкото се може по-дълго.

Бяха му подхвърлили овнешко месо и хляб и се смяха на опитите му да улови храната преди да падне в калта. Изяде едно парче и стомахът му се сви болезнено, но не искаше да умре от глад, затова просто сви рамене и се насили да преглътне заляка. Всеки ден отбелязваше с малки камъчета движещите се сенки; правеше всичко възможно, само и само да забрави за времето и за собственото си нещастие.

Не разбираше защо Елук го остави в ямата, вместо бързо да му види сметката. В самотните си часове, Темуджин си представяше как Елук се пречупва от срам, как открива, че е неспособен да нарани син на Есугей. Как го е застигнало проклятие или обезобразяваща болест. Приятно му беше да си фантазира, но в действителност Елук може би просто беше излязъл на лов или кроеше някакви жестоки планове. Темуджин отдавна беше разбрал, че истинският свят далеч не е толкова приятен, колкото въображамия.

Махнаха камъка, решетката бе вдигната и той изпита облекчение, че най-сетне моментът на смъртта е дошъл. Вдигна ръце и се остави да го извлекат навън. Беше чул гласовете на събиращото се множество и предположи, че предстои нещо особено. Един от мъжете, които го измъкваха, хвана счупения му пръст и Темуджин се задъха от болка, когато костта изхрущя.

Пуснаха го и той се свлече на колене. Виждаше много лица около себе си и когато зрението му се проясни, започна да ги разпознава.

Някои му се подиграваха, най-малките деца го замеряха с камъни. Други изглеждаха разтревожени и напрежението слагаше безизразни маски на лицата им.

Пригответи се за смъртта, за края на всичко. Годините след изоставянето им бяха дар въпреки негодите. Беше познал радост и мъка и се закле да умре с достойнство. Баща му и кръвта му го изискваха, каквото и да му струваше това.

Елук седеше в тежкия си стол, изнесен навън специално за случая. Темуджин му хвърли един поглед и се извърна, предпочитайки да гледа лицата на хората. Въпреки всичко преживяно изпитваше странно успокоение, че ги вижда отново. Без да обръща внимание на Елук, кимна и се усмихна на някои, които беше познавал добре. Те не посмяха да му отвърнат, но той забеляза, че погледите им омекват.

— Искаше ми се да го изправя тук с чест, както подобава — внезапно изрева Елук към тълпата. Наведе голямата си глава и я поклати сериозно. — Но открих, че живее като животно, без човешки обноски. Ала дори и плъхът може да хапе и когато този безроден скиталец уби моя дружинник, заповядах да бъде довлечен тук, за да му въздадем справедливост. Ще му я дадем ли? Ще му покажем ли, че вълците не са се размекнали?

Темуджин наблюдаваше родовете, докато дружинниците на Елук надаваха радостни безмозъчни крясъци. Някои от хората викаха в знак на съгласие, но повечето стояха мълчаливи и гледаха мръсния млад мъж, който се взираше в тях с жълтите си очи. Темуджин бавно се изправи на крака. Вонеше от собствените си нечистотии и бе покрит с ухапвания от мухи и натъртвания, но стоеше изправен и чакаше острието.

Елук извади меча с вълча глава върху костената дръжка.

— Духовете са изоставили това семейство, вълци мои. Вижете го сами и се убедете. Къде е късметът на Есугей?

Беше грешка да споменава името на стария хан. Много глави се склониха автоматично, когато го чуха, и Елук пламна от ярост. Изведнъж главата на Темуджин му се стори недостатъчна и той прибра меча.

— Завържете го за пони — каза той. — Влачете го по земята и после го хвърлете в ямата. Може би ще го убия утре.

Пред очите му Толуй докара един кафяв кон и завърза дълго въже за седлото. Тълпата развълнувано се раздели и хората проточиха вратове, за да видят тази странна нова игра. Докато завързваха китките му, Темуджин се обърна към Елук, изгледа го и плю на земята. Елук се ухили до уши.

Толуй се обърна в седлото. На лицето му бяха изписани самодоволство и злоба.

— Колко бързо можеш да тичаш? — каза той.

— Да видим — отвърна Темуджин и облиза напуканите си устни. Усети как подмишниците му се изпотяват. Бе успял да събере кураж и да остане прав пред меча. Мисълта да бъде разкъсан зад галопиращ кон беше повече, отколкото можеше да понесе.

Опита се да се стегне, но Толуй заби пети в хълбоците на понито и диво извика. Въжето се изпъна и Темуджин се затича, но слабите му крака започнаха да се плетат още в началото. Толуй яздеше безразсъдно и се наслаждаваше. Не мина много време и Темуджин рухна на земята.

Когато Толуй най-сетне се върна в лагера, Темуджин беше мъртва тежест на края на въжето. Кожата му беше ожулена и окървавена. Дрехите му се бяха превърнали в прашни дрипи, които затрепериха на вятъра, когато Толуй сръза въжето. Темуджин не усети как рухна на земята. Ръцете му бяха почти черни, устата му висеше отворена и от нея се стичаше кървава слюнка — беше прехапал езика си. Видя Басан на вратата на гера му и го погледна с преbledняло и напрегнато лице.

Елук излезе да поздрави Толуй и хвърли развеселен поглед към изтерзаната фигура, която някога беше смятал за важна. Радваше се, че не е приключил с това прекалено бързо. Пристъпваше някак по-леко, сякаш това решение беше снело товар от гърба му. Беше в чудесно разположение на духа и шеговито се сбори с Толуй, преди дружинникът да хвърли Темуджин обратно в ямата и да постави решетката на мястото ѝ.

Темуджин седеше в ледената мръсотия и не забелязваше нищо около себе си. Беше намерил един зъб в калта, достатъчно голям, за да бъде от устата на мъж. Дълго остана загледан в него. Може би беше заспал, не можеше да каже със сигурност. Болката и отчаянието бяха изтощили сетивата му до такава степен, че не беше сигурен дали

сънува, или е буден. Всяка кост го болеше, а лицето му бе толкова подуто, че едва виждаше през цепката на едното си око. Другото беше покрито с коричка засъхнала кръв, която той не посмя да свали. Всъщност изобщо не искаше да се движи заради болката от безбройните драскотини и охлузвания. Никога не му се беше случвало да бъде така разнебитен и единственото, което можеше да направи, беше да не крещи и да не плаче. Запази мълчание със сила на волята, която не бе подозирал, че притежава. Тя беше калена в пещта на омразата. Дълбоко в себе си Темуджин изпита наслада, че не се е огънал, че може да издържи и да оцелее.

— Къде е баща ми? Къде е племето ми? — промърмори той и лицето му се изкриви от мъка. Беше копнял да се върне при вълците, а те не даваха пет пари за него. Не беше лесно да се отърси от последните нишки на детството си, от общата история, която го свързваше с тях. Спомни си добротата на стария Оргуз и семейството му. Дълго остана отпуснат край калните стени, а мислите му се движеха бавно като лед по река.

Нещо изскърца над главата му, той подскочи стреснато и дойде на себе си. Част от него регистрира движещата се сянка на дъното на ямата. Погледна нагоре и с изненада видя, че решетката е изчезнала. Темуджин зяпна, разбираше какво става. Ако не беше ранен, сигурно щеше да се покатери, но не можеше да се движи. Мъчително беше да вижда шанс за бягство и да не може да се възползва от него. Беше направил всичко възможно да ограничи пораженията, но десният му крак сякаш беше накълцан на парчета. Кръвта му още капеше в калта. Щеше да му е по-лесно да излети като птица, отколкото да излезе от дупката.

Разсмя се почти истерично при мисълта, че неизвестният му спасител си е тръгнал и го е оставил сам да се измъкне навън. На сутринта глупакът щеше да го открие на дъното на ямата и Елук никога вече нямаше да я остави без охрана.

Нещо се плъзна надолу и Темуджин се дръпна рязко настрани, мислейки го за змия. Умът му играеше номера, но щом усети грубите нишки на плетено въже, надеждата оживя отново. Видя някаква сянка да закрива звездите.

— Не мога да се изкатеря — каза той, като се мъчеше да говори тихо.

— Завържи се — разнесе се гласът от предишната нощ, — и ми помогни да те изтегля.

Темуджин завърза с непослушни пръсти въжето около кръста си и отново се зачуди кой ли рискува да си навлече гнева на Елук. Не се съмняваше, че ако ги намерят, спасителят му ще се озове заедно с него в ямата.

Въжето се впи в гърба му и Темуджин задраска безполезно с крака по калната стена. Откри, че може да забива ръцете си в пръстта, макар че от усилията кожата му пламтеше. Усети у него да се надига вик и от очите му бликнаха неволни сълзи. Но не издаде нито звук, докато най-сетне не се озова на замръзналата земя в смълчания лагер.

— Бягай колкото може по-надалеч — каза спасителят му. — Използвай калта покрай реките, за да скриеш миризмата си. Ако оцелееш, ще те намеря и ще те откарам още по-надалеч.

На светлината на звездите видя, че мъжът има посивяла коса и мощни рамене, но за своя изненада не можеше да се сети кой е. Преди да успее да отговори, непознатият пхна една торба в ръката му. Устата на Темуджин се напълни със слюнка от миризмата на лук и овнешко. Торбата бе топла и той я сграбчи, сякаш беше последната му надежда.

— Кой си ти, защо ме спасяваш? — прошепна той. Вътрешният му глас извика, че това няма значение, че трябва да бяга, но не можеше да тръгне, без да знае.

— Бях дал обет на баща ти Есугей — отвърна Арслан. — А сега тръгвай. Ще те последвам в суматохата при издирването.

Темуджин се поколеба. Възможно ли беше Елук да е инсценирал всичко това, за да научи къде са братята му? Не можеше да рискува и да разкаже на непознатия за дерето сред хълмовете.

— Язди пет дни на север, от залез до залез. Ще видиш един висок хълм, чакай ме там. Ще дойда, ако успея, и ще те заведа при семейството ми. Завинаги ще съм ти благодарен, безименни страннико.

Арслан се усмихна на куража на младия мъж. Напомняше му за собствения му син Джелме, макар че в този имаше огън, който трудно можеше да се потуши. Нямахше намерение да му каже името си, тъй като младият воин можеше да бъде уловен и принуден да го издаде. Въпреки това взе решение и кимна под погледа на Темуджин.

— Името ми е Арслан. Пътувам със сина си Джелме. Ако оживееш, може би ще се срещнем отново — каза той, хвана ръката му

за поздрав и едва не го накара да изкрещи от внезапната болка. Сложи решетката и камъка на мястото им и се отдалечи леко като котка в ледената светлина на звездите. Възможно най-тихо Темуджин пое в противоположната посока, решен да остане жив и да се отдалечи колкото може повече, преди да е започнал ловът.

В сиво-синята светлина на утрото две хлапета събираха кураж да приближат ръба на ямата и да видят пленника. Когато най-сетне се осмелиха да надзърнат, отдолу не ги погледна никой, те побягнаха към родителите си и вдигнаха тревога.

Елук излезе от гера си, лицето му бе изопнато от радостна възбуда. Могъщата Червена птица бе впила нокти в дървения ръкав на дясната му ръка и тъмният ѝ клюн беше отворен, разкривайки сребърния език. Двете ловджийски кучета подскачаха около него и лаеха лудо, усетили настроението му.

— Идете при дърветата — извика Елук на събиращите се воители. — Аз ще поема западния край. Който го хване, ще получи от мен нов дел и два ножа с дръжки от рог. Толуй, идваш с мен. На конете, братя. Днес ще ловуваме.

Той наблюдаваше дружинниците и редовите бойци, които се подреждаха в групи и проверяваха екипировката и припасите, преди да скочат в седлата. Със задоволство забеляза, че са в настроение и се поздравяват за решението да върне Темуджин в лагера. Гледката как го влачат окървавен беше последното доказателство, че бащата-небе обича хана на вълците. В края на краищата, Елук не беше наказан от мълния. Дори най-старите вещици щяха да останат доволни от това, което бе постигнал.

За момент се замисли как ли Темуджин бе успял да се измъкне от ямата, но щеше да се заеме с това, след като се върне. Младежът не би могъл да стигне далеч с тези наранявания. Щом го хванеха, Елук щеше да го попита как се е изкатерили по хлъзгавите стени или кой му е помогнал. Намръщи се при тази мисъл. Може би сред родовете имаше предатели. Ако това се окажеше истина, щеше да ги изкорени.

Уви повода около юмука си и скочи в седлото. Наслади се на усещането за сила в краката си. Червената птица разпери криле, за да запази равновесие върху ръката му. Елук се ухили стегнато и усети, че

сърцето му заби по-бързо. Обикновено му трябваше доста време, за да се разбуди напълно, но мисълта за лова на ранения мъж накара кръвта му да кипне и той беше готов да препусне в галоп. Червената птица усети желанието му и наведе глава, мъчейки се да свали качулката с дългия си нокът. Елук махна кожата, орелът се отдели от ръката му и полетя с писък нагоре. Гледаше го как пляска с криле, за да се издигне, а ръката му се вдигна нагоре като за поздрав. В утрини като днешната усещаше земята. Озърна се и кимна на Толуй.

— Хайде. Да видим колко далеч е успял да избяга.

Толуй се ухили на своя господар и учител, заби пети в коня си и препусна напред. Кучетата се втурнаха край него, жадни за плячка. Въздухът беше студен, но воините бяха облечени в плътни делове. Слънцето изгряваше.

Темуджин лежеше абсолютно неподвижно и гледаше как една муха пълзи по калта пред лицето му. Беше се омазал в речна глина, за да прикрие миризмата си, но не знаеше дали това щеше да помогне. Бе отишъл колкото може по-далеч в тъмното, макар че накрая куцаше и хлипаше. Странно беше, че показваше слабостта си, когато останеше сам. Нямаше нищо против парещите сълзи по изтерзаната си кожа, щом никой не можеше да ги види. Всяка стъпка беше агония, но той продължаваше напред. Спомни си думите на Хулун през първите им нощи в дерето. Нямаше да има спасение, нямаше да има край за страданието им, ако сами не се погрижеха за това. Продължи да върви, надявайки се мракът да го скрие от съгледвачите по хълмовете.

На зазоряване куцаше като ранено животно, превит на две от болка и слабост. Накрая рухна на брега на един поток и остана да лежи задъхан, с лице към избледняващото небе, приветстващо изгрева. Осъзна, че щяха да открият бягството му при първата дневна светлина. Колко далеч беше успял да стигне? Първите златни искри докосваха тъмния хоризонт, прекалено ярки за изнурените му очи. Започна да рови с подутите си ръце в глината и изкрещя от болка, когато счупеният му пръст докосна земята.

За известно време изпадна в забрава и тя му донесе облекчение. Калта беше мека, можеше да я омеси с пръсти и да я размаже по

кожата и по дрехите си. Беше студена, но щом изсъхнеше сърбеше и пареше ужасно.

Загледа се в счупения си пръст, в подутата свивка и пурпурната кожа под калта. Изтръгна се от замайването си, внезапно уплашен, че докато стои изтощен тук, времето лети. Тялото му стигна предела си на издръжливост. Искаше му се просто да се предаде и да изгуби съзнание. Някъде дълбоко в себе ся усещаше една все още жадна за живот искрица, но и тя гаснеше. Той беше някаква кална, безчувствена маса, която пълзеше по брега и едва успяваше да обърне лице към движещото се по небето слънце.

Чу лай на кучета в далечината и отново дойде на себе си. Отдавна беше изял храната, която Арслан му даде и отново умираше от глад. Кучетата се чуваха по-близо и той изведнъж се уплаши, че смърдящата речна кал не е никакво прикритие. Помъкна се на спазми покрай наклонения бряг, скрит от тревите, треперещ и слаб. Воят на кучетата прозвуча още по-близо и сърцето му бясно заби от ужас, че те ще се нахвърлят върху него и ще откъснат плътта от костите му. Още не чуваше тропот на копита, но знаеше, че и конниците не са далеч.

Изстена от ледените иглички, щом нагази във водата и се насочи към най-дълбокото и към гъстата тръстика. Онази част от него, която все още беше в състояние да мисли, го накара да подмине първите стебла. Ако намереха мястото, където беше лежал, щяха да претърсят навсякъде около него.

Реката притъпи най-силните му болки и макар да бе все още плитка, Темуджин използва течението, за да продължи на четири крака в меката кал. Усещаше, че между пръстите му мърда нещо живо, но от студа сетивата му нямаха връзка с реалността. Щяха да видят размътената вода. Беше безнадеждно, но въпреки това той не спря и продължи да търси по-дълбока вода.

Реката направи завой покрай надвиснали над водата стари дървета. От другата страна се виждаше синкав лед, запазен под тяхната сянка. Водата бе подкопала брега под него. Темуджин се страхуваше от хапещия студ, но се насочи без колебание натам.

Смътно се запита колко ли време ще издържи в ледената вода. С мъка се довлече до ледения ръб и клекна в калта. Само очите и носът

му се подаваха над повърхността. Преследвачите трябваше да влязат във водата, за да го видят, но той не се съмняваше, че ловците щяха да пратят кучетата си нагоре и надолу по потока.

Студът се беше просмукал до костите му и той помисли, че умира. Стисна зъби, за да не тракат. Забрави какво става, просто чакаше като риба, измръзнал и лишен от мисъл. Дъхът му излизаше като пара над бистрата вода, а облакът тиня около него постепенно се уталожил.

Чу недалеч възбуждения лай на кучетата, но мозъкът му работеше прекалено мудро, за да изпита страх. Онова вик ли беше? Може би. Може би бяха открили следи в глината. Може би бяха разпознали дирята на човек, който се влачи по корем. Вече не го беше грижа. Студът сякаш бъркаше вътре в него, стискаше сърцето му и забавяше с ужасната си сила. Усещаше всеки сърдечен удар като малък изблик на топлина, но тя ставаше все по-слаба.

След известно време лаят на кучетата отслабна, но Темуджин остана на мястото си. Накрая се раздвижи. Това не беше съзнателно решение, а по-скоро подтик на плътта, която не желаше да умре. Заля го вълна от слабост и той едва не се удави, но с мъка успя да задържи главата си над водата. Излезе бавно от дълбокото. Крайниците му тежаха така, че едва успяваше да ги помръдне.

Измъкна се на отсрещния бряг, легна отново на тъмната глина и се намести под надвисналата трева, където най-сетне изгуби съзнание.

Когато се събуди, беше още светло. Наоколо се чуваше само шумът на реката, която течеше буйна заради топящия се в планините сняг. Събуди се от болка, кръвта се задвижи в крайниците му. Премести немошно едната си ръка и излази по-далеч от водата. Захлипа от болката на събуждащата се плът. Изправи се, колкото да се огледа през дърветата и да види, че наоколо нямаше никого.

Уверен беше, че Елук няма да се откаже. Ако първият лов не успееше, той щеше да вдигне цялото племе и да претърси всичко на един ден езда от лагера. Той не би могъл да стигне по-далеч. В крайна сметка щяха да го намерят. Докато лежеше, загледан в небето, Темуджин осъзна, че има само едно място, където можеше да отиде.

Щом слънцето залезе, Темуджин се изправи с олюляване. Трепереше толкова силно, че сякаш щеше да се разпадне. Краката му отказаха и той запълзя по тревата. Факлите на лагера се виждаха. Осъзна, че не беше успял да измине много голямо разстояние. Вероятно повечето ловци го търсеха по-надалеч.

Изчака да угаснат и последните слънчеви лъчи и земята отново да потъне в мрак и студ. Тялото му сякаш беше готово да изтърпи още малко. Той отдавна бе престанал да се пита докъде ли можеше да избути тези съсипани и разнебитени крайници. Реката бе обелила коричката от подпухналото му око и Темуджин с облекчение откри, че вече вижда с него, но всичко изглеждаше размазано, а окото непрекъснато сълзеше.

Той се ужасяваше от кучетата в лагера, но се надяваше, че речната кал ще прикрие миризмата му. Мисълта как някое от онези злобни животни се хвърля към него не го напускаше, но нямаше избор. Ако спреше мъчителното си пълзене, щеше да бъде открит от втората вълна ловци на сутринта. Продължи напред. Когато се обърна, се изненада какво голямо разстояние бе изминал.

Благодари на бащата-небе, че герът, до който искаше да стигне, се намира в края на притихналия лагер. Дълго лежа по корем, като се оглеждаше и за най-малкото движение. Елук беше поставил стражи, но те трябваше да имат очи на бухал, за да могат да видят калната фигура, пълзяща по тъмната земя.

Измина цяла вечност, докато най-после докосна плъстената стена на гера. Сухата й груба повърхност го докара до екстаз. Духът му се ободри и макар болката да се беше завърнала, той отново се чувстваше жив. Мислеше да влезе под стената, но тя бе закрепена с клинове за земята. Не искаше някой да викне уплашено или да помисли, че в дома му се промъква вълк. Ухили се при тази мисъл. Той беше един доста проскубан вълк, слязъл от хълмовете за малко топлина и мляко. Облаците скриха звездите и в мрака Темуджин стигна малката врата на гера, бутна я, затвори след себе си и застана задъхан в тъмнината.

— Кой е? — попита женски глас. Вляво от себе си чу шумолене на завивки, последвано от друг, по-плътен глас.

— Кой е? — обади се Басан.

Сигурно вече посягаше към ножа са.

— Темуджин — прошепна младежът.

Последва тишина. Той зачака, прекрасно знаеше, че животът му виси на косъм. Чу щракането на кремък върху стомана и за миг искрата освети лицата им. Жената и децата на Басан бяха будни, Темуджин ги загледа тъпо, а дружинникът запали лампата и намали пламъчето, докато то едва заблещука.

— Не можеш да останеш тук — каза жената.

Темуджин видя страха на лицето ѝ, но се обърна с безмълвна молба към бащиния си дружинник и зачака.

Басан поклати глава, ужасен от вида на съсипания беглец в дома му.

— Търсят те — каза той.

— Тогава ме скрий за един ден, докато търсенето приключи — отвърна Темуджин. — Претендирам за правата на гостенин.

Не чу отговора и внезапно се свлече, щом и последните сили го напуснаха. Падна на колене и главата му клюмна напред.

— Не можем да го отпратим — чу Басан да казва на жена си. — Ще го убият.

— Не, той ще убие всички ни — отвърна тя, повишавайки тон.

Темуджин в мъгла видя, че Басан пресече гера, застана пред нея и хвана лицето ѝ с ръце.

— Направи му чай и намери нещо за ядене — каза той. — Правя го заради баща му.

Тя не отговори, но отиде с напрегнато лице до котела и се зае да запали малката желязна печка. Темуджин усети силните ръце на Басан да го повдигат и мракът го погълна.

Елук не се сети да претърси герите на семействата. Доброто му настроение видимо избледня, щом мина втори, а после и трети ден, без да открият нито следа от беглеца. В края на четвъртия ден Басан съобщи на Темуджин, че Арслан и синът му също са изчезнали. Бяха поели сутринта на север с един от дружинниците, но не се завърнаха до залез-слънце и Елук бе на път да излезе от кожата си от ярост. Прати хора да претърсят гера на оръжейника и установи, че най-ценните му инструменти са изчезнали заедно с него. Никой не очакваше дружинникът да се върне и плачът на семейството му отеква дълго в нощта. Настроението на вълците помръкна. Елук просна един

мъж в безсъзнание, защото се възпротиви на решението му да ги прати отново да търсят.

Темуджин едва си спомняше първите два дни. Беше го повалила треска, вероятно от вонящия въздух в ямата. Ледената река бе почистила кожата му и може би това го беше спасило. Жената на Басан се погрижи за раните му със сурова ефективност. Премахна останалата мръсотия и изчисти кръвта и гнойта с напоен в сварен айраг плат. Той застана от болка и тя му запуши устата, за да заглуши звука.

Всяка сутрин Басан ги оставяше, за да се присъедини към останалите мъже. Предупреди строго двамата си синове да не казват никому нито дума. Момчетата гледаха Темуджин, ококорени като бухалчета, уплашени от непознатия, който не казваше нито дума и търпеше такива ужасни рани. Бяха достатъчно големи, за да разберат, че животът на баща им зависи от тяхното мълчание.

Елук пиеше все повече и повече, ден след ден потерите се завръщаха с празни ръце. В края на седмицата той заповяда на пияна глава всички да продължат на север, за да оставят ямата и лошия късмет зад гърба си. Същата вечер взе в гера си двете най-млади момичета в племето и семействата им не посмяха да възразят. Басан пое късната стража от полунощ до разсъмване, тъй като искаше най-сетне да измъкне Темуджин от лагера. Родовете бяха неспокойни и нервни и той знаеше, че навсякъде има любопитни очи и уши. Колкото и опасно да беше обаче, при събирането на герите Темуджин щеше да бъде открит, така че трябваше да се рискува.

В затворената общност на племето е трудно да направиш каквото и да било незабелязано. Басан остана до полунощ, като повдигаше горното покривало на гера и гледаше пълзящите по небесния купол звезди. В резултат на това, когато най-сетне реши, че племето е заспало, всички зъзнеха. А и да имаше някой буден, нямаше да обърне внимание на доверен дружинник, който отива на стража. Басан обаче бе изтормозен от мисълта, че трябва да даде на Темуджин едно от понитата си. Имаше единадесет и ги обичаше като свои деца. Накрая избра една малка черна кобилка, доведе я пред вратата на гера си и напълни дисагите с достатъчно храна, за да може Темуджин да оцелее по пътя.

Темуджин стоеше в дълбоката сянка и се мъчеше да намери думи, с които да изрази благодарността си. Не можеше да даде нищо

дори на децата. Чувстваше се засрамен заради страха, който беше донесъл в дома им. Жената на Басан не беше омекнала, но по-големият му син преодоля напрежението си, а когато научи кой всъщност е непознатият, го замени със страхопочитание. Когато Басан им каза какво предстои тази нощ, момчето събра смелост и отиде при Темуджин с цялата стеснителност на дванадесетте си години. За огромна негова изненада то коленичи, взе ръката му, постави я върху главата си и Темуджин усети допира на настръхналата му кожа.

Гърлото му се стегна от вълнение от жеста на момчето.

— Баща ти е храбър мъж — промърмори той. — Постарай се да вървиш по стъпките му.

— Обещавам, хане мой — отвърна момчето.

Темуджин го зяпна, а жената на Басан рязко си пое дъх. Застаналият на вратата Басан чу тези думи и разтревожено поклати глава. Преди Темуджин да успее да отговори, дружинникът прекоси гера, отиде до сина си и го изправи на крака.

— Не можеш да се заклеваш пред този мъж, малкият. Когато дойде време, ще вречеш меча и живота си на Елук, както направих аз.

Не можеше да погледне Темуджин в очите, докато говореше, но съпротивата на момчето бързо изчезна под силните ръце на баща му. То се измъкна, побърза да се сгуши в обятията на майка си и ги загледа оттам.

Темуджин прочисти гърлото си.

— Духът на баща ми ни наблюдава — промърмори той, виждайки дъха си като пара в студа. — Оказваш му чест, като ме спасяваш.

— А сега тръгвай с мен — смутен каза Басан. — Не говори с никого и ще помислят, че си някой от стражите по хълмовете.

Отвори вратата и Темуджин се пъкна през нея. Зарастващите рани го боляха. Под плътния зимен дел на Басан носеше чиста туника и гамаши. Най-лошите му рани бяха бинтовани под дебелото облекло. Далеч не бе излекуван, но копнееше да седне в седлото. Щеше да намери свое племе сред скиталците в равнините и вълците нямаше да го хванат отново.

Басан нарочно вървеше бавно през лагера с надеждата, че мракът ще скрие самоличността на спътника му, ако някой се окаже толкова глупав да излезе на студа. Имаше вероятност да забележат, че се връща

без кобилата, но нямаше друг избор. Не след дълго герите останаха зад тях. Никой не ги беше спрял. Двамата мъже вървяха мълчаливо и водеха понито за поводата, докато лагерът на вълците не остана далеч назад. Беше късно и Басан щеше доста да се изпоти, за да се върне до поста си, без да предизвика коментари. Стигнаха сянката на един хълм и той подаде поводата на Темуджин.

— Вторият ми лък е увит и прибран тук — каза той и потупа завързания за седлото вързоп. — Има малко храна, но съм ти сложил и две стрели, за да ловуваш, когато ти се наложи. Продължи пеша, докато не се отдалечиш достатъчно, защото съгледвачите ще чуят тропота на копита. Стой в сянката на хълмовете колкото можеш по-дълго.

Темуджин кимна и се пресегна да потупа дружинника по ръката. Този мъж го бе заловил с Толуй, а после спаси живота му, като изложи на риск собственото си семейство. Не го разбираше, но му беше благодарен.

— Оглеждай хоризонта за мен, Басан — каза той. — Имам сметки за уреждане с вълците.

Басан го погледна и отново видя решителността, която смразяващо му напомни за младия Есугей.

— Сякаш баща ти говори — каза той и внезапно потрепери.

Темуджин го изгледа дълго и го потупа по рамото.

— Когато се видим отново, обещавам, че семейството ти ще бъде в безопасност — каза той и изцъка с език, за да накара кобилата да потегли. Басан дълго гледа след него, после се сети, че закъснява, и се затича. Когато Темуджин излезеше от сянката на хълма, щеше да го види само дружинникът, но рогът му щеше да остане безмълвен.

19.

Седнал самичък на полегатия склон, Хаджиун изяде мъничко твърд хляб и последното парче овнешко с подправки. Двата с Хазар бяха успели да съберат по-голямата част от пръснатото от Толуй стадо и Хулун му беше опушила достатъчно месо, за да издържи много самотни дни в очакване на брат си. Но въпреки опитите му да пести храната, припасите бързо се стопяваха. Той знаеше, че на следващия ден ще му се наложи да лови мармоти и птици, ако не иска да гладува.

Докато дъвчеше сушеното месо, усети, че близките му липсват, и се запита дали са все още живи. Знаеше много добре, че семействата на скиталците са уязвими в степта, дори и да се движеха нощем. Както братята навремето бяха устроили засада на двамата пастири, така и те самите можеха да бъдат нападнати заради овцете и козите или заради понитата, които яздеха. Хаджиун не се съмняваше, че Хазар ще се представи повече от добре, но срещу двама или трима воители, излезли да плякосват, резултатът можеше да бъде само един.

Хаджиун въздъхна, отвратен от начина, по който светът се бе обърнал срещу тях. Когато Темуджин беше тук, животът им не беше изпълнен с непрекъснат страх от всеки непознат. Присъствието на брат му го караше да се чувства някак по-висок и да си спомня времето, когато Есугей беше жив. Сега Хаджиун се страхуваше за всички и докато дните минаваха, въображението му започна да рисува какви ли не ужасни кървави картини.

Трудно му беше да бъде сам. Когато Хулун поведе последните си три деца на запад, Хаджиун изпита необичайно чувство. Като малък той бе стоял много нощи на стража, наблизко винаги имаше някой възрастен воин, който го следеше да не заспи. Дори онези дълги часове не го бяха подготвили за ужасната самота в пустата степ. Знаеше, че е възможно никога вече да не види семейството си, майка си или Темуджин. Тревното море беше невъобразимо грамадно. Ако те бяха мъртви, може би дори нямаше да намери костите им.

След първите няколко дни откри, че да говори сам на себе си, докато оглежда далечните хълмове, му действа утешително. Просто

имаше нужда да чуе нечий глас. Беше избрал поста си за наблюдение високо в дерето, недалеч от мястото, на което двамата с Темуджин бяха убили Бехтер. Още потреперваше, когато всяка сутрин минаваше оттам на път към наблюдателния пост. Казваше си, че духът на брат им не е вече тук, но познанията му в тази област бяха мъгляви. Хаджиун помнеше, че Чагатай му беше обяснявал нещо за душите. Едната яздеше ветровете високо горе; но нямаше ли и друга, която оставаше свързана със земята? Той минаваше спокойно оттам под лъчите на утринното слънце, но се връщаше по тъмно и лесно можеше да си представи, че Бехтер стои в сянката на дърветата, бял и смъртоносен. Потрепери при тази мисъл. Спомените му за Бехтер като че ли бяха замръзнали в онзи единствен момент, когато заби стрелата в гърба му. Станалото преди това бе мъгла, някакъв друг живот. Спомняше си ужаса, че Бехтер ще успее някак да измъкне стрелата и ще се обърне бесен към него. Светът се промени, когато големият му брат падна върху мокрите листа и Хаджиун се питаше дали сега не си плаща за онзи ден. Темуджин бе казал, че духовете ти дават съобразителност и сила, колкото да живееш, а после не проявяват интерес към теб. Но част от Хаджиун се боеше, че за всяка жестока постъпка трябва да се плати някаква цена. Вярно, тогава беше дете, но можеше и да откаже да последва Темуджин.

Засмя се тихо при тази идея. Никой от братята не можеше да откаже на Темуджин. У него имаше много повече от характера на баща му, отколкото си мислеше преди. Това ставаше все по-очевидно, особено след като Хаджиун видя как Темуджин се пазари и търгува със скиталци като стария Оргуз и жена му. Въпреки възрастта му всички го вземаха на сериозно и ако паднеше убит, Хаджиун щеше да го почете, като се опита да върви по същия път. Щеше да открие майка си и да ѝ построи сигурно убежище на някое място с чиста вода и добро пасище. Може би дори щяха да намерят някое малко племе, склонно да приеме още едно семейство. Хулун можеше да се омъжи и отново щяха да заживеят на топло и сигурно.

Това беше мечта и той го знаеше, но прекарваше часове наред, въобразявайки си нещо, което доста приличаше на детството му сред герите на вълците и конните надпреварвания под блестящото слънце. По онова време не мислеше всеки ден за бъдещето. Сега му липсваха сигурността на миналия живот, установените правила и отъпканите

пътеки под краката. Всичко това му липсваше на този висок хълм, брулен от вятъра, и Хаджиун отново усети горчива мъка по Темуджин. Раната на бедрото му продължаваше да го тормози. Хулун я беше зашила и Хаджиун разсеяно почеса шевовете, докато седеше и се вслушваше във вятъра.

Сигурен беше, че брат му не бе успял да избяга от преследвачите си. Спомняше си Толуй като злобен побойник, който обичаше да щипе и да се подиграва, когато възрастните не гледаха. При мисълта, че Темуджин е попаднал в ръцете му, Хаджиун сви юмруци в ръкавите на дела. На семейството на Есугей бе отреден тежък живот, но никой не можеше да каже, че не са се борили. Имаше моменти като този преди да се появи Толуй, в които наистина бяха започнали да се надяват на нормален живот. Сега всичко им беше отнето. Хаджиун чакаше, но вече не вярваше, че ще види Темуджин да се връща в дерето. Ако бащата-небе бе справедлив, щеше да накаже Елук и дружинниците му, но това също беше само мечта. На света нямаше справедливост, най-често преуспяваха злите хора. Уви дела около себе си, опита се да не изпада в отчаяние, но имаше моменти, в които мразеше диво като Темуджин. Ще има справедливост. Ще има отмъщение.

Привърши последното парченце месо и затършува в торбата за някой случайно останал зальк. Бе уморен и изтръпнал от дългото седене. Студът, който изпитваше, не се дължеше само на вятъра. Някъде на запад Хулун сигурно беше в беда, а него го нямаше да я защити или да умре за нея. Дните се изнизваха един след друг и само инатът го задържаше на поста му.

Темуджин видя двама души на върха на високия хълм в далечината. Сърцето му трепна при мисълта, че това са Арслан и синът му, но за всеки случай опъна лъка си. Ако бяха нападатели, щеше да опече сърцата им на бавен огън. Раните нямаше да му попречат да използва лъка на Басан. Не бе в настроение да си играе игрички след всичко, което беше понесъл.

Раните го измъчваха, но той бе яздил пет дни от залез до залез, както беше заръчал и на Арслан. Дерето сред хълмовете беше много далеч от това пустинно място, но пък докато стигнеха дотам, щеше да разбере може ли да се довери на мъжете, които бяха напуснали Елук.

Новият хан на вълците не беше достатъчно коварен, за да планира няколко стъпки напред, както би сторил Есугей. Темуджин заслони очи с ръка и видя, че двамата слизат по стръмния склон, наведени назад в седлата, за да пазят равновесие. Изсумтя, щом те скочиха от животните и продължиха към него пеша с вдигнати ръце. Посланието беше ясно и Темуджин вдигна лъка си в отговор. Това можеше да бъде единствено Арслан.

Пое в тръс към него, но продължаваше да държи лъка си в готовност. Арслан го беше спасил от ямата, но щеше да мине много време, преди Темуджин отново да се довери на някого. Спря и го изчака да измине последните няколко стъпки. Крачеше също като Есугей със сигурна походка в пролетната трева. Споменът събуди внезапна болка, но тя така и не стигна лицето на Темуджин.

— Знаех си, че ще им избягаш — каза Арслан и се усмихна спокойно. — Не те очаквах толкова скоро, но виждам, че си се сдобил с чудесна кобила.

— Подарък ми е от един мъж, който помни баща ми — сковано отвърна Темуджин. — Но я ми кажи, какво смяташ, че ще се случи тук?

Арслан примигна и се засмя.

— Мисля, че ще махнем на сина ми да дойде при нас, а после ще седнем и ще поделим храната си. Лагерът е наш, ти си гост и следователно получаваш правото на неприкосновеност.

Темуджин прочисти гърлото си. Беше неимоверно задължен на този човек и това го караше да се чувства неудобно.

— Защо ми помогна? — попита той.

Арслан вдигна поглед и забеляза избледнелите синини и скованата стойка на младежа върху седлото. Есугей би се гордял с такъв син, помисли си той.

— Положих клетва за вяност пред баща ти, Темуджин. Ти си неговият най-голям оцелял син.

Очите на Темуджин проблеснаха, когато се сети за Бехтер. Дали този мъж би се притекъл на помощ на по-големия му брат? Можеше само да се диви на обратите на съдбата.

— Но ти не ме познаваш — каза той.

Арслан замръзна на мястото си.

— Не те познавам. Помислих си дали да не остана настрана, докато гниеше в онази яма, но не съм такъв човек. Дори и да не познавах баща ти, пак щях да те измъкна оттам.

Темуджин се изчерви.

— Аз... съм ти много благодарен — каза той и извърна поглед към хълмовете.

— Няма да говорим за това — каза Арслан. — То е минало. Засега ще кажа едно — ти не ме познаваш, но ще научиш, че думата ми е желязо.

Темуджин го изгледа в очите, търсейки скрита подигравка. Но откри единствено сурово самообладание.

— Да, баща ти така казваше — продължи Арслан. — Това ме привлече към него, повярвах му. Ако ти си дори половината от онова, което бе той, синът ми и аз ще положим клетва пред теб и ще ти посветим живота си.

Темуджин усети спокойната сила на този мъж. Арслан не беше въоръжен, но докато разговаряха, кобилата бе отстъпила на три крачки от него. И тя като ездача си надуши стаения хищник. Запита се дали Арслан не се заблуждава, че Темуджин разполага с воини, които го очакват да се върне. Дали щеше да му остане верен, щом открие, че го чакат само неколцина мърляви братя, които се криеха по хълмовете. Изкушението да го подведе беше голямо, но Темуджин го потисна. Не можеше да лъже човека, който беше спасил живота му.

— Нямам племе и богатство, нямам нищо друго освен семейството си — каза той. — Не мога да предложа нищо нито на теб, нито на сина ти. Ако избереш да си тръгнеш, ще се върна сам при тях и ще продължавам да те благославям за помощта ти.

— Каза, че ти си земята и костите на хълмовете — тихо отвърна Арслан. — Говореше с думите на баща си. Ще те последвам.

— Тогава викни сина си — каза Темуджин, внезапно обхванат от раздразнение. Не искаше да се надява напразно, но пленът го бе променил. Вече не можеше да се задоволи само с това да оцелее. Погледна надолу към Арслан и си представи диря от огън и кръв през племената, която щеше да свърши в герите на вълците. Беше я виждал в най-мрачните дни на дъното на ямата. Докато мухите бръмчаха около него, въображението му пламтеше.

Джелме се приближи, Темуджин слезе от коня и закуцука към двамата мъже.

— Ако ме наречете хан, волята ви вече няма да бъде ваша — каза той, спомняйки си, че баща му бе казвал същите думи. — Коленичете.

Джелме и баща му се отпуснаха на коляно и Темуджин постави наранените си ръце върху главите им.

— Моля ви за сол, мляко, коне, гери и кръв.

— Твои са, хане мой — отвърнаха в хор двамата мъже.

— Тогава сме роднини и едно племе — изненада ги Темуджин. — Наричам ви мои братя и сме един народ.

Арслан и Джелме вдигнаха глави, поразени от тона му и от смисъла на неговите думи. Вятърът от планините се засили. Темуджин обърна глава в посоката, където се криеше семейството му. Знаеше, че ще намери племето си сред онези, които всички презират, сред скиталците и пастирите. Сред хора като убития от Толуй Оргуз. Те бяха малцина, но бяха калени в огън. Бяха прокудени и жадуваха същото, за което жадуваше и той — за племе и за възможност да отмъстят на света, който ги бе изоставил.

— Започна се — прошепна Темуджин. — Достатъчно се крих. Нека сега те се крият от мен.

Хаджиун видя яздещите на юг трима мъже, но не знаеше кои са. Внимателно проследи курса им и отстъпи назад в дерето с готов лък и колчан. Познаваше гънките на това място като пръстите на ръката си и се втурна по вътрешните склонове, прескачайки паднали дървета и стари дънери, докато не се задъха.

Зае позиция близо до мястото, откъдето конниците щяха да минат, и се скри добре в храсталаците. Усети убиеца в себе си и се приготви. Ако Толуй и Басан се бяха върнали с пленника си, щеше да рискува два изстрела на далечно разстояние и да се довери на уменията си. Беше тренирал за това и нито Хазар, нито Темуджин можеха да му съперничат с лъка. Зачака мълчаливо тропота на копита, готов да убива.

Те наближиха и сърцето на Хаджиун бясно заби, щом разпозна брат си. Видът на живия Темуджин беше достатъчен да повдигне помръкналия му в самотните дни дух. Стисна устни и се усети, че е

промърморил името на брат си на глас. Прекалено дълго съм бил сам, помисли си той и се прицели в по-възрастния от двамата, които яздеха с Темуджин.

Поколеба се, зоркият му поглед регистрираше всяка подробност. Темуджин седеше изправен в седлото, не се виждаше да е вързан или юздите на коня му да са у някого от другите двама. Нима вярвах, че пленникът им няма да препусне при най-малкия шанс за свобода? Нещо не беше наред и Хаджиун хвана по-здраво лъка. Мощните мускули на раменете му започваха да треперят. Нямаше — не можеше — да им позволи да минат, но ако стреляше предупредително, щеше да изгуби шанса си да ги убие бързо. И двамата бяха въоръжени с лъкове, но те не бяха обтегнати. Не яздеха като хора, които се намират на враждебна територия. Хаджиун видя, че имат дълги мечове като онзи, който бе носил Есугей. Не разбираше нищо и докато се колебаеше, тримата се изравниха с позицията му сред дърветата.

Реши да рискува.

— Темуджин! — изрева Хаджиун, изправи се и опъна тетивата до ухото си.

Темуджин забеляза фигурата с периферното си зрение.

— Спри! Спри, Хаджиун! — извика той, вдигна ръце и замаха.

Двамата непознати изчезнаха за миг, по-бързи и от котки.

Скочиха от другата страна на понитата, за да ги използват като щит срещу нападателя. Хаджиун издиша с облекчение, когато Темуджин му кимна и се спеша с ужасяваща непохватност.

Сърцето му прескочи при тази гледка. Вълците бяха ранили брат му, но той бе тук и в безопасност. Темуджин видимо куцаше, докато тичаха един към друг. Хаджиун го прегърна, неспособен да сдържа чувствата си. Всичко щеше да бъде наред.

— Не знаех дали сте приятели или врагове — задъхано каза Хаджиун.

Темуджин кимна и го потупа успокоително по врата.

— Дружинници са, братко — каза той. — Арслан и Джелме, те ме измъкнаха от плена. Пратени са при нас от духа на баща ни.

Хаджиун се обърна към приближаващите мъже.

— Тогава сте добре дошли в лагера ми — каза той. — Имам две патици, ако сте гладни. А сега искам да чуя историята.

Темуджин кимна и Хаджиун осъзна, че не се бе усмихвал, откакто го видя за първи път. Брат му се беше променил. Беше станал по-мрачен от тежестта на преживяното.

— Ще нощуваме тук — потвърди Темуджин. — Но къде са майка ни и останалите?

— Поеха на запад. Останах да чакам в случай, че успееш да се върнеш. Аз... почти се готвех да тръгвам. Бях изгубил надежда, че ще те видя отново.

Темуджин изсумтя.

— Никога не губи вяра в мен, малки братко. Думата ми е желязо и винаги ще се връщам у дома.

Хаджиун изненадан откри, че очите му се насълзяват. Примигна, смутен от присъствието на непознатите. Дълго беше живял сам и напълно беше забравил студената маска. Помъчи се да овладее чувствата си.

— Елате. Ще запаля огън и ще приготвя месото — каза той.

Темуджин кимна.

— Както кажеш. Утре потегляме по зазоряване. Искам да настигна майка ни.

Тримата последваха Хаджиун до лагера — влажно място, което не заслужаваше да се нарича така. Хаджиун се засуети да запали огън сред старата пепел на огнището. Ръцете му внезапно бяха станали странно несръчни.

— На половин ден път на запад има едно скитащо семейство — каза той, докато се занимаваше с кремъка и стоманата. — Трима мъже и две жени. Минаха оттук вчера вечерта.

Забеляза, че Темуджин го гледа с интерес и разбра погрешно блясъка в очите му.

— Можем да ги избегнем, ако потеглим на юг и продължим през черните хълмове — каза той и изсумтя доволно, когато пламъците обхванаха сухата прахан.

Темуджин се загледа в малкия огън.

— Не искам да ги избягвам, братко. Може и да не го знаят, но те са също толкова моя кръв, колкото и ти самият.

Хаджиун спря да се суети и остана клекнал.

— Не разбирам — каза той и видя, че Арслан и Джелме се споглеждат. — Какво общо имаме ние с някакви си скиталци?

— Те са великото племе — отвърна Темуджин, сякаш говореше сам на себе си. Гласът му беше толкова тих, че Хаджиун трябваше да напрегне слух. — Ще им дам отново род. Ще ги събера, ще ги каля и ще ги изпратя срещу онези, които убиха баща ни. Ще изпиша името на Есугей с татарска кръв, а когато станем силни, ще се върна от север и ще пръсна вълците по снега.

Хаджиун потрепери. Може би си въобразяваше, но като че ли чу тракането на стари кости във вятъра.

ВТОРА ЧАСТ

20.

Хазар чакаше в дълбокия сняг. Лицето му бе измръзнало, въпреки че беше покрито с овча мас. Нямаше начин да не изпитва самосъжаление. Братята му бяха забравили, че днес беше шестнадесетият му рожден ден. Импулсивно изплезе език да улови няколко снежинки. Стоеше тук от много време, беше уморен и отегчен. Питаше се разсеяно дали няма да си намери жена в татарския лагер, който се намираще на стотина крачки нататък по бялата земя. Вятърът бе силен и облаците се носеха бързо в небето, подгонени като кози пред буря. Сравнението му хареса и си го повтори. Искаше да го запомни и да го каже на Хулун, когато се върнат от набега. Замисли се дали да не отпие от айрага, за да се стопли, но си спомни думите на Арслан и се въздържа. Войнът му беше отсипал съвсем малко от скъпоценната течност във втория кожен мях.

— Не искам да се напиваш — строго му беше казал Арслан. — Ако татарите стигнат до теб, ще се нуждаем от сигурна ръка и точно око.

Харесваше бащата и сина, които бе довел Темуджин, особено първия. Понякога Арслан му напомняше за баща му.

Далечно движение го отвлече от блуждаещите му мисли. Трудно му беше да се концентрира върху задачата си, струваше му се, че бавно и сигурно замръзва. Реши да изпие айрага, вместо да се вцепени съвсем. Движенията му бяха бавни, за да не събори снега, който се бе натрупал върху дела и одеялото му.

Течността опари венците му, но той я преглътна бързо и усети как топлината се разлива в гърдите и дробовете му. Тя му помогна срещу студа, а в лагера на татарите вече определено се забелязваше раздвижване. Хазар лежеше на запад от тях, невидим под снежното си покривало. Виждаше тичащи фигури, а когато вятърът утихна, чу и виковете. Кимна. Темуджин беше нападнал. Сега щяха да разберат дали наистина групата им е малка, или има засада, както смяташе Арслан. Татарите проливаха кръв заради малкия отряд, нахлул от север в земите им. Това помагаше на Темуджин да набира воители от скитащите

семейства, като приемаше техните жени и деца под своя закрила и се отнасяше почтено с тях. Татарите му помагаха да си изгради племе в ледената пустош.

Хазар чу глухите звуци на излитащи стрели. От това разстояние не можеше да определи дали са пуснати от татарски лъкове, но това нямаше значение. Темуджин му бе казал да лежи на това място с бялото покривало над себе си и той правеше точно това. Чуваше лая на кучетата и се надяваше някой да ги убие, преди да дойде Темуджин. Брат му се страхуваше от тези животни, а нямаше да е добре да показва слабост пред новите воители, някои от които все още бяха предпазливи и недоверчиви.

Усмихна се. Темуджин предпочиташе да набира воители с жени и деца. Те не можеха да го предадат, докато близките им бяха в лагера на Хулун. Подобна заплаха никога не бе имало и може би единствен Хазар си беше помислял за нея. Обаче знаеше, че брат му е достатъчно умен. По-умен от всички.

Присви очи и пулсът му внезапно се ускори при вида на двете фигури, втурнали се навън от лагера. Разпозна Темуджин и Джелме и видя, че спринтират с готови за стрелба лъкове. Шестима татари в кожи и украсени дрехи ги преследваха с викове и оголени жълти зъби.

Хазар не се поколеба. Брат му и Джелме прелетяха край него, без да го погледнат. Изчака с още един удар на сърцето приближаването на татарските воители, надигна се от снега като някакъв отмъстителен демон и опъна тетивата до ухото си. Двете стрели убиха двама и те рухнаха по очи в снега. Объркани и изпаднали в паника, останалите се заковаха на местата си. В следващия миг можеха да се втурнат към Хазар и да го разкъсат, но Темуджин и Джелме не го бяха изоставили. Щом чуха лъка му, двамата се обърнаха, отпуснаха се на коляно и забиха стрели в снега пред себе си, за да ги вземат по-лесно. Удариха останалите татари и Хазар имаше време за един последен изстрел, улучвайки бледото гърло на най-близкия противник. Татаринът сграбчи стрелата и почти я извади, преди да падне неподвижен в снега. Хазар потрепери, докато мъжът умираше. Татарите носеха делове като собствените му хора, но мъжете от севера бяха белокожи и странни и сякаш не усещаха болка. Въпреки това умираха леко като овце и кози.

Темуджин и Джелме извадиха стрелите си от труповете, като ги изрязваха с бързи движения на ножовете. Това беше мръсна работа и

лицето на Темуджин бе цялото в кръв, когато подаде на Хазар няколко стрели, мокри и червени от върха до перата. Без да каже нито дума, той потупа Хазар по рамото и заедно с Джелме затича присвит обратно към татарския лагер. Бясно туптящото сърце на Хазар започна да се успокоява. Той подреди в спретната редица окървавените стрели в случай, че му се наложи да убива отново. Много грижливо уви намазан с мас парцал около тетивата, за да я запази натегната и суха, после отново зае позиция. Студът отново започна да се просмуква в костите му, падащият сняг пак започна да се трупа отгоре му и му се прииска да имаше още малко айраг.

— Не е засада, Арслан! — извика Темуджин през татарския лагер.

Майсторът ковач сви рамене и кимна. Това означаваше само, че този път не са устроили засада. Беше възразил срещу прекалено честите им набези в земите на татарите. Ако Темуджин се възползваше от всяка възможност, която му предоставяха, много лесно можеше да попадне в капан.

Арслан гледаше как младият хан крачи сред герите на мъртвите мъже. Жените бяха започнали да вият и Темуджин се ухили, щом чу плача им. Той означаваше победа. Арслан никога не беше срещал безпощаден човек от сина на Есугей.

Погледна нагоре към тихо падащите снежинки, които кацаха в косата и миглите му. Беше преживял четиридесет зими и бе станал баща на трима синове, двама мъртви и един жив. Ако беше сам, щеше да изживее последните години от живота си далеч от племената, може би някъде високо в планините, където оцеляваха само най-коравите. С Джелме обаче можеше да мисли единствено като баща. Знаеше, че един млад мъж се нуждае от компанията на връстници и от възможност да си намери жена и да създаде свои деца.

Студът го пронизваше през плътния дел, който бе взел от тялото на един убит татарин. Не беше очаквал, че ще държи тигър за опашката. Тревожеше се, виждаше, че Джелме боготвори Темуджин, макар ханът да беше едва осемнадесетгодишен. Помисли си кисело, че въпреки младостта си той сякаш бе кален от много години и битки. Не можеше да намери недостатъци у синовете на Есугей — те определено

бяха смели, а Темуджин не беше изгубил нито един човек при нападенията си. Въздъхна мислено и се запита колко ли още ще продължи този късмет.

— Ще измръзнеш до смърт, ако стоиш като истукан, ковачо — разнесе се нечий глас зад него.

Обърна се и видя неподвижната фигура на Хаджиун. Братът на Темуджин таеше в себе си тиха енергия. Наистина можеше да се движи безшумно, призна Арслан. Беше го виждал как стреля и изобщо не се съмняваше, че когато бяха стигнали до дерето между хълмовете, момчето щеше да ги свали от прикритието си. У цялото семейство имаше нещо особено и Арслан знаеше, че ги очаква или слава, или ранна смърт. Осъзна, че и в двата случая Джелме щеше да бъде с тях.

— Не усещам студа — излъга Арслан и се усмихна насила.

Хаджиун не беше привързан към него като Хазар, но естествената му резервираност бавно се стопяваше. Арслан бе виждал същата хладина у много от новодошлите в лагера на Темуджин. Идваха, защото Темуджин ги приемаше, но старите навици се пречупваха трудно у хора, които бяха живели толкова дълго без племе. Зимите бяха прекалено жестоки, не беше възможно да се доверяваш лесно и да оцелееш.

Темуджин избираше другарите си за нападенията наистина много внимателно. Някои се нуждаеха от непрекъснато окуражаване и Темуджин ги оставяше на Хазар с неговия буен нрав и чувство за хумор. Други се отърсваха от колебанията си чак когато видеха, че Темуджин рискува живота си редом с тях. При всяко нападение се убеждаваха, че той е напълно лишен от страх и е способен да тръгне срещу извадени мечове щом знае, че не е самичък. Досега всички го следваха. Арслан се надяваше това да продължи.

— Ще напада ли отново? — внезапно попита Арслан. — Татарите няма да оставят нещата така още дълго.

Хаджиун сви рамене.

— Първо ще разузнаем лагера. През зимата те са непохватни и бавни. Темуджин казва, че можем да караме така месеци наред.

— Но ти не си на това мнение, нали? — каза Арслан. — Ще ни излъжат с някоя тлъста примамка, а във всеки гер ще ни чакат скрити мъже. Не си ли съгласен? Рано или късно ще попаднем в капан.

За негово изумление, Хаджиун се ухили при думите му.

— Те са просто татари. Мисля, че можем да се справим с тях, колкото и много да са.

— Може и да са хиляди, ако ги провокираме през цялата зима — каза Арслан. — Снегът скоро ще започне да се топи и може да съберат цяла армия.

— Надявам се — отвърна Хаджиун. — Темуджин смята, че това е единственият начин да накара племената да се обединят. Казва, че се нуждаем от враг, който да заплашва земята ни. Вярвам му.

Хаджиун потупа Арслан по рамото, сякаш да го утеши, и се отдалечи в снега. Абсолютно слисан, ковачът преглътна това. Оказваше се, че не е хванал тигъра за опашката. Държеше го за ушите и бе пъхнал главата си в устата му.

Някаква фигура закричи в снега към него и Арслан чу единствения глас, който обичаше.

— Татко! Ще замръзнеш — каза Джелме и спря.

Арслан въздъхна.

— Да, вече ми казаха същото. Не съм толкова стар, колкото явно си мислите.

Гледаше сина си, пружиниращата му походка. Джелме бе опиянен от победата и очите му блестяха. Сърцето на Арслан се изпълни с радост при вида му, а младежът едва се сдържаше на едно място. Скоро Темуджин отново щеше да събере военния съвет и да замисли следващото нападение срещу племето, убило баща му. Всеки следващ удар беше по-дързък и труден от предишния, а нощите често минаваха в пиршества сред заловени жени извън основния лагер. На сутринта всичко беше различно, но Арслан не можеше да се сърди на сина си, че предпочита компанията на новите си приятели. Темуджин уважаваше уменията му с лъка и меча. Арслан беше обучил добре сина си.

— Ранен ли си? — попита той.

Джелме се усмихна, оголвайки малките си бели зъби.

— Нямам нито една драскотина. Убих трима татари с лък и един с меч. Използвах високия удар, който ми показва.

Извърши автоматично движението и Арслан кимна одобрително.

— Ударът е добър, ако противникът ти не пази добре равновесие — отвърна той с надеждата, че синът му ще долови гордостта му. Не можеше да я изрази с думи. — Спомням си, че съм ти го показвал —

неубедително продължи Арслан. Искаше му се да намери повече думи, но разстоянието помежду им сякаш се увеличаваше, а той не знаеше как да го преодолее.

Джелме пристъпи и посегна да хване баща си за ръката. Арслан реши, че синът му е възприел навика за физически контакт от Темуджин. За хората от поколението на ковача това бе нарушение на личното пространство и той едва овладяваше подтика си да отблъсне ръката. Това обаче не се отнасяше за сина му. Обичаше го прекалено много, за да го отблъсква.

— Искаш ли да остана с теб? — попита Джелме.

Арслан изсумтя с едва сдържан смях, обагрен с малко тъга. Болеше го, че тези младоци бяха толкова арогантни, но със семействата на скиталците те бяха израснали като шайка разбойници, които никога не поставяха под въпрос авторитета на водача си. Арслан беше свидетел на доверието помежду им и умърлушен се питаше дали няма да види сина си убит, преди самият той да умре.

— Ще обиколя лагера, за да съм сигурен, че някоя изненада няма да развали съня ми довечера — каза той. — Ти върви.

Насили се да се усмихне, Джелме се разсмя, а възбудата отново бликна на лицето му. Затича се между белите гери към мястото, където другите гуляеха. Татарите бяха далеч от основното си племе, помисли си Арслан. Знаеше добре, че те бяха излезли да търсят точно онези, които ги бяха смазали така безмилостно. Мълвата щеше да стигне до местните ханове и те щяха да реагират, независимо какво мислеше Темуджин. Не можеха да не отговарят на набезите. Големите градове на Дзин на изток щяха да пратят шпиони и да потърсят слабите места на враговете си.

Докато обикаляше лагера, видя още двама мъже да правят същото и отново коригира мнението си за Темуджин. Младият воин не обичаше да моли за помощ, но слушаше. Това трябваше да се запомни.

Докато си проправяше път през все по-дълбокия сняг, Арслан чу тихо хлипане от дърветата край татарските гери. Изтегли абсолютно безшумно меча си и застана неподвижно като статуя. Това можеше да е капан, но не му се вярваше. Жените в лагера или оставаха в герите, или се криеха в покрайнините. В лятна нощ биха могли да изчакат нападателите да си тръгнат, преди да поемат обратно към сънародниците си, но през зимата това беше невъзможно.

Той нямаше да доживее до четиридесет години, ако не беше развил благоразумна предпазливост. Затова мечът му бе все още изваден, когато видя младата жена, която беше на половината от годините му. С доволна усмивка прибра оръжието и ѝ помогна да се изправи. Тя го зяпна и Арслан се засмя гърлено.

— Някой ще трябва да те стопли под завивките през нощта, момиче. Май ще е по-добре да дойдеш с мен, отколкото с някой от младоците. Най-малкото, защото мъжете на моята възраст не са така енергични.

За негово огромно удоволствие, младата жена се разкиска. Явно все още не приличаше на ходещ мъртвец. Напомни си да скрие добре ножовете, ако иска да поспи. Не един мъж бе намирал смъртта си от ръцете на заловена хубавица.

Тя хвана ръката му и той я метна през рамо, като я потупваше по задника, докато вървеше през лагера. Започна да си тананика, когато намери гер с печка и топло легло и се скри от тихо падащия сняг.

Темуджин чу броя на мъртвите и сви доволно юмрук. Трупите на татарите бяха прекалено много за една ловна дружина, особено в средата на зимата. Хаджиун смяташе, че са излезли да направят някой удар, също като тях.

— Ще вземем понитата им — каза Темуджин на другарите си. Айрагът се въртеше от ръка на ръка и настроението бе приповдигнато. Не след дълго щяха да се напият, да запеят и да се огледат за жени, макар че щастието едва ли щеше да им се усмихне в опустелия лагер. Темуджин с разочарование бе открил, че повечето жени бяха дърти вещици, взети, за да готвят и кърпят, а не да задоволяват страсти. Той трябваше да намери жени за Хазар и Хаджиун, а като хан, искаше да бъде заобиколен от колкото може повече верни семейства.

Разпитаха стариците за мъжете им, но те твърдяха, че не знаят нищо. Темуджин наблюдаваше съсухрената жена, която бъркаше ястието от овнешко месо в гера, който си беше избрал. Може би трябваше да накара някой да опита храната преди него, помисли си той и се усмихна развеселено.

— Имаш ли всичко необходимо, стара майко? — каза той.

Жената погледна към него и се изплю внимателно на пода. Темуджин се разсмя на глас. Една от големите истини на живота бе, че и най-яростният човек можеше, да бъде сплашен. Никой обаче не можеше да подплаши разгневена жена. Наистина трябваше да я накара първа да опита храната. Огледа доволен другарите си.

— Ако снегът не е покрил един-двама, имаме двадесет и седем убити, в това число и простреляната от Хаджиун старица — каза той.

— Идваше с нож към мен — отвърна жегнатият Хаджиун. — Ако я беше видял, и ти щеше да я убиеш.

— Е, тогава да благодарим на духовете, че си се отървал жив — с безизразно лице каза Темуджин.

Хаджиун завъртя очи и някои се разсмяха. Тук бяха Джелме с прясно навалял сняг по раменете и тримата братя, които се бяха присъединили към групата само преди месец. Бяха още зелени, но Темуджин ги избра да стоят до него в първите хаотични моменти на битката. Хаджиун погледна към брат си. Едва забележимото кимане на Темуджин му беше достатъчно да ги прегърне като свои роднини. Не ги прие привидно, те се бяха доказали. Тримата братя грейнаха в усмивки, наслаждавайки се на първата си победа. Айрагът се грееше на печката и всеки гълташе колкото можеше, за да прогони студа, преди яхнията да върне силата им. Всички си бяха заслужили угощението и настроението бе весело.

Темуджин се обърна към най-стария от тях — дребен, бърз мъж с много тъмна кожа и рошава коса. Навремето той бил в племето на кераитите, но след една разправия със сина на хана избягал с братята си, преди да се стигне до кръвопролитие. Темуджин беше приел и тримата.

— Бату? Май е време да приберем брат ми Хазар на топло. Тази нощ няма да има изненади.

Докато Бату ставаше, Темуджин се обърна към Джелме:

— Предполагам, че баща ти обикаля лагера?

Джелме кимна, окуражен от усмивката му.

— Не бих могъл да очаквам друго — каза Темуджин. — Старателен човек. Най-добрият от всички ни.

Поласкан, Джелме бавно кимна. Темуджин даде знак на старицата да поднесе яденето. Жената явно се канеше да откаже, но

здравият ѝ разум надделя и тя му даде голяма порция от димящата бърканица.

— Благодаря, стара майко — каза Темуджин и напълни уста. — Много е добро. Никога не съм опитвал по-вкусно нещо от храната на друг мъж, и то в собствения му гер. А ако прекрасната му жена и дъщери бяха тук, за да ме забавляват, не бих могъл да искам повече.

Другарите му се разсмяха и се нахвърлиха като животни върху храната. Някои бяха забравили всякакви обноски в годините на скиталчество, но Темуджин одобряваше тази диващина. На такива хора не би им хрумнало да поставят под въпрос решенията му. Заповядаше ли им да убиват, щяха да убиват, докато ръцете им не потънат до лактите в кръв, независимо кой се е изпречил на пътя им. Беше ги събрал, когато отведе семейството си на север. Най-дивите живееха съвсем сами, един-двама малко се различаваха от побеснели кучета и не можеше да им се има доверие. Тях ги беше убил бързо с първия меч, който Арслан бе изковал за него.

Докато ядеше, Темуджин се замисли за месеците, откакто се бе върнал при семейството си. Тогава не бе и сънувал, че тези хора имат толкова силна нужда да бъдат приети отново. Но не всичко бе минало гладко. Едно семейство се бе присъединило само за да отмъкне през нощта каквото можа да докопа. Двамата с Хаджиун ги проследиха и се върнаха в лагера с парчета от телата им, за да ги хвърлят на дивите животни пред всички. За всеки, който се съгласеше да тръгне след него, нямаше връщане назад. Като се има предвид какви хора приемаше, Темуджин не можеше нито за миг да покаже слабост. Инак щяха да го разкъсат.

Хазар се върна с Бату, като духаше в дланите си, за да ги стопли. Нарочно се отърси близо до Темуджин и Хаджиун. Двамата изругаха и се отдръпнаха от хвърчащия във всички посоки сняг.

— Пак ме забрави, нали? — обвинително попита Хазар.

Темуджин поклати глава.

— Не съм! Оставих те като тайно подкрепление срещу някоя неочаквана атака.

Хазар изгледа кръвнишки братята си и се обърна да вземе паницата си.

Темуджин се наведе към Хаджиун и прошепна високо, за да го чуят всички:

— Наистина бях забравил, че е там.

— Така си и знаех! — изрева Хазар. — Бях измръзнал направо до смърт, но през цялото време си повтарях: Темуджин няма да те остави, Хазар. Ей сега ще се появи и ще ти викне да се прибираш на топло.

Останалите го гледаха развеселено как бърка в гащите си и тършува.

— Май едната ми топка е замръзнала — скръбно изрече той. — Възможно ли е? Напипвам там само лед.

Темуджин така се разсмя, че едва не обърна чинията си.

— Справи се много добре, братко. Не бих поставил на онова място някого, на когото не бих могъл да се доверя.

Разказа на останалите за атаката на татарите, която отбиха с Хазар и Джелме. Айрагът сгорещи кръвта им. Останалите също заразправяха истории. Някои говореха весело, а други с мрачен и суров тон, който върна зимата в топлия гер. Малко по малко започнаха да споделят един с друг и преживелиците си. Като малък Бату не се беше упражнявал в стрелба, както синовете на Есугей, но за сметка на това бе светкавично бърз с ножа и твърдеше, че никоя стрела не би могла да го улучи, ако я види да лети към него. Джелме не отстъпваше на баща си с меч и лъка и беше толкова уверен в себе си, че Темуджин често го посочваше като свой заместник. На Джелме можеше да се разчита. Темуджин благодари на духовете за бащата, за сина и за всички, които дойдоха след тях.

Случваше му се да сънува, че отново е във вонящата яма и чака да бъде убит. Понякога беше цял, с непокътнато тяло. Друг път бе покрит с белези или с кървящи рани. Именно тогава му бе хрумнала една странна мисъл, която още гореше в него. В степта имаше само едно племе. Независимо дали се наричаха вълци, олхунути или дори безродни скиталци, всички говореха общ език и бяха кръвно свързани помежду си. Но той знаеше, че е по-лесно да завърже с въже вечерната мъгла, отколкото да обедини племената след хилядолетна вражда. Беше положил началото, но работата тепърва предстоеше.

— Е, какво ще правим, когато приключим с броенето на новите коне и гери? — попита Хаджиун и прекъсна мислите му. Останалите спряха да ядат, очаквайки отговора.

— Мисля, че Джелме ще се справи и сам със следващия набег — каза Темуджин.

Синът на Арслан вдигна глава над чинията си и го зяпна с отворена уста.

— Искам ти да бъдеш чукът — каза му Темуджин. — Не рискувай живота на хората, но ако намериш някоя малка група, искам да я смажеш в памет на баща ми. Те не се наши сънародници. Не са монголи като нас. Нека татарите да треперят, докато ние се множим.

— Нещо друго ли си намислил? — попита с усмивка Хаджиун. Познаваше брат си.

Темуджин кимна.

— Време е да се върна при олхунутите и да си поискам жената. Ти имаш нужда от добра жена. Хазар твърди, че му трябва лоша. Всички искаме деца, които да продължат рода ни. Сега вече няма да ни се присмееят, когато препуснем сред тях. Няма да ме има няколко месеца, Джелме — обърна се Темуджин към сина на Арслан. Жълтите му очи не мигаха и Джелме не успя да издържи дълго на погледа му. — Ще се върна с подкрепления, вече знам къде да ги намеря. Докато ме няма, ти имаш грижата татарите да потънат в кръв и да се страхуват от пролетта.

Джелме се пресегна и двамата се хванаха за ръце, за да сключат съглашението.

— Ще бъда кошмар за тях — каза Джелме.

Темуджин стоеше в мрака до гера, който си беше избрал Арслан, и слушаше разнасящите се отвътре звуци, развеселен, че ковачът най-сетне ще свали натрупалото се напрежение. Никога не беше срещал толкова всеотдаен човек, с когото да бъде рамо до рамо в битка — разбира се, с изключение на собствения му баща. Може би защото и Арслан беше от поколението на Есугей, Темуджин го уважаваше, без да се перчи или да се доказва с всяка дума и жест. Поколеба се, преди да прекъсне заниманията му, но вече бе взел решение. На сутринта смяташе да поеме на юг и искаше да е сигурен, че Арслан ще бъде с него.

Не беше лесно да го помоли. Всички виждаха как Арслан гледа сина си всеки път, когато във въздуха летяха стрели. Да остави Джелме в студения север, щеше да бъде проверка на верността му, но Темуджин не вярваше, че Арслан ще му измени. В края на краищата,

думата му беше желязо. Вдигна ръка да почука на ниската врата, но размисли. Нека ковачът изживее своя момент на мир и удоволствие. Сутринта щяха да поемат обратно на юг. Усети как при мисълта за степите от детството му горчивината се надига у него като масло във вода. Земята помнеше.

21.

Темуджин и Арслан препускаха в тръс през морето от трева. Арслан откри с изненада, че се чувства добре от мълчанието помежду им. Разговаряха вечер край огъня. Упражняваха се с мечовете, докато не се изпотяха. Оръжието на Темуджин беше идеално балансирано и имаше канал за кръвта, благодарение на който се изваждаше чисто от раната, без да се заклецва. Арслан го беше направил специално за него и го бе научил да се грижи за острието и да смазва стоманата, за да не ръждяса. Мускулите на дясната ръка на Темуджин се издуваха на буци от тежестта на меча, а под вещото обучение на Арслан уменията му се усъвършенстваха все повече.

Дните минаваха ако не в мисли, то в мирното им отсъствие. За Арслан пътуването беше като да язди със сина си Джелме и той откри, че се чувства отпочинал. Гледаше как Темуджин язди малко напред или изкачва някой хълм, за да избере най-добрия път на юг. Във всяко движение на младия воин се четеше спокойна увереност. Арслан се замисли за повратите на съдбата, които го бяха довели при Темуджин. В малкия му лагер го наричаха хан, макар че го следваха едва двайсетина воители и шепа жени и деца. Въпреки това Темуджин крачеше с гордост сред тях, а те се биеха и винаги побеждаваха отново и отново. Понякога Арслан се питаше каква ли сила беше отприцил.

Олхунутите се бяха местили много пъти, откакто Темуджин ги беше напуснал след нараняването на баща му. Трябваша им две луни само за да достигнат земите около червения хълм, а и тогава Темуджин не знаеше къде да ги търси. Напълно възможно беше да са поели отново на юг, както преди години. Тогава нямаше да успеят да ги стигнат. Арслан усети, че напрежението у младия му спътник расте, докато разпитваха всеки срещнат скиталец и пастир с надеждата да чуят нещо за племето.

На Темуджин не му беше лесно да приближава непознатите с Арслан до себе си. Дори когато пристягаше лъка за седлото и яздеше с вдигнати във въздуха ръце, те го посрещаха с насочени стрели и уплашени детски очи. Темуджин слизаше от коня, за да разговаря с

тях, но щом забележеха Арслан, някои препусваха в галоп. Насочи някои от скиталците на север и им обеща добър прием от свое име. Не знаеше дали са му повярвали. Вече се беше отчаял, но накрая една безстрашна старица кимна на въпросите му и ги прати на изток.

Темуджин не намери мир на духа си, докато яздеше из познатите от детството му земи. Разпитваше и за вълците, за да стои настрана от тях. Елук все още беше в района и Темуджин не искаше да се натъкне на някой негов ловен отряд. Часът на разплатата предстоеше, но не и докато не е събрал достатъчно воители, за да помете като лятна буря герите на вълците.

След още месец яздене най-сетне видяха огромния лагер на олхунутите. Темуджин спря коня, обхванат от спомени. Видя вдигащия се прах от копитата на стражите, които сновяха като оси покрай селището.

— Дръж ръката си далеч от меча, когато дойдат — промърмори той на Арслан.

Ковачът потисна киселата гримаса от ненужния съвет и остана неподвижен като камък. Понито на Темуджин се опита да откъсне няколко стръка кафява трева, но той го плесна по врата и опъна поводите. Спомняше си баща си толкова ясно, сякаш и той беше тук. Сдържа чувствата си и надяна студената физиономия, която Есугей несъмнено би одобрил.

Арслан усети промяната у младия мъж, напрежението в раменете и в стойката му на седлото. Миналото на всеки човек е изпълнено с болка, помисли си той и преднамерено се отпусна, докато чакаше викащите воители да приключат с демонстрацията на храброст.

— Ами ако откажат да я дадат? — попита Арслан.

Темуджин обърна жълтите си очи към ковача и Арслан усети странно чувство под този студен поглед. Кое беше това момче и защо го смущаваше толкова?

— Няма да си тръгна без нея — каза Темуджин. — Няма да бъда отпратен, без да оставя смърт след себе си.

Арслан кимна, разтревожен. Още помнеше какво е да си на осемнадесет, но безразсъдството на онези години беше отдавна отминало. Беше станал по-опитен оттогава и все още не бе срещал мъж, който да го победи с меча или лъка, макар и да предполагаше, че такъв човек съществува. Но не можеше да следва Темуджин със

студеното безразличие към смъртта, характерно за най-младите. В края на краищата, той имаше син.

Арслан не издаде вътрешната си борба и когато олхунутските воители ги наближиха, вече бе успял да опразни ума си и стоеше напълно неподвижно.

Конниците надаваха викове и препускаха към тях с опънати лъкове. Представлението целеше да ги впечатли, но Арслан и Темуджин не му обърнаха никакво внимание. Един от мъжете рязко дръпна юздата и спря, щом видя лицето на Темуджин. От неочакваното движение понито му едва не рухна на колене, а лицето на воина се стегна от изумление.

— Ти — каза конникът.

Темуджин кимна.

— Дойдох за жена си, Коке. Казах ти, че ще го направя.

Олхунутският воин прочисти гърлото си и се изхрани на земята. Леко натискане с колене приближи коня му на една ръка разстояние от Темуджин. Младият мъж гледаше невъзмутимо как с пребледняло от ярост лице Коке вдига ръка, сякаш да го удари.

Арслан се озова до тях за миг. Мечът му изсвистя във въздуха и остро като бръснач острие спря на косъм от гърлото на Коке. Другите воители изреваха от ярост и се засуетиха около тях. Насочиха лъковете си за стрелба, но Арслан не им обърна внимание, сякаш не съществуваша. Зачака. Очите на Коке се стрелнаха към него. В тях се четеше неподправен ужас.

— Няма да докосваш хана — спокойно каза Арслан. С периферното си зрение следеше останалите мъже и забеляза, че един от лъковете се огъва повече от останалите. Смъртта беше толкова близо, че се усещаше във вятреца. Времето като че ли спря.

— Говори внимателно, Коке — каза Темуджин и се усмихна. — Ако някой от твоите хора стреля, ти ще умреш преди нас.

Арслан разбра, че Темуджин е забелязал опънатия лък, и се зачуди на спокойствието му.

Коке замръзна като статуя, но конят му помръдна нервно. Стисна здраво юздите. Не искаше да се окаже с прерязано гърло при някое внезапно движение на животното.

— Ако ме убие, ще ви направят на парчета — прошепна той.

Темуджин му се ухили.

— Така е — отвърна той. Усмиваше се, но дълбоко в себе си усети студената буца на гнева. Ритуалното унизяване на непознати не му беше по вкуса.

— Махни меча — каза Коке.

Гласът му беше спокоен, но Темуджин видя, че независимо от ветеца на челото му избива пот. Близостта до смъртта предизвиква такива неща, помисли си той. Запита се защо той самият не се бои — не откриваше у себе си и следа от страх. Смътен спомен за биещи в лицето му криле го откъсна от настоящето, недостижим за каквато и да било опасност. Духът на баща му го гледаше.

— Посрещни ме с добре дошъл в лагера — каза Темуджин.

Погледът на Коке скочи от Арслан към младия мъж, когото не бе виждал от толкова много време. Темуджин знаеше, че той е в безизходно положение. Или трябваше да отстъпи и да бъде унижен, или щеше да умре.

Зачака невъзмутимо. Огледа останалите мъже и очите му се спряха за един дълъг момент върху воина, който бе опънал тетивата до ухото си. Мъжът беше готов да стреля и Темуджин рязко повдигна брадичка.

— Добре дошъл в лагера — прошепна Коке.

— По-високо — каза Темуджин.

— Добре дошъл — повтори през зъби Коке.

— Отлично — отвърна Темуджин и се обърна към мъжа, който още чакаше с опънат лък. — Ако пуснеш тази стрела, ще я измъкна и ще я забия в гърлото ти.

Мъжът примигна и Темуджин не свали поглед от него, докато острият като игла връх не се насочи надолу почти стеснително. Чу как Коке ахна зад него, когато Арслан свали острието, и си пое дълбоко дъх. За своя изненада откри, че изпитва радост.

— Тогава ела с нас, Коке — каза той и потупа братовчед си по гърба. — Дошъл съм за жена си.

Можеха да влязат в лагера, без да посетят хана на олхунутите. Темуджин с болка си припомни как мереха сили Есугей и Сансар, двамата ханове. Държеше главата си високо вдигната, не изпита срам, когато Коке го поведе към гера в центъра на лагера. Въпреки успехите си срещу татарите, той не беше равен на Сансар, както баща му навремето. В най-добрия случай Темуджин беше военачалник, който

тепърва щеше да се докаже като хан, и знаеше, че само паметта на баща му можеше да му осигури аудиенцията, макар и това да не бе сигурно.

Двамата с Арслан слязоха от конете. Оставиха да отведат понитата и предадоха и лъковете си. През изминалите години Коке бе възмъжал и Темуджин с интерес забеляза, че ханските дружинници пуснаха братовчед му в гера само след няколко думи. Явно Коке се беше издигнал. Темуджин се зачуди каква ли работа върши за хана на олхунутите.

Коке не се върна, Темуджин се сети за нещо, внезапно се разсмя и стресна Арслан.

— Тези хора винаги ме карат да чакам — каза Темуджин. — Но аз съм търпелив, нали, Арслан? Понасям обидите им с голямо смирение.

В очите му блестеше нещо твърде различно от смях и Арслан само склони глава. Хладнокръвното самообладание на младия мъж беше подложено на изпитание. Макар че Темуджин не показваше напрежението си, Арслан се притесни да не ги убият заради някоя изпусната дума.

— Оказваш чест на баща си с твоето самообладание — тихо каза той. — И знай, че го правиш не от слабост, а от сила.

Темуджин го изгледа остро, но тези думи поуспокоиха нервите му. Арслан запази безизразната си физиономия. При всичките му способности, Темуджин бе все пак само на осемнадесет.

Той иронично призна пред себе си, че младежът е подбрал добре своя спътник. Бяха в ужасно опасно положение. Като всеки младок Темуджин беше особено докачлив относно положението и гордостта си. Арслан се приготви да играе ролята на успокояващата сила. Знаеше, че тя ще е нужна на Темуджин, щом дойде време да се вземат решения.

Коке се върна след цяла вечност. Във всяко негово движение се четеше високомерно презрение.

— Господарят Сансар ще ви приеме, но ще предадете оръжията си — каза той.

Темуджин отвори уста да възрази, но Арслан разкопча ножницата си с едно движение на пръстите и постави дръжката на меча си в отворената ръка на Коке.

— Пази го добре, момче — каза му той. — Няма да видиш подобно качество до края на живота си.

Коке не се стърпя да провери баланса на оръжието, но Темуджин осуети опитите му, като пхна своя меч в ръцете му. Налагаше се Коке или да го поеме, или да изпусне и двата меча на земята. Изведнъж Темуджин усети ръката си необичайно празна и погледът му остана впит в оръжията, докато Коке отстъпваше назад.

Арслан се изправи пред един от дружинниците край вратата и разпери широко ръце, за да бъде претърсен. В начина, по който стоеше, нямаше нищо пасивно и Темуджин неволно се сети за смъртоносната неподвижност на змия, готвеща се да нанесе удар. Дружинникът усети същото и претърси ковача от главата до петите, включително ръкавите на дела и глезените му.

Темуджин изтърпя претърсването с невъзмутимо изражение, макар че вътрешно започваше да гори. Не можеше да хареса тези хора, колкото и да мечтаеше да обедини всички племена в степта. Тогава олхунутите щяха да са само част от единственото голямо племе и постепенно щяха да се претопят.

Дружинниците приключиха с претърсването, двамата влязоха в гера и Темуджин отново се върна в нощта, когато бе научил за раняването на баща си. Излъсканият дървен под си беше същият, а и самият Сансар не изглеждаше променен от изминалите години.

Ханът на олхунутите остана седнал, докато приближаваха, а тъмните му очи ги наблюдаваха със слабо удоволствие.

— За мен е чест да застана пред теб, господарю — ясно изрече Темуджин.

Сансар се усмихна и кожата му се набръчка като пергамент.

— Мислех, че няма вече да те видя тук, Темуджин. Смъртта на баща ти бе загуба за целия народ, за всички племена.

— Онези, които го предадоха, тепърва ще плащат висока цена — отвърна Темуджин. Усети неуловимо напрежение във въздуха, когато Сансар се наведе леко в масивния си стол, сякаш очакваше още нещо. Когато мълчанието стана едва ли не болезнено, ханът се усмихна.

— Чух за нападенията ти на север — каза той с шипящ глас в сумрака. — Името ти се разчува. Да, мисля, че баща ти би се гордял с теб.

Темуджин сведе поглед, не знаеше какво да отвърне.

— Но съм сигурен, че не си дошъл при мен, за да се фукаш с малките си сражения — продължи Сансар.

В гласа му се долавяше злонамереност, от която Темуджин се наостри, но въпреки това отговори спокойно:

— Дойдох за онова, което ми бе обещано — каза той, като гледаше Сансар право в очите.

За момент ханът се престори на объркан.

— Момичето ли? Но тогава ти дойде при нас като хански син, който някой ден би могъл да поведе вълците. Това вече е свършена история.

— Не напълно — отвърна Темуджин и видя, че в погледа на Сансар проблясва веселие. Той се забавляваше и Темуджин се запита дали ще го оставят да си тръгне жив. В гера имаше двама дружинници с мечове. Коке стоеше недалеч със сведена глава, стиснал двата меча в ръце. Един бърз поглед показва, че те лесно можеха да бъдат грабнати от ръцете му. Братовчед му си оставаше все същият глупак.

Насили се да се отпусне. Не бе дошъл в този гер, за да умре. Беше виждал Арслан да убива с голи ръце и реши, че щяха да оцелеят при първия удар на дружинниците. Но когато воините се втурнеха да защитят своя хан, щеше да настъпи краят. Темуджин отхвърли идеята за нападение. Не си струваше да се жертва заради Сансар; нито сега, нито когато и да било.

— Значи думата на олхунутите не струва нищо? — спокойно попита той.

Сансар пое дълбоко дъх през стиснати зъби. Дружинниците му се размърдаха и ръцете им докоснаха дръжките на мечовете.

— Само младите могат да нехаят за живота си толкова, че да рискуват да ме обидят в собствения ми дом — каза Сансар.

Погледът му се спря върху Коке и се втвърди при вида на двата меча близнаци.

— Какво може да ми предложи един прост разбойник за една олхунутска жена? — каза той.

Арслан затвори очи, опитвайки да потисне негодуванието си. Мечът беше с него повече от десет години и бе най-добрият, който някога бе изработвал. Не можеха да предложат нищо друго на хана. За миг се запита дали Темуджин не е знаел, че трябва да платят тази цена, но е решил да не му казва.

Отначало Темуджин не отговори. Дружинниците на Сансар го гледаха както се гледа опасно куче и само чакаха да оголи зъби, за да му видят сметката.

Пое дълбоко въздух. Нямаше избор и не се обърна към Арслан за одобрение.

— Предлагам ти съвършено оръжие, изработено от мъж, който няма равен на себе си сред всички племена — каза той. — Не като цена, а като почетен дар на народа на майка ми.

Сансар кимна благосклонно и направи знак на Коке да приближи. Братовчедът на Темуджин прикри усмивката си и протегна двата меча.

— Май мога да избирам между две остриета, Темуджин — каза Сансар и се усмихна.

Темуджин гледаше с чувство на безсилие как Сансар опипва украсените дръжки и прокарва пръсти по костта и пиринча. Оръжията бяха прекрасни дори в сумрака на гера и Темуджин неизбежно се сети за меча на баща си — онзи, който му беше отнет. Спомни си обещанието към братята си и заговори, преди Сансар да успее да каже нещо.

— Освен обещаната ми жена искам още две, които да станат съпруги на роднините ми.

Сансар сви рамене, взе меча на Арслан и го вдигна, за да огледа.

— Ако ме дариш с две оръжия, ще приема предложението ти, Темуджин. Имаме прекалено много момичета в герите. Можеш да вземеш дъщерята на Шолой, ако тя се съгласи. От много време е трън в очите ни и никой не може да каже, че олхунутите не спазват обещанията си.

— А още две, млади и силни? — натисна Темуджин.

Сансар свали мечовете в скута си и го изгледа дълго. Накрая неохотно кимна.

— В памет на баща ти, Темуджин, ще ти дам две от дъщерите на олхунутите. Те ще засият рода ти.

На Темуджин му се прииска да стисне хана за кльощавото гърло, но сведе глава и Сансар се усмихна.

Костеливите ръце на хана все още галеха оръжията. Погледът му стана далечен, сякаш беше забравил за мъжете пред него. Махна им

равнодушно да се махнат от очите му. Дружинниците ги изведоха на студа и Темуджин пое дълбоко дъх. Сърцето му биеше бясно.

Лицето на Арслан бе изопнато от гняв и Темуджин го докосна леко по китката. Ковачът подскочи при допира и Темуджин застина, усещайки как силата на Арслан се свива и разпуска като пружина.

— Това беше по-голям подарък, отколкото можеш да си представиш — каза Арслан.

Темуджин поклати глава, виждайки приближаващия ги с празни ръце Коке.

— Мечът си е просто меч — отвърна той. Арслан го изглежда студено, но Темуджин не трепна. — Ще изковеш по-добри.

После се обърна към Коке, който следеше смаян разговора.

— Води ме при нея, братовчеде.

Откакто бе напуснал лагера им, олхунутите бяха пътували много, но положението на Шолой си беше същото. Коке отведе Темуджин и Арслан до самия край на селището, при същия кърпен и поправян дом, който синът на Есугей си спомняше. Беше прекарал там само няколко кратки дни, но споменът бе все още пресен и Темуджин с усилие се отърси от миналото. Вече не беше дете, а мъж, и се запита дали Бюрте ще приеме завръщането му. Нали Сансар щеше да му каже, ако се беше омъжила, докато го е нямало? Мрачно си каза, че ханът на олхунутите спокойно може да му се е присмял, за да получи мечовете, без да даде нищо.

Шолой излезе от малката врата, протегна се и подръпна нагоре колана на гащите си. Старецът ги забеляза и заслони очите си от утринното слънце, за да ги разгледа по-добре. Годиците се бяха отразили повече върху Шолой, отколкото върху хана. Той беше още по-кльощав, а под древния мърляв дел раменете му бяха увиснали. Щом приближиха, Темуджин забеляза паяжината от сини вени по възлестите му ръце. Старецът се стресна, явно ги разпозна едва сега. Несъмнено зрението му беше отслабнало, но в краката му още се усещаше сила. Те бяха като стари стволове, които щяха да стоят прави, докато се пречупят.

— Мислех те за умрял — каза Шолой и избърса нос с опакото на дланта си. Темуджин поклати глава.

— Не съм още. Казах, че ще се върна.

Шолой захриптя и мина време, преди Темуджин да разбере, че той се смее. Смахът му завърши с кашляне и старецът изплю на земята отвратителна кафеникава хрчка.

Коке раздразнено прочисти гърлото си.

— Ханът даде позволението си, Шолой — каза той. — Доведи дъщеря си.

Шолой изсумтя.

— Не го видях, когато миналата зима шевът на гера ми се разпра. Тогава старият Сансар не беше на студа с мен, за да помогне да си закърпя дома. Като се замисля, и сега не го виждам. Така че си затваряй устата, когато аз говоря.

Коке пламна и очите му се стрелнаха към Темуджин и Арслан.

— Коке, доведи момичетата за братята ми — каза Темуджин. — Платих висока цена, така че се погрижи да са силни и хубави.

Коке овладя раздразнението си от това, че го отпращат. Но Темуджин и Арслан не му обърнаха внимание и той се отдалечи.

— Как е жена ти? — попита Темуджин, след като братовчед му си отиде.

Шолой сви рамене.

— Умря преди две зими. Просто легна в снега и си отиде. Сега само Бьорте се грижи за мен.

Темуджин усети, че сърцето му трепва при споменаването на нейното име. До този момент не знаеше със сигурност дори дали е жива. Съжали самотния старец, но не можеше да му помогне — не и след всички удари и груби думи. За съжаления беше прекалено късно.

— Къде...? — започна Темуджин. Преди да довърши, вратата на гера се отвори и навън пристъпи някаква жена. Темуджин видя, че Бьорте е израснала висока почти колкото самия него. Тя застана до баща си и го погледна с открито любопитство. После кимна приветливо. Това развали магията и Темуджин видя, че тя се е приготвила за път, облечена в подплатен с кожа дел и вързана на плитка черна коса.

— Доста се забави — каза тя.

Гласът ѝ накара гърдите му да се стегнат при спомена за миналото. Вече не беше онова кокалесто дете, което той познаваше. Лицето ѝ беше силно, с тъмни очи, които сякаш гледаха вътре в него. Не можеше да я прецени добре под дебелия дел, но изглеждаше хубава

и по кожата ѝ не личеше да е болна. Косата ѝ блесна, когато се наведе и целуна баща си по бузата.

— Едното копито на черното жребче трябва да се изреже — каза му тя. — Щях да го сторя днес.

Шолой кимна злощастно, но не я прегърна. Бьорте взе една торба от гера и я преметна през рамо.

Темуджин беше като омагьосан и едва чу Коке, който връщаше понитата им. До него със зачервени лица вървяха две млади момичета и плачеха. Темуджин ги погледна чак когато едното се закашля и задържа мръсна кърпа пред устата си.

— Тази е болна — каза той на Коке.

Братовчед му нагло сви рамене и ръката на Темуджин се стрелна към хълбока, където преди беше мечът му. Коке забеляза как пръстите му се затварят в нищото и се ухили.

— Сансар ми каза да ти я доведе заедно със сестра ѝ — отвърна той.

Темуджин стисна устни, хвана момичето за брадичката и повдигна главата му. Кожата ѝ е ужасно бледа, помисли си той и посърна. Типично за Сансар — да се опита да го прекара, след като сделката е сключена.

— От колко време си болна, малката? — попита я Темуджин.

— От пролетта, господарю — отвърна тя, явно ужасена от него. — На пристъпи е, но съм силна.

Темуджин се обърна към Коке и задържа погледа си върху него, докато усмивката се изтри от лицето на братовчед му. Може би си беше спомнил боя, който бе изял от ръцете му в онази далечна нощ. Темуджин въздъхна. Момичето щеше да извади късмет, ако преживее пътуването на север. Ако умреше, единият от братята му трябваше да си избере съпруга от заловените татарски жени.

Арслан взе поводите, Темуджин се качи на коня и погледна, към Бьорте. Дървеното седло не бе пригодено за двама и тя седна в скута му, като притисна торбата към себе си. Арслан стори същото с кашлящото момиче. Сестра ѝ трябваше да върви отзад. Темуджин осъзна, че е трябвало да вземе още понита, но беше прекалено късно да съжалява.

Кимна на Шолой. Знаеше, че вече няма да се срещнат.

— Държиш на думата си, старче — каза той.

— Грижи се за нея — отвърна Шолой, без да сваля поглед от дъщеря си.

Темуджин обърна коня и двамата с Арслан поеха обратно през лагера, а олхунутското момиче подтичваше зад тях.

22.

Арслан прояви такт и ги остави сами през първата нощ. Ковачът беше вкиснат заради загубата на мечовете и предпочете да отиде на лов, докато Темуджин опознае охлунутската жена. Сестрата, която беше вървяла пеша, бе с изранени крака и много уморена. Темуджин разбра, че се казва Елуин и че е свикнала да се грижи за сестра си Махда, когато тя беше болна. Нахраниха се и Темуджин ги остави при понитата, но продължаваше да чува лаещото кашляне на Махда, което се разнасяше на равни интервали. Можеха да се предпазят от студа с покривалата за конете, но и двете не изглеждаха особено издръжливи. Темуджин си помисли, че ако Махда доживее да стигне до лагера, Хулун може би ще намери някакви билки за нея. Но надеждите му не бяха големи.

Бьорте не каза почти нищо, докато Темуджин опъваше одеяло на земята до пращания огън. Беше свикнал да спи в дела си направо върху скрежа, но не му се струваше правилно да иска от нея същото. Не знаеше с какъв живот е свикнала, нито как се беше отнасял с нея Шолой, след като той си бе тръгнал. Не беше израснал сред сестри и се чувстваше неудобно с нея, макар че не разбираше защо.

Докато пътуваха, му се искаше да разговарят, но тя яздеше изправена и вдървена, олюляваше се в такт с движението на коня и не откъсваше поглед от хоризонта. Беше пропуснал момента за непринуден разговор и сега помежду им се бе появило напрежение.

Когато се върна от лова, Арслан изигра ролята на слуга с обичайната си експедитивност. Наряза хванатия мармот и опече парчетата, докато не станаха кафяви и превъзходни на вкус. После се отдръпна, невидим в сгъстяващия се здрач. Темуджин очакваше от него някакъв знак, че одобрява размяната на меч за съпруга, но повъзрастният мъж мълчеше мрачно.

Звездите се въртяха около северната си точка. Темуджин също започна да се върти, не можеше да си намери място. Беше видял гладката загоряла кожа на Бьорте, докато тя миеше лицето и ръцете си в един поток, достатъчно студен, за да ѝ затракат зъбите. Забеляза, че и

те са хубави, силни и бели. Зачуди се дали да не ѝ направи комплимент, но реши, че ще прозвучи така, сякаш хвали някое пони, и не намери подходящите думи. Не можеше да се преструва, че не я желае под одеялото до себе си, но годините на раздяла се изпречваха помежду им като стена. Ако го беше попитала, той щеше да ѝ разкаже всичко, което се бе случило след последната им среща. Но тя не попита и той не знаеше как да започне.

Лежеше под звездите с надеждата, че тя ще го чуе как въздиша дълбоко, но дори не знаеше дали е будна. Сякаш беше самичък на целия свят, чувстваше се изоставен. Представи си, че остава буден до сутринта, че тя ще види умората му и ще съжали, че не му е обърнала внимание. Интересна идея, но не можеше повече да съдържа наранените си чувства.

— Будна ли си? — внезапно попита той, без да се замисля. Видя я да сяда под звездите.

— Как бих могла да заспя, когато пышкаш и охкаш непрекъснато — отвърна тя.

Спомни си последния път, когато бе чул този глас в тъмното, и последвалата целувка. Това го развълнува, той усети как тялото му се сгорещява под дела въпреки ледения въздух.

— Мислех си да прекараме първата нощ заедно под одеялото — каза той. Въпреки добрите му намерения, това прозвуча като раздражено оплакване и той я чу как изсумтява, преди да отговори:

— Кой би могъл да откаже на такова сладко предложение?

Зачака с надежда, но мълчанието ѝ беше достатъчно красноречиво. Явно тя можеше да откаже. Въздъхна отново и я чу как се киска и бързо задушаваше смеха си в одеялото. Усмихна се в тъмното, внезапно развеселен.

— Много пъти си мислех за теб през изминалите години — каза той. Видя я да се раздвижва и предположи, че се е обърнала към него. Легна с лице към нея и почеса носа си, погъделичкан от някаква тревичка.

— Колко пъти? — промърмори тя.

Той се замисли за момент.

— Единадесет — отвърна най-сетне. — Дванадесет, ако се брои и днес.

— Изобщо не си мислил — каза тя. — Какво си спомняш за мен?

— Спомням си, че имаше приятен глас и сопол под носа — каза той и думите му прозвучаха толкова неподправено истински, че тя замълча поразена.

— Дълго те чаках да дойдеш и да ме отведеш — най-сетне каза тя. — Имаше вечери, когато те сънувах как идваш на кон, възмъжал и хан на вълците.

Темуджин се напегна в мрака. Какво означаваше това? Нима новото му положение го правеше по-незначителен в очите ѝ? Вдигна се на лакът да отговори, но тя продължи, без да си дава сметка за неговите бързо променящи се чувства.

— Върнах трима кандидати от олхунутите — каза тя. — Последният ме поиска, когато майка ми беше болна и нямаше изгледи да преживее зимата. Жените се смееха на момичето, което вехнеше за вълк, но въпреки това не се срамувах от тях.

— Знаела си, че ще дойда — самодоволно каза Темуджин.

Тя изсумтя.

— Мислех, че си мъртъв, но не исках да се омъжа за някое конярче от герите и да раждам децата му. Смееха се на гордостта ми, но тя беше всичко, което имах.

Темуджин впери поглед в мрака, опитвайки се да си представи несгодите, които бе преживяла — може би бяха по-големи и от неговите. Но ако беше научил нещо от живота, то бе, че някои хора процъфтяват в самотата и черпят сила от нея. Това бяха жизнени и опасни хора, способни да обичат независимо от пречките и преградите. Явно Бьорте беше от тях. Като него самия. Сети се за майка си. Беше му казала да бъде мил.

— Първия път, когато дойдох при вас, ти ми беше дадена и баща ми те прие — тихо каза той. — Втория път дойдох по собствена воля да те намеря.

— Искал си да излееш семето си в мен — напегнатото каза тя.

Прииска му се да можеше да види лицето ѝ в тъмното.

— Така е — каза той. — Искам синовете и дъщерите ми да имат твоя дух — най-доброто от олхунутите. Най-доброто от вълците.

Чу шумолене и усети топлината ѝ, когато тя припълзя към него и метна одеялото върху двамата.

— Каж ми, че съм красива — прошепна тя и пламъкът в него отново лумна.

— Красива си — с дрезгав глас отвърна той. Раздвижи ръце в мрака, отвори дела ѝ и усети гладкия ѝ корем. — Зъбите ти са много бели.

Чу сподавен смях в ухото си, но после ръцете ѝ също се раздвижиха и той не можа да намери думи. Не му и трябваша.

Следващият ден беше странно ярък, докато Темуджин яздеше с Бьорте. Сетивата му бяха изострени до болка. Всяко докосване го караше да си мисли за предишната вечер и за предстоящите нощи, изпълнен с трепет от преживяното и близостта.

Не напредваха добре, въпреки че Арслан взе поводите и остави двете сестри да яздат заедно през по-голямата част от следобеда. Спираха да ловуват и благодарение на двата лъка имаха достатъчно месо всяка вечер. Кашлицата на Махда като че ли се влошаваше без закрилата на олхунутските гери и сестра ѝ хлипаше, докато се грижеше за нея. Арслан се отнасяше мило и с двете, но в края на първия месец Махда трябваше да бъде връзвана за седлото, за да не падне от слабост. Не обсъждаха това, но никой не очакваше, че тя ще живее още дълго.

С напредването им на север зеленината намаляваше и една сутрин Темуджин се събуди и видя, че вали сняг. Беше се завил в одеялата с Бьорте и бяха спали тежко, изнурени от студа и безкрайните степи. Снегът охлади малко духа му и отбеляза края на един щастлив период — може би най-щастливия, който бе изживявал. Знаеше, че се връща при трудностите и битките, за да поведе братята си във войната с татарите. Бьорте усети отдалечаването му и също се отдръпна. Преди си дърдореха непрекъснато като птички, но сега прекарваха часове наред в уморено мълчание.

Арслан пръв видя скиталците в далечината и резкият му глас върна унесения в мисли Темуджин на този свят. Трима мъже бяха събрали малко стадо на завет край един хълм и бяха издигнали парцалив гер, за да се предпазят от зимния студ. Откакто Сансар беше взел мечовете им, Темуджин се страхуваше от такива срещи. Бьорте беше в прегръдките му и той изруга наум. В далечината странниците бързо скочиха в седлата и препуснаха в галоп. Дори и да имаха мирни намерения, присъствието на трите млади жени можеше да ги подтикне

към насилие. Темуджин дръпна юздите и свали Бьорте на земята. Разви лъка си, постави най-добрата тетива, която му беше останала, и свали капака на колчана. Видя, че Арслан вече беше готов. Ковачът бе срязал въжето, което държеше Махда в седлото, и я бе оставил да седне на земята до сестра си. Докато възсядаше коня си, двамата с Темуджин се спогледаха.

— Ще ги изчакаме ли? — извика му Арслан.

Темуджин гледаше галопиращите воители и му се искаше да има меч. Тримата бедни скиталци нямаха дълги остриета и това щеше да бъде достатъчно, за да ги победят. А сега положението бе такова, че двамата с Арслан можеха да станат на леш само за няколко кървави мига. По-добре беше да атакуват.

— Не — надвика той вятъра. — Ще ги избием.

Чу сестрите да стенат от страх някъде отзад, заби пети в хълбоците на коня и пригответи лъка си. Усещаше се ободрен от това, че язди сам, перфектно балансиран и готов да сее смърт с лъка си.

Разстоянието помежду им изглеждаше голямо, докато се носеха по равнината, но после внезапно се съкрати и вятърът зарева в ушите им. Темуджин слушаше тропота на копитата и техния ритъм. При галопирането имаше един кратък миг, в който и четирите копита се намират едновременно във въздуха. Есугей го бе учил да пуска стрелата в този момент и той винаги улучваше безпогрешно.

Мъжете срещу тях не бяха измъчвани с такова обучение. Във възбудата си те прецениха погрешно разстоянието и първите стрели избръмчаха във въздуха, преди Темуджин и Арслан да се приближат. Копитата трополяха отново и отново, дойде подходящият момент. Стреляха едновременно.

Улученият от Арслан воин падна тежко от седлото със стърчаща от гърдите стрела. Конят му изцвили ужасено и зарита със задни крака. Изстрелът на Темуджин бе също толкова точен, вторият мъж полетя във въздуха и се строполи безжизнен на измръзналата земя. Третият пусна стрелата си точно когато се разминаваше с Темуджин с пълна скорост.

Темуджин се хвърли настрана. Стрелата прелетя над него, но той се бе свлякъл прекалено ниско и не можеше да се изправи. Изкрещя от гняв, когато кракът му се изплъзна от стремето и той увисна почти под врата на бясно препускащото пони. Земята се носеше под него и той

дръпна жестоко юздите. Тежестта на тялото му освободи юздечката от устата на коня и Темуджин освободи и другия си крак. Понито го повлече по ледената земя и с огромно усилие на волята той пусна повода и падна, като отчаяно се опита да се претърколи настрани от смазващите копита.

Понито полетя без него и тропотът му бързо отшумя в снега. Темуджин лежеше по гръб, слушаше пресекливото си дишане и се мъчеше да дойде на себе си. Всичко го болеше, ръцете му трепереха. Примигна замаяно, стана и се обърна да види Арслан.

Ковачът бе пуснал втората си стрела в гърдите на понито на противника и воинът се бе прекатурил на земята. Непознатият тъкмо се мъчеше да се изправи, очевидно замаян.

Арслан извади нож от дела си и без да бърза, закрачи към него, за да го довърши. Темуджин се опита да извика, но щом пое дъх, нещо сякаш го намушка в гърдите и той разбра, че е счупил ребро при падането. С усилие се изправи и напълни дробовете си.

— Чакай, Арслан! — извика той и трепна от резкия си тон.

Ковачът го чу и спря неподвижен, без да сваля очи от мъжа. Темуджин опря ръка в гръдния си кош и се преви от болка.

Примирен със съдбата си, скиталецът го гледаше как приближава. Другарите му лежаха на безжизнени купчини, а понитата им пощипваха оскъдната трева с отпуснати поводи. Собственият му кон умираше в скрежа. Темуджин видя как мъжът отива до агонизиращото животно и забива ножа си в шията му. Ритащите крака замряха и рукна поток димяща кръв.

Непознатият бе дребен и мускулест, с тъмна червеникава кожа и дълбоки очи под гъстите вежди. Беше дебело облечен и носеше правоъгълна шапка с остър връх. Той отстъпи с въздишка от мъртвото пони и прикани Арслан с окървавения си нож.

— Е, ела ме убий — каза той. — Да видиш какво съм ти приготвил.

Арслан не отговори и се обърна към Темуджин.

— Какво става тук? — извика Темуджин на мъжа, като скъсяваше разстоянието помежду им. Махна ръка от гърдите си и опита да се изправи, въпреки че всеки дъх предизвикваше изгаряща болка през цялото му тяло. Човекът го изгледа, сякаш не бе с всички си.

— Очаквам да бъда убит, както убихте приятелите ми — каза той. — Освен ако не сте решили да ми дадете пони и една от жените ви?

Темуджин се разсмя, загледан към мястото, където седяха Бьорте, Елуин и Махда. Стори му се, че чува кашлянето ѝ дори от това разстояние.

— Това може да изчака, докато се наядем — каза той. — Давам ти правото на неприкосновеност на гост.

Лицето на мъжа се изкриви от изумление.

— Право на неприкосновеност?

— Защо не? Нали твоя кон ще ядем.

На следващата сутрин продължиха. Сестрите язدهа едното пони. Сега имаха още един воин за нападенията срещу татарите. Новодошлият изобщо не се доверяваше на Темуджин, но ако имаше късмет, объркването му щеше да продължи достатъчно дълго, за да стигне лагера в снега. В противен случай щеше да получи бърза смърт.

Вятърът ги шибаше безмилостно и жилеше очите и оголените им лица. Елуин стоеше на колене в снега и виеше до тялото на сестра си. Смъртта на Махда не беше лека. Постоянният студ бе влошил състоянието ѝ. През последния месец Елуин всяка сутрин я тупаше по гърба, докато изкашля и изплюе големите буци кръв и жилава хрчка. Когато Махда беше прекалено слаба, Елуин чистеше устата и гърлото ѝ с пръсти. Махда я гледаше ужасено и се давеше, мъчейки се отчаяно да поеме глътка леден въздух. Кожата ѝ бе станала като восък, а последния ден гърдите ѝ свиреха, сякаш дишаше през тръстика. Темуджин се дивеше на издръжливостта ѝ и неведнъж се замисляше дали да не я дари с бърз край, като прокара ножа през гърлото ѝ. Арслан го убеждаваше да го стори, но Махда изтощено клатеше глава всеки път, когато я питаха. И така до самия край.

Почти три месеца след като бяха напуснали лагера на олхунутите, момичето се преви в седлото, клюмна настрани и Елуин не можа да го изправи. Тогава Арслан го положи на земята и Елуин заплака, заглушена от виещия вятър.

— Трябва да продължим — каза ѝ Бьорте и положи ръка на рамото ѝ. — Сестра ти вече я няма.

Елуин кимна със зачервени очи, без да отговори. Нагласи тялото на сестра си със скръстени на гърдите ѝ ръце. Снегът може би щеше да я покрие, преди дивите животни да я открият в собствената си битка за оцеляване.

Все така плачейки, Елуин се остави Арслан да я качи на седлото. Дълго гледа назад към мъничката фигура, докато тя се скри от погледа ѝ. Темуджин видя, че Арслан ѝ беше дал една своя риза и тя я носеше под дела си. На всички им беше студено въпреки плътните дрехи и кожите. Силите им се бяха изчерпали, но Темуджин знаеше, че лагерът му не е далеч. Полярната звезда се бе издигнала по-високо в небето и той прецени, че вече са стигнали земите на татарите. Снегът поне ги скриваше от враговете им, но и от братята му и Джелме.

Спряха понитата да си починат и закрачиха с премръзнали крака през снега. Бьорте вървеше до Темуджин, ръцете на всеки от тях бяха пъхнати в широките ръкави на другия, така че поне те да усещат топлина.

— Трябва да намериш шаман, който да ни ожени — каза Бьорте, без да го поглежда.

Вървяха с наведени срещу вятъра глави, а от натрупалия се по веждите им сняг приличаха на някакви зимни демони. Той изсумтя в знак на съгласие и тя усети, че за момент я стисна малко по-силно за ръката.

— Този месец не ми дойде — каза тя.

Той кимна отнесено и продължи да крачи. Без трева конете бяха заприличали на скелети и скоро щяха да започнат да падат. Дали можеха да ги пояздят отново за няколко часа? Краката го боляха, а счупеното ребро продължаваше да го мъчи при всяко дърпане на поводите.

Пое рязко дъх и се обърна към нея.

— Да не си бременна? — невярващо попита той.

Бьорте се наведе напред и потърка нос в неговия.

— Може би. Храната е съвсем малко, понякога кръвта може да не дойде и заради това. Но въпреки това смятам, че съм бременна.

Видя го, че се събужда от транса на ходенето и очите му се усмихват.

— Ще бъде силен син, щом е заченат на такова пътуване — каза той. Последва толкова силен порив на вятъра, че и двамата трябваше

да се обърнат. Не виждаха слънцето, но денят свършваше и Темуджин викна на Арслан да потърси убежище.

Арслан тъкмо бе тръгнал да търси място да се спасят от вятъра, когато Темуджин зърна някакво движение във виелицата. Косъмчетата на врата му настръхнаха и той тихо изсвири на Арслан да се върне. Скиталецът го погледна въпросително и мълчаливо извади ножа си, като се взираше в снега.

Зачакаха напрегнато връщането на Арслан, а виелицата бушуваше около тях. Почти бяха ослепели от снега, но на Темуджин му се стори, че вижда човек на кон, или по-скоро сянка. Бьорте го попита нещо, но той не я чу. Извади лъка си и закачи тетивата от конски косъм на единия край. Изсумтя от напрежение и откри, че тетивата се е навлажнила въпреки намазания с мас парцал. Успя да сложи примката в другия край, но тя изскърца заплашително, сякаш щеше да се скъса още при първото опъване. Къде ли беше Арслан? Чуваше наблизо тропота на галопиращи коне, звукът им отекуваше в белотата и не можеше да се прецени откъде идват. Завъртя се със стрела на тетивата, като напругаше слух. Приближаваха. Чу как скиталецът вдишва през зъби и се приготвя за нападението. Темуджин благодари, че има още един човек с кураж да застане до него. Вдигна скърцащия лък. Видя тъмни форми, чу викове и за миг му се стори, че татарите идват да му вземат главата.

— Ето тук! — разнесе се нечий глас. — Тук са!

Едва не изпусна лъка от облекчение, когато разпозна Хаджиун и разбра, че е сред свои. Стоеше вцепенен, докато Хаджиун скочи от седлото и го прегърна.

— Зимата беше добра, Темуджин — каза той, като го тупаше възбудено по гърба с облечената си в ръкавица ръка. — Ела да видиш.

23.

Качиха се на конете за последния кратък преход, макар че понитата им залитаха от изтощение. Лагерът бе разположен върху тъмното лице на старо свлачище, скрит от най-свирепия вятър от отвесната стена и от хълма. Двете дузини гери приличаха на лишеи, а на всяко защитено от вятъра място можеха да се видят полудиви кучета и вързани понита. Макар да копнееше за почивка и топла храна, Темуджин не можеше да не огледа скритото в снега оживено селище. Личеше, че Джелме държи лагера на военна нога. Бойците, запътили се на пост, минаваха покрай тях, свели глави срещу вятъра. Мъжете бяха много повече от жените и децата, забеляза Темуджин, който наблюдаваше лагера с очите на непознат. Това беше чудесно, защото бяха готови само за миг да скочат на конете и да се хвърлят в боя, но не можеше да продължава вечно. На война мъжете следваха водачите си, но искаха да имат и дом, където да се завърнат и да бъдат посрещнати от женска ласка и деца.

Някои, познали глада и страха като скиталци, може би се задоволяваха с новопоявилото се племе в снега, макар и досега да се отнасяха един към друг с предпазливостта на диви кучета. Темуджин потисна нетърпението си. Скиталците трябваше да се научат да виждат брат там, където преди виждаха враг. И да разберат, че бащата-небе познава само един народ, а не безброй племена. Това щеше да стане, Темуджин беше сигурен.

Ободри се, докато вървеше из лагера. При вида на отделни подробности започна да се отърсва от умората. Видя на високата скала стражите, увити от главата до петите срещу вятъра. Не им завиждаше и си помисли, че едва ли виждаха нещо в силния снеговалеж. Все пак това показваше, че Джелме е изряден и Темуджин остана доволен. Лагерът нямаше нищо общо с обичайната зимна летаргия на другите племена. Темуджин усети сдържаното вълнение веднага щом се озова сред хората.

Видя нови лица — мъже и жени, които му бяха напълно непознати. Може би приемаха окаяната му група като поредното

семејство скиталци. Темуджин погледна към Бьорте, за да види какво е първото ѝ впечатление от малкото му племе на север. Тя също бе пребледняла от умора, но яздеше близо до него и зоркият ѝ поглед не пропускаше нищо. Той не разбра дали тя одобрява това, което вижда. Подминаха гера, в който Арслан бе построил тухлената си пещ преди няколко месеца и Темуджин видя блясъка на нейния огън, език от светлина на фона на снега. Вътре се топлеха мъже и жени и той чу смях, докато минаваше покрай входа. Обърна се към ковача да види реакцията му, но Арслан не обръщаше внимание на нищо. Очите му не спираха да оглеждат хората с надеждата да видят сина му.

Джелме излезе да ги посрещне веднага щом чу вика на Хаджиун. Хазар също излетя от друг гер и грейна от радост при вида на малкия отряд, заминал преди половин година. Слязоха от конете и ухилени момчета се втурнаха да приберат понитата, без никой да ги е викал. Темуджин опита да перне закачливо едно от тях и то се сви. Беше доволен от начина, по който Джелме управляваше племето. В негово отсъствие никой не беше станал дебел и бавен.

Гордостта на Арслан от сина му бе очевидна и Темуджин видя как Джелме кима на баща си. За негова изненада Джелме се отпусна на коляно и посегна към ръката му.

— Не, Джелме, стани — каза Темуджин, леко раздразнен. — Искам да се скрия от вятъра.

Джелме остана на колене, макар че вдигна главата си.

— Нека новите да видят това, господарю хан. Те все още не те познават.

Темуджин разбра и мнението му за Джелме стана още по-високо. Докато Темуджин го нямаше, някои от скитническите семейства бяха виждали в сина на ковача своя господар. Важно беше да им покажат, че истинският водач се е върнал. Реши да не спори повече и позволи на Джелме да постави ръката му върху главата си. После го вдигна на крака и го прегърна.

— Случайно сред новодошлите да се намира някой шаман? — попита Темуджин.

Джелме трепна при този въпрос, докато се изправяше.

— Има един, макар че открадна припасите айраг и спазарява дажбата си за пиене при всеки възможен случай.

— Тогава го дръж трезвен няколко дни — заръча Темуджин. — Ако посвети женитбата ми на бащата-небе и майката-земя, после цял месец няма да изтрезнее.

Огледа се още веднъж. Много хора ги гледаха във виелицата. Щом срещаше погледите на познати, те свеждаха глави. Очите на Джелме се спряха върху Бьорте и Елуин и той се поклони ниско.

— Появата ви тук е чест за нас, дъщери на олхунутите — каза той.

Бьорте не знаеше как да отвърне на самоуверения непознат. Кимна отсечено в отговор, изчерви се и отмести поглед. Нищо в досегашния ѝ живот не я беше подготвило да бъде третирана с уважение и за момент ѝ се наложи да преглътне напиралите сълзи.

Формалностите по посрещането приключиха и Джелме най-сетне бе свободен да хване ръката на баща си и да го прегърне.

— Пуснах доста кръв на татарите — каза той на Арслан, като се мъчеше да не изглежда прекалено горд. Баща му се разсмя и го потупа по гърба. С времето май щеше да свикне с непринудения начин, по който Темуджин се държеше с хората си.

— У дома съм — тихо каза Темуджин, за да не го чуят останалите. Лагерът сред снеговете беше нещо съвсем малко повече от разбойнически бивак, едва им осигуряваше храна и защита, но не можеше да има съмнение. Беше довел Бьорте у дома.

— Заведи ме при майка ми, Джелме — каза той, като трепереше на вятъра. — Ще жадува да чуе новини за олхунутите.

Забеляза, че Бьорте изведнъж се притесни, и я успокои.

— Ще те приеме като своя дъщеря, Бьорте.

Тъкмо се канеха да тръгнат след Джелме, когато Темуджин видя мъжа, когото бе взел под крилото си. Човекът се чувстваше неудобно в малката им група. Темуджин имаше да мисли за хиляди неща, но не можеше да го остави сам сред непознати.

— Хаджиун? Това е Барах, чудесен воин. Трябва още да се упражнява с лъка и никога не е използвал меч. Но е храбър и силен. Виж какво можеш да направиш за него. — Намръщи се, докато говореше. Спомни си още едно задължение. — Погрижи се Арслан да получи всичко необходимо, за да изкове нови мечове. Прати хора да изкопаят руда.

Хаджиун кимна.

— В този хълм има жила. Вече сме събрали от сивите камъни. Джелме не позволяваше никой да ги докосва, докато не се върне баща му.

Темуджин видя, че Арслан и синът му слушат.

— Добре сте сторили — веднага каза той. — Арслан ще изработи два меча, каквито не сме и виждали, нали?

Арслан преливаше от щастие да види сина си жив и силен, водач на мъже. Сведе глава.

— Ще ги изработя — рече той.

— А сега, за бащата-небе, да се скрием от този вятър — каза Темуджин. — Мислех, че пролетта вече е дошла.

Хазар сви рамене.

— Толкова далеч на север това си е същинска пролет. Е, аз самият предпочитам по-меко време.

Темуджин погледна към Хазар, Хаджиун, Джелме и Арслан. Бяха чудесни воители и сърцето му радостно трепна при мисълта какво могат да сторят заедно. Беше си у дома.

Хулун имаше отделен гер и едно момиче от семействата на скиталците, което да ѝ помага. Втриваше в кожата си овча мас, когато чу бъркотията. Прислужницата ѝ излезе да види какво става и се върна със зачервено лице и задъхана от студа.

— Синът ти е в лагера, господарке — каза тя.

Хулун изпусна гърнето с мас и избърса ръцете си със стар парцал. Изцъка на момичето да ѝ помогне и навлече дела си. Силата на чувствата ѝ я изненада, сърцето ѝ бе подскочило от новината. Темуджин отново бе оцелял. Тя не беше забравила какво бе сторил в най-черните времена, но той все пак бе неин син. Любовта е странно и сложно нещо, напълно неподвластно на разума.

Когато чу гласа му отвън, Хулун вече се бе овладяла, държеше малката Темулун в скута си и решише косата ѝ, за да успокои треперещите си ръце. Момиченцето усети странното настроение на майка си и се ококори към отварящата се врата. Темуджин доведе зимата със себе си и в гера нахлуха сняг и щипещ въздух, от който Хулун потръпна. Темулун извика от радост при вида на по-големия си брат, когото не беше виждала отдавна.

Хулун гледаше как Темуджин прегръща сестра си и хвали прекрасна ѝ коса, както винаги. Момиченцето задърдори, а майка му попиваше всяка дума на младия мъж, който събуждаше такива смесени чувства у нея. Независимо дали го осъзнаваше или не, именно той беше синът, за когото бе си мечтал Есугей. Тя знаеше, че Есугей би одобрил смъртта на Бехтер, когато бяха на крачка от гладната смърт. Синовете ѝ бяха наследили безпощадността на баща си, а може би тя бе изкована и от тежкия им живот.

— Радвам се да те видя, сине мой — официално каза Хулун.

Темуджин само се усмихна и се обърна, за да въведе една висока млада жена, следвана от още една. Очите на Хулун се разшириха при вида на деликатните черти на собствения ѝ народ. Жегна я носталгия, изненадваща след толкова много години извън родното племе. Стана, хвана двете момичета за ръцете и ги заведе до печката. Темулун също приближи, навря се помежду им и пожела да узнае кои са.

— Сложи дърва в огъня — обърна се Хулун към прислужницата. — Сигурно сте измръзнали. Коя от вас е Бьорте?

— Аз, майко — срамежливо отвърна Бьорте. — От олхунутите.

— Разбрах го от лицето ти и украсата на дела — отвърна Хулун и се обърна към другата: — А ти, дъще? Как се казваш?

Елуин все още беше зашеметена от мъка, но направи всичко възможно да отговори. Хулун усети нещастieto ѝ и импулсивно я прегърна. Заведе ги да седнат и извика да им донесат купи горещ чай. Запушиха устата на Темуджин с торба сладка извара и той седна в ъгъла. Гледаше как олхунутските жени разговарят помежду си и с радост забеляза, че Бьорте започва да се усмихва на спомените на майка му. Хулун разбираше страха им от непознатата обстановка. Самата тя бе изпитала същото навремето. Докато се топлеха, тя ги засипваше с безкрайни въпроси и отново бе заговорила с акцента, който Темуджин познаваше от престоя си сред олхунутите. Странно беше да го чуе от майка си, трябваше да си припомни, че преди появата на Есугей и децата им тя е живяла друг живот.

— Сансар още ли е хан? А как са племенникът ми Коке и баща му Енк?

Бьорте отговаряше с лекота на Хулун, без смущение. Темуджин гледаше гордо, сякаш заслугата беше негова. Майка му като че ли го бе забравила, така че той се настани удобно, кимна на прислужницата за

купа чай, прие я с благодарност и примижа от удоволствие, когато топлината се разля в него. Елуин също се включи в разговора и той най-сетне си позволи да се отпусне и да затвори очи.

— ... тази буря не може да продължава още много — чу думите на майка си. — Топенето вече започна и проходите между хълмовете започнаха да се разчистват.

— Май никога не ми е било толкова студено — отвърна Бьорте, като триеше ръцете си. Жените като че ли се харесваха една друга и Темуджин се успокои.

— Доведох Елуин да стане жена на Хазар или Хаджиун. Сестра ѝ умря по пътя — каза той, като отвори мъничко очи. Двете жени го изгледаха, след което разговорът продължи, сякаш той не се беше обадил. Темуджин тихичко изсумтя. Никой мъж не можеше да е хан на майка си. Топлината го унасяше и той най-сетне заспа на фона на тихите им гласове.

Хаджиун и Хазар седяха в съседния гер и дъвчеха горещото овнешко, което се беше варило през по-голямата част от деня. При този студ яхнията трябваше да се държи непрекъснато на огъня, за да бъде винаги топла. Почти нямаха време за почивка, докато Темуджин го нямаше. Братята търпяха заповедите на Джелме, знаеха, че Темуджин би поискал това от тях. Насаме обаче сваляха маските и дълго разговаряха.

— Онази Елуин ми харесва — каза Хазар.

Хаджиун моментално се хвана на примамката, както и можеше да се очаква.

— Твоето момиче е умряло, Хазар. Елуин беше обещана на мен и ти много добре го знаеш.

— Не съм чувал такова нещо, малки ми братко. Най-старият пръв взима чая и манджата, не си ли забелязал? Същото е и с жените.

Хаджиун изсумтя развеселен. Беше видял Елуин пръв, щом излезе при повикването на съгледвачите. Както беше увита срещу студа, тогава той почти не я забеляза, но смяташе, че това му дава правото на първооткривател. Несъмнено доводите му бяха по-силни от твърденията на Хазар, който я беше видял по-късно.

— Темуджин ще реши — каза той.

Хазар кимна и грейна в усмивка.

— Радвам се, че не се караме. В края на краищата, аз съм поголемият.

— Казах, че той ще реши, а не че ще избере теб — кисело отвърна Хаджиун.

— Стори ми се красива. С дълги крака.

— Какво си видял от краката ѝ? Приличаше на як с всички онези дрехи.

Хазар се загледа в нищото.

— Беше висока, Хаджиун, не забеляза ли? Така че, освен ако не мислиш, че краката ѝ не стигат до земята, би трябвало някъде под дрехите да има дълги крака. Силни крака, които да се увиват здраво, ако се сецаш какво искам да кажа.

— Темуджин може да я омъжи за Джелме — отвърна Хаджиун, за да ужили брат си, не че го вярваше.

Хазар поклати глава.

— Кръвното родство е на първо място — каза той. — И Темуджин го знае най-добре от всички.

— Ако си направиш труда да го изслушаш, ще чуеш, че според него кръвта свързва всички мъже и жени в лагера, независимо от кое племе и род са каза Хаджиун. — Хазар, ти мислиш повече за стомаха и слабините си, отколкото за това, което той се опитва да направи тук.

Двамата братя се загледаха кръвнишки.

— Ако искаш да кажеш, че не го следвам като изгубено куче, прав си — каза Хазар. — Покрай теб и Джелме си е събрал цяла глутница обожатели.

— Ти си пълен идиот — преднамерено бавно изрече Хаджиун.

Хазар пламна. Знаеше, че не притежава будния ум на Темуджин и може би дори този на Хаджиун, но по-скоро светът би замръзнал, отколкото да признае това.

— Може би няма да е зле да идеш при гера на майка ни и да легнеш в снега — каза той. — Да забиеш нос в него или нещо подобно.

И двамата бяха убивали заедно с Темуджин и Джелме, но когато се събираха заедно, винаги се изпълваха с кипящата енергия на съперничеството. Никой не посегна към ножа си, но Хазар бързо улови главата на Хаджиун под мишницата си и го разтърси.

— Кажи, че си негово куче — каза той, като дишаше тежко. — По-бързо, че трябва да излизам на пост.

— Видях Елуин пръв и тя е моя — отвърна Хаджиун и се задави. Хазар стисна по-силно.

— Кажи, че предпочиташ тя да си легне с по-големия ти и по-красив брат.

Хаджиун се замята силно и двамата паднаха заедно на леглото, а Хазар отпусна хватката си. Двамата лежаха задъхани и се гледаха предпазливо.

— Не ми пука дали съм негово куче. Нито пък на Джелме — каза Хаджиун и пое дълбоко дъх в случай, че брат му отново се нахвърли отгоре му. — Нито пък на теб.

Хазар сви рамене.

— Харесва ми да трепя татари, но ако продължават да пращат старици с отрядите си, не зная какво ще правя. Дори Арслан успя да си намери нещо хубаво и младо, преди да замине.

— Да не би да продължава да ти отказва? — попита Хаджиун.

Хазар се намръщи.

— Каза, че Арслан ще ме убие, ако я докосна. Мисля, че може и да е права. Не ми се ще да заставам на пътя му.

Арслан стоеше в построения около ковашката пещ гер и чакаше топлината да стигне до костите му. Скъпоценните му инструменти бяха смазани и увити да не ръждясат. Той нямаше никакви забележки, когато се обърна към Джелме:

— Добре си се справил тук, синко. Видях как те гледат останалите мъже. Може би бащата-небе ни е завел при вълците.

Джелме сви рамене.

— Онова е минало. Тук намерих смисъл, татко. Открих мястото си. Сега съм загрижен за бъдещето, ако тази зима изобщо свърши някога. Никога не съм виждал нещо подобно.

— През целия ти дълъг живот — усмихна се Арслан. В негово отсъствие Джелме беше набрал самочувствие и той не знаеше как точно да приема силния млад воин, който го гледаше с такова спокойствие. Може би се е нуждаел от отсъствието на баща си, за да стане мъж. Отрезвяваща мисъл, а Арслан не искаше да е трезвен.

— Можеш ли да ми намериш един-два мяха айраг, докато разговаряме? — попита той. — Искam да чуя за набезите.

Джелме отиде до гера си и се върна с издут мях.

— Уредих да ни донесат топло варено — каза той. — Не е много тлъсто, но въпреки това успяхме да изсушим и осолим малко месо.

Двамата стояха срещу пещта и си почиваха. Арслан разтвори дела си, за да се стопли по-добре.

— Видях, че мечовете ви ги няма — каза Джелме.

Арслан изсумтя раздразнено.

— С тях платихме за жените, които доведе Темуджин.

— Съжалявам — каза Джелме. — Ще направиш други, дори по-добри.

Арслан се намръщи.

— Всеки меч отнема цял месец тежка работа, без да се брои времето за копаене на руда и правенето на железните слитъци. Колко мислиш, че ми остава? Няма да живея вечно. Колко пъти ще получа подходящата стомана и ще я обработя без пукнатини? — Изплю се върху пещта и загледа как слюнката му закипява, но температурата не беше достатъчно висока, за да я изпари напълно. — Мислех си, че ти ще наследиш моя меч.

— Може би и това ще стане, ако съберем достатъчно сили, за да си го върнем от олхунутите — отвърна Джелме.

Баща му се извърна от пещта и впери поглед в него.

— Наистина ли мислиш така? Нима вярваш, че тази малка шайка разбойници ще помете страната през пролетта?

Джелме отвърна упорито на погледа му, но не отговори. Арслан изсумтя.

— Възпитал съм те да разсъждаваш по-трезво. Мисли тактически, Джелме, както съм те учил. С какво разполагаме? Най-много с трийсетина воини. Колко от тях са били обучавани от най-ранно детство като теб, Темуджин и братята му?

— Никой, но... — започна Джелме.

Баща му го накара да замълчи с рязко махане на ръка. Гневът му се засилваше.

— Дори най-малките племена могат да съберат между шейсет и осемдесет силни мъже, Джелме. Мъже, способни да улучат летяща птица с лъковете си, мъже с добри мечове и достатъчно опит, за да

правят клинове при нападение или да отстъпват в добър ред. Не вярвам, че този лагер би издържал атаката и на една пета от олхунутските воители. Не се заблуждавай! Това замръзнало местенце ще има нужда от благословията на бащата-небе, ако иска да оцелее и един сезон след топенето на снеговете. Татарите ще се появят с вой и ще си отмъстят за всички дребни щети, които са понесли през зимата.

При тези думи Джелме стисна зъби и впери поглед в баща си.

— Отнехмe коне, оръжия, храна, дори мечове...

Баща му отново го накара да млъкне.

— Мечове, които мога да огъна с голи ръце! Познато ми е качеството на татарското оръжие, момче.

— Стига! — внезапно изкрещя Джелме на баща си. — Нищо не знаеш за това, което направихме. Дори не ми даде възможност да ти разкажа, веднага започна с твоите предупреждения и предсказания за гибел. Да, може и да ни унищожат през пролетта. Направих, каквото можех, за да ги обуча и тренирам, докато те нямаше. Колко души си взимал да работят в ковачницата и да научат занаята ти? Не съм чувал за нито един.

Арслан отвори уста, но гневът на Джелме беше набрал инерция и нямаше начин да бъде спрян.

— Да не искаш да се откажа и просто да легна в снега? Избрал съм си този път. Намерих кого да следвам и положих клетва към него. Думата ми е желязо, татко, точно както си ме учил. Или си имал предвид, че трябва да бъде силна само когато шансовете са на твоя страна? Не. Не очаквай от мен да се откажа от тези хора. Казах ти, имам си място, независимо какъв ще бъде краят. — Замълча за момент, задъхан от силата на чувствата си. — Накарах татарите да се страхуват от нас, така бях обещал. Надявах се да се гордееш с мен, а ти фучиш със страховете си като празнословен старец.

Арслан не искаше да го удря. Но синът му стоеше прекалено близко и щом раздвижи ръцете си, той реагира инстинктивно и заби железния си юмрук в челюстта му. Джелме падна замаян и удари рамото си в ръба на пещта.

Арслан гледаше ужасен как синът му се отърсва за миг и се изправя с ледено спокойствие. Младежът потърка челюстта си. Лицето му беше много бледо.

— Не го прави отново — тихо каза Джелме и го изгледа твърдо.

— Това беше грешка, синко. Просто тревога и умора, нищо повече — отвърна Арслан. Изглеждаше така, сякаш бе наранил сам себе си.

Джелме кимна. При упражненията им беше получавал и по-лоши удари, но гневът продължаваше да бушува в него и му бе трудно да го потуши.

— Научи ме да правя мечове — каза той и думите му прозвучаха като заповед. — Ще ни е нужно всяко едно острие, а както сам каза, ти няма да живееш вечно. Никой от нас няма да живее вечно.

Разтърка отново челюстта си и трепна, когато тя изщрака.

— Тук намерих нещо, което си струва — каза той, опитвайки се да събуди интереса на баща си. — Племената се бият помежду си и пилеят силите си. А тук ние показахме, че човек може да започне отново, без значение дали е найман или вълк.

Арслан видя странна светлина в очите на сина си и тя го разтревожи.

— Той осигурява храна за търбусите им и за известно време те забравят за старите вражди и омраза. Ето какво аз виждам тук! — рязко отвърна той. — Племената враждуват помежду си от хиляда години. Да не мислиш, че един човек е в състояние да надделее над цялата тази омраза?

— А какъв е изходът? — попита Темуджин от вратата.

Двамата се завъртяха рязко към него, той забеляза тъмната синина върху челюстта на Джелме и разбра какво е станало.

Изглеждаше изтощен, когато приближи към пещта.

— Не можах да заспя. Три жени и сестра ми дърдорят като птици, затова дойдох тук.

Синът и бащата не отговориха и Темуджин продължи, като затвори очи срещу огъня.

— Не искам слепи последователи, Арслан — каза той. — Прав си да поставяш под въпрос целта ни. Виждаш парцалива шайка, която едва свързва двата края, за да изкара зимата. Може би е по-добре да си намерим някоя долина и да гледаме стада и деца, докато племената продължават да скитат и да се колят помежду си.

— Да не би да те е грижа колко непознати умират в тези битки? — рече Арслан.

Темуджин спря жълтите си очи върху ковача и сякаш изпълни тясното пространство на гера.

— Ние храним земята с кръвта си и с безкрайните си вражди — след малко каза той. — Винаги е било така, но това не означава, че трябва да продължим. Показах, че едно племе може да се състои от керайти, вълци, войели и наймани. Ние сме един народ, Арслан. Щом станем достатъчно силни, аз ще накарам всички да дойдат при мен или ще ги пречупя племе след племе. Казвам ти, че сме един народ. Ние сме монголи, Арслан. Ние сме сребърният народ и един хан ще поведе всички ни.

— Или си пиан, или бълнуваш — отвърна Арслан, без да обръща внимание на смущението на сина си. — Какво те кара да мислиш, че ще те приемат?

— Аз съм земята. А земята не прави разлика между родовете на нашия народ — отвърна Темуджин и ги изгледа. — Не искам вашата вяност. Вие ми я дадохте с клетвата си и тя ви обвързва до смъртта ви. Възможно е всички да бъдем убити, но ако това ви спре, значи не сте мъжете, за които ви мисля.

Засмя се за миг и разтърка очи. Топлината беше засилила умората му.

— Навремето се изкатерих да уловя едно орле. Можех да си остана долу, но наградата си заслужаваше риска. Оказа се, че орлетата са две, така че изкарах по-голям късмет от този, на който се бях надявал.

Смехът му прозвуча горчиво, но Темуджин не обясни защо. Потупа бащата и сина по раменете.

— А сега спрете с тези препирни и бъдете с мен — каза той. Спря за момент да види как ще приемат думите му, после излезе навън, за да намери къде да поспи.

24.

Вен Чао внимателно следеше през завесите слугите си, които се огъваха под тежестта на носилката. На всяка дървена дръжка имаше по трима мъже и усилието им би трябвало да ги загрее, но през коприната той видя, че устните им са започнали да посиняват. Беше потеглил чак след като снегът започна да се топи, но тук под краката все още хрущеше лед и ветровете бяха жестоки. Подозираше, че ще изгуби един или двама роби, преди да стигнат до монголския лагер. Сгуши се в кожата си и се запита раздразнено дали изобщо ще намерят лагера.

Известно време се забавляваше да проклина хана на кераитите Тогрул, който твърдеше, че знаел къде точно зимувала разбойническата шайка. После с малко повече жар и въображение се зае да упражнява още по-изтънчени обиди за двора на Дзин в Кайфенг.

Разбра, че са го изпреварили в момента, в който забеляза изражението по лицата на евнусите. Бяха досущ като старите клюкарки. Нищо в двора не можеше да се случи, без те да научат. Спомни си язвителното задоволство, с което дребният Джанг, техният първенец, го въведе при първия министър.

Сви раздразнено устни при спомена. Той беше експерт в дворцовите игри, а ето какво го бе сполетяло. Беше приспан от една жена в най-добрата Върбова къща в Кайфенг и бе пропуснал едина-единствена важна среща. Въздъхна от спомена за уменията ѝ, за всяко палаво докосване и за онова особено нещо, което тя правеше с перцето. Надяваше се, че нейните услуги са излезли солени на враговете му. Щом се събуди посред нощ в леглото ѝ, незабавно разбра, че ще си плати за удоволствията. Десет години хитроумие, пропиляно само за една пиянска нощ с поезия и любов. Пък и поезията не беше кой знае колко добра. Министърът обяви дипломатическата мисия до варварските племена като че ли му оказваше огромна чест и, разбира се, Вен бе принуден да се усмихне и да чука главата си в пода, сякаш са осъществили най-големите му мечти.

Две години по-късно все още чакаше да го извикат обратно. Но далеч от машинациите и игрите на двора, несъмнено вече беше

забравен. Пращаше копия от докладите си по доверени приятели със заръката да ги предадат нататък, но имаше голяма вероятност никой да не ги е прочел. Беше много лесно да потънат сред хилядите документи и писари, които обслужваха двора на Средното царство. А за подлец като Джанг подобно нещо изобщо не би представлявало проблем.

Отказваше да се предаде на отчаянието, но имаше вероятност да завърши дните си сред противните монголски племена, измръзнал до смърт или отровен от вездесъщото им гранясало овнешко и вкисналото им мляко. Това наистина беше прекалено за човек с неговото положение и напреднала възраст. Беше взел със себе си само дузина слуги, охрана и носачи, но зимата се бе оказала прекалено сурово изпитание за по-слабите от тях и ги бе пратила обратно в колелото на живота към следващото им прераждане. Споменът как личният му писар пипна треска и умря още го вбесяваше. Човекът просто седна в снега и отказа да продължи нататък. Един от охраната го бе заритал по нареждане на Вен, но въпреки това дребосъкът умря, без да крие злостното си задоволство.

Дано да се прероди като чистач или пони, което ще налагат редовно и с ентузиазъм. Сега, след като онзи си беше отишъл, Вен можеше само да съжалява, че лично не го е бил. Времето никога не достигаше, дори и на най-добросъвестните.

Чу ритмичния тропот на конски копита. Канеше се да спусне завесата, която го предпазваше от вятъра, но размисли. Сигурно стражите идваха да му съобщят, че както и през изминалите дванадесет дни, не са открили следа. Чу ги да викат и старото му сърце се разтуптя от облекчение, но беше под достойнството му да го показва. Нима не беше пети братовчед на втората съпруга на императора? Ето защо взе един свитък и зачете философския текст, за да открие спокойствие в простите му размисли. Винаги се бе чувствал уютно с възвишения морален тон на Конфуций, но определено с удоволствие би изпил едно питие с ученика му Шун Ци. Именно към неговите думи се обръщаше най-често, когато не бе в настроение.

Игнорира възбуденото дърдорене на стражите, докато решаваха кой ще наруши бляскавото му уединение. Шун Ци смяташе, че пътят към съвършенството е пътят към просветлението и Вен обмисляше този превъзходен паралел в собствения си живот. Тъкмо посягаше към четката за писане, когато носилката бе поставена на земята и той чу

как някой нервно прочиства гърлото си край ухото му. Въздъхна. Пътуването беше еднообразно, но мисълта, че отново ще му се наложи да общува с некъпаните диваци, обтягаше търпението му до краен предел. И всичко това заради една нощ невъздържаност, помисли той, докато дърпаше завесата и поглеждаше към най-доверения си страж.

— Е, Юан, май сме спрели — каза той и почука с дълъг нокът по пергамента, показвайки неодобрението си. Юан бе коленичил до носилката, но щом господарят му проговори, се просна на земята и опря чело в ледената земя. Вен въздъхна шумно. — Можеш да говориш, Юан. Ако не го сториш, ще висим тук цял ден.

В далечината през вятъра се чуваше скръбният вой на предупредителните рогове. Юан погледна в посоката, откъдето идваха.

— Намерихме ги, господарю. Идват.

Вен кимна.

— Ти си пръв сред стражите ми, Юан. Уведоми ме, когато приключат с перченето и крясъците.

Остави копринената завеса да падне и започна да връзва свитъците си с алените им ленти. Чу грохота на приближаващи коне и усети непреодолимо любопитство. Въздъхна при проявата на тази слабост, дръпна капака на шпионката в ъгъла на носилката и погледна през нея. За съществуването ѝ знаеше само Юан, но той нямаше да каже нищо. Робите щяха да мислят, че господарят им се отнася с презрение към опасността. Важно беше да им се показват само подходящите образи, помисли си той и се запита дали не е време да добави още някоя бележка към философските си мисли. Обеща си, че някой ден ще събере всичко и ще го публикува. Произведението му беше особено критично към ролята на евнусите в двора в Кайфенг. Може би щеше да е най-добре да го публикува анонимно, реши Вен, докато надзърташе през малката дупка.

Темуджин яздеше с Арслан и Джелме от двете си страни. С тях бяха десет от най-добрите им хора, а Хазар и Хаджиун бяха разделили останалите около лагера в очакване на втора атака.

От пръв поглед Темуджин разбра, че нещо не е наред. Зачуди се защо толкова много въоръжени мъже пазят някаква кутия. Самите мъже също бяха странни, макар веднага да позна, че са опитни воители.

Вместо да нападнат, те бяха оформили отбранителен правоъгълник около кутията и го чакаха да пристигне. Арслан бе принуден да вика, за да го чуят през тропота на копитата.

— Имай едно наум, господарю. Това може да бъде единствено представител на Дзин, някой високопоставен.

Темуджин погледна към странната сцена с нов интерес. Беше чувал за големите градове на изток, но никога не бе виждал тамошни хора. Казваха, че били многобройни като мухи и използвали златото за строителен материал, толкова много имали. Които и да бяха тези хора, явно бяха достатъчно важни, за да пътуват с дузина стражи и много роби, които да носят лакираната кутия. Самата кутия изглеждаше странно сред тази пустош — беше блестящо черна, а от двете ѝ страни имаше завеси с цвета на слънцето.

Темуджин беше сложил стрела на тетивата и управляваше коня си с колене. Свали лъка и извика на тези около него да сторят същото. Ако това беше капан, воините от Дзин щяха да установят, че са направили огромна грешка с идването си по тези земи.

Дръпна поводите. Хората му също спряха, без да нарушават строя. Темуджин завърза лъка си за ремъка на седлото, докосна дръжката на меча за късмет и пое към мъжа в средата на странния отряд.

Не каза нищо. Тези земи му принадлежаха по право и нямаше нужда да обяснява присъствието си. Жълтите му очи гледаха спокойно воина и той забеляза с интерес бронята му от припокриващи се пластини. Също като кутията, отделните ѝ части бяха лакирани с нещо, което блестеше като черна вода, а ремъците се скриваха отдолу. На вид като че ли можеше да спре стрела и Темуджин се зачуди как да се сдобие с една, за да я изпита.

Воинът наблюдаваше Темуджин изпод ръба на подплатен шлем, а лицето му бе наполовина покрито от железни набузници. Изглеждаше болен, цветът на кожата му беше противно жълт, и издаваше прекалено много пиянски вечери. Бялото на очите му обаче бе чисто и той изобщо не трепна при вида на толкова много въоръжени мъже, очакващи заповед да се хвърлят напред.

Мълчанието се проточи, но Темуджин продължи да чака. Накрая войникът се намръщи и проговори:

— Моят господар от нефритения двор желае да говори с теб — сковано изрече Юан. Акцентът му прозвуча странно в ушите на Темуджин. Подобно на господаря си, Юан не харесваше войните на племената. При цялата им свирепост те не притежаваха дисциплина. Бяха като зле обучени хрътки и беше недостойно да се говори с тях като с човешки същества.

— Той в кутията ли се крие? — попита Темуджин.

Офицерът се напрегна и Темуджин отпусна ръка върху дръжката на меч си. Беше тренирал с Арслан стотици вечери и не се боеше от внезапния сблъсък на остриета. Може би веселото му настроение пролича в очите му, защото Юан се сдържа и замръзна като статуя.

— Трябва да предам послание от Тогрул, хана на кераитите — продължи Юан.

Темуджин реагира на това име с напрегнато любопитство. Беше го чувал и преди и в лагера си имаше трима скиталци, прогонени от това племе.

— Е, кажи си посланието — отвърна той.

Воинът заговори, сякаш рецитираше, загледан някъде в далечината.

— Довери се на тези мъже и им окажи гостоприемство от мое име — каза Юан.

Темуджин внезапно се ухили, изненадвайки войника от Дзин.

— Сигурно би било мъдро. Замислял ли си се за другата възможност?

Юан раздразнено погледна към Темуджин.

— Няма друга възможност. Това е заповед.

Темуджин се разсмя на глас, но нито за миг не забрави, че войникът е на един меч разстояние от него.

— Тогрул не е мой хан — каза той. — Тук заповедите му нямат сила.

Интересът му към дошлия край лагера му отряд се беше засилил. Офицерът не отговори, но беше много напрегнат.

— Бих могъл просто да ви избия и да взема това, което пазите в онази красива кутияка — каза Темуджин, по-скоро за да подразни мъжа, отколкото като заплаха. За негова изненада офицерът не се разгневи. На лицето му се появи мрачна усмивка.

— Нямах достатъчно хора — уверено отвърна Юан.

Темуджин се канеше да отговори, когато от кутията нечий глас рязко даде заповед на непознат език. Прозвуча като крясък на гъска, но офицерът незабавно склони глава.

Темуджин вече не можеше да сдържа любопитството си.

— Добре тогава. Приемам ви като мои гости в дома ми — каза той. — Вървете с мен, да не би стражите да пратят стрели в гърлата ви. — Забеляза, че Юан се мръщи, и продължи. — Движете се бавно и не правете резки движения. В лагера ми има хора, които не обичат чужденци.

Юан вдигна юмрук и дванайсетте носачи сграбчиха дръжките и се изправиха, като гледаха безстрастно напред. Темуджин не знаеше какво да мисли за всичко това. Даде заповеди на хората си и застана начело с Арслан. Джелме и останалите заобиколиха малката група, за да яздят отзад.

Темуджин приближи плътно Арслан и се наведе в седлото.

— Познаваш ли тези хора? — промърмори тихо той.

Арслан кимна.

— Срещал съм ги и преди.

— Заплаха ли са? — попита Темуджин и Арслан се замисли.

— Биха могли да бъдат. Неимоверно богати са, казват, че градовете им са огромни. Не зная какво търсят на това място.

— Или каква игра играе Тогрул — добави Темуджин. Арслан кимна и продължиха да яздят в мълчание.

Вен Чао изчака да оставят носилката му на земята и Юан да застане до нея. Очакваше пристигането в лагера с интерес и потисна стоновете си при вида на познатите гери и мършавите овце. Зимата беше тежка и тези хора имаха доста изпит вид. Надуши миризмата на овча мас много преди да стигнат лагера и знаеше, че вонята ще пропие дрехите му. После трябваше да бъдат изпрани няколко пъти. Юан дръпна копринените завеси и Вен излезе иззад тях, като дишаше колкото можеше по-плитко. От опит знаеше, че ще свикне с миризмата. Все пак често му се налагаше да се среща с диваци, които се миеха не повече от един-два пъти годишно, при това само ако случайно паднеха в някоя река. Но имаше да изпълнява задача и макар да проклинаше

под нос дребния Джанг, излезе на студения вятър и се помъчи да изглежда колкото може по-достойно.

Дори да не бе забелязал как останалите мъже отстъпват пред младежа с жълтите очи, Вен щеше да го разпознае като водач. В двора на Кайфенг познаваха „тигрите в тръстиката“, онези в чиито вени течеше воинска кръв. Този Темуджин беше от тигрите, реши Вен в мига, когато срещна погледа му. Какви очи само! Никога не беше виждал други такива.

Вятърът беше суров за облечен в тънки роби човек, но Вен не показва и следа от неудобство, докато стоеше пред Темуджин и се покланяше. Единствено Юан би забелязал, че поклонът далеч не е толкова дълбок, колкото изисква протоколът, но на Вен му доставяше удоволствие да обижда варварите. За негова изненада разбойникът просто го изгледа и Вен усети как настръхва.

— Името ми е Вен Чао, посланик на двора на Дзин от Северен Сун. За мен е чест да бъда в твоя лагер — каза той. — Вестите за твоите битки срещу татарите се разпростират далеч из страната.

— И те доведоха тук в малката ти кутия, така ли? — отвърна Темуджин. Беше запленил от странния мъж, за когото се грижеха толкова много слуги. Неговата кожа също имаше онзи жълт цвят, който му се струваше признак на болест, но човекът се държеше добре в пронизващия вятър. Прецени, че е прехвърлил четиридесетте, макар че кожата му бе гладка. Дипломатът на Дзин представляваше странна гледка за израсналите сред племената хора. Беше облечен в зелена роба, която сякаш блещукаше. Косата му беше черна като техните, но пригладена назад и прибрана на опашка, стегната със сребърна шнола. За изумление на Темуджин, ръцете му завършваха с нокти като на хищник, които блестяха на светлината. Запита се колко дълго би могъл да издържи на студа. Той сякаш не го усещаше, но устните му започнаха да посиняват пред очите му.

Вен се поклони отново, преди да заговори.

— Нося поздрав от нефритения двор. Чували сме много за твоите победи и имаме много неща за обсъждане. Твоят брат от кераитите ти праща своите поздравии.

— Какво иска Тогрул от мен? — отвърна Темуджин.

Вен кипеше от ярост в хапещия студ. Нямаше ли да го поканят в топлите гери? Реши да натисне малко.

— Нима не ми е оказано гостоприемство, господарю? Не подобава да разговаряме по такива важни въпроси с толкова много уши наоколо.

Темуджин сви рамене. Мъжът очевидно замръзваше, а той искаше да чуе какъв враждебен умисъл го е довел тук, преди да е умрял.

— Добре дошъл — каза той и изкриви език, за да произнесе името, но завърши с ужасяващото „Венчо?“.

Старецът овладя с мъка трепването си и Темуджин се усмихна на гордостта му.

— Вен Чао, господарю — отвърна дипломатът. — Езикът трябва да докосва небцето.

Темуджин кимна.

— Ела на топло, Вен. Ще наредя да ти донесат горещ солен чай.

— А, чаят — промърмори си Вен Чао, докато влизаше след Темуджин в парцаливия гер. — Как ли бих могъл да го пропусна.

Настани се в сумрака и търпеливо изчака, докато купата горещ чай не бе поставена в ръцете му от самия Темуджин.

Герът се изпълни с хора, които го зяпаха, и Вен се насили да диша бавно, докато не свикне с близостта им и миризмата на пот. Жадуваше за баня, но подобни удоволствия отдавна бяха минало.

Темуджин забеляза, че Вен опитва чая с присвити устни и явно се преструва, че му харесва.

— Разкажи ми за своя народ — каза той. — Чувал съм, че е многоброен.

Вен кимна, благодарен за шанса, че може да говори, вместо да пие от противната течност.

— Ние сме разделено царство. В южните територии има повече от шейсет хиляди души под властта на императора на Сун — каза той. — В северния, Дзин, вероятно са още толкова.

Темуджин примигна. Тези числа бяха по-големи, отколкото можеше да си представи.

— Мисля, че преувеличаваш, Вен Чао — отвърна той, произнасяйки за своя изненада съвсем правилно името му.

Вен сви рамене.

— Кой знае? Селяните се плодят като въшки. Само в двора на Кайфенг има повече от хиляда служители, а официалното преброяване

отнема много месеци. Не разполагам с точното число — каза Вен, като се наслаждаваше на слисаните погледи, които си размениха воините.

— А ти? Ти хан ли си? — продължи да любопитства Темуджин.

Вен поклати глава.

— Предадох моите... — Затърси в речника си и откри, че не разполага с подходящата дума. — Борби? Не. — Произнесе някаква странна дума. — Това означава да седиш зад бюро и да отговаряш на въпроси заедно със стотици други, първо в окръг, а после в самия Кайфенг пред императорските служители. Излязох пръв сред всички, които изпитаха в онази година. — Загледа се в дълбините на паметта си и вдигна купата към устата си. — Това беше много отдавна.

— Чий човек си тогава? — попита Темуджин.

Вен се усмихна.

— Може би на първия министър на гражданските служби, но предполагам, че имаш предвид императорите на Сун. Може би ще доживея да видя обединяването на двете половини на Средното царство.

Темуджин се мъчеше да го разбере. Докато се взираха в него, Вен остави купата и бръкна в гънките на робата си за кесията. Внезапно засилилото се напрежение го спря.

— Бъркам за една рисунка, господарю, това е всичко.

Запленен от тази идея, Темуджин му направи знак да продължи. Вен извади пакет ярко оцветени хартии и му подаде едната от тях. Върху нея имаше странни символи, а в средата гледаше свирепо лицето на някакъв млад мъж. Темуджин обърна хартията под различни ъгли, смаян от това, че малкото лице сякаш го наблюдава.

— Много изкусни рисувачи имате — неохотно призна той.

— Така е, господарю, но хартията, която държиш, бе отпечатана от една голяма машина. Тя има стойност и се дава в замяна на стоки. С още няколко такива мога да си купя добър кон в столицата или някоя млада жена за през нощта.

Видя, че Темуджин предава банкнотата на останалите и се загледа с интерес в израженията им. Същински деца, помисли си той. Може би ще подари на всички по една банкнота, преди да си тръгне.

— Използваш думи, които не познавам — каза Темуджин. — Какво е това „отпечатана“? „Голяма машина“? Да не си решил да ни баламосваш в собствените ни гери?

Не звучеше много весело и Вен си напомни, че диваците могат да бъдат безжалостни дори с приятелите си. Ако и за миг си помислят, че им се подиграва, с него щеше да е свършено. Те бяха деца, но той не биваше да забравя, че са смъртно опасни.

— По този начин се рисува по-бързо, отколкото ако го прави човек — гладко рече Вен. — Може би някой ден ще посетиш Дзин и ще се увериш с очите си. Зная, че ханът на кераитите е заплепен от моята култура. Много пъти ми е говорил за желанието си да има земя в Средното царство.

— Тогрул ли е казал това? — попита Темуджин.

Вен кимна и взе банкнотата от последния, който я беше разгледал. Сгъна я грижливо и я прибра в кесията пред погледите на всички.

— Това е най-голямото му желание. Земята там е толкова богата и черна, че може да се отглежда всичко. Има неизброими стада диви коне и най-добрия дивеч в света. Господарите ни живеят в огромни къщи от камък и хиляди слуги се грижат и за най-малката им прищявка. Тогрул желае такъв живот за себе си и за своите наследници.

— Как можеш да преместиш къща от камък? — внезапно попита един от присъстващите.

Вен му кимна приветливо.

— Не може да се мести, както вие местите герите си. Някои от тях са колкото планини.

Темуджин се разсмя, най-сетне разбра, че странният дребосък си играе игрички с тях.

— Значи не биха ми свършили работа, Вен — каза той. — Племената трябва да се преместят, когато дивечът намалее. Сигурно бих умрял от глад в онази каменна планина.

— Не би умрял, господарю, защото слугите ти ще купуват храна от пазарите. Ще отглеждат ориз и животни за месо и мляко. Можеш да имаш хиляда жени и никога да не изпиташ глад.

— И това се харесва на Тогрул — тихо каза Темуджин. — Разбира се, че би му харесало.

В главата му се въртяха куп нови и странни идеи, но той все още не беше чул каква е причината Вен да го издирва в пустошта толкова

далеч от дома си. Предложи му чаша и я напълни с айраг. Изсумтя, щом забеляза, че Вен се мъчи да не трака със зъби.

— Разтрий ръцете и лицето си с това и ще напълня отново чашата — каза той.

Вен наклони глава в знак на благодарност и направи каквото му бе предложил Темуджин. От топлината на бистрата течност жълтата му кожа пламна. Той пресуши чашата и изпи втора веднага щом Темуджин му наля, а после протегна ръка за още.

— Може пък някой ден да отида на изток и да видя с очите си всички тези странни неща — каза Темуджин. — И все пак не разбирам защо си оставил всичко това и си дошъл по тези земи, където моят народ управлява с меч и лък. Ние тук не мислим за твоя император.

— Макар да е баща на всички ни — автоматично изрече Вен.

Темуджин го зяпна и посланикът съжали, че е пил толкова бързо на празен стомах.

— От две години съм сред племената, господарю. Има моменти, когато моите хора много ми липсват. Бях пратен тук да събера съюзници срещу татарите на север. Тогрул смята, че ти споделяш нашата неприязън към онези кучета с белезникава кожа.

— Явно Тогрул е добре осведомен — отвърна Темуджин. — Откъде знае толкова много за моите дела?

Напълни чашата на Вен за четвърти път и тя отиде по реда си след другите. Радваше се, че мъжът не отказва напитката. Наля и на себе си, но отпиваше внимателно, за да запази главата си свежа.

— Ханът на кераитите е мъдър човек — отвърна Вен Чао. — Годици наред се е сражавал с татарите на север и е получил много злато като данък от моите господари. Това е равновесие, нали разбираш? Ако пратя в Кайфенг заповед да подкарат на запад сто понита, те пристигат за един сезон. От своя страна кераитите проливат кръвта на татарите и ги държат далеч от границите ни. Не ги искаме в нашите земи.

Един от хората му се размърда неловко и Темуджин хвърли поглед към него.

— Арслан, нуждая се от съвета ти по този въпрос, но насаме — каза той.

Удовлетворен, мъжът се успокои. Вен огледа присъстващите.

— Тук съм, за да ви предложа същите условия. Мога да ви дам злато или коне...

— Мечове — каза Темуджин. — И лъкове. Ако се съглася, ще искам дузина комплекта доспехи като на хората ти отвън, както и сто понита — и кобили, и жребци. Златото ми трябва толкова, колкото и къщата от камъни, която не мога да преместя.

— Не видях сто мъже в този лагер — протестира Вен. Вътрешно ликуваше. Пазарлъкът беше започнал по-лесно, отколкото си бе представял.

— Не си видял всички — изсумтя Темуджин. — А и не съм казал, че съм съгласен. Каква е ролята на Тогрул във всичко това? Никога не съм го виждал, макар да съм чувал за кераитите. Той ще дойде ли да моли за помощта ми?

Вен се изчерви и остави чашата с айраг, която се канеше да поднесе към устните си.

— Кераитите са силно племе с повече от триста въоръжени мъже, господарю. Чули са от пленени татари, че нахлуваш все по-далеч и по-далеч на север. — Замълча, за да подбере правилните думи. — Тогрул е далновиден мъж и ме изпрати не да моля, а да те накарам да се присъединиш към него. Заедно може би ще успеете да прогоните татарите за много поколения напред.

Мъжът на име Арслан се наежи отново и Темуджин постави ръка на рамото му.

— Тук аз съм ханът и отговарям за хората си — каза той. — А ти искаш от мен да подвия коляно пред Тогрул в замяна на понитата ти?

В гера се усети смътна заплаха и изведнъж на Вен му се прииска Юан да беше тук с него.

— Можеш просто да откажеш и аз ще си тръгна — каза той. — Тогрул не се нуждае от васал. Трябва му безжалостен и силен военачалник. Трябва му всеки човек, който можеш да осигуриш.

Темуджин погледна към Джелме. Всички знаеха много добре, че след безкрайната зима татарите жадуват за отмъщение. Идеята за обединяване на силите с някое по-голямо племе бе изкусителна, но трябваше да помисли.

— Чух от теб много интересни неща, Вен Чао — каза след малко Темуджин. — А сега ме остави да взема решение. Хаджиун? Намери

топли легла за хората му и нареди да им дадат варено, за да се нахранят.

Видя, че погледът на Вен се спира върху наполовина празния мях айраг в краката му.

— И малко айраг, за да се топли през нощта — добави той, увлечен от собствената си щедрост.

Всички стояха и гледаха как Вен се изправя на крака — не толкова уверено, колкото когато влизаше. Поклони се отново и Темуджин забеляза, че този път поклонът му бе мъничко по-дълбок. Може би първия път е бил схванат от пътуването.

Щом останаха сами, Темуджин обърна блеснали очи към най-доверените си хора.

— Искам това — каза той. — Искам да науча колкото се може повече за тези хора. Къщи от камък! Хиляди роби! Не ви ли засърбят ръцете?

— Не познаваш Тогрул. И нима сребърният народ е за продан? — каза Арслан и изсумтя. — Онези от Дзин си въобразяват, че могат да ни купят с обещания и да ни смаят с приказките за милионите в градовете им. Какви са ни те?

— Да видим — каза Темуджин. — С мъжете на кераитите ще мога да забия клин в татарите. Да накарам реките да потекат червени от кръвта им.

— Положил съм клетва към теб, а не към Тогрул — каза Арслан.

Темуджин се обърна към него.

— Зная. Няма да стана негов васал. А ако той обедини силите си с нас, изгодата пак е на моя страна. Помисли си за Джелме, Арслан. Помисли за бъдещето му. Ние сме прекалено жизнени, за да изграждаме племето човек по човек. Да скочим нагоре, към голямото, и да рискуваме всичко. Или предпочиташ да седиш и да чакаш татарите?

— Знаеш, че не — отвърна Арслан.

— Значи решението е взето — възторжено рече Темуджин.

25.

Вен Чао остана три дни в лагера, докато обсъди всички условия. Позволи им да му пъхнат в ръцете мехове айраг, преди да спусне златните завеси на носилката си и Юан да даде знак за потегляне.

Останал сам, Вен се почеса. Сигурен беше, че в герите е хванал въшки. Това беше истинско изпитание, както и бе очаквал. Но тези хора изглеждаха готови за война с татарите, както се беше надявал Тогрул. И нищо чудно, помисли си Вен, докато го носеха из степта. Племената се нападаха помежду си дори през зимата. А сега, след като първата пролетна трева пробиваше замръзналата земя, щяха да се заемат още по-усърдно с това. Винаги е било така. Вен се усмихна. Четеше трудовете на Шун Ци и подремваше, като от време на време правеше бележки по полетата. Първият министър беше прав, че изпрати човек с неговите дипломатически умения, помисли си той. Дребният Джанг не би могъл да склучи подобна сделка дори с обещания за понита и доспехи. Фъфлещият евнух едва ли щеше да скрие отвращението си от сватбената церемония, на която Вен Чао беше свидетел предишния ден. Той потрепери при мисълта за горещото питие от мляко и кръв, което му бяха дали. Шун Ци несъмнено би аплодирал самообладанието му. Жената Бьорте бе жилава и корава също като съпруга си, спомни си Вен. Изобщо не беше негов тип, но младият разбойник като че ли я намираще привлекателна. Какво ли не би дал сега за една нощ с някоя от Върбовите жени! Но в тази сурова страна нямаше място за стройни напудрени бедра и нещастният Вен за пореден път прокле работата си.

На четвъртия ден от пътя той тъкмо се канеше да заповяда да спрат за ядене, когато излезлият на разузнаване Юан се върна в галоп. Вен заслуша нетърпеливо от покритата носилка резките заповеди на офицера. Трудно му беше да играе ролята на благородник, когато наоколо ставаха разни интересни неща. Въздъхна. Любопитството му неведнъж го беше излагало на опасности.

Когато Юан най-сетне приближи носилката, Вен бе прибрал свитъците и се бе стоплил с глътка от бистрата течност, която правеха

племената. Тя поне вършеше работа, макар да бледнееше пред оризовото вино в родината му.

— Този път какво има, Юан? — попита той. — Тъкмо се канех да подремна преди обяд.

Всъщност само един поглед върху зачервеното лице на офицера бе накарал сърцето му бясно да затупти. Имаше нужда от почивка, сигурен беше. Прекалено много време бе прекарал сред племената и скоро щеше да му се прииска той самият да грабне меч като някакъв прост войник. Тук подобни неща можеха да се случат, дори и с най-цивилизованите хора.

— Конници, господарю. Татари — каза Юан, като докосна с чело заледената трева.

— Е, и какво? Нали се намираме на татарска земя? Нищо чудно да срещнем неколцина от тях, докато пътуваме на юг към кераитите. Остави ги на мира, Юан. Ако се изпречат на пътя ни, убий ги. Тревожиш ме за нищо.

Юан сведе отново глава и Вен побърза да заговори, за да не посрами първия си страж. Човекът бе докачлив като евнух, щом станеше дума за чест.

— Това беше грубо, Юан. Прав беше да ме уведомиш.

— Господарю, тридесет души са, всичките добре въоръжени и с отпочинали коне. Могат да идват единствено от по-голям лагер.

Вен заговори бавно, като се мъчеше да запази самообладание.

— Не разбирам какво ни засяга това, Юан. Не биха посмели да посегнат на представител на Дзин. Кажи им да ни заобиколят.

— Мислех си... — започна Юан. — Питам се дали да не пратим конник обратно до лагера, който посетихме, господарю. Да ги предупредим. Татарите може би търсят именно тях.

Вен изненадано примигна към офицера.

— Както виждам, май си се привързал към нашите домакини. Това е слабост, Юан. Какво ме е грижа, че татарите и монголите се избиват помежду си? Нима първият министър не ме е натоварил именно с тази задача? Честно казано, мисля, че се забравяш.

В същия миг друг страж извика предупредително и Вен и Юан чуха приближаването на конниците. Юан остана на мястото си.

Вен затвори очи за момент. В тази страна не можеше да има мир и спокойствие. Тъкмо си помислиш, че си го намерил, и някой ще

препусне край теб, търсейки враг за убиване. Усети вълна от носталгия да се надига у него, но я потисна. Това щеше да бъде участието му, докато не го отзовяха обратно.

— Ако така ти харесва повече, кажи им, че не си виждал разбойниците. Кажи им, че тренирам хората си, за да са готови за пролетта.

— Твоя воля, господарю.

Вен гледаше приближаващите татарски воители. Май наистина са тръгнали на война, призна той, макар изобщо да не го беше грижа за Темуджин и за парцаливите му гери. Не би пролял и една сълза, дори и всички татари бъдат избити, а с тях — и монголските племена. Тогава най-сетне щеше да може да се прибере у дома.

Видя Юан да говори с водача им — масивен мъж, увит в дебели кожи. Потрепери при вида на този противен воин. Определено нямаше да се унизи да говори с него лично. Татаринът изглеждаше ядосан, но на Вен изобщо не му пукаше. Хората му бяха подбрани от личната охрана на първия министър и всеки един от тях струваше повече от половин дузина пищащи диваци. Самият Юан беше спечелил мечата си на общоармейски турнир и бе заел първо място в дивизията си. Поне в това отношение Вен нямаше забележки.

Татарите вилнееха и размахваха мечове, хвърляха свирепи погледи към носилката, а Юан седеше невъзмутимо в седлото и клатеше глава. Единствено младежката гордост не им позволяваше да продължат нататък и Вен си помисли дали да не излезе и да им напомни кой е. Дори мърлявите татари знаеха, че не бива да докосват представителя на Дзин и той изпита облекчение, щом приключиха с представлението си и продължиха нататък, без да се обръщат назад. Вътрешно малко се разочарова, че не бяха извадили оръжия. Юан щеше да ги изколи. Разсеяно се запита дали Темуджин е готов да се сблъска с такава сила. Реши, че не го е грижа. Ако открият монголския лагер, щеше да победи или едната, или другата страна. И в двата случая щеше да има по-малко диваци, които да смущават съня му.

Отрядът изчезна и Вен усети, че стомахът му се бунтува. Изпъшка раздражено и извика на Юан да приготвят малкия павилион, в който изпразваше червата си, скрит от любопитни погледи. Беше направил всичко възможно да се чувства удобно, но удоволствията на двора го преследваха в сънищата му. Не бе докосвал жена от много,

много време. Може би ако напишеше смирено писмо, дребният Джанг щеше да уреди завръщането му. Не. Подобна мисъл бе непоносима.

Татарите нападнаха веднага щом чуха предупредителния рев на роговете. Препуснаха в галоп и язدهа с опънати лъкове, готови да запратят смъртоносна стрела в гърлото на всеки, който се изпречи на пътя им.

Темуджин и братята му изхвърчаха от герите преди да заглъхнат първите рогове. Воините заемаха позициите си без паника. При главния вход вдигнаха преградите от земята и забиха пръти, за да ги застопорят. Така конниците не биха могли да препуснат направо между герите. Щеше да им се наложи да заобикалят преградите и да се забавят.

Темуджин гледаше как хората му приготвят стрелите си и ги подреждат на замръзналата земя. Тъкмо приключиха, когато се появи първият враг, увит в смрадливи кожи.

Татарите язدهа по трима в редица, високо в седлата и търсеха мишени. Явно разчитаха на страха и объркването и Темуджин се ухили. Усети как земята трепери под краката му и му се прииска да носеше меч, който му беше направил Арслан. Вместо него държеше некачествено татарско оръжие. Но и то трябваше да му свърши работа.

Първите ездачи видяха преградата пред себе си. Двама отклониха конете си покрай нея и объркаха третия. Видяха мъжете в сянката на препятствието и инстинктивно пуснаха стрелите, но те се забиха в дървото. В този миг Хаджиун и Хазар се изправиха и тетивите им избръмчаха зловец. Стрелите се забиха в двама галопиращи татари и ги стовариха на земята завинаги.

Отначало боят беше същинска касапница. Татарите, които язدهа зад другарите си, се оказаха блокирани от трупове и понита без ездачи. Двама прескочиха барикадата, преди Хаджиун и Хазар да стрелят отново. Но се озоваха на открито пространство с насочени към тях лъкове от всички страни. Едва имаха време да извикат, преди тъмните стрели да се забият в телата им, да прекъснат бойните им викове и да ги съборят на земята.

Друг татарин се опита да прескочи първата преграда. Но понито му се блъсна в нея, събори я и счупи поддържащия прът. Хазар се

претърколи настрани, но кракът на Хаджиун остана затиснат и той изруга от болка. Лежеше безпомощен по гръб, а към него препускаха още врагове. Оставаха му броени мигове живот.

Един конник го видя и опъна лъка си, за да го закове за земята. Преди да успее да пусне стрелата, Арслан пристъпи до него и прокара острието на меч си през гърлото му. Татаринът рухна и понито му препусна уплашено. Стрелите бръмчаха около тях, докато Арслан измъкваше Хаджиун. Хазар се беше отпуснал на коляно и пускаше стрела след стрела към татарите, но беше твърде неспокоен и шестима от тях пробиха невредими.

Темуджин ги гледаше как приближават. След като първата преграда падна, нападателите продължаваха направо към главната пътека. Двама от хората му се изправиха срещу тях, но паднаха със стърчащи от гърбовете стрели. Втората преграждаща група се обърна и стреля след нападателите, а покрай братята му препуснаха още шестима души. Изходът от сражението беше на косъм независимо от всичките му приготовления.

Изчака татаринът да пусне стрелата си, после пристъпи напред и заби острието в бедрото му. Кръвта го опръска, мъжът изрева и дръпна свирепо юздите. Изгуби самообладание и обърна понито си към един гер, който рухна с трясък на разцепващо се дърво и го катапултира през главата на коня.

Шестимата нападатели най-отпред обърнаха лъковете си към Темуджин и го принудиха да скочи към първото попаднало му прикритие. Един воин препусна към него с ръмжене, за да забие стрелата си в гърдите му. Темуджин се претърколи и се изправи с протегнат меч. Мъжът изкрещя, когато острието се заби в корема му, и стрелата изсвистя над главата на Темуджин. Рамото на понито го блъсна и го стовари на земята. Той се изправи замаян и се огледа.

В лагера цареше хаос. Татарите бяха изгубили много хора, но оцелелите язدهха тържествуващо и се оглеждаха за мишени. Мнозина бяха оставили лъковете и бяха извадили мечове. Темуджин видя, че двама препускат към Арслан и посегна към лъка и стрелите си. Първата се оказа счупена, останалите се бяха пръснали. След трескаво търсене намери една здрава. Чу вика на майка си и докато се обръщаше, Бюрте се втурна навън от гера след малката Темулун. Сестра му тичаше ужасена и двете не видяха препусналия към тях

татарин. Той затаи дъх. Арслан беше въоръжен и кален в битки и Темуджин направи своя избор.

Опъна тетивата и се прицели във воина, който се канеше да сграбчи Бьорте. Внезапно чу тропот и осъзна, че към него се носи друг татарин, вече замахнал с меч да отсече главата му. Нямаше време да се защити и падна на коляно в мига, в който пусна тетивата, като отчаяно се мъчеше да не изпусне целта. Стрелата се удари в земята и отскочи. После нещо го блъсна толкова силно, че светът се разтърси и той падна.

Джелме застана до баща си, докато двамата татари се носеха срещу тях.

— Наляво — излая Арслан и отстъпи крачка вдясно.

Татарите видяха движението, но бащата и синът бяха чакали до последния момент и нападателите не успяха да реагират.

Върхът на острието на Арслан докосна врата на единия мъж, а Джелме едва не отсече главата на втория. И двамата умряха веднага, а понитата им препуснаха без посока нататък.

Водачът на татарите беше загинал при първата атака срещу барикадите. От първоначалния им отряд бяха останали едва дузина мъже. Лагерът се намираще в подножието на един хълм. Нямаше начин да препуснат през него и да продължат, затова оцелелите крещяха и се въртяха, съсичайки всичко около себе си. Арслан видя двама да се гърчат и пищят, свалени от седлата и наръгани с ножове. Кървава битка беше, но основната татарска сила бе унищожена. Малцината оцелели се бяха навели ниско към шиите на конете си и препускаха обратно натам, откъдето бяха дошли, а стрелите свистяха подире им.

Видя, че един се връща от другата страна на лагера и се приготви да го убие, застанал неподвижно на пътя на понито. В последния момент съзря ритачите крака на пленницата и това го спря. Лявата му ръка се стрелна да дръпне Бьорте, но пръстите му едва докоснаха края на дрехата ѝ. Ездачът отмина. Арслан видя, че Хазар следи татарина със стрела на тетивата, и изкрещя.

— Спри, Хазар. Спри!

Заповедта отекна във внезапно притихналия лагер. Не повече от шестима татари бяха успели да се измъкнат и Арслан вече тичаше към понитата.

— На конете! — изкрещя той. — Грабнали са една от жените. На конете!

Озърна се за Темуджин, видя безжизненото тяло и спря ужасен. Темуджин лежеше сред мъртъвци. Едно пони със счупен крак трепереше до него и по хълбоците му се спускаше белезникава пот. Арслан избута животното настрани и коленичи до младия мъж, когото беше спасил от вълците.

Видя много кръв и усети, че сърцето му болезнено се свива. Протегна ръка и докосна раната в главата на Темуджин. Изкрещя от радост, защото видя, че тя все още кърви. Лицето на Темуджин бе наполовина потопено в локвата кръв и Арслан го повдигна.

— Жив е — прошепна той.

Темуджин беше в безсъзнание и Арслан го отнесе в първата палатка. Братята му препуснаха след нападателите, като само хвърлиха поглед към тялото в ръцете на ковача. Лицата им бяха мрачни и гневни. Арслан не искаше да е на мястото на татарите, които те щяха да уловят днес.

Арслан положи Темуджин в гера на майка му и го остави. Темулун плачеше горчиво в дъното. Хулун вдигна очи от сина си и посегна към иглата и конца.

— Успокой дъщеря ми, Арслан — каза тя и се съсредоточи за предстоящата работа.

Арслан сведе глава и отиде до момиченцето.

— Искаш ли да те гушна? — попита той.

Темулун кимна през сълзи и той я вдигна във въздуха. Тя го погледна и той се насили да се усмихне. Напрежението от боя отслабваше. Той се усети замаян, сърцето му биеше прекалено бързо, за да стои спокойно на едно място. Хулун мушна кокалената игла в скалпа на Темуджин и Арслан видя, че момиченцето трепва и отваря уста, за да се разреве отново.

— Всичко е наред, мъничката ми. Ела, ще те отнеса при Елуин. Търсеше те — каза той. Не искаше детето да вижда труповете навън, но пък не можеше да стои в гера, без да прави нищо. Надяваше се Елуин да е все още жива.

Тъкмо се канеше да излезе, когато Темуджин рязко изохка. Арслан се обърна и видя, че очите на младия мъж са отворени и ясни и наблюдават сърчно шиештата го Хулун.

— Не мърдай — каза тя, когато синът ѝ се помъчи да стане. — Трябва да те закърпя добре.

Темуджин се подчини и очите му откриха Арслан край вратата.

— Разказвай — нареди той.

— Пречупихме атаката им. Хванаха Бьорте — отвърна Арслан.

Докато говореше, Хулун дръпна конеца и част от скалпа на Темуджин се набръчка. Арслан подхвърли Темулун в ръцете си, но тя вече се бе успокоила и се бе заиграла с едно сребърно копче на дела си.

Хулун попи с парче плат кръвта от очите на сина си. Скалпът му продължаваше да кърви силно, но шевовете вършеха работа. Тя заби отново иглата в плътта и усети, че Темуджин се напруга.

— Трябва да ставам, майко — промърмори той. — Свършваш ли?

— Братята ти препуснаха след тях — бързо каза Арслан. — Няма смисъл да тръгваш и ти, поне засега. Изгубил си много кръв и не е нужно да рискуваш.

— Тя е моя жена — отвърна Темуджин и погледът му стана леден.

Майка му се наведе сякаш да го целуне, но вместо това скъса със зъби конеца. Той седна веднага щом тя се отдръпна и докосна с пръсти шева.

— Благодаря ти — каза той. Очите му престанаха да гледат свирепост и Хулун кимна, докато изтриваше кръвта по бузата му.

Арслан чу гласа на Елуин отвън и излезе, за да предаде Темулун на нейните грижи. Върна се с мрачно изражение, докато Темуджин се опитваше да се изправи. Младият хан се олюляваше и се бе хванал за централния стълб на гера, за да остане на крака.

— Днес не бива да яздиш — каза Арслан. — Можеш да вървиш по следите на братята си. Остави ги да я намерят.

— Ти би ли го сторил? — попита Темуджин. Беше затворил очи от замайването и сърцето на Арслан се сви, като видя колко е решителен. Въздъхна.

— Не, щях да тръгна след тях. Ще доведе понитата.

Излезе навън. Хулун застана до сина си и хвана свободната му ръка.

— Това, което имам да ти казвам, няма да ти хареса — промърмори тя.

Темуджин отвори очи и примигна от новата струйка кръв.

— Казвай, каквото и да е — каза той.

— Ако братята ти не успеят да ги настигнат до вечерта, те ще я наранят.

— Те ще я изнасят, майко. Зная. Тя е силна.

Хулун поклати глава.

— Не знаеш. Ще бъде посрамена. — Замълча за момент, чакаше го да разбере. — Ако я наранят, ще трябва да бъдеш много силен. Не можеш да очакваш от нея да бъде същата. Нито с теб, нито с който и да било мъж.

— Ще ги избия — обеща Темуджин, усещайки как гневът пламва в него. — Ще ги изгоря и ще ям от плътта им, ако го сторят.

— Това би донесло мир на теб, но не би променило нищичко за Бьорте — каза Хулун.

— Какво друго ми остава? Тя не може да ги убие. Това, което се случва не е по нейна вина. — Откри, че плаче, и яростно избърса кървавите сълзи от бузите си. — Тя ми имаше доверие.

— Не можеш да поправиш това, синко, ако успеят да се изплъзнат от братята ти. Ако я откриеш жива, ще трябва да бъдеш търпелив и мил.

— Зная! Обичам я. Това е достатъчно.

— Беше — не отстъпи Хулун. — Занапред може и да не бъде.

Стоеше на студения вятър и главата му туптеше. Докато чакаше Арслан да доведе понитата, Темуджин се огледа, надушвайки миризмата на кръв. Лагерът беше пълен с обезобразени тела. Някои все още се движеха. Един татарин лежеше по гръб като мъртъв, но пръстите му мърдаха около двете стрели на гърдите му като някакви бледи паяци. Темуджин извади ножа от колана си и с олюляване тръгна към него. Мъжът беше на няколко мига от смъртта си, но въпреки това Темуджин коленичи до него и опря острието в пулсиращото му гърло. Пръстите на татарина замръзнаха и той безмълвно обърна очи към

него. Щом погледите им се срещнаха, Темуджин бавно натисна надолу, преряза трахеята и видя, че тя засмуква въздух и кръв.

Когато се изправи, все още стъпваше несигурно. Слънцето изглеждаше прекалено ярко. Изведнъж се обърна и повърна. Чу Хулун да говори нещо, но думите ѝ достигаха до него през някакъв рев и не успя да я разбере. Двамата с Арслан спореха дали да потегли и Темуджин видя как ковачът се мръщи нерешително.

— Няма да падна — каза им той и се хвана за седлото. — Хайде, помогнете ми да се кача. Трябва да ги последвам.

Наложи се двамата да му помогнат да се качи в седлото, но щом възседна коня, Темуджин се почувства малко по-сигурно. Поклати глава и трепна от изгарящата болка.

— Джелме? — извика той. — Къде си?

Синът на Арслан бе покрит със засъхваща кръв, а мечът му все още беше изваден, докато вървеше сред трупове към тях. Темуджин, смътно си даде сметка, че никога досега не го беше виждал разгневен.

— Докато ни няма, трябва да преместиш лагера — каза Темуджин, като заваляше думите. Усещаше главата си прекалено голяма и сякаш всеки момент щеше да клюмне. Не чу отговора на Джелме. — Пътувай нощем. Отведи ги сред хълмовете, но се движи на юг към кераитите. Ако Тогрул има мъже като нас, ще изтрия татарите от лицето на земята. Ще те потърся, щом намеря жена си.

— Твоя воля, господарю — каза Джелме. — А ако не се върнеш?

Това трябваше да се каже, но Темуджин отново трепна. Болката стана почти непоносима.

— Тогава намери долината, за която сме си говорили, и отгледай синове и овце — най-сетне отвърна той.

Беше изпълнил дълга си на хан. Джелме бе чудесен водач и хората на Темуджин оставаха в сигурни ръце. Стисна здраво поводите. Братята му едва ли се бяха отдалечили много. Оставаше единствено отмъщението.

26.

Слънцето клонеше към запад и къпеше степта в златна светлина, когато Хазар и Хаджиун откриха тялото на единия от мъжете, които преследваха. Това можеше да бъде капан. Хаджиун остана в седлото с готов за стрелба лък, а Хазар приближи трупа и го обърна с върха на ботуша си.

От стомаха на татарина стърчеше счупена стрела. Цялата долна половина на тялото му бе почерняла от кръв, а лицето му бе вкочанено и бяло като тебешир. Спътниците му бяха взели със себе си понито му — по-плитките следи от копитата му още се виждаха в почвата. Хазар бързо претърси тялото, но дори и да бе имало нещо по-ценно, татарите вече го бяха взели.

Братята продължиха да яздят, докато можеха да виждат следите, но настъпващият мрак ги принуди да спрат, за да не изгубят дирята. Никой не проговори, докато смесваха по глътка мляко и кръв от вената на кобилата на Хаджиун. И двамата бяха видели безжизнения Темуджин в ръцете на Арслан и нямаше да позволят на врага да се измъкне.

Спаха лошо, събудиха се преди зазоряване и потеглиха веднага щом слабата светлина отново разкри следите на нападателите. Двамата само се спогледаха и препуснаха в галоп. Бяха здрави и калени. Татарите нямаше да им се изплъзнат.

На втория ден отпечатъците от копита станаха по-свежи и по-лесни за виждане. Хаджиун беше по-добър следотърсач от брат си, който никога не бе имал нужното търпение. Скочи от седлото си и докосна купчината тор, търсейки следа от топлина. Пръстите му се забиха в тъмната топка и той се ухили.

— По-прясно е от предишното. Настигаме ги, братко — каза той на Хазар.

Татарите не бяха положили усилия да скрият следите си. От втората сутрин те продължаваха почти направо, насочени към някаква неизвестна цел. Дори и да знаеха, че ги преследват, вече не се опитваха да се крият.

— Надявам се да ги настигнем, преди да стигнат целта си — мрачно каза Хазар. — Ако са тръгнали към някой голям лагер, губим и тях, и Бьорте.

Хаджиун скочи в седлото и се намръщи, когато уморените му мускули запротестираха.

— Трябва да са дошли отнякъде — каза той. — Ако се доберат до сигурно място, един от нас ще трябва да се върне за още хора. Може би дори да продължи с Темуджин до кераитите. Няма да ни избягат, Хазар. Все ще ни паднат в ръцете.

— Ако Темуджин е жив — промърмори Хазар.

Хаджиун поклати глава.

— Жив е. Дори вълците не успяха да го спрат. Да не мислиш, че някаква си рана от татарин би го направила?

— Спомни си баща ни — каза Хазар.

— Все още не са си платили за това — отвърна свирепо Хаджиун.

На третата вечер и двамата бяха схванати и уморени от тежката езда. Сместа от кръв и мляко можеше да ги поддържа дълго време, но конете бяха уморени, а кобилата започна да показва признаци на раздразнение също като тях самите. И двамата имаха лоши натъртвания от битката, а глезенът на Хаджиун бе подут и болезнен при докосване. Не каза нищо на брат си, но не можеше да скрие, че куца. Спаха тежко и Хаджиун се събуди със стряскане, когато нечие острие опря гърлото му.

Когато отвори очи, беше тъмно като в рог. Помъчи се да се претърколи настрани, но се отпусна с облекчение, когато чу познатия глас.

— Арслан има какво да ти покаже за проследяването, братко — каза в ухото му Темуджин. — След малко ще съмне. Готов ли си за още един ден?

Хаджиун скочи на крака и прегърна Темуджин, а после и Арслан, изненадвайки по-възрастния мъж.

— Не може да са много напред — каза той.

На няколко крачки от тях Хазар спря да хърка и се обърна. Хаджиун отиде до него и го побутна с крак по ребрата.

— Ставай, Хазар, имаме гости.

Хазар скочи на крака и опъна лъка. Макар да спяха като мъртъвци, рефлексите на братята си оставаха безупречни.

— Аз съм, братко — тихо каза Темуджин в мрака. Лъкът изскърца отново, Хазар отпусна тетивата.

— Как е главата ти? — попита той.

— Боли, но шевовете държат — отвърна Темуджин. Погледна на изток и видя вълчата зора, първата сива светлина преди появата на слънцето. Подаде им мях с черен айраг.

— Пийте бързо и се пригответе за езда — каза той. — Прекалено дълго ги гоним.

В гласа му се долавяше тиха болка, която всички разбираха. Бьорте бе прекарала три нощи с нападателите. Никой не каза нищо по въпроса. Айрагът стопли празните им стомаси и им даде прилив на енергия, от който така се нуждаеха. Млякото и кръвта щяха да почакаат за по-нататък. Засега това им беше достатъчно.

Потънали в прах и уморени, тримата братя и Арслан най-после зърнаха за първи път плячката си. Следата беше продължила нагоре през хълмовете и пресечената местност бе забавила лудото им темпо. Темуджин не беше проговорил нито дума, а погледът му не се откъсваше от хоризонта. Търсеше татарите.

Слънцето се бе спуснало ниско над хоризонта. Те стигнаха билото и видяха парцаливата група в отсрещния край на долината. Слязоха от седлата и дръпнаха понитата надолу, за да не ги забележат. Темуджин лежеше с ръка върху шията на коня си и го притискаше към тревата.

— Ще нападнем довечера — каза той. — Ще ги пипнем, докато се разполагат да нощуват.

— Имам три стрели — каза Хаджиун. — Толкова ми бяха останали в колчана, когато тръгнах.

Темуджин се обърна към по-малкия си брат. Лицето му бе като изсечено от камък.

— Ако можеш, искам ги живи. Смъртта им няма да е от бързите.

— Правиш нещата доста трудни, Темуджин — каза Арслан, като се взираше в малката група в далечината. — Най-добре да ги атакуваме бързо и да набием колкото можем повече. Не забравяй, че и те имат лъкове и мечове.

Темуджин не му обърна внимание и не свали поглед от Хаджиун.

— Ако можеш — повтори той. — Ако Бьорте е жива, искам да види как умират. Може би от собствения ѝ нож.

— Разбирам — промърмори Хаджиун и си спомни как бяха убили Бехтер. Тогава изражението на Темуджин беше същото, но сега бе още по-противно заради грозния шев, който се спускаше по челото му. Не успя да издържи свирепия му поглед и се загледа към долината. Татарите бяха стигнали края ѝ и навлизаха сред дърветата.

— Да се размърдаме — каза Темуджин и се изправи. — Трябва да ги настигнем, преди да са направили лагера си. Не искам да ги изгубим в тъмното.

Не се обърна да види дали го следват и подкара понито си в галоп. Знаеше, че препускат след него.

Бьорте лежеше на една страна върху мокрите стари листа и борови иглички. Ръцете и краката ѝ бяха умело вързани от татарите, които разполагаха лагера си в гората. Гледаше уплашено как отсичаха с брадвичка сухи подпалки от едно мъртво дърво и правят малък огън. Всички умираха от глад, но отчаянието им от първите няколко нощи започваше да отшумява. Слушаше гърлените им гласове и се опитваше да овладее страха си. Трудно беше. Те бяха нападнали лагера на Темуджин, като предвкушаха лесна победа. Но бяха разбити на пух и прах, изгубиха братя и приятели и едва се отърваха. Двама от тях все още горяха от срам заради отстъплението. Именно те бяха дошли при нея първата нощ, за да излеят гнева и безсилието си по единствения начин, който им оставаше. Бьорте потрепери, когато си спомни докосването на грубите им ръце. Най-младият от тях беше почти момче, но той бе най-жестокият и я удряше с юмрук в лицето, докато не започна да ѝ тече кръв. После я изнасили наред с останалите.

Изскимтя тихо — звук на животински страх, който не можеше да контролира. Каза си, че трябва да бъде силна, но когато най-младият стана от огъня и тръгна към нея, тя усети как се изпуска и от горещата струя се вдигна пара. Мръкваше, но той забеляза и оголи зъби в усмивка.

— Мислех за теб цял ден, докато яздехме — каза той и клекна до нея.

Тя започна да трепери, мразеше се, че показва слабост. Темуджин ѝ беше казал, че е вълчица като него, че може да издържи на всичко. Не извика, когато младият татарин я хвана за крака и я повлече след себе си към мъжете около огъня. Опита да мисли за детството си, как тича сред герите. Но дори тези спомени бяха пълни с ударите на баща ѝ и безразличието на майка ѝ към нейното нещастие. Единственият ѝ хубав спомен бе от деня, когато Темуджин най-сетне беше дошъл за нея, така висок и красив в кожата си, че олхунутите дори не смееха да го погледнат.

Татарите около огъня гледаха с интерес как най-младият развързва краката ѝ. Тя видя похотта в очите им и събра сили да се бори отново. Това нямаше да ги спре, но не можеше да стори нищо друго, освен да запази последната частица от гордостта си. Веднага щом краката ѝ се освободиха, зарита и босият ѝ крак удари немощно младия татарин в гърдите. Той го плесна настрани с мрачен смях.

— С вас е свършено — озъби се тя. — Той ще ви избие до крак.

Най-младият беше пламнал от възбуда и не отговори. Дръпна рязко дела и оголи гърдите ѝ на вечерния студ. Тя започна да се съпротивлява диво и той кимна на един от останалите да му помогне да я укротят. Онзи, който стана, беше дебел и смърдеше. Беше усетила зловонния му дъх предишната нощ. Споменът я задави, а празният ѝ стомах се сви в спазъм. Зарита с цялата си сила и младият изруга.

— Хвани ѝ краката, Аелик — нареди той и разтвори кожата си.

По-старият посегна да изпълни заповедта и тогава всички чуха стъпките в шумата.

Четирима мъже вървяха към тях сред дърветата. Трима бяха с извадени мечове, а четвъртият бе опънал тетивата на лъка до ухото си.

Татарите реагираха бързо, скочиха на крака и грабнаха оръжията си. Бюрте бе хвърлена обратно на мократа земя и се изправи на колене. Сърцето ѝ затуптя болезнено, когато видя Темуджин, братята му и ковача Арслан. Тичаха леко напред, идеално балансирани за първите удари.

Татарите изреваха предупредително, но от новодошлите не се чуваше нито звук. Темуджин се извъртя от летящото острие и повали татарина с дръжката на меча си. Заби силно крак във врага си и усети как носът се чупи под петата му. Следващият се надигаше от Бюрте и Темуджин не посмя да я погледне, когато онзи се хвърли напред,

въоръжен единствено с нож. Остави го да се приближи, но се отмести и ударът се изгуби в дела му. Нанесе свиреп удар с лявата си ръка, отблъсна татарина назад, после замахна с меча през бедрата му и го остави да падне по гръб, крещящ от болка. Ножът падна в листата и Темуджин се обърна задъхан, търсейки нова жертва. Бьорте взе ножа с вързаните си ръце.

Младият татарин лежеше и виеше на земята, размахваше ръце и крака и се опитваше да се изправи. Темуджин се беше насочил към третия татарин и отначало най-младият не видя пълзящата към него Бьорте. После погледът му спря върху нея и младежът отчаяно завъртя глава. Вдигна юмруци, но Бьорте заклеши лявата му ръка с коляно и се опита да забие острието. Свободната му ръка намери гърлото ѝ, силата му все още беше голяма. Тя усети, че зрението ѝ се замъглява, но това нямаше да я спре. Ръката му държеше главата ѝ вдигната нагоре, когато пръстите ѝ напипаха пулсиращото му гърло. Можеше да забие ножа там, но премести ръката си по-нагоре. Той се съпротивляваше, но кръвта изтичаше от краката му. Тя усети, че противникът ѝ отслабва, набра сили.

Намери очите му и заби нокти в тях. Мъжът изпищя. Върхът на ножа се плъзна по лицето му и разряза бузата, преди Бьорте да успее да го натисне с цялата си тежест. Съпротивата му приключи, когато откри очното му гнездо и бръкна в него. Ръката, която стискаше гърлото ѝ, се отпусна безжизнено. Бьорте падна и се помъчи да си поеме дъх. Още усещаше миризмата на мъжа по кожата си и в пристъп на безмълвна ярост завъртя ножа в окото му.

— Мъртъв е — каза Арслан до нея и постави ръка на рамото ѝ. Тя подскочи от докосването като опарена. Вдигна поглед и видя, че очите на по-възрастния мъж бяха изпълнени с мъка. — Вече си в безопасност.

Бьорте не каза нищо и очите ѝ се напълниха със сълзи. Внезапно се върна в реалния свят и звуците от лагера стигнаха до нея. Татарите крещяха от болка и ужас наоколо. Не би могла да иска нещо друго.

Седна на колене и загледа замаяно окървавените си ръце. Пусна ножа и се загледа в далечината.

— Темуджин! — чу гласа на Арслан. — Ела и се погрижи за нея.

Ковачът взе ножа и го запрати сред дърветата. Тя не разбра защо изхвърля доброто острие и вдигна глава да го попита.

Темуджин мина през лагера и разрита малкия огън, без да го забележи. Хвана я за раменете и я привлече в обятията си. Тя започна да се съпротивлява, избухна в ридания и се опита да се отскубне.

— Стой мирно! — нареди ѝ той, когато тя вдигна юмруци и го заблъска по лице. Първите удари го накараха да се приведе и да я задържи по-здраво. — Свърши, Бьорте. Стой мирно!

Внезапно силите ѝ я напуснаха, тя падна в обятията му и зариди.

— Тук съм — прошепна той. — Вече си в безопасност. Всичко приключи.

Смънка отново думите, а чувствата бушуваха болезнено в него. Изпитваше облекчение, че я вижда жива, но в него пламтеше червена омраза към тези, които я бяха отвлекли. Хвърли поглед към братята си, те връзваха татарите. Двама пленници ревяха като деца, а от краката и ръцете им стърчаха стрелите на Хаджиун. Третият сигурно щеше да умре, тъй като Арслан му беше разпрал корема. Останалите щяха да останат живи достатъчно дълго.

— Накладете огъня — каза Темуджин на братята си. — Искам да усетят горещината и да разберат какво ги очаква.

Хазар и Хаджиун се заеха да събират дърва. Довлякоха един стар дънер. Пламъците запълзяха по сухото дърво и огънят бързо се разгоря.

Арслан наблюдаваше Бьорте и Темуджин. Лицето на жената бе празно, сякаш беше припаднала. Ковачът поклати глава.

— Да ги убием и да се връщаме при останалите — каза Арслан. — Това, което си замислил е безчестно.

Темуджин се обърна към него и го изгледа с безумни очи.

— Ти тръгвай, щом искаш — рязко му каза той. — Това е кръвно отмъщение.

Арслан не помръдна.

— Няма да участвам в него — най-сетне отсече.

Темуджин кимна. Хазар и Хаджиун бяха от двете му страни. Тримата братя гледаха право в ковача и той се смрази. В очите им нямаше и помен от жалост. Зад тях татарите стенеха от ужас, а огънят се разгаряше все повече.

Темуджин стоеше гол до кръста, кожата му блестеше от пот. Братята му бяха превърнали огъня в бушуващ ад, до който не можеше да приближи никой.

— Предавам живота им на небето и земята и пръскам душите им в огъня — каза Темуджин, вдигайки глава към студените звезди. От устата му се спускаше широка кървава ивица, минаваше през гърдите и стигаше до кръста. Той държеше последния татарин за гърлото. Мъжът бе слаб от раните си, но се съпротивляваше немощно и краката му драскаха земята. Темуджин сякаш не усещаше тежестта му. Стоеше толкова близо до огъня, че косъмчетата на ръцете му се опърлиха, но той бе потънал в транса на смъртта и не чувстваше болка.

Хаджиун и Хазар наблюдаваха в мрачно мълчание няколко крачки по-назад. Те също бяха белязани с кръвта на татарите и бяха опитали опечената им в огъня плът. Наблизо лежаха три голи тела. Две от тях имаха черни дупки в гърдите, от които изтече достатъчно кръв, за да отмие мъката и гнева. Не бяха заклали убития от Бюрте. Огънят беше само за живите.

Без да ги забелязва, Темуджин започна да изрича думи, които не беше чувал, откакто старият Чагатай бе умрял. Шаманската песен говореше за загуба и отмъщение, за зима, лед и кръв. Не трябваше да се напруга, за да си спомни думите, те идваха сами на езика му, сякаш винаги ги беше знаел.

Последният татарин изстена от ужас и задраска със счупени нокти ръката му. Темуджин погледна надолу към него.

— Ела, Бюрте — каза той, без да сваля очи от мъжа. Бюрте пристъпи на светлината на огъня и сенките заиграха по кожата ѝ. Очите ѝ уловиха трептящата светлина и пламъците сякаш затанцуваха в нея.

Темуджин погледна към жена си и извади от колана си вече хлъзгавия от тъмната кръв нож. С рязко движение отвори гърдите на татарина и задвижи острието напред-назад, за да разреже мускула. Устата на мъжа се отвори, но от нея не излезе никакъв звук. Блестящите органи пулсираха, докато Темуджин бъркаше вътре, стискаше и режеше. С два пръста извади димящо парче от сърцето. Набучи го на върха на ножа и го задържа в пламъците. По кожата му избиха мехури, докато месото цвърчеше и пръскаше. Изсумтя от болката — усещаше я, но не ѝ обръщаше внимание. Татаринът падна

върху листата с все още отворени очи. Без дума, Темуджин извади обгореното месо от ножа и го подаде на Бьорте, а тя го поднесе към устата си.

Беше почти сурово и тя задъвка силно, за да може да го преглътне. Усети горещата кръв по устните си. Не знаеше какво да очаква. Това беше най-старата от всички магии — яденето на души. Месото се плъзна надолу по хранопровода ѝ и с него дойде усещането за лекота и сила. Устните ѝ се отвориха в усмивка и разкриха зъбите. Темуджин рухна, сякаш от раменете му падна непосилен товар. Допреди малко той беше магьосник, изричащ тъмни заклинания; миг по-късно се превърна просто в уморен мъж, измъчен и изтощен от мъка и болка.

Бьорте вдигна ръка към лицето на съпруга си, докосна бузата му и остави върху нея кърваво петънце.

— Достатъчно — каза тя през пращането на огъня. — Вече можеш да спиш.

Той кимна изтощено и най-сетне отстъпи от пламъците, за да се присъедини към братята си. Арслан стоеше по-назад с мрачно изражение. Не беше участвал в кръвопролитията и в яденето на отрязани от живи хора парчета. Не беше усетил прилива на живот, който идваше с ритуала, нито последвалото го изтощение. Не погледна към обезобразените трупове на татарите, докато се настаняваше на земята и прибираше ръцете си в дела. Знаеше, че сънищата му ще бъдат ужасни.

Ханът на кераитите Тогрул бе събуден от първата си жена, която го разтърсваше грубо.

— Ставай, мързеливецо — каза тя и резкият ѝ глас разби на парчета приятния сън с обичайната си сила.

Тогрул изстена и отвори очи. Беше му дала шест дъщери и нито един син. Изглежда я раздразнено и разтърка лице.

— Защо ме тормозиш, жено? Тъкмо сънувах времето, когато беше млада и привлекателна.

В отговор тя го смушка силно в ребрата.

— Онзи, новият, когото призова, е пристигнал с дрипавите си последователи. Виждам, че не се различават много от повечето мръсни скиталци. Цял ден ли ще си търкаляш тумбака и ще хъркаш, докато те ти оглеждат герите?

Тогрул се намръщи, потисна една прозявка и се почеса. Свали крака на студения под и се огледа.

— Не виждам никаква храна — каза намръщено той. — На празен стомах ли трябва да излизам?

— Стомахът ти никога не е празен — отвърна му заядливо тя. — Не подобава да ги караш да чакат, докато тъпчеш търбуха си с поредната овца.

— Жено, кажи ми отново защо те търпя — каза той, докато ставаше. — Забравил съм.

Тя изсумтя. Той се облече, като се движеше изненадващо бързо за толкова едър мъж. Плисна вода на лицето си и жена му пхна в ръцете топъл хляб и тлъсто овнешко. При вида му той най-сетне се усмихна, отхапа наведнъж половината и тихо се оригна. Седна отново и довърши закуската, докато жена му връзваше ботушите. Страшно много я обичаше.

— Приличаш на овчар — каза му тя, когато тръгна към вратата. — Ако те питат къде се крие истинският хан на кераитите, кажи им, че си го изял.

— Жено, ти си светлината на сърцето ми — каза той и наведе глава, за да излезе навън. Изсмя се, когато тя хвърли по него нещо, което издрънча по затварящата се врата.

Когато видя дошлите при герите му воини, настроението му се промени. Те бяха слезли от конете си и вече изглеждаха раздразнени от наобиколилата ги глупава тълпа. Тогрул изпъшка, прииска му се да беше хапнал още малко. Стомахът му изръмжа и той си помисли, че новодошлите с радост биха приели едно пиршество в тяхна чест. Жена му нямаше как да възрази.

Тълпата кераитски деца се раздели и той видя дружинниците си. Огледа се за Вен Чао, но посланикът явно още не се беше събудил. Докато приближаваше групата, сърцето на Тогрул се сви, като видя колко са малобройни. Къде е ордата, която му беше обещал Вен?

Мнозина от новодошлите се оглеждаха с тревога и интерес. В центъра Тогрул видя петима мъже с твърди и напрегнати лица, които стояха до кльошави понита. Грейна в усмивка и тръгна към тях, оставяйки дружинниците си назад.

— Добре сте дошли като гости в дома ми — каза той. — Кой от вас е Темуджин от вълците? Много съм чувал за теб.

Най-високият пристъпи напред и сведе вдървено глава, сякаш жестът му бе непознат.

— Вече не съм от вълците, господарю. Не дължа вярност към племето на баща ми. Сега тези са моите хора.

Никога досега Темуджин не бе виждал по-тлъст човек. Опита се да скрие изненадата си, докато Тогрул приветстваше братята му, Джелме и Арслан. Ханът не беше на повече от тридесет и хватката му бе силна, но плътта му сякаш преливаше от него, а делът му се издуваше под широкия пояс. Лицето му бе кръгло, с дебели пръстени тлъстина над яката. Още по-странно беше, че носеше роба, която много приличаше на дрехата на Вен.

Косата на Тогрул бе вързана назад по дзински образец и Темуджин не знаеше какво да мисли за този човек. Той не приличаше на никой друг хан и единствено чертите и червеникавата кожа издаваха, че е от собствения му народ.

Спогледа се с Хаджиун, щом Тогрул приключи с поздравите и постави тежки длани върху тумбака си.

— Звярът се събуди, приятели. Трябва да сте изгладнели от пътуването, сигурен съм.

Плесна с ръце и нареди да донесат храна. Темуджин видя, че тълпата се разотива по герите, явно да донесе достатъчно ядене, за да утоли ханския апетит. Изглежда отдавна бяха свикнали с тази задача.

— Идваш с не повече от тридесетина воители — каза Тогрул, като броеше под нос. — Вен Чао ми каза, че сте около стотина.

— Ще намеря още — моментално зае отбранителна позиция Темуджин. Тогрул повдигна изненадано вежда.

— Значи е истина, че приемаш в лагера си скиталци? Не крадат ли?

— Не и от мен — отвърна Темуджин. — Освен това се бият добре. Казаха ми, че се нуждаеш от военачалник. Ако не е вярно, ще върна хората си на север.

Тогрул примигна от резкия отговор. За момент му се прииска да му се беше родил един-единствен син вместо всичките дъщери, които му бе дала съпругата му. Може би тогава нямаше да му се налага да ухажва току-що слезли от хълмовете диваци.

— Вен Чао говори много похвално за теб и аз се доверявам на препоръката му. Но ще говорим за това, след като се наядем — каза той и пак се усмихна в очакване. Вече надуваше миризмата на печеното овнешко.

— На един месец езда на север има татарски лагер — каза Темуджин, без да обръща внимание на предложението. — В него има около стотина воители. Ако намериш още тридесет мъже като моите, ще ти донеса главите им и ще ти покажа какво можем.

Тогрул примигна. Младият воин се намираще в огромен лагер, пълен с множество въоръжени мъже. Обръщаше се към човек, когото искаше да привлече на своя страна, но говореше така, сякаш Тогрул беше онзи, който трябва да преклони глава.

За миг се запита дали да не го постави на място, но размисли.

— И за това ще говорим — каза той. — Но ако не седнете да ядете с мен, ще бъда жестоко обиден.

Темуджин кимна. Тогрул се отпусна, когато на студения въздух изнесоха подноси с димящо месо. Видя как очите на новодошлите се стрелкат към тях. Несъмнено бяха гладували цялата зима. В центъра на лагера бяха запалили огън и Тогрул кимна към него. Темуджин

погледна предпазливо другарите си и Тогрул видя, че братята му свиха рамене, а единият се усмихна в очакване.

— Добре, господарю — с неохота рече Темуджин. — Първо ще ядем.

— За мен е чест — отвърна Тогрул, неспособен да държи рязък тон. Каза си да не забравя обещаните от Вен имоти. Може би този разбойник щеше да ги направи по-достижими.

Вен Чао се присъедини към тях, когато слънцето се издигна над хоризонта. Слугите му презрително отказаха одеялата, които трябваше да го изолират от мразовитата земя, и вместо тях донесоха за господаря си малка пейка. Темуджин наблюдаваше с интерес как подправят месото с прахове от малки бутилки, преди да му го подадат. Тогрул щракна с пръсти да подправят и неговото ядене и слугите побързаха да изпълнят желанието му. Очевидно то не беше ново за хана на кераитите.

Войниците на Вен Чао не участваха в пира. Темуджин видя, че първият между тях, Юан, ги разполага на стража около лагера, докато господарят му се храни, очевидно напълно забравил за тях.

Тогрул не позволи никакви разговори, докато не утоли апетита си. На два пъти Темуджин отвори уста, но и двата пъти ханът просто му посочи храната, без да престава да дъвче. Това беше отчайващо и Темуджин не се изненада, когато видя в очите на Вен Чао весели искрици. Сигурно той си спомняше собствената си изненада от таланта на Тогрул да изияжда огромни количества. Дебелият хан като че ли имаше бездънен стомах. Темуджин и братята му привършиха много преди него и съвсем малко след Вен, който ядеше колкото птичка.

Накрая Тогрул обяви, че е сит, и се оригна, като покри с длан устата си.

— Виждаш, че не сме гладували през зимата — каза весело той и потупа шкембето си. — Духовете бяха добри към кераитите.

— Ще бъдат щедри и в бъдеще — добави Вен Чао, като гледаше Темуджин. — Радвам се, че прие предложението, което ти съобщих, господарю.

Последните думи прозвучаха странно неискрено в устата му, но Темуджин ги прие като нещо, което ме се полага.

— Защо съм ти притрябвал? — попита той Тогрул. — Имаш достатъчно хора и оръжия, за да можеш сам да смажеш татарите. Защо ти е да се обръщаш и към моите хора?

Тогрул посегна да избърше мазните си устни с опакото на ръката, но усети погледа на Вен Чао и бръкна в дела си, за да извади парче плат за целта.

— Името ти е известно, Темуджин. Вярно е, че кераитите са силни — прекалено силни, за да бъдат нападани от други племена, но Вен ме убеди, че е нужно да изнесем борбата на север, както правиш ти.

Темуджин не каза нищо. Един поглед към огромния мъж беше достатъчен, за да не пита защо Тогрул не поведе хората си лично. Зачуди се дали изобщо има пони, способно да го издържи. Въпреки това виждаше наоколо стотици кераити, както и петдесетина, които се бяха присъединили към пиршеството край огъня. Племето беше много по-голямо от това на вълците и дори от олхунутите. Нима сред тях нямаше хора, способни да поведат отряд? Не изрече мислите си на глас, но Тогрул видя изражението му и се засмя.

— Бих могъл да заповядам на някой от дружинниците си да нападне татарите, нали? Но колко време ще мине, преди той да се върне при мен със скрит в ръкава нож? Не си мисли, че съм глупак, Темуджин. Кераитите се умножиха, защото ги държа силни и защото Вен Чао ни докара коне, храна и злато от изток. Може би някой ден ще имам собствени земи в онази страна. Кераитите ще познаят мира и изобилието, ако успея да прогоня татарите.

— Смяташ да заведеш цялото племе на територията на Дзин ли? — невярващо попита Темуджин.

Тогрул сви рамене.

— Защо не? Трудно ли е да си представиш живота без виещите племена, които кръжат около теб и само чакат да ти намерят някакво слабо място? Вен ни обеща земя и кераитите ще благоденстват там.

Темуджин изгледа рязко представителя на Дзин.

— И аз чух много обещания, но засега не съм видял нищо истинско освен картинки върху хартия. Къде са обещаните ми понита, доспехите и оръжията?

— Ако днес стигнем до съглашение, ще изпратя пратеник до Кайфенг. Ще ги получиш след по-малко от година — отвърна Вен.

— Пак обещания — поклати глава Темуджин. — Да говорим за нещата, които мога да пипна сега.

Погледна към Тогрул и жълтите му очи блестяха като злато на утринната светлина.

— Казах, че на север има татарски лагер. С братята ми го проучихме подробно. Проследихме малка група на един ден езда от него и останахме незабелязани. Ако искаш да водя хората ти, дай ми такива, които са проливали кръв, и с тях ще унищожа татарите. Нека това скрепи договорката ни, а не някакви дарове, които може никога да не пристигнат.

Вен Чао се разгневи, че поставят думите му под съмнение, но когато заговори, лицето му не показва чувствата му.

— Извадил си голям късмет, че не си се натъкнал на отряда от онзи лагер, господарю. Срегнах ги, докато се връщах тук.

Темуджин обърна бледия си поглед към дзинския дипломат.

— Мъртви са до един — каза той. Вен остана неподвижен като камък, докато асимилираше чутото. — Проследихме последните, докато бягаха обратно към лагера си.

— Маже би затова си довел толкова малко мъже със себе си — кимна Вен. — Сега разбирам.

Темуджин се намръщи. Беше преувеличил броя на хората си и го разкриха, но не можеше да остави нещата така.

— При нападението изгубихме четирима души, а убихме тридесет. Взехме конете и оръжията им, но нямаме конници за тях. Освен ако не ги намеря тук.

Тогрул се обърна към Вен Чао, наблюдавайки реакцията му с интерес.

— Добре са се справили, нали, Вен? Заслужил си е славата. Най-сетне да доведеш подходящия човек при кераитите. — Погледът на хана се спра върху мазните парчета месо, останали в подносите. Посегна към тях и загреба тлъстината с длан. — Ще си получиш твоите тридесет мъже, Темуджин. Най-добрите от кераитите. Донеси ми сто глави и името ти ще бъде записано в песните на народа ми.

Темуджин се усмихна стегнато.

— За мен е чест, господарю, но ако ти донеса сто глави, ще поискам сто воители за лятото.

Гледаше как Тогрул бърше ръцете си с парчето плат и мисли. Мъжът беше неприлично грамаден, но Темуджин не се съмняваше в острия ум, спотайващ се в тъмните му очи. Тогрул вече бе споделил своя страх от предателство. Как би могъл да се довери на непознат, а не на човек от собственото си племе? Темуджин се запита дали Тогрул знае, че войните му ще се върнат в герите си променени след битката с татарите. Помнеше думите на баща си. Няма по-силна връзка от тази между хора, рискували рамо до рамо живота си. Тя е по-силна от връзката с племето и рода. Темуджин определено искаше тези кераитски воители за себе си.

Вен Чао наруши мълчанието, може би се беше досетил се за опасенията на Тогрул.

— Отдели една година за война и ще имаш тридесет години мир, господарю — каза той. — Ще владееш прекрасни земи.

Той почти шепнеше и Темуджин го наблюдаваше с нарастваща неприязън. Тогрул не помръдна, когато думите достигнаха до него, но след малко кимна удовлетворен.

— Ще ти дам най-добрите си мъже, за да съсипеш лагера на татарите — каза той. — Ако успееш, може би ще получиш още хора. Няма да те товаря с други обещания, изглежда, че ти ги презираш. Можем да си помагаме един на друг и всеки мъж ще получи каквото желае. Предадеш ли ме, ще се разправя с теб.

Темуджин запази студената си физиономия, без да показва изгарящия го копнеж, и отговори:

— Значи се договорихме. Искам и един от твоите воители, Вен Чао. Онзи на име Юан.

Вен замръзна, обмисляйки думите му. Всъщност и той смяташе да предложи същото и се учуди на късмета си. Но се престори на недоволен.

— Можеш да го вземеш за първото нападение. Той е чудесен воин, но предпочитам да не разбира, че съм казал това.

Темуджин протегна ръка и Тогрул я пое с месестите си пръсти, а костеливата длан на Вен се присъедини към ръкостискането.

— Свят ще им се завие — каза Темуджин. — Извикай твоя Юан, Вен Чао. Искам да проверя доспехите му и да видя дали не можем да направим още такива.

— Ще осигуря сто комплекта в рамките на една година — възпротиви се Вен.

Темуджин сви рамене.

— Дотогава може и да съм мъртъв. Викни своя човек.

Вен кимна на един от вездесъщите си слуги, който изчезна и миг по-късно се появи заедно с Юан. Лицето на воина беше напълно лишено от емоции, докато се покланяше — първо на Тогрул, после на Вен Чао и накрая на Темуджин. Темуджин приближи, докато Вен лаеше нещо на своя език. Каквото и да беше му казал, Юан остана неподвижен като статуя, докато Темуджин оглеждаше обстойно доспехите и проверяваше как отделните пластини се съединяват и зашиват към тежката и твърда дреха под тях.

— Ще спре ли стрела? — попита Темуджин.

Юан сведе поглед и кимна.

— Вашите да — отвърна той.

Темуджин се усмихна стегнато.

— Стой неподвижен, Юан — каза той и се отдалечи.

Вен Чао наблюдаваше с интерес как Темуджин взема лъка си, обтяга го и слага стрела на тетивата. Юан не показва никакъв страх и Вен изпита гордост от външното му спокойствие. Темуджин опъна тетивата до ухото си и задържа лъка съвсем неподвижно, за да се прицели.

— Да видим — каза Темуджин и стреля.

Стрелата удари достатъчно силно, за да свали Юан на земята. Той остана да лежи зашеметен и тъкмо когато Темуджин помисли, че е умрял, вдигна глава и с мъка се изправи. Лицето му беше безизразно, но Темуджин забеляза в очите му блясък, който показваше, че дълбоко в него се спотайва живот.

Темуджин не обърна внимание на виковете на изненаданите керайти наоколо. Тогрул бе скочил на крака и дружинниците му бързо бяха заели пространството между хана и непознатия. Без да прави резки движения, Темуджин свали лъка и махна тетивата, преди да измине разстоянието до Юан.

Стрелата бе пробила първата плочка от лакирано желязо, върхът ѝ беше заседнал в дебелия плат отдолу и тя стърчеше и вибрираше от дишането на Юан. Темуджин разкопча връзките на гърлото и кръста, вдигна копринената туника и откри голите му гърди.

На кожата му имаше синина. Надолу към стомаха се стичаше тънка струйка кръв.

— Още ли можеш да се биеш? — попита Темуджин.

Гласът на Юан беше напрегнат, когато изплю отговора.

— Искаш ли да опиташ?

Темуджин се засмя на гнева му. Юан притежаваше огромна смелост и Темуджин го тупна по гърба. Погледна по-отблизо оставената от стрелата дупка.

— Копринената туника е цяла — каза той, докосвайки кървавото петънце.

— Много е здрава — каза Юан. — Виждам съм рани, при които туниката е вкарана дълбоко в тялото, без да бъде пробита.

— Къде да намеря такива ризи? — промърмори Темуджин.

Юан го погледна.

— Единствено в градовете на Дзин.

— Може би ще поръчам малко — каза Темуджин. — Нашата варена кожа не спира стрелите така добре като това. Можем да използваме доспехите ти. — Обърна се към Тогрул, който беше потресен от видяното. — Кераитите имат ли ковачница? Желязо?

Тогрул кимна безмълвно и Темуджин погледна към Арслан.

— Можеш ли да изработиш такава броня?

Арслан дойде да огледа Юан, както бе сторил Темуджин, издърпа забитата стрела и проучи разкъсаната правоъгълна пластинка от сив метал. Лакът падаше на люспи и металът се бе огънал, преди да бъде пробит от острието. Под натиска на пръстите му последният бод се скъса и парчето остана в ръката му.

— Ще трябва да се носят резервни пластини — каза Арслан. — Тази не може да се използва отново.

Очите на Юан следяха парчето желязо в ръката на Арслан. Дишането му се беше успокоило и Темуджин бе силно впечатлен от неговата самодисциплина.

— Ако останем тук пет дни, колко доспехи мога да получа? — натисна Темуджин.

Арслан поклати замислено глава.

— Самите пластини не са трудни за изработка, макар че всяка една трябва да се довърши на ръка. Ако ги оставя така и имам

помощници в ковачницата и жени да ги зашиват... — Замълча, като преценяваше. — Вероятно три, а може би и повече.

— Тогава се заемай със задачата — каза Темуджин. — Ако Вен Чао ни заеме броните на стражите си, ще имаме воители, които татарите не могат да убият. Ще ги накараме да се боят от нас.

Вен сви устни и се замисли. Вярно беше, че първият министър щеше да прати злато и коне, ако той ги поиска. Дворът не се скъпеше, когато трябваше да подкупи племената. Обаче не беше сигурен, че ще бъдат толкова щедри по отношение на оръжията и доспехите. Само глупак издава военните си преимущества, нищо, че Вен беше го обещал на младия разбойник. Ако позволише на Темуджин да вземе броните, щом в двора разберяха, несъмнено щяха да вдигнат учудено вежди. Но какъв избор имаше? Склони глава и се насили да се усмихне.

— Твои са, господарю. Ще наредя да ти ги донесат довечера.

Потръпна при мисълта, че хората на Темуджин ще бъдат въоръжени и бронирани като дзински войници. Може би след време щеше да му се наложи да увещава татарите да обуздаят монголските племена. Запита се дали сам не е удължил престоя си в степите и сърцето му се сви.

Вечерта в герите на кераитите Хазар перна най-малкия си брат и Темуге се завъртя. Тринадесетгодишното момче нямаше духа на по-големите си братя и очите му се насълзиха, докато се опитваше да се овладее.

— Това пък за какво беше? — запита той.

Хазар въздъхна.

— Как може да си син на баща ни, малкият? — запита на свой ред той. — Хаджиун щеше да ми откъсне главата, ако го бях ударил така, а е само две години по-голям от теб.

Темуге се хвърли с вик към Хазар, само за да бъде проснат на земята, след което брат му го перна отново.

— Това беше малко по-добре — неохотно призна Хазар. — На твоята възраст аз вече бях убил човек... — Млъкна потресен, когато чу Темуге да подсмърча и видя стичащите се по бузите му сълзи. — Да не би да ревеш? Хаджиун, можеш ли да си представиш?

Хаджиун лежеше на леглото в ъгъла, без да им обръща внимание, и смазваше лъка си. Спря и вдигна поглед към Темуге, който бършеше носа и очите си.

— Все пак е още дете — каза той и отново се зае за работа.

— Не съм! — изкрещя със зачервено лице Темуге.

Хазар се ухили към него.

— Ревеш като дете — подигравателно каза той. — Ако Темуджин те види, ще те пусне на кучетата.

— Няма — сопна се Темуге и очите му отново се напълниха със сълзи.

— Ще те пусне, много добре знаеш. Ще те съблече гол и ще те остави на някой хълм за примамка за вълците — продължи Хазар. Изглеждаше тъжен. — Предпочитат по-малките, с по-крехко месце.

Темуге изсумтя с отвращение.

— Каза, че ако искам, мога да тръгна с него срещу татарите — обяви той.

Хазар знаеше това, но се престори на изненадан.

— Какво, бебе като теб? Срещу онези грамадни космати татарите? Те са по-лоши и от вълците, момче. По-високи са от нас и имат бели кожи, като призраци. Някои казват, че те наистина са призраци и идват за теб, докато спиш.

— Остави го на мира — промърмори Хаджиун.

Хазар се замисли и отстъпи с неохота. Хаджиун прие мълчанието му за съгласие и седна на леглото.

— Не са призраци, Темуге, но са корави хора и добре боравят с лъка и меча. Не си достатъчно силен, за да се изправиш срещу тях.

— Ти вече се биеше на моята възраст — каза Темуге.

Под носа му течеше сопол и Хазар се зачуди дали няма да капне в устата му. Гледаше с интерес, а Хаджиун свали крак на пода и се обърна към Темуге.

— Да, на твоята възраст стрелях по-добре с лък. Упражнявах се всеки ден, докато ръцете ми не се схванеха и пръстите ми не започнеха да кървят.

Потупа дясното си рамо с лява ръка и му показва силния мускул там. Беше по-голям, отколкото на лявото рамо, и се стягаше при всяко движение.

— Аз работих за силата си, Темуге. Ти правиш ли същото? Всеки път, когато те видя, си играеш с децата или говориш с майка ни.

— Упражнявах се — начумерено каза Темуге, но и двамата прекрасно знаеха, че лъже. Беше отчайващ стрелец въпреки кокаления пръстен, с който предпазваше пръстите си. Хаджиун го беше извеждал много пъти и тичаше с него, за да го направи по-издръжлив. Това обаче ни най-малко не подобри дишането му. Всеки път пуфтеше и се задъхваше.

Хазар поклати глава, сякаш му беше дошло до гуша.

— Не можеш да стреляш с лък и не си достатъчно силен да използваш меч. Какво, ще ги риташ до смърт ли? — каза той. Помисли, че момчето отново ще му се нахвърли, но Темуге се беше предал.

— Мразя ви — каза той. — Дано татарите ви убият и двамата. Тръгна ядосано към изхода, но Хазар му подложи крак и Темуге се просна пред вратата. Скочи и изтича навън, без да се обръща назад.

— Прекалено суров си с него — каза Хаджиун и отново посегна към лъка си.

— Не. Ако още веднъж чуя, че е „чувствително момче“, ще си изповръщам вечерята. Знаеш ли с кого разговаряше днес? С дзинеца, Вен Чао. Чух ги да си дърдорят за птички или нещо подобно, докато минавах покрай тях. Кажи ми това какво е!

— Не мога, но той е малкото ми братче и не желая да му натякваш като старица. Толкова ли много искам?

В гласа на Хаджиун се долавяше яд и Хазар се замисли какво да му отговори. Все още го побеждаваше в сбиванията, но напоследък те завършваха с толкова много болезнени синини, че трябваше да внимава.

— Всички се отнасяме различно с него! Какъв воин ще стане в крайна сметка? — каза той.

Хаджиун вдигна очи.

— Може пък да стане шаман или разказвач като стария Чагатай.

Хазар изсумтя.

— На младини Чагатай е бил воин, или поне така казваше. Това не е работа за млад мъж.

— Остави го сам да си намери пътя, Хазар — каза Хаджиун. — Може пък той да го води в съвсем различна посока от тази, в която го

тикаме.

Бьорте и Темуджин лежаха един до друг, без да се докосват. Все още с вкуса на кръвта в устата си през първата нощ след наказателното нападение срещу татарите двамата се бяха любили. Тя извика от мъка и болка, когато усети тежестта му върху себе си. Той щеше да спре, но тя го сграбчи за задника и го задържа в себе си, докато сълзите се стичаха по лицето ѝ.

Това стана само тогава. После тя не можала да събере сили да му позволи да я докосне отново. Всеки път, когато се пъхаше под завивките, тя го целуваше и се свиваше в обятията му, но нищо повече. Месечното ѝ кървене не беше идвало откакто напусна олхунутите, но сега се страхуваше за детето. Би трябвало да е негово, почти сигурна беше. Беше виждала как много кучета се качват на една и съща кучка в лагера на олхунутите. Понякога кутретата имаха цветовете на няколко от бащите. Не знаеше дали същото би могло да важи и за нея, а не смееше да пита Хулун.

Отново заплака до спящия си съпруг в тъмнината на непознатия гер, без да знае защо.

28.

Темуджин яростно избърса потта от очите си. Изработената от Арслан броня се оказа много по-тежка, отколкото му се беше сторило отначало. Имаше чувството, че са го увили в килим, а дясната му ръка сякаш се движеше два пъти по-бавно. Гледаше към Юан под изгряващото слънце и с раздражение установи, че той носи същата броня без никаква следа от пот на челото си.

— Хайде пак — излая Темуджин.

Очите на Юан проблеснаха развеселено, той се поклони и вдигна меч си. Беше им казал да носят бронята непрекъснато, докато започнат да я усещат като втора кожа. Бяха тръгнали преди седмица към лагера на татарите, но напредваха бавно. Темуджин караше хората си да се упражняват по два часа на разсъмване и привечер, независимо дали носеха доспехи или не. Това забавяше придвижването на шейсетте воители, но Юан одобряваше тези усилия. Без тях бронираните мъже щяха да са като костенурки, както знаеше от опит. Може би щяха да издържат на татарските стрели, но на земята се превръщаха в лесна плячка.

С помощта на кераитските ковачи Арслан бе изработил пет комплекта. Вен спазва обещанието си и добави още десет, като задържа само един за личния си страж. Юан сам го беше избрал и се бе погрижил да го обучи, преди да тръгне.

Темуджин носеше една от новите брони с дълго нагръдно покритие, второ за слабините и още две за бедрата. Предпазителите на раменете стигаха от врата до лакътя и му причиняваха най-много неудобства. Юан просто отстъпваше настрани и с лекота избягваше бавните му удари.

Гледаше как Темуджин крачи към него и четеше намеренията му от начина, по който стъпваше. Тежестта на младия хан бе изнесена повече върху левия крак и Юан предполагаше, че ще започне удара долу вляво и ще продължи нагоре. Използваха остри мечове, но досега това не ги беше изложило на истинска опасност. Юан беше твърде

добър професионалист, за да нарани човек при упражнение, а самият Темуджин така и не успяваше да го застраши.

В последния миг Темуджин премести тежестта си отново и превърна замахането в пробождање. Юан отстъпи с десния крак и се извъртя настрани, оставяйки острието да се плъзне по пластините на бронята му. Не се боеше от порязване без сила зад него и това също бе нещо, което Темуджин трябваше да научи. С малко финес многото удари можеха просто да се избегнат.

Веднага щом острието се плъзна край него, Юан пристъпи напред, вдигна меч си и докосна леко с дръжката носа на Темуджин. Въздухът в гърдите му експлодира с едно гръмко „Хей!“ и той отстъпи назад.

— Хайде пак! — раздразнено каза Темуджин и тръгна преди още Юан да е заел позиция. Този път държеше острието високо над главата си и го стовари надолу в разсичащ удар. Юан го пресрещна със своя меч и броните им се сблъскаха с трясък. Но Темуджин беше поставил крака си зад него и войникът падна по гръб.

Загледа към Темуджин от земята, очаквайки следващия удар.

— Е?

— Какво „е“? — отвърна Темуджин. — Сега мога да забия меч в гърдите ти.

Юан не помръдна.

— Не можеш. Обучен съм да се бия във всяко положение — каза той, ритна с крак и запрати противника си на земята.

Темуджин скочи с напрегнато лице.

— Ако не носех тази тежка броня, нямаше да ти е толкова лесно — каза той.

— Тогава щях да те застрелям отдалеч — отвърна Юан. — Или да убия коня ти, ако видя, че си защитен.

Темуджин отново вдигаше меч си. Китките му горяха от умора, но той беше твърдо решен да нанесе поне един сериозен удар, преди да препуснат отново. Спря, щом чу думите на войника.

— Значи трябва да бронираме и понитата също като главите и гърдите си.

Юан кимна.

— Виждал съм да го правят. Железните пластини могат да се пришият към кожената сбруя толкова лесно, колкото и твоята броня.

— Много вещ учител си, Юан, казвал ли съм ти го?

Юан не го изпускаше от поглед — знаеше, че може да последва някой внезапен удар. Всъщност още се изумяваше, че Темуджин няма нищо против да бъде бит пред хората си. Не можеше да си представи, че някой от офицерите в миналото му би допуснал подобно представление. Унижението щеше да е прекалено голямо за тях, но Темуджин като че ли не осъзнаваше това или пък не го беше грижа. Местните бяха странна порода, но попиваха всичко, което можеше да им каже за новите доспехи. Дори го викаха да обсъжда тактиката с Темуджин и братята му. За Юан това, че по-младите мъже го слушат съсредоточено, беше нещо ново. Когато пазеше Вен Чао, знаеше, че съществува, за да даде живота си за посланика, или най-малкото да убие колкото може повече врагове, преди да падне. Мъжете, с които бе дошъл в степите, познаваха работата си много добре и рядко му се налагаше да ги поправя. А сега откри, че обучението му доставя удоволствие.

— Още веднъж — разнесе се гласът на Темуджин. — Този път ще нападна отляво.

Усмихна се. Последните два пъти, когато го беше предупреждавал, атаката идваше отдясно. Не че имаше особено значение, но се развеселяваше от опитите на Темуджин да заблуди преценката му.

Темуджин нападна бързо и мечът му полетя с по-голяма скорост, отколкото досега. Юан видя как лявото рамо потъва надолу и вдигна меча си. С прекалено голямо закъснение забеляза, че Темуджин наистина напада отляво. Все още можеше да осуети удара, но реши да не го прави и острието докосна гърлото му. Темуджин спря, задъхан и развеселен.

— Така беше по-добре — каза Юан. — Ставаш по-бърз в доспехите.

Темуджин кимна.

— Но въпреки това ти пусна удара нарочно, нали?

Юан си позволи да се усмихне.

— Когато станеш още по-добър, сам ще разбереш.

Докато препускаше в галоп, Юан се огледа и видя, че братята на Темуджин не развалят строя. Упражненията бяха продължили цял ден и Юан се оказа въввлечен в проблемите на масираното нападение. Яздеше с прикрепен за седлото лък, но стрелковите умения на шейсетте мъже не подлежах на съмнение. Тогрул бе включил в групата двадесет от личните си дружинници. Всички бяха добре сложени и умели, но нямаха боен опит и отначало Темуджин беше страшно язвителен с тях. Собствените му бойци се подчиняваха безпрекословно и моментално на заповедите му, но новите винаги закъсняваха.

Юан бе изненадан, че му дават командването на лявото крило. Позицията изискваше старши офицер и той очакваше, че това ще бъде Хазар. Несъмнено и Хазар си беше помислил същото. Юан не пропусна убийствените му погледи. Братът на Темуджин яздеше с десетте си воини непосредствено до него. След вечерните тренировки Темуджин ги събираше около малкия огън и даваше нарежданията си за следващия ден. Може би не бе кой знае какво, но той беше включил в съвета си и Юан заедно с Джелме и Арслан и му задаваше хиляди въпроси. Когато Юан можеше да отговори от личен опит, всички го слушаха много внимателно. Понякога Темуджин поклащаше глава и Юан разбираше какво си мисли. Неговите хора не се бяха сражавали заедно години наред. А за кратко време можеха да научат малко неща, дори и при най-свирепата дисциплина.

Чу двете къси изсвирвания на рога на Темуджин. Това означаваше, че лявото крило трябва да излезе пред останалите, като изкриви строя. През тропота на конете Юан се спогледа с Хазар и двете звена препуснаха към новата си позиция.

Огледа се. Маневрата беше извършена добре и този път дружинниците на Тогрул бяха чули сигнала и бяха реагирали. Ставаха все по-добри и Юан усети искрицата гордост в сърцето си. Ако старите му офицери го видеха, щяха да се изпонатрышкат от смях. Първият меч на Кайфенг язди редом с диваци. Опитва да се надсмее над себе си, както биха направили войниците в родината му, но някак не му се удаде.

Темуджин изсвири веднъж и дясното крило също се изнесе напред, оставяйки центъра да изостане. Юан погледна към Хаджиун и Джелме, които яздеха в другия край и гледаха мрачно в броните си.

Конниците около брата на Темуджин бяха малко по-парцаливи, но държаха безупречно строя и се движеха като един. Юан кимна мислено и усети радостната възбуда от предстоящата битка.

Отзад се разнесе дълго изсвирване. Забавиха ход заедно, като всеки командир извика заповедта на отделението си. Понитата постепенно преминаха в тръс и Темуджин ги настигна с централната група и Арслан.

Докато строят се възстановяваше, Темуджин препусна напред и насочи коня си към лявото крило. Спря, докато го настигнаха, и Юан забеляза, че лицето му е пламнало от възмущение, а очите му са блеснали.

— Прати съгледвачи, Юан — извика той. — Ще дадем почивка на понитата, докато разузнават.

— Твоя воля, господарю — автоматично отвърна Юан.

Усети се, докато се обръщаше към двама млади воители, но сви рамене. Прекалено отдавна беше войник, за да променя навиците си, а и се наслаждаваше на задачата да превърне местните диваци в боен отряд.

— Таян, Рулах, продължете напред до залез-слънце. Видите ли нещо друго освен скиталци, връщайте се обратно.

Вече знаеше имената и на шейсетте души — запаметяването се беше превърнало в навик. И двамата мъже бяха от хората на Темуджин. Те сведоха глави, докато минаваха покрай него, и препуснаха напред. Юан не показва и следа от задоволството си, но Темуджин май го усети, ако можеше да се съди по ухилената му физиономия.

— Това май ти е липсвало, учителю — извика той. — Пролетта събужда кръвта ти.

Юан не отвърна, а Темуджин се върна обратно в строя. Вече две години изпълняваше ролята на охрана на Вен Чао. Клетвата към императора го задължаваше да се подчинява на всяка заповед, издадена от държавен чиновник. Дълбоко в сърцето си обаче признаваше, че Темуджин е прав. Липсваше му другарството на похода, нищо че местните нямаха нищо общо с мъжете, които познаваше. Надяваше се братята да оцелеят след първия сблъсък.

Беше изминал един месец, откакто напуснаха лагера на кераитите, и луната отново бе пълна. Радостната възбуда от първите седмици бе отстъпила пред безжалостна решителност. Вече нямаше много разговори около огньовете. Съгледвачите им откриха мястото, където Темуджин и братята му бяха видели голямата група татари. Черните кръгове в тревата събудиха мрачни спомени. Хаджиун и Хазар бяха особено мълчаливи, когато се качваха отново на конете. Нощта, в която спасиха Бьорте, се бе запечатала прекалено дълбоко в тях. Не можеха да забравят припяването на Темуджин и онази светлина, която усетиха, когато поглъщаха плътта на враговете си. Не говореха за случилото се. Онази нощ сякаш беше безкрайна, а когато най-сетне настъпи утрото, те разузнаха района с надеждата да разберат накъде ги беше водила малката група. Основният татарски лагер се оказа недалеч. Ако не ги бяха избили, татарите щяха да го стигнат на следващата сутрин и Бьорте щеше да е изгубена за месеци, а може би и завинаги.

Темуджин докосна пепелта в едно от огнищата и се намръщи. Беше студена.

— Съгледвачите да се разделят — каза той на братята си. — Ако ги пипнем, докато се местят, всичко ще приключи бързо.

Татарският лагер беше подготвен специално за сезона — сигурно се готвеха да заловят нападателите, които ги бяха тормозили през цялата зима. Движеха се с натоварени с гери каруци и големи стада, чиито фъшкии се забелязваха лесно. Темуджин се запита колко ли близо се намират. Спомни си чувството на безсилие, докато лежеше с татарска кръв на устата и гледаше мирния лагер, прекалено голям, за да бъде нападател. И дума не можеше да става да ги остави да се измъкнат. Беше отишъл при Тогрул като човек, който няма друг избор.

— Много хора е имало тук — отбеляза Юан до рамото му. Воинът бе преброил черните кръгове и беше разчел следите. — Повече от сто, както каза на Тогрул.

Темуджин го погледна.

— Може би. Не мога да кажа със сигурност.

Юан се загледа в човека, който ги бе довел през пустошта да убиват. Мина му през ума, че петдесет от най-добрите мъже на Тогрул щяха да бъдат по-подходящи от тридесет. Но тогава те щяха да са повече от хората на Темуджин и това нямаше да се хареса на младия

мъж. Юан бе забелязал как Темуджин смесва групите и ги кара да работят заедно. Беше известен с жестокостта си — но и с успехите си. Вече всички гледаха на него като на хан. Юан се запита дали Тогрул е знаел какъв риск поема. Въздъхна тихо, щом Темуджин се отдалечи да разговаря с братята си. Златото и земите могат да купят много, стига да се използват добре. Вен Чао бе показал, че това е така.

Темуджин кимна към братята си, сред които бе и Темуге. Най-младият от четиримата беше получил най-малката броня. Хората на Вен Чао бяха по-слаби, но въпреки това доспехите бяха прекалено големи за него и Темуджин потисна усмивката си, когато Темуге се обърна сковано към понито си, за да провери ремъците и поводите.

— Добре се справяш, братко — каза Темуджин, когато Темуге минаваше покрай него. Чу Хазар да сумти недалеч, но не му обърна внимание. — Скоро ще ги намерим, Темуге. Ще бъдеш ли готов, когато тръгнем да атакуваме?

Темуге вдигна очи към брата, пред когото благоговееше. Той вече не говореше за студения страх в стомаха си, нито за това как ездата го изтощава до такава степен, че му се струваше, че в следващия момент ще падне от седлото и ще ги посрами всичките. Всеки път, когато се спешаваше, краката му бяха схванати до такава степен, че се налагаше да държи здраво понито, за да не рухне на колене.

— Ще бъда, Темуджин — каза той и се помъчи да звучи весело. Вътрешно се беше отчаял. Знаеше, че стрелбата му с лък едва ли заслужаваше дори да се нарече такава, а татарският меч, който му бе дал Темуджин, беше прекалено тежък за него. Беше скрил едно по-малко острие в дела си и се надяваше да използва него. Но дори и тогава мисълта за разрязване на кожа и мускули и за течаща по ръцете му кръв го изпълваше с ужас. Все още не разбираше каква е ползата от него тук, но не можеше да понася презрителната насмешка в очите на Хазар. Хаджиун бе дошъл при него в нощта преди да заминат и бе казал, че Бюрте и Хулун ще имат нужда от подкрепа в лагера на кераитите. Това беше явен опит да му даде повод да остане, но Темуге бе отказал. Ако изобщо имаха нужда от помощ, петдесет воители не биха могли да ги спасят в лагера на кераитите. Присъствието им там беше гаранция, че Темуджин ще се върне с главите, както бе обещал.

От всички братя единствено Темуге не бе годен за войник. С Джелме, Арслан, Юан и братята си, Темуджин разполагаше с хората,

които му трябваша, и Темуге знаеше, че все още е млад и прекалено неопитен. Докосна с опасение острието на дългия си нож, докато се качваше на коня. Нощ след нощ сънуваше как спасява живота им, как го гледат изумени и разбират, че наистина е син на Есугей. Не обичаше да се събужда от тези сънища. Потрепери, препуснаха отново. Усещаше студа по-силно, отколкото останалите. Погледна в себе си с надеждата да намери куража, който показваха другите, но не откри нищо друго освен ужас.

Съгледвачите откриха основната сила на татарите само два дни след като Темуджин бе стигнал до мястото на стария лагер. Мъжете препуснаха в галоп обратно и скочиха от конете да доложат на хана.

— Местят се, господарю — задъхано рече първият. — Пуснали са малки отряди във всички посоки, но армията им се движи бавно през долината и идва насам.

Темуджин се озъби в усмивка.

— Изпратиха тридесет мъже да ни открият и нито не се върна жив. Сигурно предполагат, че в района има голямо племе. Добре. Ако са предпазливи, ще се колебаят.

Вдигна ръка, за да свика офицерите си. Всички бяха видели развълнуваните съгледвачи и се събраха бързо в очакване на новините.

— Кажете на хората си да следват заповедите — каза Темуджин, докато се качваше на коня. — Яздим заедно, скоростта определям аз. Ако някой развали строя, ще го оставя на ястребите.

Видя, че Хазар се усмихва, и го изгледа сурово.

— Дори и да е мой брат, Хазар, дори и тогава. Стреляте по моя команда, после вадите мечовете. Ще ги ударим в една редица. Ако се окажете на земята, гледайте да останете живи, докато не избием всички.

— Няма ли да вземаме пленници? — попита Арслан.

Темуджин не се поколеба.

— Ако някой оцелее след нападението ни, ще го разпитам, за да науча подробности. След това не ми е нужен. Няма да умножавам кръвните ни врагове.

Офицерите се върнаха по местата си и новината се разнесе бързо сред воините. Подредиха понитата си в една редица. Щом стигнаха

хребета, видяха татарските конници и каруци, които се движеха бавно през равнината.

Потеглиха като един в тръс към врага. Темуджин чу далечния тревожен зов на роговете, развърза лъка, сложи му тетивата и я опита. Пресегна се назад, отвори закрепения за седлото колчан, взе първата стрела и провери перата с палец. Щеше да лети право и точно, както всички останали.

29.

На татарите не им липсваше смелост. Щом роговете затръбиха тревожно над равнината, всички мъже изтичаха към конете си и скочиха на седлата с диви викове, които достигнаха до ушите на воините на Темуджин. Шейсетте му бойци яздеха заедно и преминаха в галоп. Офицерите му излайваха заповеди към всеки нетърпелив и наблюдаваха как Темуджин приготви първата си стрела в идеален баланс.

Юан беше им обяснил преимуществото на атаката в един ред и то се прояви още при първия кървав сблъсък с предните отряди на противника. Хората на Темуджин нанизаха татарските съгледвачи на дългите стрели и телата им изпопадаха от конете. Темуджин видя, че татарите са разделили силите си и са оставили малко хора да пазят каруците. Онези, които фучаха в равнината като оси, се оказаха повече, отколкото предполагаше.

Атаката на Темуджин ги помете и остави умиращи коне и хора на групички по двама, петима и повече. Лъковете изпращаха бърза смърт със сила, на която разпокъсаните татарски редици не можеха да се съпротивляват. На Темуджин му се струваше, че са изминали само няколко мига, а вече бяха оставили след себе си купища мъртъвци и коне без конници. Каруците се приближаваха насреща им с главозамайваща скорост. Той се огледа, преди да изсвири три пъти с рога. Направи го почти в последния момент, но хората на Юан препуснаха напред с Хаджиун и Джелме отдясно. Удариха каруците като полумесец, обкръжавайки с рев стадата и татарите.

Пръстите на Темуджин напипаха празния колчан, той захвърли лъка си на земята и извади меч. Намираще се в центъра на полумесеца и пътят му бе препречен от тежко натоварена с плът и кожи каруца. Забеляза първия изпречил му се мъж, отсече главата му с едно-единствено замахване, заби пети в хълбоците на коня и се хвърли в тълпата татарски воини. Арслан и десетимата му бойци го следваха в центъра, избивайки всичко по пътя си. Жените и децата се хвърляха ужасени под каруците и надаваха писъци като ястреби на вятъра.

Промяната настъпи неочаквано. Един от татарите хвърли меча си и щеше да бъде убит, ако не се бе проснал на земята, докато Хазар минаваше край него. Останалите сториха същото. Налягаха по земята, докато Темуджин и офицерите му галопираха около лагера, търсейки съпротива. Мина време, жаждата за убиване се поуталожиха, Темуджин вдигна рога и изсвири дългия сигнал, който означаваше край на битката. Хората му бяха покрити с прясна кръв, но го чуваха и прокараха пръсти по мечовете си, изтривайки от остриетата блясъка на живота.

Настъпи момент на пълен покой. Миг по-рано ушите им звъняха от грохот на копита и ревящи заповеди гласове, а сега се възцари мълчание. Темуджин се заслуша в тишината, която се проточи достатъчно дълго, за да могат братята му да се съберат около него. Някъде зарева жена и блеенето на овце и кози започна отново. Може би то не беше спирало, но Темуджин не го беше чувал от пулсирането на кръвта в ушите и бясното биене на сърцето му.

Дръпна поводата, завъртя коня в кръг и огледа бойното поле. Лагерът беше разпердушинен. Останалите живи татари лежаха по очи на земята, мълчаливи и отчаяни. Погледна натам, откъдето бяха дошли, и видя един конник, който незнайно как бе оцелял при атаката. Човекът стоеше с отворена уста и бе прекалено потресен от видяното, за да избяга и да спаси живота си.

Темуджин присви очи към самотния конник и кимна към Хаджиун.

— Доведи го тук или го убий, ако се съпротивлява.

Хаджиун кимна отсечено и потупа Хазар по рамото за още стрели. На Хазар му бяха останали само две, но му ги подаде и Хаджиун взе лъка, който грижливо бе привързал към седлото. Не беше изхвърлил ценното оръжие, отбеляза Темуджин и се усмихна криво.

Двамата с Хазар гледаха как Хаджиун препуска към татарина. Видът на приближаващия противник изтръгна човека от транс му и той най-сетне обърна коня си, за да избяга. Хаджиун покри разстоянието преди татаринът да препусне в галоп и пусна стрела, която го улучи високо в гърба. Мъжът остана в седлото няколко мига преди да падне и Хаджиун го остави там. Обърна се към лагера, вдигна лъка си и даде знак, че е мъртъв.

Темуджин трепна, когато хората му изреваха. Всички бяха видели жеста и той сякаш отприщи напрежението им. Онези, които

още имаха лъкове, ги вдигнаха и замахаха тържествуващо. Всичко бе станало толкова бързо, че накрая бяха спрели, без да са сигурни какво точно става. Сега ги изпълни огромната радост, която изпитва всеки, който се е изправил пред смъртта и е останал жив. Мъжете започнаха да слизат от конете. Някои от дружинниците на Тогрул възбудено пристъпиха към каруците и отметнаха покривалата, за да видят какво са спечелили.

Хората на Арслан завързаха пленниците и отнеха оръжията им. Някои нямаха белези и с тях се отнасяха грубо, с презрение. Нямаха право да живеят след такава битка и Темуджин изобщо не го бе грижа за тях. Откри, че ръцете му се тресат, слезе от коня и го поведе за поводата, за да скрие обхваналата го слабост.

Вдигна поглед и се отърси от мислите си, щом видя, че брат му Темуге спира коня си наблизо и слиза от него с омекнали крака. Момчето бе побеляло като мляко, очевидно потресено, но Темуджин видя, че държи окървавено острие, сякаш не знае как се е озовало в ръката му. Опита се да срещне погледа му и да го поздрави, но Темуге се обърна и повърна в тревата. Темуджин се отдалечи, за да не го посрами. По-късно щеше да намери няколко думи да го похвали.

Застана наред каруците и усети погледите на офицерите си. Чакаха нещо и Темуджин вдигна ръка към очите си, отблъсквайки тъмните мисли, които се бореха за място в главата му. Прочисти гърлото си и заговори високо:

— Арслан! Намери всички мехове с айраг, събери ги на едно място и остави при тях доверен човек да ги пази. Хазар, прати осем души да разузнаят наоколо. Може да има и други. — Обърна се към Хаджиун, който тъкмо се беше върнал и скачаше пъргаво от понито си. — Хаджиун, събери пленниците и нареди на хората си да издигнат възможно най-бързо три гери. Ще нощуваме тук.

Това не беше достатъчно, осъзна той. Продължаваха да го гледат с блестящи очи и напирани усмивки на лицата.

— Справихте се чудесно — извика той. — Всичко, което спечелихте, е ваше. Разделете го по равно.

Хората му нададоха радостни възгласи и се запътиха към натоварените с плячка каруци. Дори само конете означаваха моментално забогатяване за много от тях, но Темуджин не го бе грижа за това. От момента на победата пред него изникна перспективата да се

върне при Тогрул. Разбира се, ханът на кераитите щеше да поиска своя дял. Това беше негово право, дори и да не присъстваше тук. На Темуджин не му се свидеха няколко дузини понита и мечове. Въпреки това нещо не му даваше покой. Не искаше да се връща. Мисълта да върне покорно дружинниците, които му бяха служили тъй добре, го караше да стиска зъби от раздразнение. Нуждаеше се от тях, а Тогрул искаше като награда единствено земите в Дзин. Наведе се импулсивно и докосна тревата. Някой е намерил смъртта си точно на това място, осъзна той. По стръковете имаше капчици кръв, които изцапаха ръката му. Отново заговори на висок глас.

— Запомнете това, когато разказвате на децата си как сте се сражавали заедно със синовете на Есугей. Има едно племе и една страна, която не познава граници. Това е само началото.

Може би радостните възгласи се дължаха само на вълнението от победата. Нямаше значение.

Татарите се бяха подготвили за дълга кампания. В каруците имаше масло за лампи, вълнени въжета, дрехи от най-тънката коприна до толкова дебели платнища, че едва се огъваха. Имаше кожена торба със сребърни монети и достатъчно черен айраг, за да стопли и най-измръзналите гърла в зимните нощи.

Темуджин нареди монетите и меховете да бъдат събрани и струпани край стената на първия издигнат гер. Около двадесет татари бяха оцелели при атаката и той ги подложи на разпит, за да разбере кой е водачът им. Повечето просто го поглеждаха и продължаваха да мълчат. Наложиха се да извади меч си и да убие трима, преди четвъртият да изругае и да се изплюе на земята.

— Няма водач — каза вбесеният татарин. — Умря с останалите.

Без да каже нито дума, Темуджин вдигна мъжа на крака и го бутна да застане до Арслан. Изгледа останалите в редицата със студено изражение.

— Не обичам народа ви и нямам причина да ви държа живи — каза той. — Ще бъдете избити тук, освен ако не сте ми полезни.

Никой не отговори и не го погледна в очите.

— Добре тогава — каза Темуджин в настъпилата тишина. Обърна се към най-близкия воин — един от братята, които беше довел

в лагера си на север. — Убий ги бързо, Бату.

Дребният мъж извади ножа си с безизразна физиономия.

— Чакай! Аз мога да ти бъда полезен — внезапно се обади един от татарите.

Темуджин спря за миг, после сви рамене и поклати глава.

— Вече е късно — каза той.

Вътре в гера Арслан върза единствения оцелял. Отвън се разнасяха жаловитите викове на останалите и татаринът го изглежда с омраза.

— Ти уби останалите. Ще убиеш и мен, каквото и да кажа — рече той й опъна въжетата, които го задържаха.

Темуджин се замисли. Трябваше да научи колкото може повече за татарите.

— Ако не скриеш нищо, давам ти дума, че ще те оставя жив — каза той.

Татаринът изсумтя.

— Колко време ще оцелея, без да имам дори оръжие? — озъби се той. — Обещай ми лък и пони и ще ти кажа каквото пожелаеш.

Темуджин внезапно се ухили.

— Пазариш ли се?

Татаринът не отговори и Темуджин се разсмя.

— По-храбър си, отколкото очаквах. Имаш думата ми, че ще ти се даде каквото пожелаеш.

Татаринът се отпусна с облекчение, но Темуджин заговори отново, преди той да подреди мислите си.

— Защо сте дошли в земите на моя народ?

— Ти ли си Темуджин от вълците? — попита татаринът.

Темуджин не си направи труда да го поправа. Това име всяваше страх на север, независимо дали беше от вълците или не.

— Аз съм.

— Има цена за главата ти. Хановете от севера те искат мъртъв — каза татаринът с мрачно задоволство. — Ще те преследват, където и да отидеш.

— Не се преследва някой, който сам е дошъл за теб — спокойно му напомни Темуджин.

Татаринът примигна замислен. Беше започнал деня сред силни воители, а го завършваше сред купища мъртъвци. Потрепери и се изсмя

рязко и неочаквано.

— Значи се преследваме помежду си, а от това гарваните и соколите стават все по-охранени — каза той. Смахът му стана горчив и Темуджин го изчака търпеливо да дойде на себе си.

— Ваши хора убиха хана на вълците — напомни му той. Не каза нищо за Бюрте. Тази болка беше все още прекалено остра и кървяща, за да споменава за нея.

— Зная — отвърна татаринът. — Зная също и кой ни го предаде. Той не е от моя народ.

Темуджин се наведе и го изгледа свирепо с жълтите си очи.

— Закле се да ми кажеш всичко, което знаеш — промърмори той. — Говори и ще останеш жив.

Пленникът сведе глава.

— Първо ме развържи — каза той.

Темуджин извади меч си, все още покрит с кръвта на убитите воители. Татаринът се обърна и изпъна ръцете си, за да му прережат въжетата. Вместо това усети допира на студен метал в гърлото си. Темуджин беше зад него.

— Казвай.

— Ханът на олхунутите — с треперещ глас каза татаринът. — Взе сребро, за да ни прати вест.

Темуджин отстъпи назад. Татаринът се обърна към него с разширени очи.

— Така започна тази кървава вражда. Колко души си убил досега?

— Заради баща ми ли? Не достатъчно. Съвсем не достатъчно — отвърна Темуджин. Помисли си за жена си и за охладняването помежду им. — Още не съм започнал разплатата.

Гледаха се в очите, когато вратата се отвори. Отначало не погледнаха кой влиза в гера, после очите на татарина се отместиха към входа. Рязко пое дъх при вида на Юан, който ги гледаше с мрачно изражение.

— Познавам те! — възкликна татаринът и отчаяно задърпа вързаните си китки. Обърна ужасеното си лице към Темуджин. — Моля те, мога...

Юан пристъпи бързо, извади меч си и го уби с едно движение. Острието преряза гърлото на татарина и бликна фонтан кръв.

Темуджин реагира светкавично, сграбчи китката на Юан и го изблъска назад, докато не го закова на паянтовата решетка на стената. Стисна гърлото и ръката му и го загледа свирепо.

— Казах му, че ще го пощадя. Кой си ти, че обезчестяваш думата ми?

Юан не отговори. Пръстите стискаха гърлото му като клещи и лицето му започна да става пурпурно. Темуджин стисна кокалчетата на ръката му и мечът се изхлузи от пръстите му. Разтресе го гневно и изруга.

Без всякакво предупреждение го пусна и Юан рухна на колене. Темуджин изрита мечу му настрани, преди мъжът да дойде на себе си.

— Какви тайни криеше той, Юан? Откъде те познаваше?

Когато воинът заговори, гласът му бе дрезгав и на шията му вече се появяваше синина.

— Не знаеше нищо. Може да съм го виждал преди, когато господарят ми беше на север. Помислих, че те напада.

Темуджин изсумтя.

— На колене? С вързани ръце? Лъжец.

Юан вдигна глава и го изгледа с пламнал поглед.

— Ще приема твоето предизвикателство, щом желаеш. Това не променя нищо.

Темуджин го зашлеви толкова силно, че главата му отлетя настрани.

— Какво криеш от мен?

Вратата се отвори отново и Арслан и Хаджиун се втурнаха вътре с извадени оръжия. Герите не осигуряваха никакво уединение и всеки, който се намираше наблизо, можеше да чуе звуците от борбата. Юан не обърна внимание на мечовете, но мрачният му поглед спря за миг върху Арслан. Пое дълбоко дъх и затвори очи.

— Готов съм за смъртта, ако решиш да отнемеш живота ми — спокойно изрече той. — Както сам каза, погазих честта ти.

Темуджин забарабани с пръсти по едната си ръка, загледан в коленичилиия на земята воин.

— От колко време Вен Чао е сред моя народ, Юан? — попита той.

Мъжът отговори с усилие, сякаш се беше отнесъл някъде надалеч.

— От две години.

— А преди това кой е бил пратеник на първия министър?

— Не зная — отвърна Юан. — По онова време съм бил още в армията.

— Господарят ти се е спазарил с татарите — продължи Темуджин.

Юан не отговори и продължи да го гледа спокойно.

— Чух, че ханът на олхунутите е предал баща ми — тихо каза Темуджин. — Как биха могли татарите да се обърнат към някое голямо племе и да уредят подобно нещо? Ще им е нужен посредник, някой неутрален, на когото се доверяват и двете страни, не мислиш ли?

Чу как Хаджиун ахна зад него, когато чу новината.

— Били ли сте при олхунутите? Преди да отидете при кераитите? — продължи да го притиска Темуджин.

Юан остана неподвижен, подобно на каменна статуя.

— Говориш за времето преди господарят ми изобщо да стъпи в тази земя — каза той. — Търсиш тайни там, където ги няма.

— Питам се кой ли е бил сред нас преди Вен Чао — промърмори Темуджин. — Питам се колко пъти Дзин е изпращал свои хора в страната ми и е предавал народа ми. Питам се какви обещания са давали те.

Светът, който тази сутрин изглеждаше така твърдо установен, сега се рушеше около него. Това му дойде прекалено и Темуджин се задъха, замаян от откритията.

— Не искат да станем силни, нали, Юан? Искат татарите и монголите да се разкъсват на парчета помежду си. Самият Вен Чао ми го каза? Татарите са станали прекалено силни и са прекалено близо до скъпоценните им граници!

Затвори очи, представяйки си студения поглед, с който в Дзин гледат на племената. Ясно беше, че от векове им влияят подмолно и правят всичко възможно те да се стискат едно друго за гърлата.

— Колко от моите хора са умрели заради вашите, Юан? — попита той.

— Казах ти всичко, което зная — каза Юан и вдигна глава. — Ако не ми вярваш, взemi живота ми или ме прати обратно при Вен Чао. — Чертите на лицето му се стегнаха, когато продължи: — Или ми дай меч и ми позволи да се защита от тези обвинения.

Обади се Арслан, пребледнял от чутото.

— Остави на мен, господарю — каза той, отмествайки поглед от Юан. — Дай му меч и ще се изправя срещу него.

Юан се обърна към ковача и ъгълчетата на устата му леко се повдигнаха. Без да каже нищо, той сведе леко глава, приемайки предложението.

— Чух прекалено много за днес. Вържете го до сутринта, тогава ще решавам — каза Темуджин. Остана да гледа как Хаджиун нещо завързва ръцете му. Юан не се противопостави дори когато Хаджиун го ритна и той падна на една страна. Остана да лежи до трупа на убития от самия него татарин. Лицето му беше напълно спокойно.

— Поставете страж, докато се храним — нареди Темуджин и поклати глава. — Трябва да помисля.

Първата зора завари Темуджин да крачи нервно сред малката купчина гери. Не беше мигнал през нощта. Разузнавателният отряд на Хазар още не се беше върнал и мислите му бясно препускаха, без да намират отговор. Години наред бе наказвал татарите за смъртта на баща си и за проваления живот на синовете му. Ако Есугей беше останал жив, Бехтер или Темуджин щеше да застане начело на вълците, а Елук щеше да си остане верен дружинник. Между деня, в който научи ужасната новина, и днешния, който го заварваше потиснат, че целият му живот бе станал на пух и прах, се простря следа от смърт и болка. Какво беше постигнал за тези години? Помисли за Бехтер и му се прииска да беше жив. Пътят им щеше да бъде много различен, ако Есугей не беше убит.

Стоеше сам и усети как гневът отново се разгаря в гърдите му. Ханът на олхунутите заслужаваше своята част от нещастията, което бе причинил. Спомни си своето прозрение, докато се намираше в плен у вълците. На този свят нямаше справедливост — освен ако сам не я въздадеш. Освен ако не порежеш два пъти по-дълбоко, отколкото са те порязали, и не отвърнеш на удара с удар. Имаше правото на това.

Забеляза в далечината двама от съгледвачите, които галопираха с всички сили към герите. Намръщи се на главоломното им препускане и усети, че сърцето му започва да бие по-силно. Пристигането им не остана незабелязано и лагерът около него оживя. Мъжете започнаха да

навличат делове и брони и без излишни движения да оседлават конете си. Гордееше се с всички тях и отново се запита какво да прави с Юан. Вече не можеше да му има доверие, но откакто бе изстрелял стрела в гърдите му в лагера на кераитите, беше започнал да го харесва. Не искаше да го убива.

Съгледвачите приближиха и той забеляза, че единият, Хазар, препускаше като обезумял. Конят му бе покрит с пяна и Темуджин усети как тревогата се предава на всички и те очакват да научат новините. Хазар не се плашеше лесно, но яздеше без изобщо да се замисли за собствената си безопасност или за коня си.

Насили се да остане на място, докато Хазар стигна до него и скочи на земята. Хората трябваше да го виждат различен, неподвластен на страховете им.

— Какво те е накарало да яздиш толкова бързо, братко? — попита Темуджин, като запазваше гласа си спокоен.

— Повече татари, отколкото съм виждал през целия си живот — задъхан отвърна Хазар. — Армия, пред която разбитата вчера изглежда като незначителна банда. — Спря, за да си поеме дъх. — Каза, че ще дойдат на талази през пролетта, и излезе прав.

— Колко са? — рязко попита Темуджин.

— Повече, отколкото мога да преброя. На един ден път, а може би и по-близо. Тези, които избихме, просто са проправяли пътя. Има стотици каруци и коне. Може би хиляда мъже. Никога не съм виждал подобно нещо, братко. Никога.

Темуджин се намръщи.

— Аз също имам новини, които няма да искаш да чуеш. Но това ще почака. Дай вода на коня си, преди да е рухнал мъртъв. Кажи на хората си да се качват на конете и си намери отпочинало пони. Искам да видя що за армия е уплашила малкия ми брат. Хазар изсумтя.

— Не съм казал, че са ме уплашили. Просто реших, че ще искаш да знаеш, че целият татарски народ е тръгнал на юг за главата ти. Това е всичко. — Ухили се на идеята. — За духовете, Темуджин. Жилихме ги твърде дълго и сега са се вбесили. — Погледна към мъжете, които ги бяха наобиколили и слушаха всяка дума. — Какво ще правим сега?

— Чакай, Хазар. Трябва първо да свърша едно нещо — каза Темуджин.

Отиде до гера, където Юан беше прекарал нощта, и изчезна вътре. Арслан и Хаджиун влязоха след него и тримата изведоха на сивата светлина Юан, който разтриваше китките си. Въжетата му бяха прерязани и Хазар го зяпна стъписано, зачуден какво се е случило в негово отсъствие.

Темуджин се обърна към дзинския воин.

— Бях започнал да мисля за теб като за приятел, Юан. Не мога да те убия днес — каза той.

Юан остана безмълвен, Темуджин му доведе едно оседлано пони и му подаде повода.

— Върни се при господаря си.

Юан го възседна с лекота и остана дълго, вперил поглед в Темуджин.

— Желая ти сполука, господарю — каза най-сетне той.

Темуджин плесна задницата на понито и Юан препусна, без да се обръща назад.

Хазар отиде при братята си, загледан след отдалечаващия се войник.

— Това май означава, че получавам левия фланг — каза той.

Темуджин се изсмя.

— Намери си отпочинал кон, Хазар. Хаджиун, ти също. Искам да видя на какво си се натъкнал.

Огледа се и видя, че Джелме вече е скочил в седлото и е готов да тръгне.

— Върни хората обратно при кераитите и им кажи, че приближава армия. Тогрул ще трябва да се бие или да бяга, както му се хареса.

— А ние? — попита обърканият Хазар. — Трябват ни повече от шейсет души. Трябват ни повече мъже, отколкото кераитите могат да изведат на полето.

Темуджин погледна на юг, изпълнен с горчиви спомени.

— След като видя тази армия със собствените си очи, ще се върнем обратно в земите около Червения хълм — каза той. — Ще намеря още мъже, но първо ще трябва да се изправим пред друг враг.

Изглеждаше толкова мрачен, че дори Хазар не посмя да се обади. Темуджин заговори толкова тихо, че едва го чуваха.

— Аз и братята ми имаме да уреждаме сметки с олхунутите, Арслан. Всички можем да намерим смъртта си. Не е нужно да идваш с

нас.

Арслан поклати глава. Не погледна към Джелме, но усети погледа на сина си.

— Ти си мой хан — отвърна той.

— Това достатъчно ли е?

Арслан бавно кимна.

— Това е всичко.

30.

Темуджин стоеше с разперени ръце, докато олхунутските дружинници го претърсваха най-старателно. Хазар и Арслан бяха изтърпели същото унижение. Мъжете, които охраняваха гера на Сансар, бяха усетили мрачното настроение на посетителите и не пропуснаха нищо. И тримата носеха дзински доспехи над летните делове и копринените долни дрехи, отнети от татарите. Темуджин гледаше свиреп, докато пръстите на дружинниците опипваха странните пластини, защити към тежката дреха. Единият понечи да коментира, но Темуджин плесна ръката му, сякаш раздразнен от това посегателство към достойнството му. Сърцето му биеше бързо, докато стоеше и чакаше да се срещне с най-стария си враг.

Любопитните олхунути се бяха насъбрали около тях, бърбореха помежду си и сочеха странно облечените посетители, които бяха нарушили сутрешния им ритъм. Темуджин не видя стария Шолой сред тях, но намръщеният му чичо бе там, а Коке за пореден път беше взел техните мечове и бе изчезнал в ханския гер да съобщи за пристигането им. Младият воин бе поел оръжията им с разочарование. Един поглед бе достатъчен, за да прецени, че качеството им не е като на онези, с които Темуджин бе дошъл миналия път. Татарската изработка бе груба и остриетата трябваше да се точат много по-често от превъзходната стомана на Арслан.

— Можеш да влезеш — най-сетне каза един дружинник. — Ти също — посочи Хазар. — Приятелят ви ще трябва да изчака тук.

Темуджин скри тревогата си. Не беше сигурен дали Хазар ще успее да се овладее в напрегнатата ситуация, но тази сутрин Хаджиун имаше други задачи. Не си направи труда да отговори и се наведе ниско, за да мине през малката врата. Мислите му препускаха.

Този път Сансар не седеше на престола, който използваше при официалните срещи. Когато Темуджин влезе, ханът разговаряше тихо с други двама дружинници. Коке стоеше отстрани и ги гледаше. Мечовете им бяха небрежно подпрени на стената заради уж ниската им стойност.

Вратата изскърца, Сансар прекъсна мърморенето си и пристъпи към престола. Темуджин забеляза, че той се движи внимателно, сякаш възрастта бе направила костите му чупливи. Ханът все още приличаше на стара змия с обръснатата си глава и хлътналите очи, които никога не намираха покой. Темуджин не можеше да го погледне, без да покаже омразата си, но въпреки това запази студеното си изражение. Дружинниците заеха позиция от двете страни на господаря си и загледаха свирепо новодошлите. Темуджин се насили да си припомни любезностите, задължителни към хана на могъщо племе.

— За мен е чест да застана пред теб, господарю Сансар — каза той.

— За пореден път — отвърна Сансар. — Мислех си, че миналата ни среща ще бъде последната. Защо ме тревожиш в дома ми, Темуджин? Виждам те по-често, отколкото собствените си съпруги. Какво още искаш от мен?

С периферното си зрение Темуджин забеляза, че Коке се усмихва, и лицето му пламна. Хазар пристъпи раздражено и той го изгледа предупредително, преди да заговори.

— Може би си чул за татарската армия, нахлула от северната пустош. Видях ги със собствените си очи и дойдох да те предупредя.

Сансар се изсмя сухо.

— Всеки скиталец и пастир говори за тях. Олхунутите нямат дразни с татарите. Не сме пътували толкова далеч на север от четиридесет години, преди още да стана хан.

Очите му блестяха, когато се наведе и се вгледа в мъжете, които стояха сковано пред него.

— Ти ги вдигна на война със своите нападения, Темуджин. Ти трябва да поемеш последиците. Боя се за теб, наистина се боя.

Тонът му не отговаряше на думите и Темуджин се надяваше, че Хазар ще запази мълчание, както му бе наредено.

— Те не ще подминат племената, които твърдят, че нямат кръвна вражда с тях, господарю — продължи Темуджин. — Видях хиляда воители и още толкова жени и деца в лагера им. Дошли са в земите ни с по-голяма сила, отколкото помни някой.

— Ужасен съм — каза Сансар, като се усмихваше. — И какво предлагаш да сторим?

— Да се изправим срещу тях — рязко отвърна Темуджин, започнал да губи собственото си самообладание от подигравателния тон на стареца.

— Заедно с кераитите ли? О, чух за твоя съюз, Темуджин. Вестите се разнасят бързо, когато се появи нещо тъй интересно. Но това достатъчно ли ще бъде? Не вярвам Тогрул да е в състояние да събере повече от триста души за тази веселба.

Темуджин пое дълбоко дъх и се помъчи да се овладее.

— Олхунутските стрелци са прочути, господарю. С още триста от твоите хора бих могъл.

Млъкна, когато Сансар се разсмя и погледна към Коке и двамата си дружинници. Ханът забеляза гневните изражения на Темуджин и Хазар и се опита да бъде сериозен.

— Съжалявам, но идеята беше... — Той поклати глава. — Значи си дошъл да ме молиш за воини? Очакваш военната сила на олхунутите да препусне по твоя команда? Не.

— Татарите ще ни пометат племе след племе — каза Темуджин и пристъпи напред в опита си да убеди хана. Дружинниците се напрегнаха, но Темуджин не им обърна внимание. — Колко време ще останеш в безопасност, след като кераитите бъдат унищожени? Колко дълго ще оцелеят квираите, найманите, вълците? Толкова отдавна сме разделени помежду си, че май си забравил, че сме един народ.

Сансар остана неподвижен, вперил тъмните си очи в Темуджин.

— Кераитите не са ми братя — каза най-сетне той почти шепнешком. — Олхунутите станаха силни без тяхната помощ. Трябва да се биеш или да бягаш самичък, Темуджин. Няма да получиш моите воини. Това е отговорът ми. Друг няма да чуеш от мен.

Известно време Темуджин запази мълчание. Когато заговори, сякаш изтръгваше със сила всяка дума от устата си.

— Залових от татарите торби със сребърни монети. Кажи цената за всеки твой човек и ще ти платя.

Сансар отметна глава да се разсмее и Темуджин пристъпи напред. С рязко движение откъсна една от железните пластини от бронята си, скочи напред и я заби в оголеното гърло на хана. Кръвта оплиска лицето му, той режеше с металния ръб напред-назад и не обръщаше внимание на драскащите го ръце на Сансар.

Дружинниците не бяха готови да реагират. Докато се окопитят от шока и извадят мечовете си, Хазар вече се бе озовал до тях и юмрукът му се стовари в носа на най-близкия. Той също държеше парче заострено желязо, откъснато от мястото, където двамата с Темуджин бяха разхлабили нишките на доспехите. Преряза гърлото на втория дружинник с едно жестоко замахване. Мъжът се олюля, отстъпи назад и рухна върху дървения под. Въздухът се изпълни с противна миризма. Дружинникът бе изпуснал червата си и продължаваше да рита в конвулсии.

Темуджин се отдръпна от безжизненото тяло на хана, задъхан и покрит с кръв. Удареният от Хазар дружинник се втурна напред в сляпа ярост, но Хазар бе взел меча на другаря му. Точно когато се срещнаха, Темуджин скочи от престола, стовари се върху воина на Сансар и го просна на полирания под. Хазар заби острието в гърдите му и продължи да ръга, докато мъжът не умря.

Остана единствено Коке, който бе зяпнал с отворена уста, неспособен да издаде и звук от ужас. Щом Темуджин и Хазар се обърнаха към него, той заотстъпва заднишком към стената и закачи с крак татарските мечове. Грабна отчаяно единия и го извади от ножницата.

Темуджин и Хазар се спогледаха. Темуджин взе втория меч и двамата пристъпиха заплашително към него.

— Аз съм ваш братовчед — каза Коке, а мечът му видимо трепереше. — Поцадете ме, ако не друго, то в името на майка ви.

Отвън се чуваха тревожни викове. Воините на олхунутите се събираха и животът на Темуджин висеше на косъм.

— Хвърли меча и ще живееш — каза той.

Хазар погледна към брат си, но Темуджин поклати глава. Оръжието на Коке издрънча върху пода.

— А сега изчезвай — каза Темуджин. — Бягай, ако искаш. Не си ми нужен.

Коке едва не строши пантите, докато се мъчеше да отвори вратата. За миг Темуджин и Хазар останаха безмълвни и гледаха зейналото гърло на хана на олхунутите. Без да каже нито дума, Хазар приближи престола и ритна тялото, което се свлече надолу и се просна в краката им.

— Щом видиш баща ми, кажи му как си умрял — промърмори Хазар към мъртвия хан.

Темуджин видя двата познати меча до стената и посегна към тях. Вече чуваха виковете и трополенето на мъжете, които се събираха отвън. Обърна се към Хазар и го погледна със студените си жълти очи.

— Е, братко, готов ли си да умреш?

Излязоха навън под лъчите на пролетното слънце и бързо се огледаха да преценят какво ги очаква. Арслан се намираше на една крачка от вратата и в краката му лежаха два трупа. Предишната вечер бяха обсъдили всяка стъпка, но нямаше начин да знаят какво ще се случи оттук нататък. Темуджин сви рамене, когато погледите им се срещнаха. Не очакваше, че ще преживее следващите няколко мига. Беше дал възможност и на двамата да се махнат, но те бяха настояли да дойдат с него.

— Мъртъв ли е? — попита Арслан.

— Мъртъв е — отвърна Темуджин.

Носеше старите мечове на Арслан и му подаде онзи, който някога му бе принадлежал. Арслан знаеше, че може и да не го задържи още дълго, но кимна и го пое, като хвърли татарското оръжие на земята. Темуджин погледна към тълпата олхунутски воители. Много от тях бяха опънали лъкове, но се колебаеха. Нямаше кой да им издаде заповед и Темуджин се възползва от шанса, преди да са се успокоили и да са им видели сметката.

— Стойте по местата си и млъкнете! — изрева той към тълпата.

Уплашените викове се засилиха, но намиращите се по-наблизо млъкнаха и го загледаха. Темуджин се сети как животните замръзват пред погледа на ловеца, докато не стане прекалено късно.

— Претендирам за власт над олхунутите по правото на завоевателя — изкрещя той, като се мъчеше думите му да достигнат до колкото се може повече хора. — Кълна се, че никой от вас не ще пострада.

Огледа ги, искаше да прецени силата на страха и яростта им. Някои от воините като че ли окуражаваха останалите, но никой не беше склонен да се втурне към ханския гер и да убие онези, които стояха така самоуверено пред тях.

Темуджин инстинктивно пристъпи към група дружинници. Те бяха опитни бойци и той знаеше, че най-големият риск идва от тях. Една погрешна дума или колебание, и те щяха да избухнат. Но беше прекалено късно да спасят мъжа, когото се бяха заклели да защитават. Унижението се бореше с гнева им и гласът на Темуджин отново се извиси над тях.

— Аз съм Темуджин от вълците. Знаете името ми. Майка ми е от олхунутите. Жена ми е от олхунутите. Децата ми също ще бъдат. Претендирам за властта по силата на кръвното ми родство. След време ще обединя всички останали племена под знамената си.

Дружинниците не реагираха. Темуджин държеше меч си свален — знаеше много добре, че вдигането му ще означава моментална смърт. Видя насочените към него лъкове и се насили да се овладее. Къде се губеше Хаджиун? Брат му би трябвало да е чул врявата.

— Не се бойте, когато чуете роговете на съгледвачите — каза той по-тихо на дружинниците. — Ще бъдат моите хора, заповядано им е да не докосват никого.

Мъжете бяха започнали да се възстановяват от първоначалния шок, не знаеше какво щяха да направят в следващия момент. Намиращите се най-близо като че ли слушаха.

— Зная, че сте вбесени, но когато поведат народа си на север срещу татарите, ще бъдете почетени — каза им той. — Вие ще отмъстите за смъртта на баща ми и ще имаме едно племе в степта. Един народ. Както винаги е било. Нека татарите се боят от нас. Нека Дзин се бои от нас.

Видя, че напрегнатите им ръце започват да се отпускат и се помъчи да не издаде тържеството си. Чу предупредителните рогове и отново се опита да успокои тълпата.

— Нито един олхунут не ще пострада, кълна се в душата на баща си. Нито от мен, нито от хората ми. Пуснете ги да дойдат и помислете за клетвата, която искам да положите.

Огледа се и забеляза, че очите на всички са вперени в него.

— Чували сте, че съм див вълк за татарите, че съм бич за тях. Чували сте, че думата ми е желязо. Сега ви казвам — олхунутите са в безопасност начело с мен.

Видя, че Хаджиун и десетте му воители яздят бавно през тълпата, и не можа да намери думи за облекчението, което изпита. Някои

олхунути стояха като заковани на местата си и трябваше леко да ги побутнат, за да се отместят от пътя на понитата. Тълпата остана в мълчание, докато новодошлите слязоха от конете.

Хаджиун не знаеше какво да очаква, но бе изумен от замръзналите олхунути, вперили поглед в брат му. За негова изненада Темуджин го прегърна бързо, завладян от чувства, които заплашваха да провалят всичко постигнато.

— Ще се срещна с дружинниците насаме и ще приема клетвите им — обърна се Темуджин към тълпата. В настъпилата тишина всички го чуваха. — На залез-слънце ще приема вашата клетва. Не се бойте. Утре лагерът ще поеме на север, за да се присъедини към нашите съюзници кераитите.

Огледа се и видя, че лъковете най-сетне са свалени. Кимна отсечено към стрелците.

— Чувал съм, че олхунутите са страховити воители — каза той. — Ще покажем на татарите, че не могат да навлизат в нашите земи безнаказано.

Някакъв набит мъж си запроправя път през тълпата. Едно момче се забави да се отмести от пътя му, той го перна по главата с опакото на ръката си и го стовари на земята.

Темуджин го гледаше как приближава и тържеството му се изпари. Знаеше, че Сансар има синове. Приближаващият приличаше досущ на баща си, но имаше по-мощно телосложение. Може би самият Сансар е бил толкова силен навремето.

— Къде е баща ми? — настоятелно запита мъжът и пристъпи напред.

Дружинниците се обърнаха към него и мнозина автоматично сведоха глави. Темуджин стисна зъби в очакване да му се нахвърлят. Братята му се напрегнаха и изведнъж всеки от тях се оказа с меч или брадва в ръката.

— Баща ти е мъртъв — каза Темуджин. — И аз предявих правото си върху племето.

— Кой си ти, че говориш с мен? Избийте ги — излая синът на Сансар към стоящите наблизко дружинници.

Никой не помръдна и Темуджин усети, че в посърналата му душа отново се събужда искрица надежда.

— Вече е късно — спокойно каза той. — Предявих правото си върху тях по силата на кръвното родство и като завоевател. Нямах място тук.

Синът на Сансар зяпна изумен към хората, които беше познавал през целия си живот. Те не можеха да го погледнат в очите. Лицето му бавно се превърна в студена маска. Личеше си, че не му липсва смелост. Очите му, също като тези на баща му, непрекъснато се стрелкаха насам-натам, докато преценяваше новата ситуация. Накрая лицето му се изкриви.

— Тогава аз се позовавам на правото си да те предизвикам пред всички. Ако искаш да заемеш мястото на баща ми, ще трябва да ме убиеш. Иначе ще те убия аз.

Говореше с абсолютна увереност и Темуджин изпита възхищение към него.

— Приемам — каза той. — Само че не зная името ти.

Синът на Сансар разкърши рамене.

— Аз съм Палнах, хан на олхунутите.

Това беше дръзко заявление, но Темуджин сведе глава, вместо да го отхвърли. Отиде до Арслан и взе чудесния меч от ръката му.

— Убий го бързо — тихо му изсъска ковачът. — Почнат ли да викат за него, с нас е свършено.

Темуджин го погледна в очите без да отговаря, обърна се към Палнах и му хвърли меча. Видя колко умело го улови синът на Сансар и се намръщи. Сега животът на всички тях зависеше от уменията му и от безкрайните упражнения с Арслан и Юан.

Палнах разсече въздуха с оръжието и оголи зъби. Изсмя се подигравателно, когато Темуджин застана пред него.

— С тези доспехи ли? А защо просто не ме застреляш от разстояние? Страхуваш ли се да се изправиш срещу мен без броня?

Темуджин щеше да подмине думите му, но дружинниците замърмориха одобрително. Тогава той разпери ръце и изчака Арслан и Хаджиун да свалят бронята. Когато те се отдалечиха, Темуджин остана само по лека копринена туника и дебели памучни панталони. Вдигна оръжието си пред погледите на олхунутските мъже и жени.

— Ела ми — каза той.

Палнах изрева и се хвърли напред, и в яростта си опита да отсече главата на Темуджин с един-единствен диагонален удар. Темуджин

отстъпи наляво и бързо го удари в гърдите. Мечът му срязва едната страна на мъжа, но той сякаш не усети. Острието се завъртя с ослепителна скорост и Темуджин бе принуден да го парира. Двамата се озоваха лице в лице и Палнах го блъсна назад със свободната си ръка. В същия миг Темуджин замахна и острието разреза шията на противника му.

Синът на Сансар се опита да изплюе бликналата от гърлото му кръв. Мечът на Арслан се изхлузи от пръстите му и той стисна врата си с две ръце. Обърна се с гръб към Темуджин, сякаш искаше да си тръгне, после рухна по очи на земята и остана неподвижен. През тълпата премина въздишка и Темуджин ги загледа студено, като се питаше дали ще го разкъсат на парчета. Видя сред хората Коке, отворил уста от ужас. Погледите им се срещнаха и братовчед му се обърна и започна да си пробива с лакти път между хората.

Останалите олхунути зяпаха като овце и търпението на Темуджин започна да се изчерпва. Закрачи между тях към едно огнище, бръкна под гърнето и взе горяща главня. Обърна гръб на всички, докосна с главнята ханския гер и загледа мрачно как пламъците прихващат и запълзяват нагоре по сухата плът. Щеше да изгори добре, той нямаше да посрами дружинниците, като ги принуди да видят хана си мъртъв.

— А сега ни оставете до залез-слънце — викна той към тълпата. — Винаги има работа за вършене, а утре заминаваме. Пригответе се.

Загледа свиреп, потресената тълпа най-сетне се размърда и се раздели на по-малки групи, които обсъждаха станалото. Хората често поглеждаха към горящия гер, но Темуджин не помръдна, докато не останаха само дружинниците.

Избраниците на Сансар бяха по-малобройни, отколкото бе предполагал Темуджин. Олхунутите не бяха воювали от цяло поколение и дори вълците имаха повече въоръжени мъже около хана си. Въпреки това те бяха повече от хората на Хаджиун и щом останаха сами, между двете групи се появи напрежение.

— Няма да безпокоя жените и децата на Сансар — каза им Темуджин. — Нека оплачат с достойнство смъртта му. Няма да пострада от моята ръка, нито ще бъдат изоставени като мен.

Някои дружинници кимнаха одобрително. Историята на синовете и жената на Есугей бе известна на всички. Беше разказвана от

племе на племе, докато не се бе превърнала в една от хилядите други истории и митове на разказвачите.

— Добре сте дошли край огъня ми — каза Темуджин. Говореше им така, сякаш нямаше как да му откажат и може би заради това никой не възрази. Не го бе грижа. Обхвана го ужасно изтощение. Беше толкова гладен и жаден, че едва говореше. — Да донесат храна, докато обсъждаме предстоящата война. Трябват ми съобразителни мъже за офицери. Все още не зная кои от вас ще командват и кои ще се подчиняват.

Изчака Хаджиун и Хазар да добавят дърва в огъня. Той се разгоря силно и високо. Накрая Темуджин седна на земята край пламъците. Братята му и Арслан насядаха с него, последваха ги и други. Накрая всички седяха на студената земя и гледаха с опасение новопоявилата се в живота им сила.

31.

Освен по време на война, олхунутите никога не бяха приближавали доброволно кераитите и воините и на едните, и на другите определено нервничеха. И двете племена бяха вечно в движение и Тогрул поддържаше дистанция между хората си и татарските нашественици.

Темуджин бе изпратил Хаджиун напред да го предупреди, но въпреки това кераитите се въоръжиха и наскочаха по конете в отбранителен кръг около центъра на лагера. Роговете засвириха скръбно в неподвижния въздух. Темуджин доведе съплеменниците на майка си още по-близо. Двете групи вече можеха да се виждат една друга, бяха на не повече от половин миля разстояние. Тогава той спря олхунутите и продължи заедно с Хазар, Арслан и десетима от дружинниците на Сансар. Остави собствените си хора при каруците, защото очакваше изненадваща атака от всяка възможна посока. Напрежението бе осезаемо и не беше необходимо да ги предупреждава да си отварят очите на четири. Кераитите се оттегляха на юг, татарите се намираха на не повече от две седмици езда, а той все още не беше готов за тях.

Спеша се на зелената трева и остави понито си да пасе. Виждаше Тогрул в далечината и се запита разсеяно как ли ще намери достатъчно силно пони, за да стигне до него. Лицето му се изкриви в иронична усмивка, когато видя, че Тогрул се качва в теглена от два черни коня каруца и потегля към него. Вен Чао пътуваше с хана, а въоръжените с лъкове и мечове кераитски дружинници оформиха стегнат правоъгълник около господаря си.

Когато стигнаха на един изстрел разстояние, Темуджин вдигна ръце, за да покаже, че не носи оръжие. Жестът беше безсмислен предвид въоръжените мъже до него, но не искаше да тревожи излишно Тогрул. Нуждаеше се от подкрепата на тлъстия хан.

— Добре дошъл в лагера ми, хане на кераитите — извика Темуджин. — За мен е чест да бъдеш мой гост.

Тогрул слезе внимателно от каруцата, а месестото му лице бе като изсечено от камък. Когато стигна на една ръка разстояние от Темуджин, погледна през рамото му към редиците воини и подредените в строй олхунути. Тази войска бе почти колкото неговата и Тогрул задъвка долната си устна, преди да проговори.

— Приемам, Темуджин — отвърна той. Нещо в очите на Темуджин го накара да продължи. — Да не би да си станал хан и на олхунутите? Не разбирам.

Темуджин подбра внимателно думите си.

— Предявих претенциите си върху тях по линия на майка ми и на жена ми. Сансар е мъртъв и те дойдоха с мен да се сражават срещу татарите.

Темуджин си познаваше човека и се беше погрижил да приготвят храната веднага щом олхунутите спряха в степта. Докато говореше, започнаха да пристигат огромни подноси печено овнешко и козе месо, а на земята застлаха бели постелки. Като домакин Темуджин би трябвало да седне последен, но му се искаше да накара Тогрул да се отпусне. Седна върху постелката и сви крака под себе си. Ханът на кераитите нямаше избор и се настани отсреща, като направи знак на Вен Чао да седне до него. Темуджин се поуспокои и не се огледа, когато Хазар и Арслан седнаха на местата си заедно с останалите. Срещу всеки от тях седнаше воин от кераитите и така силите на двете страни бяха равни. Зад гърба на Темуджин олхунутите чакаха и гледаха мълчаливо хана си.

Юан също бе тук и сведе глава, вместо да погледне към Темуджин, докато се настаняваше върху дебелата плъст. Вен погледна главния си войник и се намръщи. Тогрул наруши мълчанието:

— Смея ли да попитам как успя да тръгнеш с дузина мъже и да се върнеш начело на едно от най-големите племена?

Преди да отговори, Темуджин посочи храната и Тогрул започна да дъвче почти автоматично. Ръцете му работеха независимо от острите му очи.

— Бащата-небе ме закриля — каза Темуджин. — Той награждава онези, които отвърщат на заплахата за нашия народ.

Не му се искаше да разказва как е убил Сансар в собствения му гер, не и пред човека, който трябваше да му стане съюзник. Тогрул можеше много лесно да се уплаши от своя военачалник.

Ханът на кераитите очевидно не остана доволен от този отговор и отвори уста да заговори отново, като разкри сдъвкано месо и сос. Преди той да каже нещо, Темуджин побърза да продължи.

— Предявих претенции над тях по силата на кръвта, Тогрул, и те не ме отхвърлиха. Важното е, че сега разполагаме с достатъчно хора да разбием татарите.

— Колко души си довел? — попита Тогрул, като дъвчеше усърдно.

— Триста добре въоръжени конници — отвърна Темуджин. — И ти можеш да извадиш толкова.

— Но татарите имат повече от хиляда, ти сам го каза — внезапно се обади Вен Чао.

Темуджин обърна жълтите си очи към посланика на Дзин, без да отговори. Усети погледа на Юан върху себе си и се запита колко ли знае Вен Чао и какво точно му е разказал първият му офицер.

— Няма да е лесно — каза Темуджин на Тогрул, сякаш Вен Чао не се беше обаждал. — Ще са ни нужни много дзински доспехи. Олхунутите имат двама умели ковачи. Вече съм им дал разпореждания. Ще ни трябва също броня за конете, с кожа и желязо на шията и гърдите.

Замълча, гледайки как Тогрул се бори с едно апетитно парче месо.

— Вече показах, че тактиката ни срещу по-малки групи има успех, макар че и те ни превъзхождаха числено — продължи Темуджин. — Татарите не използват в атака нашия строй, нито нашия начин на обкръжаване — Погледът му се стрелна към Вен Чао. — Не се боя от броя им.

— Искаш от мен да рискувам всичко — поклати глава Тогрул.

Вен Чао ги прекъсна.

— Татарската армия трябва да бъде разбита, господарю хан — тихо каза той на Тогрул. — Господарите ми не ще забравят ролята ти в това начинание. Вече са отредени земи за хората ти, когато битката свърши. Там ти ще бъдеш цар и никога вече не ще познаеш глад или война.

За пореден път Темуджин се убеди колко силно влияние има Вен Чао върху тлъстия хан. Неприязънта му към посланика нарасна. Въпреки че нуждите им бяха едни и същи, не изпитваше радост от

това, че владетел от собствения му народ е в капана на чуждоземния дипломат.

За да прикрие раздразнението си, Темуджин започна да яде, наслаждавайки се на вкуса на олхунутските билки. Забеляза, че едва сега Вен Чао също посяга към подносите. Този човек е много обигран интригант, помисли се Темуджин. И това го правеше опасен.

Тогрул се замисли за момент с месото в ръка, но накрая сви рамене и го пъхна в устата си.

— Искаш да поведеш кераитите ли? — попита той.

— Да, само за тази битка, както и преди — отвърна Темуджин. Желаете го от сърце, но и не можеше да вини Тогрул за страховете му. — Вече имам собствено племе, Тогрул. Мнозина очакват от мен сигурност и ръководство. Щом свършим с татарите, ще потегля на юг към по-топлите земи за около година. До гуша ми дойде от студения север. Смъртта на баща ми е отмъстена и може би ще позная мир и ще отгледам синове и дъщери.

— Че за какво друго се бием? — промърмори Тогрул. — Добре, Темуджин. Ще получиш хората, които са ти необходими. Ще получиш моите кераити, но след като всичко свърши, те ще дойдат с мен на изток в новите земи. Не очаквай да останат, щом не ни заплашва враг.

Темуджин кимна и протегна ръка. Мазните пръсти на Тогрул докоснаха неговите и погледите им се срещнаха. Нямаха доверие един на друг.

— А сега съм сигурен, че съпругата ми и майка ми ще поискат да се приберат при своите хора — каза Темуджин и стисна здраво ръката му.

Тогрул кимна.

— Ще ти ги пратя — каза той и Темуджин най-сетне усети как напрежението в него отслабва.

Хулун вървеше из лагера от детството си с Бьорте и Елуин. Хазар, Хаджиун и Арслан съпровождаха трите жени. Темуджин ги бе предупредил да не се отпускат. Олхунутите го бяха приели, повлечени от неудържимата вълна от събития. Това обаче не означаваше, че е безопасно да се разхождат сред герите.

Бьорте бе наедряла, бременността беше променила походката ѝ и тя едва успяваше да не изостава от Хулун. Веднага се беше възползвала от шанса да посети олхунутските родове. Беше ги напуснала като съпруга на разбойник. Да се завърне като жена на техния хан, бе неимоверно удоволствие. Крачеше с високо вдигната глава и поздравяваше всички, които познаваше. Елуин възбудено се оглеждаше с надежда да зърне семейството си. Щом ги видя, момичето се втурна да прегърне майка си. Беше станала по-самоуверена след пристигането си в лагера. Хазар и Хаджиун я ухажваха усърдно и Темуджин като че ли възнамеряваше да ги остави да решат въпроса помежду си. Елуин бе разцъфтяла под тяхното внимание. Хулун разбра, че тя съобщава за смъртта на сестра си, но гласът ѝ бе прекалено тих, за да го чуе. Баща ѝ седна тежко на едно дърво край вратата на гера и наведе глава.

Докато оглеждаше лагера, Хулун изпита единствено тъга. Всичките ѝ познати бяха пораснали или бяха предадени на птиците и духовете. Почувства се странно неловко да види герите и украсените делове на родовете, които познаваше като момиче. В спомените ѝ всичко си беше постарому, но реалността я сблъска с непознати лица.

— Ще видиш ли брат си, Хулун? И племенника си? — промърмори Бьорте. Беше като омагьосана от срещата на Елуин с родителите ѝ. Но не спомена нищо за собствения си дом.

Чуха конски тропот в далечината. Темуджин и офицерите му обучаваха олхунутите и кераитите на новите военни тактики. Занимаваха се с това от зазоряване и Хулун знаеше, че синът ѝ ще ги изтощи до припадък през първите няколко дни. Новото му положение не възпираше негодуванието на мнозина кераити, че им се налага да се сражават с по-долни от тях родове. Още първата вечер имаше две сбивания и един кераит бе наръган с нож. Темуджин уби победителя, без да му даде възможност да каже и дума. Хулун потрепери, като си спомни изражението на сина си. Би ли могъл Есугей да бъде толкова безжалостен? Вероятно да, ако му се беше отворила възможност да командва толкова много хора. Ако шаманите бяха прави и наистина едната душа оставаше на земята, а другата отиваше на небето, той сигурно се гордееше с постиженията на сина си.

Хулун и Бьорте гледаха как Елуин целува баща си отново и отново, а сълзите ѝ се смесват с неговите. Накрая тя стана да си ходи и

майка ѝ притисна главата ѝ до рамото си. Бьорте извърна поглед и се загледа в пространството с безизразна физиономия.

На Хулун не ѝ беше нужно да пита какво са ѝ направили татарите, които я отвлякоха от съпруга ѝ. Всичко беше ясно от начина, по който Бьорте реагираше на всяко докосване. Тя подскочаше дори когато Хулун протягаше ръка към нея. Сърцето ѝ се свиваше при мисълта какво бе преживяла младата жена, но тя знаеше добре, че времето ще притъпи острието на мъката. Вече дори нейните спомени за Бехтер изглеждаха някак далечни; не избледнели, а по-скоро лишени от болката, която ги съпровождаше.

Слънцето сякаш охладня, когато Хулун откри, че връщането ѝ при олхунутите не я радва така, както се беше надявала. Всичко беше различно. Вече не беше малкото момиче, излязло да язди с братята си, което се бе натъкнало на Есугей. Помнеше го в онзи ден — прекрасен и безстрашен, когато ги нападна. Енк извика, щом стрелата на Есугей се заби в бедрото му, и препусна да се спасява. Тогава мразеше непознатия воин, но откъде можеше да знае, че именно той ще се окаже нейната любов? Как би могла да знае, че един ден ще застане сред сънародниците си като майка на техния хан?

Видя някакъв старец, който се движеше сковано сред герите и се подпираше на тояга. Бьорте ахна и Хулун позна кой е той. Дъщеря му се изправи неподвижна, изпълнена с гордост.

Шолой изкуцука до тях, като хубаво огледа съпровождащите ги воители. Очите му се плъзнаха по Хулун и внезапно се заковаха върху нея, сякаш се беше сетил нещо.

— Помня те, момиче — каза той. — Макар че оттогава мина много време.

Хулун присви очи, като се опитваше да си представи как ли е изглеждал, когато е била малка. Появи се смътен спомен — мъж, който я учи да плете сбруя от въже и кожа. Още тогава беше стар, поне в нейните очи. За своя изненада усети, че се просълзява.

— Помня те — каза тя и той се ухили към нея, разкривайки кафяви венци. Бьорте не беше казала нито дума. Той кимна към дъщеря си, а беззъбата му усмивка стана още по-широка.

— Не съм предполагал, че ще те видя отново сред тези гери — каза той.

Бьорте стоеше като замръзнала и Хулун се запита дали е усетила привързаността в грубия тон на баща ѝ. Той се разсмя неочаквано.

— Две жени на ханове, две майки на ханове. И все пак пред мен стоят само две жени. Май ще спечеля един-два мяха айраг с тази гатанка.

Протегна ръка, докосна подгъва на дела на Бьорте и прецени вещо материята.

— Направила си добър избор, момиче. Вижда се. Знаех си, че в онзи вълк има нещо. Казвал ли съм ти го?

— Каза, че най-вероятно е мъртъв — отвърна Бьорте. Хулун никога не я беше чувала да говори толкова студено.

Шолой сви рамене.

— Може и така да е — тъжно каза той.

Мълчанието се проточи мъчително помежду им и Хулун въздъхна.

— Ти я обожаваш, старче — каза тя. — Защо просто не ѝ го кажеш?

Шолой се изчерви, но не можеха да кажат със сигурност дали беше от гняв или от смущение.

— Тя си го знае — промърмори той.

Бьорте пребледня. Дълго го гледа и накрая поклати глава.

— Не, не го знаех — отвърна тя. — Как бих могла да знам нещо, щом никога не си ми го казвал?

— Май трябваше да го сторя — отвърна Шолой.

Старецът се загледа към лагера. Сякаш ученията на войните в равнината бяха погълнали цялото му внимание и той не можеше да погледне към дъщеря си.

— Гордея се с теб, момиче — внезапно рече той. — Бих се отнасял по-мило с теб, ако можех да те отгледам отново.

— Не можеш — поклати глава Бьорте. — И сега аз нямам какво да ти кажа.

Старецът сякаш се сбръчка от думите ѝ и когато Бьорте се обърна към Хулун, очите ѝ бяха пълни със сълзи. Шолой не ги видя и продължи да се взира през герите към равнината.

— Да се връщаме — каза Бьорте умоляващо. — Грешка беше да идваме тук.

Хулун се замисли дали да не я остави за няколко часа насаме с баща ѝ, но Темуджин беше непреклонен. Бьорте носеше неговия наследник и не можеше да се излага на риск. Хулун потисна раздразнението си. Сложните отношения между баща и дъщеря изглеждаха глуповати. Ако си тръгнеха сега, Бьорте никога вече нямаше да види баща си и до края на живота си щеше да съжалява. Така че Темуджин трябваше просто да изчака.

— Настанявайте се — рязко каза Хулун на синовете си и Арслан. Поне Хазар и Хаджиун още се съобразяваха с авторитета ѝ. — Ще останем тук, а Бьорте ще се види с баща си в неговия гер.

— Ханът беше пределно ясен... — започна Арслан.

Хулун рязко се обърна към него.

— Нима не сме един народ? — запита тя. — Няма защо да се страхуваме от олхунутите. Щях да разбера, ако беше иначе.

Арслан сведе поглед, не знаеше какво да отвърне.

— Хаджиун — каза Хулун, — иди да намериш брат ми Енк. Кажи му, че сестра му ще яде с него.

Краката на Хаджиун го понесоха, преди да се сети да попита къде точно се намира въпросният гер. Хулун го видя да се колебае между две пътеки и се усмихна. Сигурна беше, че ще разпита за посоката, вместо да се върне назад. Синовете ѝ можеха и сами да се оправят.

— Ще дойдеш с мен, Хазар. Арслан, ти също. Ще се нахраните, после ще намерим Бьорте и баща ѝ и ще се върнем обратно.

Арслан се разкъсваше, спомняйки си предупрежденията на Темуджин. Хич не се радваше на създалата се ситуация, но по-нататъшните възражения щяха да посрамят Хулун пред олхунутите, а той не можеше да допусне подобно нещо. Накрая се принуди да наведе глава.

Шолой се беше обърнал и следеше разговора. Очите му се стрелнаха към дъщеря му да види как приема всичко това.

— За мен ще бъде удоволствие — каза той.

Бьорте кимна сковано и на лицето ѝ грейна усмивка. Двамата тръгнаха заедно между герите и гордостта на Шолой можеше да се види отдалеч. Хулун гледаше със задоволство как се отдалечават.

— Отиваме на война — промърмори тя. — Би ли им отказал последната възможност да си поговорят като баща и дъщеря?

Арслан не знаеше дали въпросът е отправен към него, така че не отговори. Хулун сякаш потъна в спомени, но бързо се отърси.

— Гладна съм — обяви тя. — Ако герът на брат ми е там, където беше навремето, ще го намеря.

Закрачи напред, а Арслан и Хазар изостанаха зад нея, без да могат да се погледнат в очите.

Бяха минали четири дни, откакто Темуджин бе довел олхунутите, когато привечер предупредителният зов на роговете се понесе над степта. Въпреки че бяха изтощени от обучението през деня, воините от двете племена веднага наскочаха и грабнаха оръжията си, забравили за глада.

Темуджин възседна понито си, за да вижда по-добре. За един ужасен момент си помисли, че татарите някак са успели да ги заобиколят, да разделят силите си и да ги нападнат на два фронта. После ръцете му стиснаха поводата и той пребледня.

Зрението на Хаджиун беше остро, както винаги, и той също се вцепени. Арслан забеляза реакцията на по-младите мъже, сам неспособен да различи нещо в спускащия се сумрак.

— Кой идва? — попита той и примижа срещу тъмната маса препускащи насреща им конници.

Темуджин се изплю яростно в краката му. Видя колко добре спазват строя непознатите и устата му се изкриви.

— Племето на баща ми, Арслан. Вълците.

32.

Железните факли трептяха и фучаха на вятъра, когато Елук влезе в обединения лагер. Темуджин бе изпратил Арслан да уговори срещата с хана веднага щом вълците спряха. Нямаше да отиде сам и дори щом видя Елук да върви сред герите към него и братята му, не знаеше дали ще го остави да си тръгне жив оттук. Убийството на гост бе престъпление, което щеше да го злепостави пред олхунутите и кераитите, но той реши, че би могъл да подлъже Елук да наруши правилата. Тогава щеше да има всички основания да се разправи с него.

Елук бе наедрял още повече през годините, откакто Темуджин го беше виждал за последен път. Главата му бе гола, изцяло обръсната, с изключение на една-единствена плитка, която се олюляваше в такт с крачките му. Беше облечен в тежък черен дел, поръбен с тъмна козина, а отдолу носеше туника и гамаши. Темуджин присви очи, щом разпозна вълчата глава на дръжката на меча му. Елук крачеше сред герите, без да се оглежда, вперил поглед в силуетите около централния огън. Толуй вървеше до него, още по-голям и могъщ, отколкото го помнеше.

Темуджин искаше да остане седнал и да покаже, че не го е грижа кой е дошъл при него, но не можеше да го стори. Когато Елук и Толуй наближиха, той се изправи на крака и братята му също станаха като по даден сигнал. Тогрул видя колко напрегнати бяха всички, въздъхна и също се надигна. Юан и дузина от най-добрите му хора стояха зад него. Каквото и да беше намислил, Елук щеше да изгуби живота си и при най-малката провокация.

Погледът на Елук прескочи от Темуджин към Хазар и Хаджиун и се намръщи, когато видя Темуге сред тях. Не разпозна най-малкия син на Есугей, но забеляза страха в очите му.

У останалите нямаше страх. Всички стояха готови да нападнат, пребледнели, с напрегнати мускули и бясно биещи сърца. Ханът на вълците се бе явявал в сънищата и на тримата. Бяха го убивали по хиляди възможни начини, преди да се събудят. Хаджиун и Хазар го

бяха видели за последен път, когато беше повел вълците и ги бе оставил да умрат в голата степ и приближаващата зима. Всичко изстрадано оттогава дължаха на него. Във въображението им той беше чудовище. Беше им странно да го видят — остарял, но все още силен. Трудно им беше да запазят студени физиономии.

Погледът на Толуй се спря върху Темуджин и остана като пленен от жълтите му очи. Той също имаше спомени, но сега не беше толкова уверен, колкото в деня, когато бе хванал сина на Есугей и го бе откарал при хана си. Беше свикнал да тормози по-слабите и да се подмазва на господарите си. Не знаеше как да се държи с Темуджин и смутено отмести поглед.

Тогрул проговори пръв, когато мълчанието стана мъчително:

— Добре дошъл в нашия лагер — каза той. — Ще ядеш ли с нас?

Елук кимна, без да откъсва поглед от братята.

— Ще ям — отвърна той.

Гласът му предизвика нов изблик на омраза у Темуджин, но той се отпусна върху постелката заедно с останалите, като следеше дали Елук или Толуй няма да посегнат към оръжията си. Мечът му беше подръка и Темуджин беше нащрек. Сансар беше смятал, че е в безопасност в собствения си гер.

Елук взе купата със солен чай с двете си ръце и едва тогава Темуджин посегна към своята и отпи, без да усеща вкуса. Не каза нито дума. Като гостенин, Елук трябваше да заговори пръв и Темуджин скри нетърпението си зад купата.

— Бяхме врагове в миналото — каза Елук, след като изпи чая.

— И продължаваме да сме врагове — незабавно отвърна Темуджин.

Елук обърна плоското си лице към него и остана абсолютно неподвижен. Сред толкова много готови да се нахвърлят отгоре му мъже той изглеждаше спокоен, но очите му бяха кървясали, сякаш бе пил преди срещата.

— Може и да е така, но не това е причината да съм тук — спокойно отвърна Елук. — Сред племената се носят приказки за тръгналата на юг татарска армия. Армия, която ти предизвика с нападенията си.

— Какво за нея? — озъби се Темуджин.

Елук се усмихна сковано и гневът се надигна у него. Много години бяха минали, откакто някой се бе осмелявал да му държи такъв тон.

— Степите се опразниха от скиталци — продължи той. — Всички са дошли да се присъединят към теб срещу общия враг.

Темуджин внезапно разбра защо Елук е довел вълците. Устните му се разделиха, но не каза нищо и го остави да продължи, докато мислеше.

— Чувал съм много пъти за младия вълк, който нападал татарите — каза Елук. — Сега името ти е известно в равнините. Баща ти би се гордял с теб.

Темуджин едва не му се нахвърли и яростта се надигна в гърлото му като червена жлъч. Нужно му беше огромно усилие да се овладее. Елук го наблюдаваше внимателно, усетил вътрешната му борба.

— Научих, че си обединил олхунутите с воините на кераитите едва след като бях потеглил с вълците. Въпреки това смятам, че ще се нуждаете от хората ми, ако искате да смажете татарите и да ги прогоните обратно на север.

— Колко воини водиш? — попита Тогрул. Елук сви рамене.

— Сто и четиридесет — отвърна той и погледна към Темуджин. — Ти знаеш какво могат.

— Не ни трябва — каза Темуджин. — Сега аз водя олхунутите. Нямаме нужда от теб.

Елук се усмихна.

— Вярно е, че не си в толкова отчаяно положение, колкото си мислех. И въпреки това имаш нужда от всеки конник, който успееш да намериш, ако числата, които чух, са верни. Участието на вълците ще означава, че повечето от... твоето племе ще останат живи накрая. Знаеш това.

— А в замяна? Не си дошъл тук просто така — каза Темуджин.

— Татарите имат сребро и коне — каза Елук. — И жени. Армията им е съставена от много племена, които се движат заедно. Притежават ценни неща.

— Значи алчността те е довела тук — презрително изрече Темуджин.

Елук леко се изчерви от гняв, а Толуй се размърда, раздразнен от обидата.

— Вълците не могат да се изправят сами срещу тях — отвърна Елук. — Смятахме да се оттеглим на юг. Но когато научих, че кераитите ще останат и че твоите хора са се обединили с тях, реших, че ще оставите миналото настрана. Нуждаете се от вълците. Имате нужда от мен.

— Една шеста от плячката — промърмори Тогрул.

Елук го погледна, но скри отвращението си от дебелия хан на кераитите.

— Щом трима ханове се изправят срещу тях, плячката следва да се дели на три.

— Няма да се пазаря като търговец — грубо отсече Темуджин, преди Тогрул да успее да отговори. — Още не съм казал, че ще те приема.

— Не можеш да ми попречиш да се бия срещу татарите, ако реша — спокойно каза Елук. — Няма нищо срамно да обсъдим подялбата, след като бъдат разгромени.

— Мога да те спра с една-единствена заповед — рече Темуджин. — Мога най-напред да разгромя вълците.

Чувствата надделяваха у него, един вътрешен глас му казваше, че беснее като глупак, но от спокойствието му не бе останало нищо. Изправи се, почти без да забележи.

— Няма да сториш това на родовете — уверено каза Елук и го спря. — Ако го направиш, ще жертваш хора, които ще са ти нужни срещу татарите. Какъв е смисълът да се борим помежду си? Казвали са ми, че си проницателен мъж, Темуджин. Докажи го сега.

Всички се обърнаха към Темуджин, за да видят как ще реагира. Той усети погледите им върху себе си, отпусна свитите си юмруци и се насили да се успокои и да отдалечи ръката си от дръжката на меч. Елук не беше помръднал, иначе щеше вече да е мъртъв. Смелостта на врага му посрамваше Темуджин и събуждаше спомени от времето, когато беше момче сред мъже. Знаеше, че се нуждае от доведените от Елук воители, стига да можеше да преглътне съюза.

— Вълците ще следват ли моите заповеди? Ти самият ще го сториш ли? — каза той.

— В битка може да има само един военачалник — отвърна Елук. — Дай ни едно крило и ме остави да го командвам. Ще яздя толкова здраво, колкото всеки друг от твоите хора.

Темуджин поклати глава.

— Трябва да научиш сигналите и видовете строй, които упражнявам с останалите. Не става дума само за това да яздиш и да убиваш колкото може повече.

Елук извърна поглед. Когато заповяда на вълците да съберат герите си и да потеглят, не знаеше какво точно ще намери. Беше обмислял шанса да изтръгне плячката от изтощените племена след битката. Но най-дълбоко в себе си бе надушил миризмата на кръв и като истински вълк не успя да ѝ устои. Откакто се помнеше, в степите не се бе появявало нищо, което можеше да се сравни с татарската армия. Есугей със сигурност щеше да ги нападне и душата на Елук се сви, щом чу, че синовете на стария хан се изправят срещу настъпващата на юг войска.

Въпреки това бе очаквал да бъде приет от боязливи мъже. Това, че олхунутите вече са се присъединили към съюза, промени баланса на силите. Той се канеше да настоява за половината от плячката, но се сблъска с хладнокръвното и арогантно отношение на синовете на Есугей. Все пак вече беше направил крачката. Не можеше просто да ги остави в степта и да поведе вълците обратно. Властта му над племето щеше да пострада, ако го стореше. На трептящата светлина на факлите преброи дузини гери, наредени около него в мрака. Само насън беше виждал толкова много воители на едно място. Какво ли можеше да постигне човек с такава сила зад себе си? Ако синовете на Есугей загинеха в битката, хората им щяха да бъдат изгубени и уплашени. И щяха да попълнят редиците на вълците.

— Хората ми ще следват твоите заповеди чрез мен — най-сетне каза той.

Темуджин се наведе напред.

— А после, след като изкормим татарите, ние с теб ще уредим едни по-стари сметки. Предявявам претенциите си над вълците като най-големия жив син на Есугей. Ще посмееш ли да се изправиш срещу мен с този меч, който носиш, сякаш е твой собствен?

— Той е мой собствен — отвърна Елук и чертите му се обтегнаха още повече.

Около тях се разнесе шепот. Тогрул гледаше двамата мъже, които едва скриваха омразата си зад маската на добрите обноски. Елук се насили да остане неподвижен, докато се преструваше, че мисли.

Знаеше, че синът на Есугей желае смъртта му. Беше обмислял шанса да приобщи към вълците оцелелите разбойници, след като ги вземе от ръцете на мъртвия Темуджин. Вместо това се бе озовал срещу хана на олхунутите и цената се бе повишила стократно. Може би духовете са с него така, както не са били никога досега.

— Щом разбием татарите, ще се изправа срещу теб — каза той с блеснали очи. — С голямо удоволствие ще се възползвам от случая.

Темуджин рязко стана и мнозина посегнаха към мечовете си. Елук остана да седи неподвижно и вдигна очи към него, но погледът на младия мъж бе насочен другаде.

Бавно, сякаш изпаднала в транс, Хулун вървеше към тях. Елук се обърна да види какво е привлякло вниманието на Темуджин и когато видя жената на Есугей, стана заедно с Толуй.

Хулун бе пребледняла и Елук видя как облизва с върха на езика си долната си устна, подобно на предупреждаваща змия. Погледите им се срещнаха и тя се втурна напред, вдигнала ръка да нанесе удар.

Хаджиун пристъпи помежду им. Задържа майка си здраво, но тя замахна с ръка, мъчейки се да се добере с нокти до лицето на Елук. Не успя. Елук не каза нищо, усещайки стоящия зад гърба му Темуджин. Хулун се опита да се отскубне и очите ѝ намериха най-големия ѝ син.

— Как можеш да го оставяш жив след онова, което ни стори! — извика тя, като се бореше да се отскубне от хватката на Хаджиун.

Темуджин поклати глава.

— Той е гост в лагера ми, майко. След като разбием татарите, ще взема вълците от него или той ще вземе олхунутите.

Тогава Елук се обърна към него и Темуджин се усмихна горчиво.

— Нима не искаш точно това, Елук? Не виждам в лагера ти да има повече гери, отколкото бяха, когато ни остави да умрем в степта. Бащата-небе е изоставил вълците, когато ти ги поведе. Но това ще се промени.

Елук се изсмя и разкърши рамене.

— Вече казах всичко, за което бях дошъл. Щом препуснем, можеш да си сигурен, че едно от крилата ти е в сигурни ръце. После ще ти дам хубав урок и този път няма да те оставя жив.

— Върви си при герите, Елук — каза Темуджин. — Утре на зазоряване ще започна да обучавам хората ти.

Татарите напредваха в зелените равнини и по-малките племена се разбягаха. Някои не се присъединиха към събраното от Темуджин множество, заобиколиха го и вече изглеждаха като тъмни движещи се петънца по далечните хълмове. Други се включиха и всеки ден армията нарастваше с още една шепа свирепи воители. Темуджин бе проводил пратеници до кайманите, ойратите и всички по-големи племена, но те или се намираха много далеч, или не бяха склонни да се присъединят. Разбираше нежеланието им, макар да ги презираше заради това. Никога досега племената не се бяха сражавали заедно. Обединяването на три от тях в една сила беше изумително постижение. Обучаваха се заедно, докато Темуджин не реши, че са готови за бой. И въпреки това всяка вечер го викаха да прекратява кървави свадни и да наказва побойници, внезапно припомнили си някакви извършени преди поколения несправедливости.

Все още не беше посетил герите на вълците. Нито едно от старите семейства не бе защитило майка му, когато бе оставена да умре с децата си. Имаше моменти, в които беше готов да даде всичко, за да може отново да ходи сред хората, които познаваше като момче. Но както беше открила Хулун преди него, те вече не бяха същите. Нямаше да намери покой, докато Елук продължаваше да ги управлява.

На двадесетата сутрин след пристигането на олхунутите съгледвачите препуснаха към лагера с вестта, че татарската армия е на хоризонта, на по-малко от един ден път. Заедно с тях дойде още едно семейство скиталци, подгонени пред войската като стадо кози. Темуджин изсвири сигнала за сбор и в лагера настъпи тишина. Воините се сбогуваха с любимите си и се качваха на конете. Мнозина дъвчеха горещо овнешко и хляб за повече сила, дадени им от майки и дъщери. Крилата се подредиха; вълците на Елук бяха отляво, а Хаджиун и Хазар застанаха начело на олхунутите вдясно. Темуджин беше в центъра с кераитите и когато погледна наляво и надясно към редицата конници, остана доволен. Осемстотин воители очакваха сигнала му да препуснат срещу враговете. Ковачниците на кераитите и олхунутите не спираха ден и нощ и почти една трета от воините му носеха доспехи като тези, които им даде Вен Чао. Конете бяха защитени от кожени престилки с прикрепени към тях припокриващи се железни пластини. Темуджин знаеше, че татарите никога не бяха

виждали подобно нещо. Изчака жените да се оттеглят и видя как Арслан целува младото татарско момиче, което бе заловил и бе направил своя жена. Огледа се, но от Бьорте нямаше и следа. Раждането предстоеше и той не очакваше да я види извън герите. Спомни си разказа на Хулун, че Есугей е водил битка в нощта на неговото раждане, и се усмихна криво. Кръгът се затваряше, но залогът беше станал по-голям. Той беше направил всичко възможно и лесно можеше да си представи, че днес баща му гледа своите синове. Хвърли око към Хазар и Хаджиун, после намери Темуге във втората редица вляво. Кимна им и Хазар се ухили. Бяха изминали дълъг път от дерето сред хълмовете, където всеки спечелен ден беше истински триумф.

Бяха готови и шаманът на олхунутите излезе пред строя, яхнал чисто бяла кобила. Той беше мършав и стар, а цветът на косата му беше като на животното под него. Всички очи го гледаха, докато припвяваше, вдигнал ръце към бащата-небе. Държеше напукана от огъня раменна лопатка на овца и я вдигна, сякаш беше оръжие. Темуджин се усмихна на себе си. Шаманът на кераитите не беше толкова войнствен. Той се радваше, че е избрал подходящия човек за ритуала.

Шаманът се просна на земята, прегръщайки майката, която водеше всички. Пееше тихо, но редиците стояха безмълвни и го чакаха да заговори. Накрая старецът се вгледа в черните пукнатини на костта и зачете, като прокараваше пръсти по тях.

— Майката се радва. Копнее за татарската кръв, с която ще я напоим. Бащата-небе ни зове в своето име — извика той и счупи костта с ръце, показвайки изненадваща сила.

Темуджин пое дълбоко дъх и се обърна към редиците.

— Страната познава само един народ, братя мои — извика той. — Тя помни тежестта на нашите стъпки. Бийте се добре днес и те ще побягнат пред нас.

Всички вдигнаха лъкове и изреваха дружно, а Темуджин усети как пулсът му се ускорява. Шаманът се качи в седлото и пое назад през редиците. Обхванати от суверен страх, воините не смееха да погледнат стареца в очите, но Темуджин му кимна и сведе глава.

В края на редовете конници заудряха с малките си барабани в такт с ударите на сърцето му. Той вдигна ръка и я отпусна надясно.

Срещна погледа на Хазар, брат му се отдели напред със сто от най-добрите олхунутски воини. Всички до един носеха метални доспехи. Надяваше се, че атаката им ще бъде неустоима. Отрядът се отдели от основната сила и докато ги гледаше, Темуджин се молеше да ги види отново.

Когато редиците замлъкнаха, а отрядът на Хазар се бе отдалечил почти на миля разстояние, Темуджин заби пети в хълбоците на коня си и керайти, вълци и олхунути поеха напред заедно, оставяйки след себе си жени, деца и безопасността на лагера.

33.

Всички познаваха врага, срещу когото се изправяха, но гледката на огромната татарска армия все пак ги шокира. Тя се движеше като бавно петно по земята — тъмна маса от конници, каруци и гери. Темуджин и братята му бяха разузнали петстотин мили на север. Положението беше тревожно. Но те не трепнаха. Мъжете, които яздеха редом със синовете на Есугей, знаеха, че са готови за битката. И да имаше страх в редиците, той не се проявяваше. Всички гледаха хладнокръвно. Само постоянната проверка на стрелите разкриваше напрежението им, когато чува в далечината предупредителните рогове на татарите.

Темуджин препускаше неуморно през зелената морава върху заякналата от пролетната трева кобила и непрекъснато крещеше заповеди към по-пламенните водачи. Елук беше най-лошият от тях, лявото крило все се откъсваше напред и трябваше да се задържа. Накрая Темуджин реши, че това е преднамерено неподчинение на заповедите му. Отпред татарите се трупаха около герите и в далечината се чуваха слабите им викове. Слънцето светеше ярко и Темуджин усещаше топлите му лъчи върху гърба си като благословия. Провери за пореден път собствените си стрели, бяха готови в колчана, както винаги. Искаше да удари татарите в пълен галоп, но знаеше, че трябва да забави набирането на скорост до последния възможен момент. Татарите напредваха на юг най-малко от три луни и яздеха всеки ден. Надяваше се, че не са така бодри като собствените му воини, нито пък толкова жадни да убиват.

На миля от врага прехвърли тежестта си напред и увеличи темпото. Хората му го последваха в безупречен строй, само Елук за пореден път се напъна да бъде първи. Темуджин изсвири предупредително към него и улови яростния му поглед, докато вълците се връщаха обратно в строя. Тропотът на копитата го оглуши, той чуваше възбудените викове на конниците, силно присвили очи срещу все по-силния вятър в лицата им. Постави първата стрела на тетивата. Скоро въздухът щеше да се напълни с тях. Може би някоя щеше да

намери гърлото му и да го изхвърли от седлото, за да прегърне за последен път земята под себе си. Сърцето му биеше бясно, но страхът му изчезна. От татарите засвистяха първите стрели, но той все още не даваше сигнал за галоп. Всичко трябваше да бъде свършено. Щом войските се приближиха, той избра подходящия момент.

Заби пети и викна „Чух!“ на кобилата си. Тя реагира веднага и скочи напред. Изпитваше същото вълнение като него. Строят го следваше и Темуджин опъна лъка с цялата си сила. Сякаш издържаше тежестта на възрастен човек само с двата си пръста, но хватът му си остана спокоен. Чувстваше ритъма на галоп в себе си. После настъпи моментът на пълната тишина, когато кобилата летеше, без да докосва земята.

Татарите вече препускаха в галоп. Темуджин рискува да хвърли поглед към хората си. Двете редици се носеха в равнината и всички седемстотин бойци бяха с опънати лъкове. Той се озъби от напрежението в раменете и пусна първата си стрела.

Чу се изплющяване, което отекна в хълмовете около тях. Стрелите полетяха в синьото небе и сякаш увиснаха за миг, преди да се гмурнат в татарските редици. Много от тях паднаха на земята, забивайки се чак до перата. Още повече разкъсаха плът, изхвърлиха конниците от седлата и от живота с един-единствен удар.

Преди Темуджин да види резултатите, последва отговор и стрелите се издигнаха над него. Никога не беше виждал толкова много и усети как над редицата му пада сянка. Татарските стрели се движеха бавно и той ги гледаше и се мъчеше да не трепне от лошото предчувствие. После те сякаш забързаха и се понесоха към тях, бръмчейки като насекоми. Пръстите му трескаво затърсиха колчана, хората му стреляха отново, преди татарските стрели да ударят като чук редицата им.

Препускащите в пълен галоп мъже падаха от седлата и виковете им мигновено заглъхнаха далеч назад. Темуджин усети как нещо го блъсна в бедрото и рамото и рикошира настрани. Не бе успяло да пробие бронята. Той изрева триумфално и почти се изправи на стремената, за да прати втора стрела към враговете. Зрението му бе замъглено от вятъра, не виждаше подробностите, но подбираше целите си и убиваше с безжалостна страст.

Бяха нужни само няколко мига преди да достигнат първите татарски конници, но те му се сториха цяла вечност. Докато приближаваха, Темуджин закрепил лъка си на куката на седлото, за да не го изгуби. Изтегли изкования от Арслан меч и чу зловещото съскане, с което излезе от ножницата. Всеки миг беше цяло столетие, имаше време в изобилие. Грабна висящия на гърдите му рог, поднесе го към устните си и изсвири три пъти. С периферното си зрение видя, че крилата се придвижват напред, сграбчи меча с две ръце и препусна напред.

Налетяха на татарите с трясък. Конете тичаха един срещу друг с пълна скорост, но ездачите не се отказваха и ударът ги изхвърляше с гръм от седлата. Армиите се сблъскаха челно, стрелите летяха срещу лица и гърла от няколко крачки разстояние. Смъртта беше бърза и само за миг и двете страни изгубиха дузини мъже. Темуджин видя, че доспехите се полезни, и отново изрева предизвикателно към врага. Един татарски воин профуча край него, но той го съсече преди да изчезне някъде назад. Друг пушна стрела от толкова късо разстояние, че тя проби бронята, заби се в гърдите му и го накара да изкрещи. Усещаше как върхът ѝ се движи и разкъсва кожата му с всяко движение. Замахна с меча и отсече главата на стрелеца.

Кръвта напои дрехите му и закапа между железните пластини на бронята. Атаката бе смазала първата редица на татарите, но отзад имаше още и те не се бяха огънали. Редиците започнаха да се разкъсват на отделни групи бясно биещи се мъже, които изстрелваха стрели с изтръпнали пръсти, докато лъковете им не ставаха безполезни и те посягаха към мечовете. Темуджин се огледа за братята си, но те бяха изчезнали в бъркотията. Убиваше отново и отново, а кобилата му го носеше напред и настрани само с леко докосване на коленете. Един татарин крещеше срещу него, а отворената му уста вече бе пълна с кръв. Темуджин заби острието в гърдите му и дръпна жестоко назад, за да го освободи. Друг го нападна странично с брадва и я стовари върху доспехите. Ударът не проникна през пластините, но силата му отхвърли Темуджин настрани. Усети, че бедрените му мускули ще се скъсат, докато се мъчеше да остане в седлото, но нападателят му вече беше изчезнал.

Вълците на Елук си проправяха път вляво от него. Някои се бяха спешили и вървяха заедно сред татарите, пускайки стрела след стрела.

Носеха кожени доспехи под деловите си и от мнозина стърчаха счупени стрели. Някои имаха кървави капчици около устата, но продължаваха да се бият и напредваха към центъра на татарите. Елук яздеше редом с тях с покрито с кръв лице и сечеше с меч на Есугей.

Умиращите коне ритаха бясно и представляваха сериозна опасност за всеки, който ги приближи. Темуджин заобиколи един от тях и видя затиснат под него олхунутски воин. Погледите им се срещнаха, той изруга и скочи от седлото да го измъкне. Докато се навеждаше, друга стрела го улучи в гърдите, но желязото я спря. Ударът го просна по гръб, но той бързо се изправи и задърпа мъжа, докато не го освободи. Недалеч на земята лежеше пълен колчан и Темуджин го грабна, преди да скочи обратно в седлото и да вземе лъка си. Препусна отново напред, като опъна лъка с всички сили. Татарите сякаш не забелязваха загубите си и все още не се огъваха. Той извика предизвикателно към тях и воините му го видяха отново на седлото. Това ги въодушеви и те продължиха да убиват с нов приток на сили. Знаеше, че това няма да продължи дълго. Видя олхунутите да натискат отдясно, но те не бяха достатъчно, за да обградят противника. Когато стрелите им свършиха, започнаха да мятат брадвички в татарската маса и избиха мнозина, преди да изтеглят мечовете си.

Чу грохота на копита, преди да види Хазар, който пристигаше с резервите. Те бяха заобиколили бойното поле, скрити от близките хълмове. От гръба на кобилата си Темуджин успя да види, че плътната редица лети с безразсъдна скорост напред, водена от Хазар. Татарите по фланга се опитаха да се обърнат срещу тях, но бяха прекалено нагъсто. През рева на битката Темуджин чу как много от тях запищяха, смазвани от собствените си другари.

Бронирани коне и мъже удариха фланга на татарите като копие и потънаха дълбоко в тях, оставяйки кървава следа след себе си. Татарските стрели се забиваха в животни и хора, но те не намалиха скоростта, докато сред рев и писъци не прорязаха път чак до центъра на врага.

Темуджин видя, че татарите се огъват и изгуби дар-слово от свирепата възбуда, която изпълни гърдите му. Полетя в масата воини. Кобилата му се разтърсваше от болка, щом стрелите улучеха кожата и желязото на гърдите ѝ. Колчанът се изпразни отново и Темуджин продължи с меч на Арслан, съсичайки всичко живо пред себе си.

Огледа се за офицерите си и видя, че са събрали отново редиците и се движат като един. Хаджиун и Арслан бяха повели олхунутите. Те следваха дивия пробив на Хазар към центъра и напредваха с крясъци. Мнозина бяха останали без коне, но продължаваха напред и понасяха безвредни удари с доспехите си, а същевременно убиваха с всяко замахване. Татарите чуха виковете им зад гърбовете си и изпаднаха в паника.

Мъжете започнаха да се уморяват и битката се забави. Някои воини и от двете страни бяха изтощени и стояха неподвижни, като се мъчеха да си поемат дъх. Мнозина ставаха лесна плячка на по-бодри бойци и на лицата им се изписваше отчаяние, щом откриеха, че силата им ги е напуснала. Тревата в краката им беше червена от кървава плът и осеяна с тела, някои от които слабо размахваха ръце срещу спускащия се над очите им мрак. Лекият вятър се носеше между бойците и изпълваше измъчените им дробове с миризмата на кланица. Татарите най-сетне започнаха да се огъват и да отстъпват назад.

Елук се хвърли като обезумял към група врагове. Беше покрит с толкова кръв, че приличаше на изцъклен дух на смъртта. С мощните си юмруци и лакти стоварваше противниците на земята и ги тъпчеше. Вълците напредваха с него и татарите едва успяваха да вдигнат мечовете си, преди ужасът да ги смаже. Някои бягаха, а други се опитаха да повдигнат духа на останалите, сочейки с мечове към семействата около герите зад гърба им.

Все още на седлото, Темуджин виждаше бледите лица на жените и децата, които гледаха как мъжете им се сражават. Не го беше грижа за тях. Бащата-небе награждаваше силните. Слабите щяха да паднат.

— Бием ги! — изрева той и хората му отвърнаха, като го видяха да язди с тях. Бяха изтощени, но почерпиха сила от неговото присъствие. Битката продължи. Пръстите на Темуджин бяха хлъзгави от кръвта, когато грабна рога на гърдите си и изсвири три пъти, давайки знак за обкръжаване на врага. Дланта му се отпечата върху полираната повърхност, но той не забеляза. Елук и Хаджиун потеглиха напред. Всички колчани бяха празни, но мечовете продължаваха да се въртят и най-накрая татарите се пречупиха и побягнаха към герите, където щяха да бъдат напълно обкръжени. Ясно беше, че се готвеха да дадат последен отпор там. Очакваше го с нетърпение.

Видя, че хората му се втурват след него, и изсвири дълъг сигнал, за да забави темпото. Вървяха през мъртъвците към татарските гери. Побягналите бяха по-малко от двеста, само толкова бяха останали живи. Темуджин вече не се боеше от тях. С раздражение видя, че хората на Елук са се увлекли в избиването и не са се подчинили на сигнала му. За момент си помисли дали да не ги остави сами при герите, но не можеше просто да гледа как Елук става лесна плячка. Татарите щяха отново да извадят лъкове и стрели. Който и да се изпречеше срещу тях, щеше да бъде принуден да мине през опустошителна буря. Може би Елук бе прав да не се бави. Темуджин стисна зъби, изсвири сигнал за атака и препусна през чупещите се кости на мъртвите.

От герите полетя разкъсан поток стрели. Някои бяха изстреляни от жени и паднаха наблизко, но други имаха достатъчно сила да отнемат живота на мъжете, дори когато тържествуваха от победата си. Чу как бойците му дишат тежко, докато пришпорват конете си напред. Не можеха да бъдат спрени. Стрелите се удряха в тях и отскачаха от железните пластини на броните, като само ги караха да се олюляват за миг. Темуджин се наведе. Разстоянието до врага се стопяваше и той беше готов да завърши започнатото.

Всичко свърши. Последният отпор на татарите не можеше да възкреси лежащите на групи мъртъвци. Бяха задържали за известно време строя, но конниците на Хазар ги премазаха. Темуджин се огледа. Бойците от трите племена търсеха плячка в каруците и като никога действаха като един. Бяха се били и победили заедно и той смяташе, че ще им бъде трудно да се върнат към някогашното недоверие — поне към хората, които вече познаваха.

Слезе уморен от седлото и се намръщи, когато разкопча задържащите нагръдника ремъци. Дузина железни пластини бяха откъснати, а много от другите бяха огънати. В дебелата тъкан имаше три счупени стрели. Две от тях висяха вяло, но третата стърчеше и Темуджин реши да я махне. Откри, че не може да я издърпа сам. Опитва, но нещо сякаш се завъртя в мускулите му и от силната болка му се зави свят.

— Дай да ти помогна — каза Темуге до рамото му.

Темуджин погледна към най-малкия си брат и му махна да го остави на мира. Изобщо не му беше до приказки. След отминаването на бойната треска тялото му започна да се събужда за ударите и болезните, които беше понесло. Искаше само да свали тежката броня и да седне на земята, но не бе в състояние да направи дори и това.

Темуге приближи, но Темуджин не му обърна внимание. Пръстите му опипваха разбитата броня и стрелата, която се издигаше и спускаше заедно с дъха му.

— Не може да се е забила дълбоко — промърмори Темуге. — Ако си в състояние да стоиш мирно, ще я извадя.

— Направи го тогава — отвърна Темуджин. Стисна зъби, когато Темуге разреза с ножа си плата около стрелата и бръкна под дебелия тъкан, за да хване другата страна. С бавно издърпване свали нагръдника и го остави да падне, докато оглеждаше раната. Коприната не се бе разкъсала, но беше вкарана дълбоко в гръдния мускул. От раната капеше кръв, но Темуге изглеждаше доволен.

— Още малко по-навътре и щеше да си мъртъв. Мисля, че мога да я измъкна.

— Виждал ли си как се прави? — попита Темуджин и погледна надолу към него. — Трябва да извъртиш стрелата, докато излиза.

За негова изненада Темуге се ухили.

— Зная. Коприната я е уловила. Просто не мърдай.

Като пое дълбоко дъх, Темуге хвана хлъзгавата дървена стрела и заби нокти в дървото, за да намери опора. Темуджин изпъшка от болка, когато върхът засили натиска си. Гърдите му се разтресоха неконтролируемо като кожата на кон, когато се мъчи да се отърве от мухите.

— В обратната посока — каза той.

Темуге се изчерви.

— Хванах я — отвърна той и Темуджин усети, че свиващият се в спазми мускул се отпусна, когато върхът се завъртя в плътта му. Стрелата се беше въртяла, преди да го улучи. Сръчните пръсти на Темуге я завъртяха на другата страна и върхът излезе с лекота, последван от съсиреци кръв.

— Натисни раната с нещо за известно време — каза Темуге. В гласа му се долавяше тихо тържество и Темуджин му кимна и го потупа по рамото.

— Много спокойна ръка имаш — каза той.

Темуге сви рамене.

— Нали не беше в мен. Ако бях аз, щях да рева като дете.

— Не, нямаше да ревеш — каза Темуджин. Протегна ръка и прегърна брат си, преди да се обърне. Внезапно изражението му се промени толкова бързо, че Темуге рязко се завъртя да види причината.

Елук се беше качил на една от татарските каруци и държеше мях с айраг в едната ръка и окървавен меч в другата. Дори от това разстояние изглеждаше енергичен и опасен. Гледката върна живота в крайниците на Темуджин и прогони изтощението му. Темуге наблюдаваше Елук, който крещеше нещо на вълците.

— Не го помня — промърмори той, докато двамата се взираха над окървавената трева. — Опитвам се, но беше преди много време.

— Не и за мен — озъби се Темуджин. — Виждам проклетото му лице дори когато спя.

Изтегли бавно меч а си и Темуге се обърна към него, уплашен от изражението на брат си. Чуваха, че мъжете се смеят около каруците. Някои приветстваха Елук, а той им крещеше нещо.

— Трябва първо да си починаш — каза Темуге. — Раната не беше дълбока, но те е отслабила.

— Не. Сега е времето — отвърна Темуджин и тръгна напред.

Темуге почти тръгна с него, но видя как Хаджиун и Хазар се споглеждат и тръгват към брат си. Не искаше да вижда още една смърт. Не можеше да понесе мисълта, че Темуджин може да бъде убит, и страхът стегна стомаха му. Зави му се свят. Ако Елук излезеше победител, всичко постигнато щеше да бъде изгубено. Темуге гледаше спокойното отдалечаване на Темуджин и внезапно разбра, че трябва да бъде до него. Те бяха синовете на Есугей и моментът бе настъпил. Направи една треперлива стъпка, след което забърза да настигне брат си.

Елук се смееше гръмогласно на нещо, което бе извикал някой от бойците. Бяха спечелили славна победа над татарските нашественици. Беше се сражавал смело и хората му го бяха последвали в самото сърце на битката. Не се превъзнасяше, когато приемаше поздравите им. Беше изпълнил своята част, че и отгоре, и сега богатствата на татарите ги

очакваха. Жените под каруците щяха да бъдат част от празненството. Много момичета щяха да бъдат отведени при вълците, за да раждат деца на дружинниците му. Племето щеше да се умножи и щеше да се знае, че вълците са изиграли роля в тази победа. Опиянен от радостите на живота, той стоеше горе и чакаше вятърът да изсуши потта му. Толуй се бореше с двама дружинници и се смееше на усилията им да го съборят. Тримата изпопадаха на земята, Елук се разсмя и кожата му се опъна под напукващата се засъхнала кръв. Остави меча и разтърка лице с огромните си длани, за да махне мръсотията от битката. Когато вдигна очи, видя Темуджин и братята му да вървят към него.

Намръщи се, наведе се и вдигна меча си. Каруцата беше висока, но той предпочете да скочи, вместо да слезе с гръб към тях. Приземи се стабилно пред синовете на Есугей, а на устните му заигра усмивка. Двамата с Темуджин бяха единствените ханове, свидетели на победата. Макар кераитите да се биха добре, дебелият им водач беше на сигурно място в герите на юг. Елук пое дълбоко дъх и се овладя. Вълците го бяха видели да скача и започнаха да се събират около хана си. Олхунутите и кераитите също спряха да грабят и дойдоха на групи по двама-трима да видят какво ще се случи. Кръвната вражда между водачите им се беше разчула и никой не искаше да пропусне битката. Жените под каруците продължаваха да вият, а воините се събираха около Елук и Темуджин.

— Беше славна победа — рече Елук и огледа събиращите се мъже. От вълците бяха оцелели стотина. Те вече не се усмихваха, щом усетиха заплахата. Другите ги превъзхождаха многократно и всичко можеше да се реши единствено между двамата, които бяха довели всички дотук.

— Това е стар дълг. Нека няма отмъщения — извика към воините Елук. Очите му блестяха, когато погледна Темуджин. — Не съм искал да проливаме кръвта си, но аз съм хан на вълците и не ще отстъпя.

— Предявявам претенции към народа на баща си — каза Темуджин и огледа редиците воини и дружинници. — Не виждам хан на мястото, където стоиш.

Елук се разсмя и вдигна меча си.

— Тогава ще те накарам да го видиш — рече той. Видя, че Темуджин е махнал част от бронята си, и вдигна ръка. Темуджин остана неподвижен, докато Елук развърже доспехите от варена кожа,

които бяха спасили живота му в битката. После също вдигна ръце и братята му свалиха и неговата броня. Двамата останаха само по туники, гамаши и ботуши, с тъмни петна от пот, които изсъхваха на ветреца. И двамата криеха изтощението си и се тревожеха, че другият изглежда по-свеж.

Темуджин вдигна меча си и огледа оръжието на Елук. Държеше го, сякаш беше перце. По време на упражненията с Арслан и Юан той беше виждал лицето на Елук хиляди пъти. Действителността обаче бе различна и той не можеше да си наложи спокойствието, от което отчаяно се нуждаеше. Елук беше станал сякаш по-висок. Мъжът, който бе оставил семейството на Есугей да умре в степта, беше неимоверно силен. Вдъхваше боязън дори и без доспехи. Темуджин поклати глава, сякаш за да прогони страха.

— Ела ми, мършо — промърмори той и очите на Елук се присвиха.

Двамата сякаш експлодираха и с бързи стъпки се понесоха напред. Темуджин парира първия удар и ръката му се разтърси от сблъсъка. Гърдите го боляха там, където стрелата бе разкъсала мускула. Той се бореше да овладее яростта, която можеше да го убие. Елук го притисна силно и завъртя меча като брадва с такава сила, че трябваше да отскача, за да избягва зашеметяващите удари. Докато поемаше и връщаше атаките, дясната му ръка изтръпна. Воините от трите племена се бяха насъбрали около тях, но никой не издаваше и звук. Темуджин обикаляше около противника си, спираше, а щом Елук разсечеше въздуха, пристъпваше напред-назад.

— Станал си по-бавен — каза му Темуджин.

Елук не отговори, но лицето му се изчерви. Хвърли се напред, но Темуджин отби острието и заби лакът в лицето му. Елук незабавно отвърна и юмрукът му се стовари тежко в незащитените гърди на Темуджин.

Болката го заля и Темуджин разбра, че Елук се е целел в кървавото петно на туниката му. Изръмжа и с ярост се хвърли напред. Елук посрещна атаката и отново го удари в гърдите. Върху засъхналата кръв по туниката потече нова струйка. Темуджин извика и направи крачка назад. Елук отстъпи с него, Темуджин излезе от обсега на меча му и силно заби своя в ръката на вълка. Ако противникът му беше по-слаб, щеше да остане без ръка, но Елук бе целият в мускули. Въпреки

това раната му беше ужасна и от нея бликна много кръв. Елук не погледна безполезната си ръка, но кръвта се стичаше по пръстите му на големи капки към земята.

Темуджин кимна и се озъби. Врагът му бе отслабен и той не искаше да го довършва бързо.

Елук нападна с бясна скорост. Всеки сблъсък разтърсваше силно Темуджин, но той тържествуваше, защото усещаше, че силата на Елук се топи. Докато отстъпваха, вълкът рани Темуджин в бедрото. Десният му крак се подгъна, той остана на място, а Елук го заобиколи. И двамата вече се бяха задъхали, изчерпали и последната енергия, останала след сражението. Умората бе пречупила силата им и единствено волята и омразата ги държаха прави един срещу друг.

Елук се възползва от наранения крак на Темуджин, като се хвърли в атака и отстъпи пъргаво настрани, преди младежът да успее да реагира. На два пъти остриетата им се срещнаха на косъм от врата на Темуджин, а Елук посрещна ответните удари с лекота. Но беше започнал да залита. Раната на ръката му продължаваше да кърви и той внезапно се олюля, а очите му се замъглиха. Темуджин погледна ръката му и видя, че кръвта продължава да блика. Чуваше я, че капе в праха всеки път, щом Елук останеше неподвижен. Кожата на вълка започна да пребледнява.

— Умираш, Елук — каза Темуджин.

Елук не отговори, пое си тежко дъх и нападна отново. Темуджин избегна първия удар, остави втория да мине покрай него и Елук се оказа съвсем наблизко. Удари го с бързината на змия, Елук с олюляване отстъпи назад, а краката му се подгънаха. Високо в гърдите му се отвори дупка и от нея бликна кръв. Елук се преви, но опита да се задържи прав. Лявата му ръка не реагираше и той почти изпусна меча, докато се мъчеше да си поеме дъх.

— Баща ми те обичаше — каза Темуджин, докато го гледаше. — Ако му беше останал верен, сега щеше да стоиш до мен.

Кожата на Елук стана отвратително бяла, той отчаяно се мъчеше да си поеме дъх и да събере сили.

— Но ти оскверни доверието му — продължи Темуджин. — Затова просто умри, Елук. Вече не си ми нужен.

Елук се опита да каже нещо, но устните му се обагриха в кръв и от устата му не излезе нито звук. Падна на коляно, а Темуджин прибра

меча си в ножницата и зачака. Дълго време Елук се бори със смъртта, но накрая рухна и остана да лежи на земята. Гърдите му престанаха да се движат и Темуджин видя, че един от вълците пристъпва напред. Напрягна се за нова атака, но разпозна Басан и се поколеба. Мъжът, който го беше спасил от Елук, застана над мъртвото тяло и го погледна. Лицето му бе тревожно. Без да каже нито дума, Басан се наведе, вдигна меч с вълчата глава и се изправи. Подаде оръжието с дръжката напред и Темуджин го пое, приветствайки тежестта му като стар приятел. За момент му се стори, че ще изгуби съзнание, но братята му го задържаха на крака.

— Откога чаках този момент — тихо промърмори Хазар.

Темуджин се отърси от обхваналата го апатия и си спомни как брат му бе изритал трупа на Сансар.

— Отнеси се достойно с тялото, братко. Искам да се наложи над вълците, а те не ще ни простят, ако го поругаем. Нека го отнесат на хълмовете и да го предадат на соколите. — Огледа смълчаните редици от трите племена. — После искам да се върна в лагера и да получа своето. Аз съм ханът на вълците.

Усети вкуса на прошепнатите думи. Братята му го стиснаха здраво, но лицата им не издадоха нищо.

— Ще се погрижа — каза Хазар. — А сега някой да превърже раната, преди да ти изтече кръвта.

Темуджин кимна, напълно сломен от умора. Басан не беше помръднал и той си помисли, че трябва да говори на потресените вълци около него, но това можеше да почака. Нямаше къде да отидат.

34.

В битката с татарите изгубиха живота си над двеста воители. Още преди Темуджин да напусне бойното поле, небето се изпълни с кръжащи соколи, лешояди и гарвани. Хълмовете къртяха от плясък на криле, птиците се скупчваха върху телата, биеха се и крещяха. Темуджин бе заповядал да не се прави разлика между кераити, олхунути и вълци. Шаманите на трите племена превъзможнаха взаимната си неприязън и изпълниха погребалните ритуали. Воините наблюдаваха кръжащите в небето птици. Преди края на церемонията опърпаните черни лешояди вече бяха на земята, скачаха върху мъртъвците, а черните им очи следяха живите.

Оставиха убитите татари на бойното поле. Късно следобед каруците поеха към основния лагер. Темуджин и братята му яздеха начело, следвани от дружинниците на вълците. Ако не беше син на стария хан, щяха да го убият веднага щом Елук падна. Но Басан му връчи бащиния меч и никой не помръдна. Вълците не тържествуваха като олхунутите и кераитите, но бяха стабилни, бяха негови. Толуй яздеше сковано с тях, а лицето му носеше следи от побой. Предишната вечер Хазар и Хаджиун го бяха отвели тихомълком настрани и сега той не смееше да ги погледне.

Щом стигнаха лагера на Тогрул, жените наизлязоха да посрещнат своите съпрузи и синове. Търсеха отчаяно, откриваха оцелелите. Надигна се плач от радост и мъка и степта оживя от ликуващите възгласи.

Темуджин подкара изнурената си кобила към Тогрул и Вен Чао. Ханът на кераитите бе задържал неколцина стражи, за да защитават семействата. Сега тези мъже не можеха да погледнат Темуджин в очите. Не бяха яздили с него. Темуджин слезе от седлото.

— Прекършихме им гръбнака, Тогрул. Никога вече няма да потеглят на юг.

— Къде е ханът на вълците? — попита Тогрул и затърси с поглед сред тълпата войници.

Темуджин сви рамене.

— Пред теб — отвърна той. — Аз поех племето.

Обърна се уморено, за да даде разпореждания на братята си, и не видя, че изражението на Тогрул се промени. Бойците надушиха миризмата на печено овнешко и нададоха радостни възгласи. Не бяха яли от предишния ден и трябваше да утолят глада и жаждата си.

Вен Чао видя Юан да язди към него, стегнал здраво пищяла си с окървавен парцал. Темуджин бе тръгнал към гера на жена си и дипломатът търпеливо изчака първия си воин да слезе от коня и да се отпусне на коляно пред него.

— Не разполагаме с подробности за битката, Юан. Трябва да ни разкажеш какво си видял.

— Твоя воля, господарю — отвърна Юан, без да вдига поглед от земята.

Залязващото слънце покри в злато и сенки околните хълмове. На пиршеството мъжете преядоха и препиха. Тогрул също участва, но не поздрави Темуджин дори когато дружинниците на вълците положиха клетва за вярност към сина на Есугей. Тогрул видя, че очите на Темуджин се пълнят със сълзи, докато вълците коленичат пред него, и в гърдите му се надигна негодувание. Наистина, той не се бе сражавал заедно с останалите, но нима не беше изиграл основна роля за победата? Битката нямаше да бъде спечелена без кераитите, именно Тогрул бе призовал Темуджин от ледения север. Забеляза също, че кераитите се смесиха с останалите и той вече не можеше да ги различи от другите. Всички гледаха с благоговение младия хан — човека, който обедини племената под свое командване и спечели смазваща победа над вековния им враг. Тогрул отбеляза всеки поглед и всяка сведена глава и страхът започна да гложди корема му. Елук беше загинал, преди него и Сансар. Не беше трудно да си представи насочените срещу самия него ножове в нощта.

След пиршеството той седна в гера си с Вен Чао и Юан. Разговаряха до късно под издигащата се луна. Пое дълбоко дъх и издиша, а парите на черния айраг увиснаха тежко в помещението. Беше пиан, но имаше нужда от това.

— Направих всичко, което бях обещал, Вен Чао — напомни той на посланика.

— Така е — кротко отвърна Вен. — Ще станеш хан на огромни имения и твоите кераити ще познаят мира. Господарите ми ще се зарадват на тази победа. Щом разделиш плячката, ще тръгна с теб. Тук за мен вече няма работа. Може би ще имам щастието да прекарам последните си години в Кайфенг.

— Стига да ми позволят да си тръгна — внезапно изтърси Тогрул. Плътта му се тресеше от негодувание и тревога. Вен Чао наклони глава като птица и го погледна.

— Боиш се от новия хан — промърмори той.

Тогрул изсумтя.

— Как да не се боя, като оставя само мъртвци след себе си? Около този гер има стражи, но кой знае какво ще стане на сутринта... — Гласът му заглъхна. Тогрул раздвижи пръсти и се замисли. — Видя как го приветстваха, а сред тях бяха и моите кераити.

Вен Чао се разтревожи. Ако Темуджин убиеше дебелия глупак, собствената му глава също нямаше да остане дълго на раменете му. Замисли се какво да прави, като не забрави безизразното лице на Юан в сенките.

Тишината стана потискаща. Тогрул отпи огромна глътка айраг и се оригна.

— Вече не зная на кого мога да имам доверие — с писклив глас каза той. — Тази нощ Темуджин ще бъде пиян и ще спи непробудно в гера си. Ако умре там, никой няма да ми попречи да си тръгна на сутринта.

— Братята му ще те спрат — каза Вен Чао. — И ще отмъстят в яростта си.

Погледът на Тогрул се размаза и той разтърка очи с кокалчетата на ръцете си.

— Моите кераити съставляват половината му армия. Те не дължат нищо на тези братя. Ако Темуджин е мъртъв, ще мога да ги измъкна. Не могат да ме спрат.

— Ако се провалиш, всички ще изгубим живота си — предупреди го Вен Чао. Тревожеше се, че Тогрул ще направи някоя грешка и животът му ще приключи точно когато шансовете му за завръщане в Дзин стават реални. Осъзнаваше, че така или иначе е изложен на опасност, но му се струваше по-добре да изчака до

сутринта. Темуджин не му беше длъжен с нищо, но вероятността Вен да бъде пуснат да си върви бе голяма.

— Не бива да рискуваш, Тогрул — каза той на хана. — Законът на гостоприемството закриля и двама ви. Ако се отдадеш на страха си, ще докараш само разруха.

— Не — възрази Тогрул и разсече въздуха с ръка. — Видя как го поздравяват. Ако той умре тази нощ, ще отведа кераитите преди съмване. Щом слънцето изгрее, воините му ще са далеч зад нас и още ще са объркани.

— Това е грешка... — започна Вен Чао, но за най-голямо негово изумление беше прекъснат от Юан.

— Аз ще отведа мъжете до гера му, господарю. Той не ми е приятел.

Ханът се обърна към дзинския офицер и стисна ръката му с месестите си пръсти.

— Направи го, Юан, колкото може по-скоро. Заведи стражите при гера му и го убий. Той и братята му пиха повече от мен. Няма да могат да реагират, не и тази нощ.

— А жена му? — попита Юан. — Тя спи с него и ще се развика, щом се събуди.

Тогрул поклати замаяната си от айраг глава.

— Нея не я убивай, освен ако не се наложи. Не съм чудовище, но определено ще се махна утре сутринта оттук.

— Юан? — рязко се обади Вен Чао. — Що за глупости са това?

Първият му офицер се обърна. В сенките лицето му беше тъмно и мрачно.

— Този човек се издигна бързо и нависоко за съвсем кратко време. Умре ли тази нощ, няма да го видим на нашата граница след някоя и друга година.

Вен се замисли за бъдещето. Струваше му се, че е по-добре Темуджин да остане жив. Ако младият хан решише да убие Тогрул, на Вен нямаше да му се налага да търпи дебелака до границите на родната му страна. А дали Темуджин щеше да остави посланика да си тръгне? Не беше сигурен и докато се колебаеше, Юан стана, поклони се на двамата мъже и тръгна към вратата. Уловен в момент на нерешителност, Вен Чао не каза нищо. Намръщи се разтревожено към Тогрул, докато Юан разговаряше със стражите навън. След малко те се

отдалечиха в мрака на огромния лагер — прекалено далеч, за да ги извика обратно.

Реши да събере носачите. Каквото и да се случеше, не биваше да е тук по изгрев-слънце. Не можеше да се отърси от мъчителното чувство за опасност и страх в гърдите си. Беше направил всичко, за което би могъл да мечтае първият министър. Татарите бяха разбити и той най-сетне щеше отново да познае мира и закрилата на двора. Сбогом на вонята на пот и овнешко на всяка крачка. Но пианският страх на Тогрул можеше да провали тези надежди. Вен се намръщи, знаеше, че тази нощ няма да намери покой.

Темуджин спеше дълбоко, когато вратата на гера изскърца и се отвори. Лежащата до него Бьорте беше неспокойна. Коремът ѝ беше огромен и тя бе толкова сгорещена, че беше отметнала тежките кожени завивки. Приглушеният блясък от печката осветяваше гера в оранжево. Спящата двойка не се събуди, когато Юан влезе с двамата мъже.

Стражите бяха изтеглили мечовете си и пристъпиха напред, а Юан наблюдаваше Темуджин и Бьорте. Офицерът протегна ръце и ги спря, сякаш се бяха натъкнали на стена.

— Чакайте — изсъска той. — Няма да убия спящ човек.

Двамата се спогледаха, неспособни да разберат странния войник. Но замълчаха, а Юан си пое дъх и прошепна на спящия хан:

— Темуджин?

Името му изтръгна Темуджин от неспокойните сънища. Той отвори замаяно очи и откри, че в главата му пулсира тъпа болка. Обърна се и видя Юан. За миг двамата просто се гледаха.

Ръцете на Темуджин бяха скрити под завивките. Той се раздвижи и Юан видя, че държи меч на баща си. Младият мъж беше гол, но скочи от леглото и запрати ножницата на една страна. Бьорте отвори очи от шума и Юан я чу как ахва от страх.

— Можех да те убия — спокойно каза Юан на голия мъж пред себе си. — Живот за живот. Ти веднъж пощади моя. Вече не съм ти длъжник.

— Кой те изпрати? Вен Чао? Тогрул? Кой? — Темуджин поклати глава, но помещението сякаш се люлееше около него. С мъка се опита да проясни главата си.

— Господарят ми няма пръст в това — продължи Юан. — Утре сутрин тръгваме към дома.

— Значи е Тогрул — каза Темуджин. — Защо се е обърнал срещу мен?

— Страхува се от теб — сви рамене Юан. — И може би с основание. Не забравяй, че тази нощ можех да взема живота ти. Постъпих честно с теб.

Темуджин въздъхна, бясно биещото му сърце започна да се успокоява. Чувстваше се замаян, беше му лошо и се чудеше дали няма да повърне. Айрагът пареше стомаха му и макар да бе спал няколко часа, още беше изтощен. Не се съмняваше, че Юан можеше лесно да го убие, стига да бе пожелал. За момент се запита дали да не извика войните си и да измъкне Тогрул навън. Но беше видял прекалено много смърт, а кръвта на Елук още щипеше кожата му.

— Ще тръгнеш преди изгрев-слънце. Вземи Вен Чао и Тогрул със себе си — Темуджин погледна към мъжете, които бяха влезли с Юан. Те бяха поразени от развитието на нещата и не можеха да го погледнат в очите. — Стражите му могат да тръгнат с него. Не ги искам тук след това, което се опитаха да сторят.

— Той ще поиска и кераитите — каза Юан.

Темуджин поклати глава.

— Ако настоява, мога да ги събера и да им разкажа за страхливата му постъпка. Те няма да последват един глупак. Племената са мои, Юан, заедно с кераитите.

Поизправи се, докато говореше, и Юан видя вълчата глава на меч да проблясва на слабата светлина на печката.

— Кажи му, че ако се махне преди зазоряване, няма да му отнема живота. Заваря ли го тук, ще го предизвикам пред собствените му войни — каза той и изгледа твърдо дзинския офицер. — Всяко семейство в тревното море ще ме признае за хан. Кажи това на господаря си Вен Чао, когато се върнеш при него. Засега е в безопасност при мен, но знам, че ще го видя отново.

Думите му потвърдиха опасенията на Юан, но земите на Дзин се намираха на хиляда мили оттук. Дори племената да се обединяха под властта на Темуджин, те щяха да бъдат само частица от армиите, които бе виждал Юан. Не се боеше от амбициите на младия хан.

— Когато потеглим, лагерът тъкмо ще се събужда — каза той.

Темуджин го изгледа и се стовари обратно в леглото, без да си прави труда да му отговаря. Видя разширените от ужас очи на Бьорте и протегна ръка да махне косата от лицето ѝ. Тя му позволи да я докосне, но сякаш изобщо не го усети.

— Върви, Юан — тихо каза Темуджин. Канеше се да дръпне завивките върху себе си, но спря. — И благодаря.

Юан изведе стражите в студената нощ. Отдалечиха се от гера, той им каза да спрат и усети как се обръщат въпросително към него в мрака. Не видяха извадения от колана му нож, но дори и да го бяха забелязали, пак не биха могли да устоят на най-добрия меч на Кайфенг. Два бързи удара ги повалиха на колене и той ги изчака да рухнат на земята. Не беше изпълнил заповедта, но се чувстваше окрилен. Сега нямаше кой да каже на Вен Чао какво беше направил. Лагерът бе потънал в мълчание под звездите. Единственият звук бе от собствените му стъпки — връщаше се при господаря си, за да съобщи, че Темуджин има много добра охрана. Погледна само веднъж назад към ханския гер, запечатата гледката в паметта си и се отдалечи под лунната светлина. Беше платил своя дълг.

Луната се спускаше към хълмовете. Темуджин се събуди за втори път, когато Хазар влезе в гера. Преди да се е събудил напълно, сграбчи бащиния си меч и скочи на крака. Бьорте се размърда и изстена насън и той се обърна да я погали по бузата.

— Всичко е наред, брат ми е — прошепна. Тя измърмори нещо, но не се събуди. Темуджин въздъхна, загледан към нея.

— Май си сънувал красиви жени — дяволито подхвърли Хазар.

Темуджин се изчерви и седна на леглото, като уви слабините си със завивката.

— По-тихо, да не я събудиш — прошепна той. — Какво искаш?

Хаджиун влезе след Хазар и той се запита дали ще намери покой тази нощ.

— Реших да те уведомя, че навън има два трупа.

Темуджин кимна сънено. Беше очаквал това.

— Тогрул и Вен Чао като че ли се готвят да потеглят — каза Хазар, все така развеселен. — Стражите им събират конете и онази нелепа кутия на дзинеца. Искаш ли да ги спра?

Темуджин остави меча върху кожите и се замисли.

— Колко души взимат със себе си?

— Около три дузини, в това число жената и дъщерите на Тогрул — обади се Хазар от вратата. — Заедно с Юан и дзинските войници се получава доста голяма група. За туловището на Тогрул има отделна каруца. Знаеш ли нещо, което не ни е известно?

— Тогрул прати хора да ме убият, но избра за това Юан — каза Темуджин.

Хазар изсъска от възмущение.

— Мога да вдигна вълците след тях, преди да са минали и една миля. Те са ни най-близки и не са зависими от Тогрул — каза той, но за негова изненада Темуджин поклати глава.

— Нека си вървят. Кераитите остават с нас. Така или иначе, щеше да ми се наложи да го убия.

Хаджиун тихо подсвирна.

— Колко още хора ще събереш, братко? До съвсем неотдавна беше хан на неколцина северни разбойници.

Темуджин дълго мълча. Накрая вдигна глава и заговори, без да гледа към братята си:

— Ще бъда хан на всички. Ние сме един народ и един мъж ще го води. Как иначе ще покорим градовете на Дзин?

Хазар погледна към брат си и на лицето му бавно разцъфна усмивка.

— Има племена, които не участваха в битката срещу татарите — напомни им Хаджиун. — Найманите, ойратите...

— Сами не могат да се изправят срещу нас — каза Темуджин. — Ще ги покорим едно по едно.

— И отново ли ще бъдем вълци? — попита Хазар с блеснали очи.

Темуджин се замисли за момент.

— Ние сме сребърният народ, монголите. Когато ви питат, отговаряйте, че племена няма. Казвайте, че аз съм ханът на тревното море. Ще ме познават с това име, Чингис. Да, кажете им го. Кажете им, че съм Чингис и ще ги водя.

ЕПИЛОГ

Фортът на границата на Дзин беше масивна конструкция от дърво и камък. Малцината кераити, съпровождащи своя хан в изгнанието му, изглеждаха изнервени. Никога не бяха виждали нещо подобно на тази огромна постройка с всичките ѝ крила и дворове. Входът ѝ представляваше грамадна дървена порта с ковано желязо по нея, в която беше вградена по-малка врата. Пред нея стояха двама стражи в доспехи като тези на воините на Вен Чао. Приличаха на статуи под утринното слънце, излъскани и съвършени.

Тогрул погледна към високите стени и видя въоръжените войници, които ги наблюдаваха. Самата граница представляваше най-обикновена пътека. По време на пътуването Вен Чао говореше за някаква грамадна стена, продължаваща хиляди мили, но тя се намираше далеч на юг. Потегли направо към форта веднага щом го зърна; много добре знаеше, че всяко друго действие щеше да им донесе бърза и неминуема смърт. Господарите на Дзин не посрещаха с отворени обятия хора, които се промъкват незабелязани в територията им. Тогрул се почувства дребен и се загледа със страхопочитание в най-високата сграда, която бе виждал някога. Не можеше да скрие вълнението си, когато носилката на Вен Чао бе оставена на земята и посланикът излезе навън.

— Чакайте тук. Трябва да им покажа едни документи, за да можем да продължим — каза Вен Чао. Той също изглеждаше развълнуван на прага на родината си. Не след дълго щеше да се намира в сърцето на Кайфенг и дребният Джанг щеше да скърца със зъби заради успеха му.

Тогрул слезе от каруцата. Следеше внимателно как Вен Чао приближава стражите и им говори нещо. Те погледнаха към отряда монголи, войници и роби, единият се поклони, отвори малката врата в портата и изчезна вътре. Вен Чао зачака търпеливо. В края на краищата, беше оцелял години наред в далеч по-лоши условия.

Юан гледаше мълчаливо как командирът на форта излиза и преглежда документите на Вен Чао. Не чу какво си казаха и не обърна внимание на въпросителните погледи на Тогрул. Той също се бе уморил от племената. Видът на дзинските земи му напомни за семейството и приятелите.

Накрая командирът като че ли остана доволен. Върна документите и Вен му заговори отново като на подчинен. Пълномощието от първия министър изискваше незабавно подчинение и стражите застанаха мирно, сякаш се намираха на парад. Юан видя, че вратата отново се отваря и командирът влиза вътре, следван от войниците. Вен се поколеба, преди да ги последва, и се обърна към спътниците си. Разтревоженият му поглед се спря задълго върху Юан. Накрая дипломатът заговори на дзинския диалект на двора по възможно най-официалния начин.

— На тези хора няма да им бъде позволено да влязат, Юан. Да те оставя ли с тях?

Юан присви очи и Тогрул направи крачка напред.

— Какво каза той? Какво става?

Погледът на Вен Чао не се отклони от Юан.

— Ти ме предаде, не уби хана в палатката му. Колко струва твоят живот сега?

Юан стоеше неподвижен и не показва и следа от страх.

— Кажи ми да остана и ще остана. Кажи ми да дойда и ще дойда.

Вен Чао бавно кимна.

— Тогава ела с мен и живея, но знай, че животът ти ми принадлежи.

Юан прекоси разстоянието до вратата и пристъпи вътре. Тогрул наблюдаваше с нарастваща паника.

— Кога ще влезем? — попита жена му.

Тогрул я погледна и на нея й прималя, когато видя изписания на лицето му ужас. Дзинският посланик отново заговори на езика на племената. Надяваше се, че тези противни звуци за последен път излизат от устата му.

— Съжалявам — каза той, обърна се и прекрачи прага. Вратата се затвори зад него.

— Какво е това? — отчаяно извика Тогрул. — Отговори! Какво става?

Замръзна. Забеляза движение по високите стени на форта. Горе имаше войници и той с ужас видя, че насочват лъкове към него.

— Не! Беше ми обещано! — изрева Тогрул.

Стрелите изсвистяха във въздуха и се забиха в тях. Тогрул рухна на колене с разперени ръце. От тлъстото му туловище стърчаха над дузина стрели. Дъщерите му запищяха, но гласовете им секнаха от тъпите удари, които ускориха агонията на Тогрул. Той прокле хората, които ограбваха племената, преструвайки се на техни съюзници. Хората, които ги управляваха със злато и обещания. Тънката трева под него растеше в прахта на монголската земя, която изпълваше дробовете му и го задушаваше. Гневът отшумя и утрото отново потъна в тишина.

ПОСЛЕСЛОВ

„Най-голямата радост за един мъж е да победи враговете си и да ги подгони пред себе си. Да язди конете им и да отнеме богатствата им, да види лицата на близките им облени в сълзи и да държи жените и дъщерите им в обятията си“.

Чингис хан

Събитията от младостта на Чингис хан, формирали великия завоевател, са наистина необичайни. Много малко източници от онова време са достигнали до нас и дори най-прочутият — „Тайната история на монголите“ — е оцелял като по чудо. Оригиналът, написан на монголски по поръчка на самия Чингис, не е запазен. За щастие разполагаме с по-късна китайска транслитерация и именно на нея дължим по-голямата част от познанията ни за Темуджин от племето борджигин — сините вълци. Английският превод на Артър Уоли стана основен източник за „Степният вълк“.

Макар точното значение на името да е спорно, Темуджин-Уге е името на татарин, когото Есугей убил, но после кръстил сина си на победения воин. Името е сходно с монголската дума за желязо и обикновено се приема, че означава точно това. Възможно е обаче да става дума за съвпадение. Темуджин бил роден със съсирек в ръката, което несъмнено е уплашило тълкувателите на поличиби.

Темуджин бил висок за монгол и имал „котешки очи“. Дори сред калените си сънародници изпъквал с издръжливостта си на жегата и студ и с безразличието си към раните. Владеем тялото си напълно. Като цяло монголите имат превъзходни зъби и зрение, черна коса и червеникава кожа и се смятат за братовчеди на американските племена, прекосили замръзналия Берингов пролив и достигнали Аляска преди

15 000 години. Сходствата между тези народи са наистина поразителни.

По-голямата част от жителите на съвременна Монголия продължават да ловуват с лък или пушка, отглеждат овце и кози и особено ценят понитата. Практикуват шаманизъм и бележат всяка височина с дълги ивици синьо платно в чест на бащата-небе. Небесното погребение, или излагането на трупове на височини, където да бъдат разкъсани от диви животни и птици, се извършва по начина, по който съм го описал.

Младият Темуджин бил отведен при старото племе на майка си — олхунутите, за да му дадат жена. Но майка му Хулун е станала съпруга на Есугей по другия начин — той и братята му я отвлекли от съпруга ѝ. Почти сигурно е, че Есугей е бил отровен от татари, въпреки че точните подробности не са ни известни.

След смъртта му племето избрало нов хан и изоставило Хулун и седемте ѝ деца, в това число и новородената Темулун. В романа не съм включил полубрата на Темуджин Белгутей, тъй като той не играе особена роля, а и името му е много близко до имената на други персонажи. Освен това промених и оригиналните имена, които ми се сториха прекалено дълги или сложни. Елук например е много по-просто от Тархутай-кирил-тух. Монголският език е доста труден за изговаряне и много титли и имена могат да бъдат представени по различен начин — като например „кан“ и „хан“, „Ченгис“ и „Чингис“, „Кубла“ и „Хублай“ и т.н.

Никой не предполагал, че Хулун и децата ѝ ще оживеят, и ето свидетелството за това каква невероятна жена е била тя — нито един от тях не загинал през последвалата зима. Не знаем как точно са преживели глада и температурите, достигащи често до — 20°C, но краят на Бехтер показва колко близко са били до смъртта през този период. Между другото, водачът ми в Монголия спеше в дела си на толкова ниски температури, че се случваше да се събуди със замръзнала за земята коса. Монголите са много корави хора и в наши дни. Те практикуват три основни спорта — борба, стрелба с лък и езда, като пренебрегват всичко останало.

Темуджин убил Бехтер по описания от мен начин, с тази разлика, че втората стрела била изстреляна не от Хаджиун, а от Хазар. След като Бехтер откраднал храна, двете момчета му устроили засада с

лъкове. За да разберете тази постъпка, може би трябва да видите как собственото ви семейство умира от глад. Монголия е безпощадна страна. Момчето Темуджин никога не е било жестоко и няма никакви сведения да е изпитвало удоволствие от унищожаването на враговете си. Това обаче не означава, че не е било способно на крайно безжалостни постъпки.

Когато племето изпратило хора да проверят какво се е случило с изоставеното семейство, отрядът срещнал жестока съпротива от братята. При последвалото преследване Темуджин се крил девет дни в гъсталаците, но гладът го принудил да излезе. Бил уловен, но успял да избяга и се скрил в една река. Заледения бряг от романа го няма в Тайната история, въпреки че съм виждал такива брегове по време на пътуването ми из Монголия. Промених името Сорхансира на Басан — това бил човекът, който го видял в реката, но не го издал. Същият Сорхансира скрил Темуджин в собствения си гер. Когато търсенето било преустановено, Сорхансира му дал пъстра кобила с бяла уста, храна, мляко, лък с две стрели и го пратил обратно при семейството му.

Жената на Темуджин, Бьорте, била отвлечена от племето меркити, а не от татарите, както е в романа. Самият Темуджин бил ранен при нападението. Бьорте била в плен не няколко дни, а няколко месеца. В резултат на това бащинството на първия ѝ син, Джучи, е спорно и Темуджин така и не успял да приеме напълно момчето. Вторият му син Чагатай отказал да приеме Джучи като наследник на баща им и това накарало Чингис по-късно да посочи за свой приемник третия си син Угедай.

Канибализмът под формата на изяждане на сърцето на врага е бил рядкост, но не и нещо нечувано сред монголските племена. Всъщност най-вкусната част от мармота — плешката — е известна като „човешко месо“. В случая е налице връзка с практиките и вярванията на коренните жители на Америка.

На хана на кераитите Тогрул наистина било обещано царство в северната част на Китай. Макар първоначално да бил покровител на младия разбойник, той започнал да се страхува от внезапното издигане на Темуджин и предприел неуспешен опит да го убие. Така нарушил основното правило на племената — че ханът винаги трябва да успява.

Тогрул бил прогонен и бил убит от найманите най-вероятно преди те да разберат кой е.

Предателството от страна на най-близките събудило у Темуджин искрата на отмъщението и жаждата за власт, която не го напуснала до края на живота му. Преживяното на младини го превърнало в мъж, който не се огъвал и не си позволявал страх или слабост пред нищо. Темуджин изобщо не се интересувал от придобивки и богатства, а единствено от победата над враговете си.

Монголският двойно извит лък е такъв, какъвто го описвам, и силата на удара му е много по-голяма от тази на английския дълъг лък, пожънал такива успехи срещу металните доспехи двеста години по-късно. Ключът за това е в начина на изработка с многото пластове варен рог и сухожилия за подсилване на дървото. Роговият пласт е от вътрешната страна, тъй като рогът се огъва трудно. Пластът от сухожилия пък е отвън, тъй като трудно се разтяга. Тези пластове са с дебелината на пръст и добавят толкова сила в лъка, че опъването му е еквивалентно на повдигането на двама мъже във въздуха с два пръста — и това на гърба на галопиращ кон. Самите стрели се правят от бреза.

Чингис дължи империята си именно на стрелбата с лък и на невероятната мобилност. Конниците му се придвижвали далеч по-бързо от съвременните бронирани колони, можели да карат дълго време само на смес от кръв и кобилешко мляко и нямали нужда от обоз и снабдителни линии.

Всеки воин имал два лъка и между тридесет и шейсет стрели в два колчана, меч (ако може да си го набави), бравичка и желязна пила за заостряне на върховете на стрелите, която била закрепена за колчана. Освен оръжията си, те носели ласо от конски косъм, въже, шило за пробиване на дупки в кожа, игла и конец, желязно гърне за готвене, два кожени мяха за вода и четири и половина килограма твърда извара, от която изяждали по около 200 грама на ден. Всяка бойна единица от десет души имала гер и коне за смяна, така че била напълно самостоятелна. Ако имали сушено овнешко, войниците го държали дни наред под дървеното седло, докато омекне и стане годно за ядене. Показателно е, че монголската дума за „беден“ е производна от „вървя пеш“.

Една от историите, които не съм включил в романа, е как Хул ун показва на децата си, че една стрела може да се счупи, докато снопът винаги остава цял — класическа метафора за силата на обединението.

Съюзът на Темуджин с Тогрул му позволил да събере последователи и да създаде успешна бойна група под закрилата на могъщия хан. Ако не беше започнал да гледа на посланиците от Дзин като на кукловоди, разиграващи сънародниците му от хиляди години, Темуджин най-вероятно е щял да си остане местен водач. Той обаче мечтаел за сила, която да разтърси света. Невероятните бойни умения на монголските племена били прахосвани в междуособици. Издигналият се от нищото и заобиколен само от врагове Темуджин успял да ги обедини.

Онова, което станало по-нататък, наистина разтърсило света.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.